

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2566 / Vol. 13 No. 2 May-August 2023 ISSN 2286-6183 (Print) ISSN 2822-1427 (Online)

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสาร EAU Heritage เป็นวารสารราย 4 เดือน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าและเปิดโอกาสให้นักศึกษา นักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนนักวิชาการทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน และได้แลกเปลี่ยนความรู้ในวิทยาการด้านต่างๆ

บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์

บทความที่เสนอเพื่อพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัยทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่น เรื่องที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และเป็นการพิจารณาแบบ Double-blind peer review ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องก่อนลงตีพิมพ์ และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาในวารสารอื่นๆ (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ส่งบทความโดยตรง) บทความที่ได้รับการถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิและทำการปรับแก้ให้ถูกต้องแล้ว จึงจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารฯ

การเตรียมต้นฉบับ

ต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ต้องมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. พิมพ์ด้วยกระดาษ A4 ความยาวไม่เกิน 15 หน้า
2. รูปแบบตัวอักษรให้ใช้ TH Sarabun New ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และขนาดของตัวอักษร หากเป็นชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 หัวข้อต่างๆ ใช้ตัวอักษรขนาด 16 และส่วนเนื้อหาทั่วไปใช้ตัวอักษรขนาด 15
3. รูปแบบการจัดหน้า และจัดแนวข้อความชัดเจน (ไม่ต้องปรับขวา)
4. เขียนชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงานและที่อยู่ของผู้เขียนอย่างชัดเจน โดยแยกออกจากส่วนต้นฉบับและบทคัดย่อ
5. แนบบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษมาพร้อมกับบทความ โดยกำหนดความยาวของบทคัดย่อไม่เกิน 15 บรรทัด พร้อมทั้งกำหนดคำสำคัญ (key words) ไม่เกิน 6 คำ
6. แยกไฟล์ตาราง รูปภาพ ที่ประกอบในเนื้อหาบทความ และส่งมาพร้อมกับไฟล์บทความ

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

ในกรณีที่ผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนามปี (APA) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ และเลขหน้าที่ข้อมูลปรากฏอยู่ (ชื่อ นามสกุล, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ตัวอย่างเช่น (รัชชชัย สันติวงษ์, 2540, น. 142)

(Fuchs, 2004, p. 21)

ส่วนการเขียนรายการอ้างอิงท้ายเล่ม ให้ใช้ระบบการอ้างอิงแบบ APA ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง มีดังนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ* (ครั้งที่พิมพ์). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือหน่วยงานที่พิมพ์.

ประคอง วรรณสุต. (2541). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

Sharp, W. F. (1985). *Investment* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

2. ชื่อบทความในหนังสือรายงานการประชุม

Hay, S. P. (1975). Political parties and the community-society continuum. In W. N. Chambers & W. D. Burnham (Eds.), *The American party systems Stage of political development* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2539). สารสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน่วยที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

3. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

สุจินต์ สิมาร์ภ. (2550) หลากหลายปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจการเกษตร*, 27(2), 53-57.

4. หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, เดือน วันที่). ชื่อบทความ. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, หน้า. ศรีสกุล สีวาพิระพันธ์. (2545, กรกฎาคม 11). จับทีวีใส่กระเป๋าทะกั่วกันอย่างไร?. *มติชน*, หน้า 19.

5. วิทยานิพนธ์

กอบกุล สรรพกิจจานง. (2541). *การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนา นโยบายการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

6. สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่เอกสาร). *ชื่อเรื่อง*. ค้นจาก (ระบุ URL ที่สืบค้นบนอินเทอร์เน็ต).

มานพ แก้วผกา. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการค้าเสรีไปด้วยกัน ได้จริงหรือ*. ค้นจาก <http://www.ftawatch.org>

Prizker, T. J. (1989). *An early fragment from central Nepal*. Retrieved from <http://www.ingress.com/-astranart/prizker.html>

สถานที่ติดต่อ

ผู้สนใจเสนอบทความหรือขอรับเป็นสมาชิก สามารถติดต่อได้ที่

กองบรรณาธิการวารสาร EAU Heritage

อาคาร ขวน ขวนชัย ชั้น 4 ห้อง C423

200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี

จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์: 0-2577-1028 ต่อ 377

e-mail address: EAUheritage_social@EAU.AC.TH

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2566 / Vol. 13 No. 2 May-August 2023 ISSN 2286-6183 (Print) ISSN 2822-1427 (Online)

ความเป็นมา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (EAU Heritage) ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เดิมมีกำเนิดพร้อมฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ด้วยความหลากหลายของบทความและต้องการให้มีความชัดเจนของการเป็นแหล่งข้อมูล จึงได้มีการบริหารจัดการแยกออกจากฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2554 โดยใช้นับเวลาการเผยแพร่ต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ในปี พ.ศ. 2557 ได้เริ่มเผยแพร่วารสารเป็นฉบับออนไลน์จนถึงปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มการออกเผยแพร่วารสารเป็นปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) และในปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2560) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตวารสารจากตัวเล่มหนังสือเป็นการผลิตแบบ CD ในปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2561) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตอีกครั้ง โดยการผลิตเป็น Flash Drive ส่งมอบให้สมาชิก ในปี 2565 ได้ยกเลิกการผลิต Flash Drive และยกเลิกการสมัครสมาชิก แต่ยังสามารถสืบค้นเพื่ออ้างอิงหรืออ่านบทความได้ที่ <https://eauheritage.eau.ac.th/> หรือสืบค้นได้จากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center: TCI)

ปัจจุบันวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการรับรองคุณภาพจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 2 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2567

ในปี พ.ศ. 2566 วารสารฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้ดำเนินการยกเลิกการใช้เลข ISSN (Online) ชุดเดิมคือ E ISSN 2651-172X และได้ดำเนินการขอเลข ISSN ชุดใหม่จากสำนักหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2566 โดยเริ่มใช้เลข ISSN 2822-1472 (Online) ตั้งแต่ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2566) เป็นต้นไป ส่วนเลข ISSN ที่ใช้กับวารสารที่เป็นฉบับพิมพ์ยังคงใช้เลขเดิมคือ ISSN 2286-6183 (Print)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Paper) บทความวิชาการ (Academic Paper) ที่มีคุณภาพของอาจารย์ประจำ บุคคลภายนอก ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาบริหารธุรกิจ บัญชี

นโยบายการรับบทความ

เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการแก่สังคมโดยสนับสนุนให้อาจารย์ประจำ และบุคคลภายนอกนำเสนอผลงานวิชาการในสาขาวิชาการบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีความยินดีรับตีพิมพ์บทความสาขาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ผลงานวิชาการที่ส่งมาขอตีพิมพ์ ต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

2. การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง กองบรรณาธิการฯ ขอสงวนสิทธิ์ในการรับหรือปฏิเสธบทความเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Review) จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

3. ข้อความที่ปรากฏภายในบทความแต่ละเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่านไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการและคณาจารย์ท่านอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด ความรับผิดชอบด้านเนื้อหา และการตรวจร่างบทความแต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน หากมีความผิดพลาดใดๆ ผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบบทความของตนเอง

4. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

5. ผู้ประสงค์จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ eauheritage_social@eau.ac.th หรือ <https://www.tci-thaijo.org/> หากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อกองบรรณาธิการวารสาร วิทยาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย อาคาร ชวน ชวนิชย์ ชั้น 4 ห้อง C423 เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110 โทรศัพท์ 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 อีเมลล์ eauheritage_social@eau.ac.th ผู้สนใจส่งบทความกรุณาอ่านรายละเอียดการส่งบทความ ซึ่งระบุไว้ใน website <https://eauheritage.eau.ac.th/> และ <https://www.tci-thaijo.org/>

กำหนดการเผยแพร่	วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กำหนดออกเผยแพร่ราย 4 เดือน ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้	
	ฉบับที่ 1: มกราคม-เมษายน (กำหนดออก เมษายน)	
	ฉบับที่ 2: พฤษภาคม-สิงหาคม (กำหนดออก สิงหาคม)	
	ฉบับที่ 3: กันยายน-ธันวาคม (กำหนดออก ธันวาคม)	
การจัดพิมพ์	เผยแพร่ฉบับ Online ที่ website https://eauheritage.eau.ac.th/ และ https://www.tci-thaijo.org/	
แหล่งผลิต	ศูนย์ผลิตเอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย/กองบรรณาธิการวารสารฯ	
ที่ปรึกษา	อาจารย์โชติรัส ชวนิชย์	อธิการบดี
	อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
คณะกรรมการกองบรรณาธิการ (Editorial Advisory Board)	อาจารย์บัณฑิต รัตนไตร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
	รองศาสตราจารย์ ครรชิต มัลลียงค์	ราชบัณฑิต
	รองศาสตราจารย์ บุญมี เนรยอด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ	อาจารย์นันทยา จรุงแสง	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุเทพ เชาวลิศ	เลขที่ 3 ซ.จินตะเวช ถ.สุทธิสารวินิจฉัย ห้วยขวาง กรุงเทพฯ
ผู้ช่วยบรรณาธิการ ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม	รองศาสตราจารย์ เซว้ ไรจนแสง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ โคริน เพื่องเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ กิตติมา อินทร์มพรรย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ นภลัย สุวรรณธาดา	เลขที่ 50/335 ถ.แจ้งวัฒนะ ต.บางพูด อ. ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภาส ภาวินันท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชญาพิมพ์ อูสาโท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริวิจิตร รวมศิลป์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	อาจารย์อุบลรัตน์ ชนะโรค	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
พิสูจน์อักษรประจำฉบับ	นางสาวสุจิตรา สัตบุศย์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวเสาวลักษณ์ ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

จรรยาบรรณการตีพิมพ์ บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ และไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์ต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความให้ครบถ้วน
4. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน Template ของวารสาร
5. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยจริง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และ ผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ โดยต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้นๆ ก่อน
6. บรรณาธิการต้องไม่มีประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมบริหาร
7. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ คือ Copy catch ที่อยู่ในระบบ Thai Jo เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่เกินกว่าที่กำหนดในโปรแกรมที่ตรวจจับการคัดลอก
8. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจงประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

จรรยาบรรณการตีพิมพ์
(Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ผู้ประเมินบทความตระหนักว่าตัวเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้พิมพ์เป็นส่วนตัว หรือเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบ และปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ผู้ประเมินต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้พิมพ์ไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย นอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินต้องชี้แจงให้บรรณาธิการทราบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุเทพ เชาวลิท
รองศาสตราจารย์ พลอย สืบวิเศษ
รองศาสตราจารย์ ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ
รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ศิริพงษ์ เสาภายน
รองศาสตราจารย์ วรณชนก จันทชุม
รองศาสตราจารย์ สมใจ พุทธาพิทักษ์ผล
รองศาสตราจารย์ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี
รองศาสตราจารย์ เกียรติชัย เวชฎาพันธ์
รองศาสตราจารย์ มณีรัตน์ ภาครูป
รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ อินทร์รักษ์
รองศาสตราจารย์ จันทน์ เพชรานนท์
รองศาสตราจารย์ ลิทธิเดช วชิราศรีศิริกุล
รองศาสตราจารย์ คณิศร มาตรา
รองศาสตราจารย์ ขาญไชย ไทยเจียม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอปอล สุวรรณเมฆ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธัญญารัตน์ ทองพาศน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัน ฉัตรไชยยันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนกฤต สังข์เฉย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิชัย อารักษ์โพชมงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สายสุตา เตียเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เมธินี วงศ์วานิช รมภกาภรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงเดือน รัตนะมงคลกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชลฤทธิ์ เหลืองจินดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกหญิง อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์
พลตำรวจตรี กิจพิณฐ์ อุสาโ
อาจารย์ รุจา รอดเข็ม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย
และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน)
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

บทบรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พ.ศ.-ส.ศ. 2566) ได้เผยแพร่ตามกรอบเวลาแล้วนะคะ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา บรรณาธิการและกองบรรณาธิการได้เข้าร่วมการประชุมวิชาการเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการไทย ครั้งที่ 14 เพื่อร่วมรับฟังร่างเกณฑ์ประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 (พ.ศ. 2568-2572) จากร่างดังกล่าวหากมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ วารสารฯ จะต้องรีบดำเนินการปรับปรุงข้อมูลส่วนต่างๆ ที่ยังไม่เป็นตามเกณฑ์เพื่อรองรับการประเมินต่อไป อนึ่งวารสารฯ ขอแจ้งให้ทราบว่า ได้มีการเปลี่ยนเลขประจำวารสาร ISSN เป็น ISSN 2822-1427 (Online) และเริ่มใช้เลขประจำวารสาร ISSN ใหม่ตั้งแต่ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พ.ศ.-ส.ศ. 2566) เป็นต้นไป อย่างไรก็ตามความเข้มข้นของบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญตามเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน/ 1 บทความ ดีพิมพ์เผยแพร่ภายใต้เลขประจำวารสาร (ISSN) ใหม่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็วด้วยเนื้อหาที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องได้แก่ บทความวิชาการจำนวน 4 เรื่อง โดยเฉพาะบทความวิชาการเรื่องแรกผู้ที่เคยอ่านตอนที่ 1 ท่านจะได้ติดตามตอนที่ 2 แล้วค่ะ ซึ่งตอนที่ 2 นี้จะกล่าวถึงสาเหตุและรากเหง้าของปัญหาอย่างแท้จริงติดตามอ่านนะคะ ส่วนอีก 3 เรื่อง เป็นบทความวิชาการที่สะท้อนเกี่ยวภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมการใช้บริการเพื่อการตัดสินใจและการพัฒนาสมรรถนะการทำงานแบบข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษายุคใหม่ นอกจากนี้ ยังมีบทความวิจัย จำนวน 8 เรื่อง ที่นำผลการวิจัยสรุปนำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย ส่วนใหญ่เป็นผลด้าน การศึกษา การศึกษาพฤติกรรมในด้านต่างๆ และไม่เคยขาดหายไปเลยคือ แนะนำปริทัศน์หนังสือ (Book Review) เรื่อง เทคนิคการประเมินโครงการ ผู้แต่ง คือ รองศาสตราจารย์ ดร. สมคิด พรหมจ้อย เนื้อหาภายในเป็นการรวบรวม แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการติดตามและการประเมินโครงการเชิงประจักษ์ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นแนวเทคนิคการติดตามโครงการประเมินโครงการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโครงการ นักประเมิน นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจงานประเมิน

สุดท้ายนี้หวังว่าในช่วงยุคสังคมเรียนรู้ การใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันยังคงดำเนินต่อซึ่งเนื้อหาของบทความได้สะท้อนออกมาจากผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาบทความที่นำเสนอและดีพิมพ์เผยแพร่จะช่วยในการนำไปต่อยอดองค์ความรู้ของผู้สนใจ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนให้ผู้สนใจส่งบทความที่มีเนื้อหาคุณภาพ เข้ามายังกองบรรณาธิการเพื่อให้มีโอกาสดำเนินการพิจารณาถ้อยแถลงตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป สามารถติดต่อสอบถาม eauheritage_social@eau.ac.th/โทร. 02-577-1028 ต่อ 377

สารบัญ

บทความวิชาการ

- 1 ■ อุบัติเหตุของอากาศยานในการบินพาณิชย์ ตอนที่ 2 สาเหตุและรากเหง้าของปัญหา
Aircraft Accidents in Commercial Aviation Part 2 The Cause and Root of the Problem
สุจิต ห่วงสุวรรณ, เขมณัฏฐ์ อำนวยวรชัย, สุกัญญา สมมณีดวง และ สุธาสินี รูปแก้ว
- 14 ■ โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน
BCG Economic Model for Balanced and Sustainable Development
ฐิติกร หมายมั่น, ชำนาญ ทองมาก, บัณฑิต รัตน์ไตร และ ฐานิสร์ โรจนดิolk
- 28 ■ พฤติกรรมการใช้บริการและส่วนประสมการตลาดที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้มารับบริการ
ผู้ป่วยนอก
Service Usage Behavior and Marketing Mix in Relation to Decision-Making of Outpatient Service Recipients
นุรฮิชัน ดิง, เขวาวภา ปฐมศิริกุล และ บัณฑิต รัตน์ไตร
- 35 ■ การพัฒนาสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมสำหรับบัณฑิตในศตวรรษที่ 21
Cross-Cultural Work Competencies Development for Graduates in the 21st Century
กรณัฏฐ์ สุกุลกฤติ, ลีริรัตน์ นาคา, ศศิรัช สายขุน และ ฐิติกร หมายมั่น

บทความวิจัย

- 47 ■ The Influence of Online Word-of-Mouth on Female Consumers' Clothing Purchase Intention in Typical Media, Shanxi Province of China
อิทธิพลของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าของผู้บริโภคหญิง ในสื่อทั่วไป
มณฑลซานซี ประเทศจีน
Xiaohui Qin and Wasin Phromphithakkul

สารบัญ

- 63 ■ The Improve on the Impact of School-Enterprise Cooperations on Employment Quality in Higher Vocational Schools in China
การปรับปรุงผลกระทบจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และองค์กรต่อคุณภาพการจ้างงานในระดับโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูงในประเทศจีน
Feng Han and Wasin Phromphithakkul
- 77 ■ การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง
A Study of Quality of Life Among Nursing Students in Private Higher Education Institutions, Central Region
อนันต์ตรี สมิตธิ์นราเศรษฐ์ และ ศุภามณ จันทร์สกุล
- 91 ■ มโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร
Service Marketing Concept of Staycation Hotel Business in Bangkok
วสันต์ กานต์วรรัตน์
- 106 ■ พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2
สถาบันพระบรมราชชนก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
Behaviors and Performances of Nursing Instructors at Central Network 2 Nursing Colleges of Praboromarajchanok Institute during Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic
ดวงแก้ว เตชะกาญจนเวช, พิระนันท์ จีระย้งมงคล และ บรรณทวารณ หิรัญเคราะห์
- 121 ■ องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในอนาคต
Components of Student Affairs Administration of Private Universities in the Future
อภิปราย ดวงน้อย และ ปองสิน วิเศษศิริ
- 135 ■ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยไทยในอนาคต
Internal Quality Assurance for The Undergraduate Degree Programs of Thai University
พิมล จงวรรณท์ และ ประกอบ คุณารักษ์
- 149 ■ องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสู่การพัฒนาทักษะนวัตกรรม
Learning Management Components of Undergraduate Degree Program in Electrical Engineering for Innovative Skills Development
พงษ์สวัสดิ์ คชภูมิ และ ประกอบ คุณารักษ์

แนะนำหนังสือ

161

■ เทคนิคการประเมินโครงการ

รุจา รอดเข็ม

อุบัติเหตุของอากาศยานในการบินพาณิชย์ ตอนที่ 2 สาเหตุและรากเหง้าของปัญหา

Aircraft Accidents in Commercial Aviation Part 2 The Cause and Root of the Problem

สุจิต ห่วงสุวรรณ¹, เขมณัฏฐ์ อำนวยวรชัย¹, สุกัญญา สมมติดวง¹ และ สุธาสินี รูปแก้ว¹
Sutit Huangsuwan¹, Khemmanat Aumnaiworachai¹, Sukanya Sommaneedoung¹ and
Suthasinee Roopkaew¹

¹คณะการบิน มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Aviation, Eastern Asia University

Received: January 31, 2023

Revised: March 16, 2023

Accepted: March 16, 2023

บทคัดย่อ

รายงานอุบัติเหตุในการบินพาณิชย์ส่วนใหญ่ มีข้อสรุปว่า สาเหตุมาจากความผิดพลาดของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหาแล้ว พบว่า ความผิดพลาดของมนุษย์เปรียบเสมือนยอดของภูเขาน้ำแข็ง ซึ่งเป็นส่วนที่สังเกตเห็นได้ง่าย ขณะที่สาเหตุอื่นอีกจำนวนมากที่สังเกตได้ยากกว่า บทความนี้นำเสนอ สาเหตุของอุบัติเหตุ และรากเหง้าของปัญหา ตัวแบบสาเหตุของอุบัติเหตุประกอบด้วย ตัวแบบโดมิโน, ตัวแบบสาเหตุการสูญเสีย, ตัวแบบเนยสวิส, ตัวแบบการแพร่ระบาด, ตัวแบบสแตมปี, ตัวแบบแฟรม และตัวแบบเซลล์ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า รากเหง้าของปัญหาเกิดจาก ความสัมพันธ์เชิงพลวัตของปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลง มนุษย์ และระบบ

คำสำคัญ: อุบัติเหตุของอากาศยาน, มนุษย์ปัจจัย, สาเหตุของอุบัติเหตุ, รากเหง้าของปัญหา

Abstract

Most reported accidents in commercial aviation have concluded that they were caused by human error. However, after analyzing the root causes of the problem, it was found that human error was similar to the tip of the iceberg which was quite overt while there were many other causes that were relatively unnoticeable. This article presents the cause of the accident and the root cause of the problem. Accident causation models are consisted of Domino Model, Loss Causation Model, Swiss Cheese Model, Epidemiological Model, STAMP Model, FRAM Model and SHELL Model. The results of the analysis revealed that the root cause of the problem lies in the dynamic relationship of change, human and system factors.

Keywords: aircraft accident, human factor, cause of accident, root of the problem

บทนำ

ตามรายงานอุบัติเหตุของอากาศยานในการบินเกือบทั้งหมด มีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความผิดพลาดของมนุษย์ (human error) หรือเรียกว่า มนุษย์ปัจจัย (human factor) ตามข้อมูลอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นแล้ว แสดงว่า สาเหตุจากมนุษย์มีประมาณร้อยละ 70-80 ของอุบัติเหตุทั้งการบินทหารและการบินพลเรือน (Committee on Aircraft Certification Safety Management, 1998; Shappell & Wiegmann, 2000) ตามการวิเคราะห์ของบริษัทโบอิง กับการผลิตอากาศยานที่ใหญ่ที่สุด 1 ใน 2 ของโลก เปรียบเทียบให้เห็นว่าในระยะเวลาคริสต์ทศวรรษที่ 1900 อุบัติเหตุทางการบินเกิดจากความบกพร่องของอากาศยานร้อยละ 80 เกิดจากความบกพร่องของมนุษย์ร้อยละ 20 กลับกันกับคริสต์ทศวรรษที่ 2000 สาเหตุร้อยละ 80 เกิดจากมนุษย์ และเกิดจากความบกพร่องของอากาศยานร้อยละ 20 (Rankin, 2008, pp. 15-21) สถิติจากการสอบสวนอุบัติเหตุของกิจการประกันภัย พบว่า ร้อยละ 95 ของอุบัติเหตุทางการบินทั้งหมด เกิดจากความผิดพลาดของบุคคล และนักบินเป็นบุคลากรที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุมากที่สุด (Allianz, 2021) มีข้อสรุปจากการวิเคราะห์อุบัติเหตุจำนวนมากว่าอุปสรรคอย่างเดียวที่ทำให้การบินไม่สามารถมีความปลอดภัย 100 เปอร์เซ็นต์ได้ คือ ปัจจัยมนุษย์ ปัจจัยที่ดีที่สุดของความปลอดภัยในการบินคือ นักบินที่มีการฝึกฝนและคุณสมบัติเพียงพอ (Griffin, 2010) ดังนั้น การป้องกันการเกิดอุบัติเหตุอากาศยานที่มีประสิทธิผลที่สุด คือ การลดความผิดพลาดของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม จากการพัฒนาแนวคิดด้านการจัดการความปลอดภัย พบว่า ความผิดพลาดของมนุษย์นั้นเป็นเพียงสาเหตุที่สังเกตได้ง่ายของอุบัติเหตุ ในความเป็นจริงมีสาเหตุต่อเนื่องมาก่อนแล้วหลายชั้น (Wiegmann, Faaborg, Boquet, Detwiler, Holcomb, & Shappell, 2005; Woods, Dekker, Cook, Johannesen, & Sarter, 2010) หรือมีสาเหตุประกอบกันหลายด้าน เช่น ความล้มเหลวของกลไก (mechanical failure) และเหตุที่คาดการณ์ไม่ได้ (unforeseen event) ความผิดพลาดของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้ หากปัจจัยอื่น ๆ ไม่เกิดขึ้นประกอบกันในลักษณะพอดีตามแนวคิดแบบเนยสวิส (Swiss Cheese Model) (Reason, 2000, pp. 768-770) อนึ่ง มนุษย์ปัจจัยนั้น

สามารถส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อความปลอดภัยในการบิน (Graeber, 2015) บทความนี้ นำเสนอสาเหตุของอุบัติเหตุและรากเหง้าของปัญหา

พัฒนาการของการวิเคราะห์สาเหตุของอุบัติเหตุในการปฏิบัติงาน

อุบัติเหตุเกิดขึ้นในทุกสาขาอาชีพ มีความพยายามที่จะค้นหาสาเหตุและกำหนดมาตรการที่ใช้การป้องกันและลดจำนวนอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานลงมาเป็นเวลานานแล้ว ความพยายามที่มีหลักฐานทางเอกสารครั้งแรก คือ นโยบายของ อี. ไอ. ดูปองท์ (E.I. Du Pont) ผู้ก่อตั้งกิจการ ดูปองท์ ที่กำหนดนโยบายว่า “เราจะต้องทำความเข้าใจ อันตรายที่เราใช้ชีวิตอยู่ด้วย (We must seek to understand the hazards we live with)” เมื่อปี ค.ศ. 1802 เนื่องจากในระบายนั้น บริษัท ดูปองท์ รับสัมปทานในการผลิตกระสุนให้กับกองทัพสหรัฐอเมริกา (Klein, 2009, pp.114-122) ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่าจะมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นหลายครั้ง ดังนั้นจึงทำให้มีการพัฒนาแนวทางป้องกัน การเกิดอุบัติเหตุมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในปี ค.ศ. 1915 ได้กำหนดเป้าหมายการบาดเจ็บเป็นศูนย์ (DeBlois, 1915) และทำนองเดียวกับการผลิตอาวุธและกระสุนของกองทัพสหราชอาณาจักรในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2 คณะกรรมการสุขภาพในอุตสาหกรรม (British Industrial Health Board) กำหนดว่า การป้องกันอุบัติเหตุถือเป็นหน้าที่สำคัญของโรงงานผู้ผลิต (Surry, 1969)

ในเวลาต่อมาได้มีการศึกษาวิจัย เรื่องสาเหตุของอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานหลายสาขาอาชีพ จุดประสงค์เพื่อลด หรือป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ แนวทางการศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ (1) การให้ความสำคัญกับลักษณะบุคคล (personal characteristic) และต่อมาได้ขยายขอบเขตออกมาสู่ (2) การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม (environment) ในหน่วยงาน และ (3) การมองภาพรวมในลักษณะระบบ ตัวอย่างแนวคิดและ ผลการศึกษาบางส่วน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสาเหตุของอุบัติเหตุระยะแรก

การศึกษาระยะนี้ให้ความสำคัญกับลักษณะส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่ได้รับความสนใจในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอุบัติเหตุในระยะเริ่มแรกคือ ประมาณ

ปี ค.ศ. 1900 ตัวอย่างแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล คือ

1.1 ทฤษฎีความโน้มเอียงของการเกิดอุบัติเหตุ (Accident-Prone Theory) ของ เมเยอร์ กรีนวูด (Major Greenwood) และ ฮิลดา เอ็ม. วูดส์ (Hilda M. woods) จากการศึกษาข้อมูลอุบัติเหตุ ในปี ค.ศ. 1917 ของกระทรวงยุทธโธปกรณ์ (Ministry of Munition) ของสหราชอาณาจักรในขณะนั้น ชี้ให้เห็น ความโน้มเอียง (tendency) ของบุคคลที่มีสภาวะสุขภาพ บุคลิกลักษณะ สภาพจิตใจ และอารมณ์แตกต่างกัน จะเกิดอุบัติเหตุต่างกัน (Greenwood & Woods, 1919)

1.2 แนวคิดเรื่อง แนวโน้มอุบัติเหตุ (Accident Tendency) มาจากคำเยอรมันว่า “Unfall neigung” ของ คาร์ล มาร์เบ (Karl Marbe) นักจิตวิทยา ที่ได้รับการยอมรับให้ใช้ข้อพิสูจน์ทางจิตวิทยา ในการพิจารณาความผิดของผู้รับผิดชอบอุบัติเหตุเป็นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1911 (Marbe, 1935, pp. 102–103) โดยการ ใช้ข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุของกิจการประกันภัยในเยอรมนี ระบุว่า บุคลิกภาพของบุคคล 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีลักษณะ เอ็กซ์ (X) เป็นผู้มีความโน้มเอียงที่จะไม่เกิดอุบัติเหตุ คือ บุคคลที่มีระเบียบ มีเป้าหมาย มีความพึงพอใจในการดำรง ชีวิต เคารพสิทธิของผู้อื่น ฯลฯ ส่วนผู้ที่มีลักษณะวาย (Y) เป็นผู้มีความโน้มเอียงที่จะเกิดอุบัติเหตุ คือ บุคคลที่ไม่มี ระเบียบ ไม่มีเป้าหมาย ขาดความพึงพอใจในการดำรง ชีวิต สนใจตัวเองมากกว่าผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งคล้ายคลึงกับผล การศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพ (personality) ของบุคคลที่ เสี่ยงต่ออุบัติเหตุทางถนน (road accident) ของ ลินเนตต์ ชอร์ว (Lynette Shaw) และ เฮอร์เบิร์ต เอส. ชิเซล (Shaw & Sichel, 1971)

1.3 แนวคิดเรื่อง หน่วยการเปลี่ยนแปลง ในชีวิต (Life Change Unit) ของ ดี. อัลคอฟ (D. Alkov) (Alkov, 1972) ได้กำหนดค่าสำหรับความเครียดจากความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การตายของคู่สมรส มีค่า 100 หน่วย การติดคุก 63 หน่วย ฯลฯ ซึ่งหากมีความเปลี่ยนแปลง หลายอย่างมาประกอบกัน จะส่งผลให้บุคคลนั้น ขาดความ พร้อมที่จะปฏิบัติงาน ผลการวิจัยในประเทศเกาหลี พบ ว่า การตายของบิดามารดาส่งผลกระทบมากที่สุด (Kang, Hahm, Yang, & Kim, 2008, pp. 470–476) ลักษณะ ส่วนบุคคลอื่น ๆ เช่น อายุ พบว่า ในช่วงอายุ 23–25 ปี มี

อุบัติเหตุสูงสุด (Schulzinger, 1956) สายตาสัมพันธ์กับ อุบัติเหตุการปฏิบัติงานในที่มืดแสงน้อย (Tiffin, 1949, pp. 499–502) รวมทั้ง ระดับสติปัญญา (intelligence) (Hegin, 1927, pp. 81–87) เวลาการตอบสนอง (reaction time) (Welchsler, 1926, pp. 24–30) เป็นต้น

แนวคิดกลุ่มนี้ มุ่งความสนใจไปที่ตัวบุคคล คือ บุคลิกภาพ นิสัย สภาพทางจิตใจ และร่างกาย ไม่ให้ความสนใจกับปัจจัยอื่น ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นจริง ส่งผลให้เกิด มุมมองที่กว้างกว่า คือ เริ่มมองไปที่สภาพแวดล้อมต่างๆ ด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับความเป็นจริง มากขึ้น

2. การศึกษาสาเหตุของอุบัติเหตุระยะที่ 2

การศึกษาในระยะนี้เริ่มให้ความสำคัญ กับสภาพแวดล้อม เนื่องจากมีการยอมรับว่า อุบัติเหตุไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลกระทบมาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในองค์กรเอง ตัวอย่างแนวคิดในแง่นี้ คือ

2.1 ระบบการวิเคราะห์และจำแนกมนุษย์ ปัจจัย (Human Factors Analysis and Classification System–HFACS) ของ สก็อต เอ. แชปปเปล (Scott A. Shappell) และ ดักลาส เอ. เวกมานน์ (Douglas A. Wiegmann) (Wiegmann & Shappell, 2001) ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุทางการบินของสหรัฐอเมริกา ที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1990 ถึงเดือน ธันวาคม ปี ค.ศ. 1996 แสดงรูปแบบของอันตรายซ่อนเร้น (latent) 3 ระดับ คือ องค์การการกำกับดูแล และเงื่อนไข ที่ส่งเสริมอุบัติเหตุ ก่อนมาถึงองค์ประกอบสุดท้าย เรียกว่า อันตรายที่มองเห็นได้ (active) คือ ความผิดพลาดจาก มนุษย์จึงทำให้มองว่า มนุษย์ คือ ต้นเหตุของเกิดอุบัติเหตุ ในความเป็นจริงความผิดพลาดของมนุษย์เป็นผลพวงมา จากความผิดพลาด หรือความไม่เหมาะสมอื่น ๆ อีกหลาย ประการ

2.2 ทฤษฎีรูปแบบระบบความปลอดภัย มีผู้เสนอแนวคิดทำนองนี้หลายแนวคิด เช่น โรเบิร์ต เจ. ฟิเรนซ์ (Robert J. Firense) และ เจมส์ บี. วอลเตอร์ (James B. Walters) ชี้ว่า สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน 3 ส่วน คือ คน เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อม (Firenze & Walters, 1981) แนวคิดเรื่อง ความล้า (fatigue) ของเอเฟียน

แกรนด์เจียน (Etienne Grandjean) (Grandjean, 1979, pp. 175-186) ซึ่งเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ คือ ระยะเวลาการทำงาน ลักษณะของงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้ง สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตต่าง ๆ หากระดับความล้าสูงขึ้นจนเกินขีดจำกัดที่ผู้ปฏิบัติงานรับได้ ย่อมเกิดความผิดพลาดได้ง่าย ทำนองเดียวกับ ทฤษฎีมูลเหตุเชิงซ้อน (Multiple Causation Theory) ของ แดน ปีเตอร์สัน (Dan Peterson) (Peterson, 1978) ซึ่งสรุปว่า อุบัติเหตุย่อมเกิดขึ้นได้จากเหตุต่าง ๆ หลายอย่างซึ่งอยู่เบื้องหลัง เสนอว่า ไม่ควรแก้ไขสภาพและการกระทำที่ไม่ปลอดภัยเท่านั้น จะต้องคิดแก้ไขเบื้องหลังของสิ่งเหล่านั้นก่อน

3. การศึกษาสาเหตุของอุบัติเหตุระยะที่ 3

ในปัจจุบันทุกสาขาอาชีพยึดถือตรงกันว่าความปลอดภัยต้องมาก่อน (safety first) ในอุตสาหกรรมการบิน องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศกำหนดไว้ในแผนความปลอดภัยการบินระดับโลก (Global Aviation Safety Plan) ปี ค.ศ. 2020-2022 ว่าผู้ดำเนินงานทุกหน่วยจะต้องมีระบบการจัดการความปลอดภัย (Safety Management System--SMS) ซึ่งหมายถึง แนวทางเชิงระบบ (systematic approach) ในการจัดการความปลอดภัย คือ การจัดโครงสร้างองค์กร (organizational structure) ความตระหนักในพันธะหน้าที่ (accountability) ความรับผิดชอบ (responsibility) นโยบาย (policy) และขั้นตอน (procedure) ที่จำเป็นทั้งหมด (International Civil Aviation Organization--ICAO, 2020) แสดงว่าการป้องกันอุบัติเหตุ จึงหมายถึง ความสามารถในการระบุกระบวนการใด ๆ ที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุได้ก่อนการเกิดอุบัติเหตุ เริ่มเกิดแนวคิดที่ว่า จะต้องดำเนินการแก้ไขป้องกันอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เน้นไปที่ปัจจัยมนุษย์เพียงส่วนเดียว

อนึ่งการจำแนกองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุ นั้น จำแนกได้หลายลักษณะ ในที่นี้ขอนำเอาการจำแนกของสมาพันธ์วิชาชีพสุขภาพและความปลอดภัย (Health and Safety Professionals Alliance) ประเทศออสเตรเลียร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาหลายสถาบัน (Toft, Dell, Klockner, & Hutton, 2012) จำแนกแนวความคิดเรื่องสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุออกเป็นตัวแบบสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ (accident causation models) 3 กลุ่ม คือ ตัวแบบผลกระทบทิศทางเดียวแบบง่าย (simple sequential

linear models) ตัวแบบผลกระทบทิศทางเดียวแบบซับซ้อน (complex linear models) ตัวแบบผลกระทบหลายทิศทางแบบซับซ้อน (complex non-linear models) แนวความคิดของ 3 กลุ่มนี้ ความจริงแล้ว คือ การเปรียบเทียบแนวคิดในอดีตมาทั้งหมดดังกล่าวแล้ว คือ ระยะแรกเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมาที่ยึดถือว่า สาเหตุมีแหล่งเดียวและส่งผลกระทบทางเดียว มีจุดเริ่มต้น หรือ “รากเหง้า” (root) มาจากตัวบุคคล ระยะที่สอง ถือว่ามีหลายสาเหตุส่งผลกระทบพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจสังเกตโดยตรงไม่ได้ หรือ “แฝง” (latent) อยู่ และระยะที่ 3 ถือว่ามีหลายสาเหตุปฏิสัมพันธ์กัน คาดคะเนได้ยากถึงผลกระทบ หรือพร้อมที่จะ “ปะทุ” (emergent) โดยกะทันหัน มีแนวโน้มว่าแนวความคิดแรกจะได้รับความสนใจในการนำไปใช้น้อยลงและแนวคิดที่ 3 จะได้รับความสนใจมากขึ้น หลักการและแนวคิดพอเป็นสังเขป ดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มตัวแบบผลกระทบทิศทางเดียวแบบง่าย
ตัวแบบสาเหตุของอุบัติเหตุกลุ่มนี้ อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า อุบัติเหตุเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ปัจจัยแต่ละด้านส่งผลกระทบไปยังปัจจัยต่อไปเป็นลำดับในทิศทางเดียว ตัวอย่างตัวแบบในกลุ่มนี้ คือ ตัวแบบโดมิโน (Domino Model) และตัวแบบสาเหตุการสูญเสีย (Loss Causation Model)

1. ตัวแบบโดมิโน เป็นแนวคิดของเฮอริชเบิร์ด ดับเบิลยู. ไฮน์ริช (Herbert W. Heinrich) (Heinrich, 1931) หลักการคือ การบาดเจ็บและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดจากอุบัติเหตุ และอุบัติเหตุเองเป็นผลมาจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัยหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยตามลำดับ ซึ่งเปรียบเทียบได้เหมือนตัวโดมิโนที่เรียงกันอยู่ 5 ตัวใกล้กัน เมื่อตัวที่หนึ่งล้มย่อมมีผลทำให้ตัวโดมิโนถัดไปล้มตามกันไปด้วย ดังที่เรียกกันว่า “ลูกโซ่ของอุบัติเหตุ” (accident chain) ตัวโดมิโนทั้ง 5 ตัว ได้แก่ (1) ภูมิหลังของบุคคล (background) (2) บุคลิกส่วนตัวของบุคคล (personal characteristic) (3) การกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (unsafe acts/unsafe conditions) (4) อุบัติเหตุ (accident) (5) การบาดเจ็บ (injury) ตามภาพ 1

ภาพ 1 ผลกระทบตามลำดับตามตัวแบบโดมิโน

Note: From *Industrial Accident Prevention: A scientific approach.* by Heinrich, H. W., 1931, New York: McGraw-Hill.

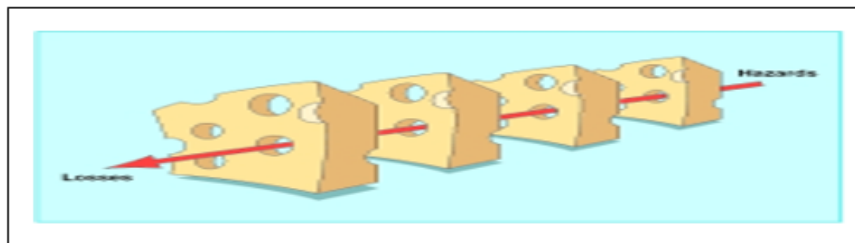
การป้องกันอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโน คือ การตัดลูกโซ่ตัวที่ 3 ขจัดการกระทำหรือสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยออกไป ส่วนการแก้ไขป้องกันที่โดมิโนตัวที่ 1 สภาพแวดล้อมของสังคมหรือภูมิหลังของบุคคล หรือตัวที่ 2 ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากกว่า เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานและปลูกฝังเป็นคุณสมบัติ ส่วนบุคคลแล้ว

2. ตัวแบบสาเหตุการสูญเสีย เป็นแนวคิดของ แฟรงค์ อี. เบิร์ด (Fran E. Bird) จอร์จ แอล. เจอเมน (George L. Germain) และ แฟรงค์ อี. เบิร์ด จูเนียร์ (Frank E. Bird Jr.) โดยยึดพื้นฐานของตัวแบบ โดมิโนที่ได้รับการยอมรับมาแล้วเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี (Bird, Germain, & Bird, 1985) แต่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยการจัดการเข้าไปเป็นต้นเหตุ แทนที่จะเน้นไปที่คุณลักษณะของบุคคลตามตัวแบบโดมิโน ปัจจัยของสาเหตุตามตัวแบบการสูญเสีย มี 5 ประการ ส่งผลกระทบตามลำดับ คือ (1) ขาดการควบคุม (lack of control) คือ ไม่มีโครงการป้องกันอุบัติเหตุ ไม่มีมาตรฐานการดำเนินงาน และไม่ได้ดำเนินงานตามมาตรฐาน (2) สาเหตุพื้นฐาน (basic cause) คือ ตัวบุคคลและระบบงาน (3) สาเหตุตัวกลาง (intermediate cause) คือ การปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน (4) อุบัติการณ์ (incident) คือ การเกิดอุบัติเหตุ (5) ความสูญเสีย (loss) คือ การสูญเสีย ชีวิตทรัพย์สิน และงานหยุดชะงัก

แนวทางการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุตามแนวคิดสาเหตุการสูญเสีย คือ ต้องมีระบบการจัดการที่มีมาตรฐานและปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น

3.2 ตัวแบบผลกระทบทิศทางเดียวแบบซับซ้อน ตัวแบบในกลุ่มนี้ ยึดถือแนวคิดว่า อุบัติเหตุเกิดมาจากผลรวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (unsafe act) และสภาพที่เป็นอันตรายที่มองไม่เห็น (latent hazard condition) ในระบบใดระบบหนึ่งที่ส่งผลไปสู่อุบัติเหตุ จุดเริ่มต้นคือ องค์กรและสิ่งแวดล้อม ส่วนปัจจัยสุดท้ายคือ ผู้ปฏิบัติงาน โดยทิศทางของผลกระทบมาจากจุดเริ่มต้นไปยังปลายทาง แนวทางการป้องกันความสูญเสียคือการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของเกราะ (barrier) และการตอบโต้ (defense) ตัวอย่างตัวแบบสาเหตุในกลุ่มนี้คือ ตัวแบบระบบ (Systematic Model) และตัวแบบการระบาด (Epidemiological Model)

1. ตัวแบบความปลอดภัยเชิงระบบ ตัวแบบนี้มีรู้จักในชื่อ ตัวแบบเนยสวิส (The Swiss Cheese Model of System Accidents) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งในตัวแบบทั้งหมด ที่เรียกว่า ตัวแบบความปลอดภัยเชิงระบบ (Model of Systems Safety) (Reason, 1997) ตัวแบบนี้สรุปว่า อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเกิดจากกระบวนการ ขั้นตอน และระบบ ที่รวมเรียกว่า ความผิดพลาดแฝง (Latent Error) หรือความล้มเหลวของระบบ (system failure) ที่มองไม่เห็นมากกว่าตัวบุคคลที่เป็นผู้ทำความผิดพลาดที่มองเห็นได้ (Active Error) เมื่อความผิดพลาดจากบุคคล เช่น ความพลั้งเผลอ ความล่า เหนี่ยว สอดรับกับความผิดพลาดแฝง เช่น การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ หรือการวางแผน การดูแลที่ไม่รัดกุม เหมือนช่องในเนยมาอยู่ตรงกัน จึงทำให้อุบัติเหตุเกิดขึ้น ถ้าขาดอันใดอันหนึ่งไปจะไม่เกิดขึ้น แสดงตามภาพ 2 (Rasmussen,

ภาพ 2 ตัวแบบเนยสวิส แสดงการสอดรับกันของความบกพร่องที่ส่งผลให้เกิดความสูญเสีย

Note: From *Human Errors-A Taxonomy for Describing Human Malfunction in Industrial Installations*. by Rasmussen, J., 1982, *Journal of Occupational Accidents*, 4(2-4), 311-333.; *Human error: Models and management*. by Reason, J., 2000, *BMJ: British Medical Journal*, 320(7237), 768-770.; *Human Factors Guide for Aviation Maintenance Chapter 14 Human Error*. By Reason, J., & Maddox, M., 2005, *FAA*.

ตัวแบบเนยสวิส หรือตัวแบบความปลอดภัยเชิงระบบ ได้รับการยอมรับมากที่สุด ในปัจจุบัน (Toft et al., 2012) วิธีการป้องกันอุบัติเหตุตามตัวแบบนี้ เน้นว่าการตำหนิและกล่าวโทษบุคลากร ไม่มีประโยชน์ใด ๆ เลย ข้าร้ายยังสร้างความเสี่ยงในการเกิดซ้ำมากขึ้น สิ่งที่ต้องแก้ไขคือ กระบวนการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ค้นหาจุดอ่อนและโอกาสในการพัฒนาเพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกัน

2. ตัวแบบการระบาด ตัวแบบนี้เน้นว่าอุบัติเหตุแพร่ระบาดได้เหมือนโรค เป็นแนวคิดของ จอห์น อี. กอร์ดอน (John E. Gordon) อุบัติเหตุจะระบาดตามปัจจัยสาเหตุ (causal factor) 3 แหล่ง คือ ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นทั้ง (1) ผู้รับเชื้อ (host) และ (2) พาหะ (agent) ใน (3) สิ่งแวดล้อม คือ สถานที่ปฏิบัติงาน (Gordon, 1949, pp. 504-515) แนวคิดนี้ได้รับการเสริมต่อโดย ลุดวิก เบ็นเนอร์ (Ludwig Benner) โดยเพิ่มเติมปัจจัยย่อยของแต่ละแหล่ง เช่น พาหะ มีปัจจัยเรื่องปริมาณ (amount) ความสามารถในการแพร่ระบาด (infectivity) ความรุนแรง (virulence) ความสามารถในการก่อเหตุ (pathogenic) ผู้รับเชื้อมีปัจจัยเรื่องอุปนิสัยที่แท้จริง (intrinsic) สภาพร่างกาย (physical) สภาพจิตใจ (physiological) และภูมิคุ้มกัน (immunity) สิ่งแวดล้อมมีปัจจัยเรื่องลักษณะทางกายภาพ (physical) สภาพด้านจิตใจ (physiological) และสังคม (social) ปัจจัยย่อยเหล่านี้ ต่อมาเรียกว่าความผิดพลาดแฝง (latent error) หรือความล้มเหลวแฝง (latent failure) หรือเงื่อนไขแฝง (latent condition)

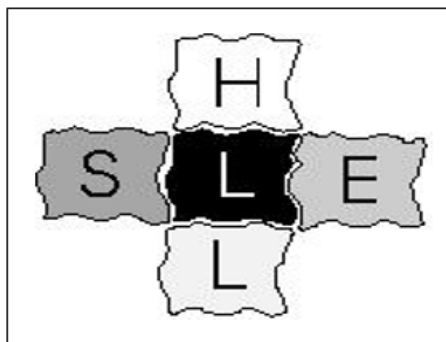
3.3 ตัวแบบผลกระทบหลายทางแบบซับซ้อน ตัวแบบในกลุ่มนี้ ยึดถือแนวคิดที่ว่า อุบัติเหตุเกิดมาจากการปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรจำนวนมากในสภาพแวดล้อมจริง โดยผลกระทบเป็นไปได้หลายทิศทาง แนวทางการป้องกันความสูญเสีย คือ การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ให้ชัดเจน ตัวอย่างตัวแบบสาเหตุของอุบัติเหตุในกลุ่มนี้ คือ ตัวแบบกระบวนการและทฤษฎีเชิงระบบของอุบัติเหตุ (The Systems-Theoretic Accident Model and Process-STAMP) (Leveson, 2004, pp. 237-270) และตัวแบบอุบัติเหตุจากแรงสะท้อนของงาน (The Functional Resonance Accident Model-FRAM) (Hollnagel, 2004) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ตัวแบบกระบวนการและทฤษฎีเชิงระบบของอุบัติเหตุ ตัวแบบนี้เน้นว่า ระบบการจัดการความปลอดภัย คือ หลักประกันความปลอดภัย เป้าหมายหลักของแนวคิดนี้ คือ การหาคำตอบว่าทำไมระบบที่มีอยู่จึงไม่สามารถป้องกันอุบัติเหตุได้ แนวทางการป้องกัน คือ การสร้างปราการ (barrier) และมาตรการป้องกัน (defense) ในเชิงรุก (proactive) ตามแนวคิดของแนนซี เลเวสัน (Nancy Leveson) (Leveson, 2004, pp. 237-270) เท่าที่ผ่านมาแนวคิดนี้ยังไม่ได้มีการยอมรับมากนัก เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลของอุบัติเหตุและการวิเคราะห์สาเหตุตามแนวคิดที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่เริ่มแรก (Toft et al., 2012)

2. ตัวแบบอุบัติเหตุนอกจากแรงสะท้อนของงาน ตัวแบบนี้แตกต่างจากตัวแบบอื่น เปรียบเทียบว่า เป็นตัวแบบสามมิติ ขณะที่ตัวแบบอื่นเป็นแบบสองมิติ ความหมาย คือ ผลกระทบและปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุไม่เป็นที่ไปในอัตราหรือทิศทางเดียว ตามแนวคิดของ อีริก ฮอลนาเกล (Erik Hollnagel) (Hollnagel, 2004) ตัวแบบนี้ใช้คำว่า FRAM แปลว่า ก้าวไปข้างหน้า ในภาษาสวีเดนและนอร์เวย์ ซึ่งเคยตั้งเป็นชื่อเรือสำรวจที่เดินทางไปขั้วโลกเหนือได้ไกลที่สุดมาแล้วในระยะนั้น (Hollnagel, 2016) จุดเด่นของตัวแบบนี้ คือ การมองภาพรวมของระบบเทคโนโลยีและสังคม (socio-technological system) ไม่พิจารณาปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียว จุดอ่อน คือ สิ้นเปลืองเวลาและความพยายาม โดยไม่สามารถกำหนดแนวทางชัดเจนได้ หลักการสำคัญของแนวคิดนี้มี 4 ประการ คือ ความล้มเหลวและความสำเร็จมาจากปัจจัยเดียวกัน (equivalence of failure and success) ใช้การปรับเปลี่ยนโดยประมาณ (approximate adjustment) ให้ความสำคัญกับสิ่งที่โดดเด่นขึ้นมา (emergence) และพิจารณาแรงสะท้อนจาก

หน้าที่การงาน (functional resonance) (Hollnagel, 2012) โดยสรุป การวิเคราะห์ลักษณะนี้เปิดกว้าง ให้ความสำคัญทุกปัจจัย และไม่กำหนดโครงสร้างของสาเหตุล่วงหน้า

3. ตัวแบบเชลล์ (SHELL) องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) ได้แนะนำตัวแบบการจัดการความปลอดภัยไว้ในเอกสาร ICAO Doc 9859 Safety Management Manual ชื่อตัวแบบ SHELL มาจากคำย่อขององค์ประกอบ 4 ด้าน คือ Software, Hardware, Environment, Liveware ซึ่งจริง ๆ แล้ว องค์ประกอบทั้งหมดมี 4 ด้าน แต่ Liveware แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ผู้ปฏิบัติงานกับผู้ร่วมงานหรือประสานงาน จึงมี L จำนวน 2 ตัว เขียนเป็น SHELL เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความไม่แน่นอนมากที่สุด แสดงในภาพเป็นชิ้นส่วนที่มีรูปร่างไม่เป็นเส้นตรง เกิดความไม่ลงตัวอยู่เสมอ ตามภาพ 3ผู้บริหารจะต้องพยายามจัดเตรียมองค์ประกอบด้านอื่นให้สอดคล้องกับความไม่แน่นอนนี้

ภาพ 3 องค์ประกอบตัวแบบ SHELL ของ ICAO

Note: From Doc 9859, Safety Management Manual (4th Ed.), by ICAO, 2018, Retrieved from https://caainternational.com/wp-content/uploads/2018/05/9859_unedited_en.pdf

รายละเอียดขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีดังต่อไปนี้

1. Software หมายถึง ระเบียบข้อบังคับ ขั้นตอน และเอกสารข้อกำหนดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสาร และดิจิทัล แนวทางการป้องกันอุบัติเหตุบนฐาน Software คือ จะต้องกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับที่ผู้ปฏิบัติสามารถทำได้จริง ใช้คำอธิบาย (phraseology) ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่เปิดโอกาสให้เข้าใจผิด ไม่ซับซ้อน องค์ประกอบนี้ หมายความว่า รวมถึง การใช้สัญลักษณ์ในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ

ให้สื่อความหมายที่ชัดเจนด้วย

2. Hardware หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมถึง การใช้งานและการควบคุม เป็นระบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและเครื่องจักร (man-machine system) แนวทางป้องกันอุบัติเหตุ คือ การแบบให้สามารถใช้งานได้ง่าย เหมาะสมกับธรรมชาติของมนุษย์

3. Environment หมายถึง สถานการณ์ซึ่งแวดล้อมองค์ประกอบอีก 3 ด้าน ทั้งทางสังคมและทาง

ธรรมชาติ แนวทางการป้องกันอุบัติเหตุ คือ การออกแบบ หรือควบคุมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ ส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นถือเป็นองค์ประกอบด้านผู้ร่วมงาน

4. Liveware หมายถึง ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบ 4 ด้าน รวมผู้ปฏิบัติงานอื่นด้วย แนวทางการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานร่วมกันจะต้องใช้ภาวะผู้นำ ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกัน จัดทำขึ้นในรูปของหลักสูตรการฝึกอบรมลูกเรือ (Crew Resource Management--CRM) การจัดการทีม (Team Resource Management--TRM) การฝึกบินในเครื่องฝึกบินจำลอง (Line Oriented Flight Training--LOFT) เป็นต้น

โดยสรุป ตัวแบบ SHELL ของ ICAO ให้ความสำคัญกับบุคลากรมากที่สุด ดังนั้น การป้องกันอุบัติเหตุที่ดีที่สุด คือ การฝึกอบรม และการสร้างความพึงพอใจในงาน เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานอย่างครบถ้วน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้บริหารองค์กร (Bills, 2008, pp. 1-48; Tsujimoto, 2014, pp. 1-14)

ความสัมพันธ์เชิงพลวัตของสาเหตุอุบัติเหตุ

จากแนวความคิด ทฤษฎี และตัวแบบสาเหตุอุบัติเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้น 3 ระยะ เห็นได้ชัดเจนว่า มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ในความพยายามที่จะป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุเลย หรืออย่างน้อยพยายามที่จะลดอุบัติเหตุให้เหลือน้อยที่สุด โดยการปรับเปลี่ยนแนวคิด และวิธีปฏิบัติให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่เท่าที่ผ่านมา ถึงแม้จะปรากฏว่าสามารถลดอุบัติเหตุให้เป็นสัดส่วนน้อยลงเรื่อย ๆ แต่ยังเกิดอุบัติเหตุขึ้นเป็นระยะ ลักษณะนี้มีปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณา ร่วมด้วย คือ ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของปัจจัยทุกด้าน นั่นคือ แนวคิดและหลักการที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในอดีตและปัจจุบัน ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าจะประสบความสำเร็จอีกในอนาคต สมาคมการขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) กล่าวในแผนการดำเนินงาน 15 ปี (Future of the Airline Industry, 2035) ว่าความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการบิน คือ การเมืองระหว่างประเทศ (geopolitics) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (technological innovation)

ความเปลี่ยนแปลงทางประชากร (demographic shift) และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (environmental concern) จะมีผลกระทบทุกด้าน (SOIF-IATA, 2018) นั่นคือ การดำเนินงานของอุตสาหกรรมการบินจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างไม่หยุดนิ่ง ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานและการจัดการระบบความปลอดภัยการบินด้วย

แนวความคิดหลักของการศึกษาสาเหตุของอุบัติเหตุในปัจจุบันจึงไม่สามารถกำหนดตายตัวได้ การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดระบบ และการดำเนินงานจะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นพลวัต (dynamic) เท่านั้น หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุเชิงพลวัตโดยสรุป มี 3 ส่วน คือ มนุษย์ ระบบ และความเปลี่ยนแปลงตามภาพ 4 ซึ่งหากพิจารณาโดยยึดระดับของการควบคุม และจัดการเป็นเกณฑ์แล้ว ปัจจัยที่สามารถควบคุมจัดการได้มากที่สุด คือ ระบบ รองลงมาคือ มนุษย์ และที่สามารถควบคุมจัดการได้น้อยที่สุด คือ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รายละเอียดและความสัมพันธ์เชิงพลวัตของปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ มีดังนี้

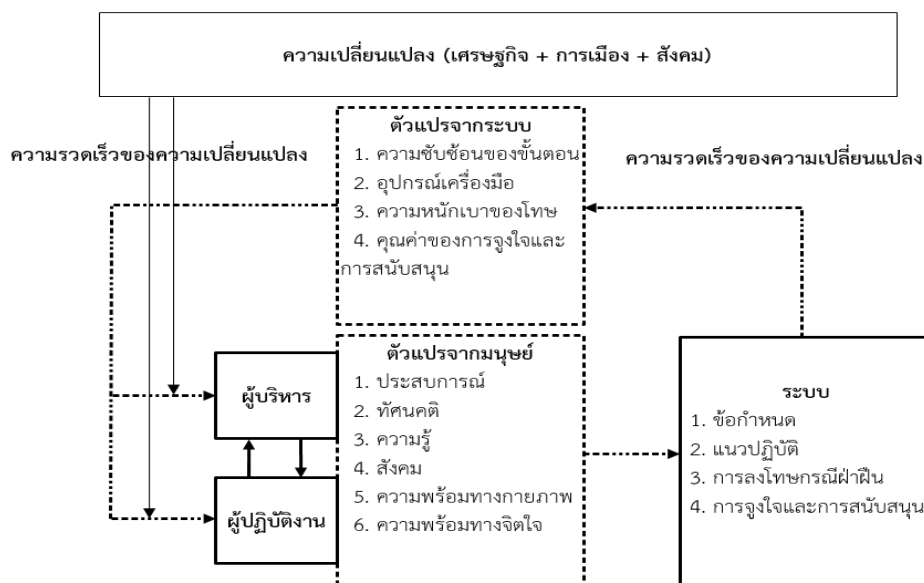
1. ระบบ ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่บริหารจัดการได้มากที่สุด เพราะเกิดจากการกำหนดของผู้ดำเนินงานและผู้บริหารระบบเอง เป็นการจัดทำเอกสารข้อกำหนดในลักษณะของการสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างของระบบการจัดการความเสี่ยงขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ถือเป็นแนวทางการจัดการความเสี่ยงของอุบัติเหตุที่ทันสมัยที่สุด แต่ทั้งนี้ การกำหนดระบบนั้นขึ้นอยู่กับ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และความเชี่ยวชาญของบุคคลนั้นเป็นพื้นฐานด้วย ดังนั้น ความสมบูรณ์ของระบบจึงได้รับผลกระทบจากตัวบุคคลส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งคือ ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น หากมีการผลิตอากาศยานรุ่นใหม่ขึ้นมา บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งลูกเรือ เจ้าหน้าที่ควบคุมจราจรทางอากาศ และเจ้าหน้าที่ซ่อมบำรุงอากาศยาน จะต้องเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงอย่างเพียงพอเพื่อที่จะป้องกันอุบัติเหตุที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดจากเทคโนโลยีใหม่ หากเทคโนโลยีการผลิตสามารถทำได้อย่างก้าวกระโดด เป็นโจทย์สำคัญที่ต้องพิจารณาว่า จะสามารถกำหนดระบบให้สอดคล้องได้รวดเร็วขนาดไหน และบุคคลสามารถปรับตัวพัฒนาความรู้ความสามารถได้

ทันมากน้อยเพียงใด หากปรับเปลี่ยนได้ช้าจะโดยสาเหตุใดก็ตาม ความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุย่อมสูงขึ้น ซึ่งจะสามารถมองว่ามนุษย์เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุได้ หรือเป็นความบกพร่องของระบบที่ไม่สามารถปรับปรุงให้ชี้แนะแนวทางที่ทันเหตุการณ์แก่บุคคลได้ หรือเพราะสิ่งแวดล้อมมีความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงมากเกินไป ลักษณะนี้คือความสัมพันธ์เชิงพลวัต

2. มนุษย์ ปัจจุบันสามารถควบคุมและจัดการได้มากขึ้น แต่มีประเด็นที่ไม่สามารถควบคุมจัดการได้อีกส่วนหนึ่ง ธรรมชาติของมนุษย์ การปฏิบัติงานเป็นเพียงส่วนหนึ่งของชีวิต อีกส่วนหนึ่ง คือ ชีวิตส่วนตัว ที่ระบบการดำเนินงานของหน่วยงานไม่สามารถเข้าไปควบคุมได้ ดังนั้น ถึงแม้ว่าหน่วยงานจะกำหนดระบบป้องกันอุบัติเหตุที่รัดกุมเพียงใด แต่เมื่อบุคลากรมีความจำเป็นส่วนบุคคล ความพร้อมในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของระบบจะมีความผันผวน เป็นไปตามแนวคิดในระยะแรกของการศึกษาดังกล่าวแล้ว แม้กระทั่งในการพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัยเอง ตัวแปรต่าง ๆ เช่น ความรู้ความชำนาญของบุคลากรย่อมมีส่วนในการกำหนดรูปแบบระบบด้วย ดังที่กล่าวแล้วว่า ภายหลังการกำหนดบังคับใช้ระบบการจัดความความปลอดภัยแล้วยังมีความบกพร่องที่เกิดจากบุคลากรขึ้นมาในรูปแบบของการไม่ยอมรับ การหลีกเลี่ยงและขาดความมุ่งมั่น ซึ่งเป็นผลมาจากระดับของความซับซ้อนของระบบเอง หรือระดับการการจูงใจไม่เพียงพอ หรือแม้กระทั่งระดับของการลงโทษไม่มีผลกระทบมากพอ เป็นต้น

ตัวแปรต่าง ๆ ของระบบจึงมีผลต่อตัวบุคคลอีกทางหนึ่ง

3. ความเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันนี้ถือได้ว่าสามารถควบคุมจัดการได้น้อยที่สุด หากมองในขอบเขตของอุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง เช่น อุตสาหกรรมการบิน อาจสามารถมีส่วนในการกำหนดเทคโนโลยีทางการบินได้บางส่วน แต่การประดิษฐ์คิดค้นใหม่ ๆ ไม่ได้อยู่ในการบริหารจัดการของวงการการบินเพียงฝ่ายเดียว ดังกรณีของการพัฒนาหน่วยพลังงานชนิดใหม่ขึ้นมาในรูปของแบตเตอรี่ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงวงการการบิน แต่มีผู้คิดค้นอย่างอิสระหลากหลายอุตสาหกรรม หากเทคโนโลยีแบบใหม่ถูกนำมาใช้กับอากาศยาน ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมจะมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัย อย่างไรก็ดีว่าสาเหตุแท้จริงของความเสี่ยงหรือสาเหตุของอุบัติเหตุมาจากเทคโนโลยีใหม่ หากข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงตามไม่ทัน หรือไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทัน และผู้ปฏิบัติงานทำตามข้อกำหนดเดิมแล้วเกิดอุบัติเหตุขึ้น จะถือว่าความผิดพลาดของบุคลากรเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุทางการบินไม่ได้ และจะถือว่า ระบบไม่ถูกต้องไม่ได้ อาจเพราะความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นรวดเร็วเกินกว่ากระบวนการปรับเปลี่ยนของหน่วยงานที่กำกับดูแลก็เป็นได้ ทั้งนี้ ความเป็นไปได้ที่จะสามารถจัดสร้างระบบให้ครอบคลุมความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้ทันเหตุการณ์อาจจะต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญในการพยากรณ์ (forecast) เป็นเครื่องมือที่สำคัญด้วย แสดงตามภาพ 4

ภาพ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพลวัตสาเหตุของอุบัติเหตุ

โดยสรุป การพิจารณาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุเชิงพลวัตดังกล่าวนี้ ทำให้ไม่สามารถแบ่งแยกความสำคัญของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ จะต้องพิจารณาดำเนินการโดยภาพรวมเท่านั้น คือ จะระบุว่าอุบัติเหตุเกิดจากความไม่พร้อมของบุคคลไม่ได้ หรือเกิดจากระบบไม่สมบูรณ์ไม่ได้ และเกิดจากความเปลี่ยนแปลงมีเร็วเกินไปไม่ได้ด้วยตัวแบบการแก้ป้องกันอุบัติเหตุที่ดีที่สุด คือ การให้ความสำคัญของคุณค่าระหว่างปัจจัย 3 ด้านดังกล่าว ไม่สามารถให้ความสำคัญกับด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว ความจริงความสัมพันธ์เชิงพลวัตนี้ เป็นธรรมชาติที่มีมาแต่เดิม เพียงแต่จุดสนใจของผู้ทำการศึกษาไปมุ่งเน้นที่จุดใดจุดหนึ่งตามลักษณะที่ถือว่าเป็นการแก้ปัญหาในระยะสั้น หรืออาจเป็นเพราะเป็นธรรมชาติของการเรียนรู้ที่ต้องพัฒนามาเป็นลำดับ จากเดิมหลักคิดของการลดอุบัติเหตุอยู่ที่ปัจจัยมนุษย์ ต่อมาขยายมาถึงสิ่งแวดล้อม และต่อมาได้มีการพิจารณาเชิงระบบ ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอจุดเน้นที่น่าจะเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุ คือ การพิจารณาภาพรวมของความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 3 ด้าน โดยยึดปัจจัยที่ควบคุมได้น้อยที่สุดเป็นจุดเริ่มต้น คือ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ต่อมาจึงนำปัจจัยที่ควบคุมได้มากขึ้น คือ ปัจจัยมนุษย์มาเป็นฐานในการกำหนดระบบ ที่จะเป็นมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความสัมพันธ์ที่เป็นพลวัตเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นมาก คือ เทคนิคการพยากรณ์ที่แม่นยำ แนวทางการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุที่เหมาะสม

สมจะนำเสนอในบทความเรื่องเดียวกันนี้ตอนที่ 3 ต่อไป

สรุป

อุบัติเหตุของอากาศยานเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ในระยะแรกมักสรุปว่าเกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์ อย่างไรก็ตามได้มีความพยายามศึกษาหาสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่มีมุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคล ถือว่าบุคลิกลักษณะส่วนบุคคลเป็นสาเหตุหลักของอุบัติเหตุ ในระยะแรก ระยะต่อมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ปัจจุบันการดำเนินงานเกี่ยวกับอุบัติเหตุให้ความสำคัญกับระบบ คือ ยึดแนวความคิดว่าองค์ประกอบแต่ละด้านมีผลกระทบกันหลายทิศทาง ความผิดพลาดของมนุษย์ เป็นเพียงสาเหตุที่สังเกตได้ง่าย ไม่ได้เป็นสาเหตุสำคัญเป็นพิเศษของสาเหตุทั้งหมด หากวิเคราะห์ในวงกว้าง สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุมี 3 ส่วน คือ ความเปลี่ยนแปลง มนุษย์ และระบบ หากมองโดยภาพรวมแล้ว สาเหตุสำคัญที่สุดของอุบัติเหตุ คือ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมได้ยากที่สุด ความผิดพลาดของมนุษย์และความบกพร่องของระบบ เป็นผลมาจากการปรับตัวที่ไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการติดตามความเปลี่ยนแปลงโดยการพยากรณ์ความเปลี่ยนแปลงอย่างแม่นยำ เป็นแนวทางการทำความเข้าใจสาเหตุของอุบัติเหตุได้ดีที่สุด สำหรับแนวทางการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุที่เหมาะสมจะนำเสนอในตอนต่อไป

References

- Airbus. (2021). *Distribution of accidents by accident categories*. Retrieved from <https://accidentstats.airbus.com/statistics/accident-categories>
- Aliandrina, D. (2012). *Organizational factors in aviation safety management failures: The case of Indonesia*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/35467161.pdf>
- Alkov, D. (1972). *The life change unit and accident behavior*. Lifeline.
- Allianz. (2021). *Six aviation loss trends on the radar*. Retrieved from <https://www.agcs.allianz.com/news-and-insights/expert-risk-articles/six-aviation-loss-trends-on-the-radar.html>
- Bills, K. (2008). *Learning from poor safety management systems. In the safety conference 2008: OHS for the new era*. Retrieved from <https://www.atsb.gov.au/media/24563/sia281008.pdf>
- Bird, F. E., Germain, G. L., & Bird, F. Jr. E. (1985). *Practical loss control leadership*. Loganville, Ga.: International Loss Control Institute.
- Committee on Aircraft Certification Safety Management. (1998). *Improving the continued airworthiness of civil aircraft: A strategy for the FAA's aircraft certification service*. Washington, DC: The National Academies.
- DeBlois, L. A. (1915). *The application of safety devices*. Hagley Museum and Library, Wilmington, DE.
- Gordon, J. E. (1949). The epidemiology of accidents. *American journal of public health*, 39(4), 504–515.
- Graeber, C. (2015). *Human factor*. Retrieved from https://www.boeing.com/commercial/aeromagazine/aero_08/human_textonly.html
- Grandjean, E. (1979). Fatigue in industry. *Occupational and Environmental Medicine*, 36(3), 175–186.
- Greenwood, M., & Woods, H. M. (1919). *The incidence of industrial accidents upon individuals with special reference to multiple accidents*. London: H. M. Stationery off.
- Griffin, G. (2010). *Human error is biggest obstacle to 100 percent flight safety the denver post*. Retrieved from <https://www.denverpost.com/2010/02/13/human-error-is-biggest-obstacle-to-100-percent-flight-safety/>
- Hegin, M. S. (1927). Intelligence and safety. *Journal of educational research*, 16(2), 81–87. <https://doi.org/10.1080/00220671.1927.10879768>
- Heinrich, H. W. (1931). *Industrial accident prevention: A scientific approach*. New York: McGraw-Hill.
- Hollnagel, E. (2004). *Barriers and accident prevention*. Ashgate: Aldershot.
- Hollnagel, E. (2012). *Fram: The functional resonance analysis method: Modelling complex socio-technical systems*. London: CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781315255071>
- Hollnagel, E. (2016). *The meaning of Fram*. Retrieved from <https://functionalresonance.com/brief-introduction-to-fram/the-meaning-of-fram.html>
- Horton, B. (2021). *5 reasons why safety management systems fail to deliver vistair*. Retrieved from <https://resources.vistair.com/articles/5-reasons-why-safety-management-systems-fail-to-deliver-what-you-expect>
- Hosseinian, S. S., & Torghabeh, Z. J. (2012). Major theories of construction accident causation models: A literature review. *International journal of advances in Engineering & Technology*, 4(2), 53–66.

- International Civil Aviation Organization--ICAO. (2018). *Doc 9859 safety management manual* (4th ed.). ICAO. Retrieved from https://caainternational.com/wp-content/uploads/2018/05/9859_unedited_en.pdf
- ICAO. (2020). *GASP: Global aviation safety plan 2020-2022*. Retrieved from <https://www.icao.int/SAM/Documents/2019-RASGPA10/2.2%20Global%20Aviation%20Safety%20Plan.pdf>
- Kang, Y., Hahm, H., Yang, S., & Kim, T. (2008). Application of the life change unit model for the prevention of accident proneness among small to medium sized industries in Korea. *Industrial health*, 46(5), 470–476. <https://doi.org/10.2486/indhealth.46.470>
- Klein, J. A. (2009). Two centuries of safety history at dupont, Process Safety Progress. *Wiley Interscience*, 28(2), 114–122.
- Lappalainen, J. (2017). *Overcoming obstacles to implementing SMS. the international transport forum, OECD*. Retrieved from <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/194053/1/itf-dp-2017-18.pdf>
- Leveson, N. (2004). A new accident model for engineering safer systems. *Safety science*, 42(4), 237–270. [https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(03\)00047-X](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(03)00047-X)
- Marbe, K. (1935). The psychology of accidents. *The human factor*, 9, 102–103.
- Peterson, D. (1978). *Techniques of safety management*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Rankin, W. (2008). *MEDA investigation process*. Retrieved from https://www.boeing.com/commercial/aeromagazine/articles/qtr_2_07/AERO_Q207_article3.pdf
- Rasmussen, J. (1982). Human errors - A taxonomy for describing human malfunction in industrial installations. *Journal of occupational accidents*, 4(2-4), 311-333. [https://doi.org/10.1016/0376-6349\(82\)90041-4](https://doi.org/10.1016/0376-6349(82)90041-4)
- Reason, J. (1997). *Managing the risks of organizational accidents*. London: Routledge <https://doi.org/10.4324/9781315543543>
- Reason, J. (2000). Human error: Models and management. *BMJ: British medical journal*, 320(7237), 768–770.
- Reason, J., & Maddox, M. (2005). *Human factors guide for aviation maintenance chapter 14 human error*. Retrieved from https://www.faa.gov/about/initiatives/maintenance_hf/library/documents/media/human_factors_maintenance/human_factors_guide_for_aviation_maintenance_-_chapter_14.human_error.pdf
- Schaper, D. (2021). *Boeing to pay \$2.5 billion settlement over deadly 737 max crashes*. Retrieved from <https://www.npr.org/2021/01/08/954782512/boeing-to-pay-2-5-billion-settlement-over-deadly-737-max-crashes>
- Schulzinger, M. S. (1956). The pre-accident patients. *Industrial medicine and surgery*, 25(453).
- Shappell, S. A., & Wiegmann, D. A. (2000). *The human factors analysis and classification system—HFACS*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/247897525_The_Human_Factors_Analysis_and_Classification_System-HFACS
- Shaw, L., & Sichel, H. S. (1971). *Accident proneness research in the occurrence, causation, and prevention of road accidents*. Oxford: Pergamon.

- Singh, A. (2010). *Pilots play with lives by flying manually for ultimate kick India today*. Retrieved from <https://www.indiatoday.in/india/story/pilots-play-with-lives-by-flying-manually-for-ultimate-kick-70895-2010-04-04>
- SKYbrary. (2018). *Error management (OGHFA BN)*. Retrieved from [https://www.skybrary.aero/index.php/Error_Management_\(OGHFA_BN\)](https://www.skybrary.aero/index.php/Error_Management_(OGHFA_BN))
- SKYbrary. (2020). *Just culture*. Retrieved from https://www.skybrary.aero/index.php/Just_Culture
- Spence, R. (2010). *Safety management systems—what is the problem?*. Retrieved from <https://www.bainessimmons.com/wp-content/uploads/SMS-whatistheproblem.pdf>
- Surry, J. (1969). *Industrial accident research: A human engineering appraisal*. Canada: Labour Safety Council, Ontario Department of Labour.
- Szeles, E. (2015). *Lauda air crash 1991: Still too many open questions*. Retrieved from <https://www.austrianwings.info/2015/01/lauda-air-crash-1991-still-too-many-open-questions/>
- Tiffin, J. (1949). Visual performance and accident frequency. *Journal of applied psychology*, 33(5), 499–502.
- Toft, Y., Dell, G., Klockner, K. K., & Hutton, A. (2012). *The core body of knowledge for generalist OHS professionals*. VIC: Safety Institute of Australia.
- Tsujimoto, J. (2014). *Challenges of large airline aviation safety investigation organizations and their Safety Management System*. In paper presented at ISASI 2014 seminar. Retrieved from <https://www.isasi.org/Documents/library/technical-papers/2014/ISASI%202014%20-%20Tsujimoto%20-%20United%20Airlines%20-%20Airline%20safety%20investigation%20and%20SMS.pdf>
- Welchsler, D. (1926). Tests for taxicab drivers. *Journal of personnel*, 5, 24–30.
- Wiegmann, D., Faaborg, T., Boquet, A., Detwiler, C., Holcomb, K., & Shappell, S. (2005). *Human error and general aviation accidents: A comprehensive, fine-grained analysis using HFACS*. Retrieved from https://www.faa.gov/data_research/research/med_humanfacs/oamtechreports/2000s/media/0524.pdf
- Wiegmann, D. A., Rich, A. M., & Shappell, S. A. (2000). *Human error and accident causation theories, frameworks and analytical techniques: An annotated bibliography*. Retrieved from <https://commons.erau.edu/publication/736/>
- Wiegmann, D. A., & Shappell, S. (2001). *Applying the human factors analysis and classification system (HFACS) to the analysis of commercial aviation accident data*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/252793626_APPLYING_THE_HUMAN_FACTORS_ANALYSIS_AND_CLASSIFICATION_SYSTEM_HFACS_TO_THE_ANALYSIS_OF_COMMERCIAL_AVIATION_ACCIDENT_DATA
- Woods, D., Dekker, S., Cook, R., Johannesen, L., & Sarter, N. (2010). *Behind human error* (2nd ed.). London: CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781315568935>

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

BCG Economic Model for Balanced and Sustainable Development

ฐิติกร หมายมั่น¹, ชำนาญ ทองมาก², บัณฑิต รัตนไตร³ และ ฐานิสร์ โรจนดิลก³
Thitikorn Maimun¹, Chamnarn Thongmark², Bundith Rattanatai³ and Thanisorn Rojanadilok³

¹นักวิชาการอิสระ

¹Independent Scholar

²คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²School of Engineering, Eastern Asia University

³หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

³Master of Business Administration Program, Eastern Asia University

Received: January 31, 2023

Revised: March 21, 2023

Accepted: March 21, 2023

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว กำลังมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย โดยได้บูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยแนวคิด “โมเดลเศรษฐกิจ BCG” อันนำไปสู่การหลุดออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ควบคู่ไปกับการรักษาสีเขียวแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพรวมสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ของโมเดลเศรษฐกิจ BCG สำหรับใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้ศึกษา รวบรวมและเรียบเรียงประเด็นหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ความสำคัญของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ต่อประเทศไทย การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในต่างประเทศ การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในประเทศ ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและตัวชี้วัด การสนับสนุนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ประเทศไทย ตัวอย่างผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับผู้ประกอบการภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ได้เห็นถึงศักยภาพของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามโมเดล BCG สำหรับให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทประเทศและตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สมดุลและยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: เศรษฐกิจชีวภาพ, เศรษฐกิจหมุนเวียน, เศรษฐกิจสีเขียว

Abstract

Bio economy, circular economy and green economy are playing important roles in the transformation of Thailand by integrating knowledge of science, technology and innovation to drive the economy with the concept of “BCG economic model”. This will lead to escape from the trap of middle-income countries, along with tangible environmental protection for Thailand to achieve the

sustainable development goals of the United Nations. Hence, this academic article, therefore, aims to present a useful overview of the BCG economic model for driving the country's economy. The main issues have been compiled, comprising the BCG economic model concept. The importance of the BCG economic model to Thailand driving the BCG economic model abroad and driving the BCG economic model in the country. The importance of BCG strategies for driving the BCG economic model, vision, objectives, goals and indicators, supporting the BCG economic model for Thailand. Examples of outputs/products according to the concept of the BCG economic model are development guidelines for entrepreneurs in the business, industrial and agricultural sectors to see the potential of driving the economy, according to the BCG model for entrepreneurs to have confidence in adapting to suit the country's context and themselves to achieve a balanced and sustainable change in the future.

Keywords: Bio Economy, Circular Economy, Green Economy

บทนำ

จากการที่ประเทศไทยติดกับดักรายได้ปานกลางมานานกว่า 40 ปี จากผลกระทบของเศรษฐกิจที่ขยายตัวช้า มีรูปแบบเศรษฐกิจเป็นแบบทำมากแต่ได้น้อย และมูลค่าเพิ่มสินค้าอยู่ในระดับต่ำ แต่อัตราการเติบโตต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการเติบโตของประเทศ เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหาสิ่งแวดล้อม และภาวะโลกร้อน ซึ่งในขณะเดียวกันหากพิจารณาจุดแข็งและความท้าทายของประเทศจะพบว่าไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญสูงถึงอันดับ 8 ของโลก มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีฐานทรัพยากรที่มีความหลากหลายทั้งพื้นที่ป่า ป่าชายเลน และชายฝั่งทะเลที่ยาว จากจุดแข็งเหล่านี้ นำไปสู่สาขายุทธศาสตร์ 4 สาขา ได้แก่ 1) อาหารและเกษตร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่สร้างรายได้รวม 3.4 ล้านล้านบาท (ร้อยละ 21 ของมูลค่า GDP) และมีผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่า 16.5 ล้านคน ส่วนความท้าทายของประเทศ คือ มูลค่า GDP ของทั้ง 4 สาขายุทธศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ประเทศไทยยังเป็นฐานการพัฒนาการเข้าถึงและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่พึ่งพาตนเองได้ทางเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์นวัตกรรม และมีความสามารถในการปรับตัวฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว (National Science and Technology Development Agency, 2020; Sub-Committee for Driving Economic Development, BCG Model,

People/Personnel Development Branch, 2021) เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางนี้ รัฐบาลจึงเร่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจจากทำมากแต่ได้น้อย ไปสู่ทำน้อยแต่ได้มาก โดยบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นแบบองค์รวม สร้างรากฐานการพัฒนาจากต้นทุนเดิมที่มีอยู่ที่ดีถือว่าเป็นจุดแข็งของประเทศในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและด้านวัฒนธรรม ต่อยอดการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจแบบองค์รวม 3 เศรษฐกิจขนานไปพร้อมกันที่เรียกว่า โมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG” ประกอบด้วย B-Bio Economy เศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เน้นการนำความรู้ระดับสูงด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และต้นทุนด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ประเทศไทยมีอยู่มากมาเป็นตัวขับเคลื่อนเชื่อมโยงกับ C-Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียนที่คำนึงถึงการนำวัสดุกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เน้นการใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบตลอดวัฏจักรชีวิต และการนำวัสดุเหลือทิ้งเดิมมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงทางอุตสาหกรรม และทั้งสองเศรษฐกิจนี้อยู่ภายใต้ G-Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว ที่ช่วยลดมลพิษ และรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

ดังนั้น บทความวิชาการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ความสำคัญของ

โมเดลเศรษฐกิจ BCG ต่อประเทศไทย การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในต่างประเทศ และในประเทศ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 การสนับสนุนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในประเทศ ตัวอย่างผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เห็นภาพรวมของการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ของประเทศไทย

แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG

เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เป็นคำที่ถูกใช้ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 ซึ่งมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพและเทคโนโลยีชีวภาพ สามารถอธิบายได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานมาจากชีววิทยาและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ แต่คำนี้ใช้ในลักษณะต่างกันทั่วโลก และไม่มีคำจำกัดความเดียวที่ตกลงร่วมกันในระดับสากล เศรษฐกิจชีวภาพถูกมองว่าเป็นโอกาสในการบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในขณะที่พยายามรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ รัฐบาล และองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งจึงใช้วิธีการนี้ เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน หลายคนมองว่าเศรษฐกิจชีวภาพเป็นศูนย์กลางในการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหลายข้อ บางคนมองว่าเศรษฐกิจชีวภาพเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ จึงเกิดความคาดหวังสูงและมีการเสนอแนะว่าการเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจชีวภาพสามารถจัดการกับการปล่อยคาร์บอนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพและการดำรงชีวิตของมนุษย์ การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ความมั่นคงด้านพลังงาน การสูญเสียอาหาร และรูปแบบการบริโภคที่ไม่ยั่งยืนได้ ทั้งนี้ เศรษฐกิจชีวภาพมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมมากมาย เกิดจากการแปลงความรู้ด้านชีววิทยาศาสตร์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และแข่งขันได้ โดยได้มีการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพโดยสถาบันหลายแห่งของสหภาพยุโรป เช่น เยอรมนีได้จัดตั้งสภาเศรษฐกิจชีวภาพในระดับรัฐบาลกลางในปี 2010 ภายใต้การนำของกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์แห่งสหพันธ์รัฐ และต่อมาในปี 2013 เยอรมนีได้เผยแพร่กลยุทธ์นโยบายแห่งชาติด้านเศรษฐกิจชีวภาพ ซึ่งนโยบายนี้มีหัวข้อย่อยเกี่ยวกับ

กับทรัพยากรหมุนเวียนและกระบวนการเทคโนโลยีชีวภาพ เป็นพื้นฐานสำหรับอาหาร อุตสาหกรรม และพลังงาน เศรษฐกิจชีวภาพมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตทรัพยากรชีวภาพที่นำกลับมาใช้ใหม่และวัสดุจากฐานชีวภาพ และแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม จุดเน้นของเศรษฐกิจชีวภาพอยู่ที่การใช้ทรัพยากรชีวภาพที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้และวัสดุจากฐานชีวภาพโดยระบบเศรษฐกิจ (Lewandowski, 2018; The Board of Investment of Thailand, 2022; Ministry of Industry (Thailand), 2021; Stephenson & Damerell, 2022).

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) แนวคิดนี้ได้เริ่มเป็นที่รู้จักตั้งแต่ปี 1990 เพื่อแทนที่โมเดลเศรษฐกิจเชิงเส้นแบบดั้งเดิมที่เป็นที่มาของปัญหาจากการใช้ทรัพยากรครั้งเดียวแล้วทิ้ง โดยเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่รวมอยู่ในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการที่ลดของเสีย ลดการใช้น้ำ และพลังงาน เน้นหลักลดการใช้ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้น เน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รักษามูลค่าของผลิตภัณฑ์ วัสดุ และทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจให้นานที่สุด การบูรณาการความยั่งยืนในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นกระบวนการที่ใหม่ที่สามารถนำเสนอวิสัยทัศน์ระยะยาวเพื่อบรรลุเป้าหมายความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Awan and Sroufe, 2022) เศรษฐกิจหมุนเวียนเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมที่มีการผลิตในปริมาณมาก และมีส่วนสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม บีโอไอจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับโครงการที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนจะต้องมีการรายงานแนวทางการจัดการกับส่วนสูญเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียน ยังทำให้เห็นถึงระบบการผลิตและการบริโภคแบบหมุนเวียน ซึ่งตัวเลือกผลิตภัณฑ์ บริการ และการออกแบบระบบช่วยให้สามารถกำจัดของเสียและมลพิษ (Ferreira Gregorio, Pié, & Terceño, 2018; Ministry of Industry (Thailand), 2021; The Board of Investment of Thailand, 2022)

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ถูกบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงปลายทศวรรษ 1980 และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความของเศรษฐกิจสีเขียวว่าเป็นความอยู่ที่ดีขึ้นของมนุษย์และความเสมอภาคทางสังคม การลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและความขาดแคลนทางนิเวศวิทยา การลดปริมาณคาร์บอน ประหยัดทรัพยากร และมีความครอบคลุมทางสังคม เศรษฐกิจสีเขียว เป็นหัวข้อหลักในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากเศรษฐกิจสีเขียวมีบริบทที่ชัดเจนในการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นวิธีการปรับนโยบายเศรษฐกิจและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยแก้ปัญหาการฟื้นฟูที่ไม่แน่นอนของภาวะเศรษฐกิจโลก โดยแนวคิดของเศรษฐกิจสีเขียวจะมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ อุตสาหกรรมเชิงนิเวศที่เปลี่ยนจากเทคโนโลยีการปกป้องสิ่งแวดล้อมขั้นปลายไปสู่เทคโนโลยีการประหยัดทรัพยากรบนพื้นฐานของนวัตกรรมและตลาดที่มีการแข่งขันสูง นำไปสู่การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นการคัดแยกวัสดุ การแยกส่วนการใช้ทรัพยากร การให้คุณค่ากับบริการระบบนิเวศ การจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั้งหมดนี้จะถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการประหยัดทรัพยากร เน้นการใช้ประโยชน์จากกระบวนการของระบบนิเวศเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ในลักษณะที่เท่าเทียมกันและครอบคลุมโดยไม่ทำลายความยั่งยืนของระบบนิเวศ จุดเน้นของเศรษฐกิจสีเขียวคือแนวทางที่ระบบนิเวศให้ปัจจัยการผลิตแก่สังคมและเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ทั่วโลกต่างเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จากที่ผ่านมาหลายประเทศเริ่มมีการกำหนดนโยบายสีเขียวควบคู่ไปกับการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาความสมดุลของโลกใบนี้ไว้รองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรทั่วโลกที่มีความต้องการบริโภคทรัพยากรที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ ปัจจุบันบีโอไอได้ปรับปรุงเงื่อนไขและสิทธิประโยชน์ ทั้งในส่วนของประเภทกิจการและมาตรการสำคัญที่สามารถผลักดันให้เกิดการลงทุนในรูปแบบ Green Economy เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นศูนย์ (Net Zero GHG Emission) ภายในปี พ.ศ. 2608 (Bina, 2013; Ministry of Industry (Thailand), 2021; The

Board of Investment of Thailand, 2022; Bilgaev, Sadykova, Mikheeva, Bardakhanova, Ayusheeva, Li, & Dong, 2022)

แนวคิดของเศรษฐกิจชีวภาพกับเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจึงมีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจชีวภาพร่วมกับเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยกลยุทธ์ของเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียน ถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสีเขียว เป็นแนวทางระดับโลกและเป็นรูปแบบการบูรณาการที่ยั่งยืน ช่วยสนับสนุนทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน (Abad-Segura, Batlles-de la Fuente, González-Zamar & Belmonte-Ureña 2021) ต่อมาในปี 2022 แนวทางเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียนถูกนำมาใช้โดยองค์กรระหว่างประเทศ รัฐบาล และบริษัทต่าง ๆ จำนวนมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืน สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ดีขึ้นด้วยประสิทธิภาพเชิงนิเวศที่สูงขึ้น และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ต่ำ เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจชีวภาพ เนื่องจากเศรษฐกิจชีวภาพเป็นกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งทางยุโรปมองว่าเพื่อให้เศรษฐกิจชีวภาพประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีความยั่งยืนและความหมุนเวียนเป็นหัวใจ ที่จะช่วยขับเคลื่อนการฟื้นฟูอุตสาหกรรม การปรับปรุงระบบการผลิตขั้นต้นให้ทันสมัย การปกป้องสิ่งแวดล้อม และจะเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพได้ ดังนั้น หลายประเทศจึงมีทั้งแผนเศรษฐกิจชีวภาพและเศรษฐกิจหมุนเวียน หรือเชื่อมโยงเศรษฐกิจชีวภาพกับเศรษฐกิจหมุนเวียนและความยั่งยืนอย่างชัดเจน (Stephenson & Damerell, 2022)

ความสำคัญของโมเดลเศรษฐกิจ BCG ต่อประเทศไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ผ่านมาจะขับเคลื่อนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG นั้น เกิดความไม่สมดุลหลายประการ เช่น เศรษฐกิจเติบโตจากการใช้ทรัพยากรแต่ทรัพยากรเสื่อมโทรม เกิดของเสียที่สร้างมลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพ จึงต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อการแก้ไขปัญหา กลายเป็นเศรษฐกิจที่ทำมากแต่ได้น้อย สร้างมูลค่าให้ทรัพยากรต่ำกว่าศักยภาพ เติบโตแบบกระจุกตัว มีความเหลื่อมล้ำสูง ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีภายนอก เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง

จากภายนอกจึงได้รับผลกระทบสูง ส่วนโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่พัฒนาต่อยอดจากจุดแข็งของประเทศด้านความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และเป็นการสานพลังของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกชน หน่วยงานภาครัฐ และเครือข่ายต่างประเทศ โดยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทำหน้าที่บูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ (Thai government, 2021) หากประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG จะส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างสมดุล ทรัพยากรเพิ่มพูนด้วยการใช้อย่างชาญฉลาด ลดและใช้ประโยชน์จากของเสีย เน้นการใช้งบประมาณเพื่อการลงทุนมากกว่าการแก้ไข เปลี่ยนเศรษฐกิจที่ทำมาแต่ได้น้อย เป็นทำน้อยได้มาก ด้วยการใช้ความรู้บูรณาการกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม จะช่วยให้การเติบโตของเศรษฐกิจไม่กระจุกตัวแต่จะกระจาย และเพิ่มความเท่าเทียมจนนำไปสู่เศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันที่ดี และฟื้นตัวเร็ว (Sub-Committee for Driving Economic Development, BCG Model, People/Personnel Development Branch, 2021) โมเดลเศรษฐกิจ BCG มีความสอดคล้องกับการพัฒนาภายใต้ 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1. การเกษตรและอาหาร 2. สุขภาพและการแพทย์ 3. พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ 4. การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 5 เศรษฐกิจหมุนเวียน (Bureau of Agricultural Economics, 2022) สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเทศไทยเรียกคำแทนทั้ง 3 เศรษฐกิจนี้ว่า “BCG Model” (National Science and Technology Development Agency, 2021) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 ให้ BCG เป็นโมเดลเศรษฐกิจการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา และต่อมาในปี 2022 โมเดลเศรษฐกิจ BCG ยังเป็นที่ยอมรับในการสนทนาของการประชุม APEC ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพว่าเป็นกลยุทธ์การเติบโตหลังการแพร่ระบาดที่สดใส โดยนำวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บำรุง

รักษา พื้นฟูระบบนิเวศ และลดของเสีย เพื่อสร้างระบบที่รัฐบาลและธุรกิจสามารถเติบโตได้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการมีส่วนร่วมในความพยายามที่จะจัดการกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป้าหมายโดยรวม คือ การส่งเสริมความสมดุลและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เปลี่ยนเศรษฐกิจจากการให้ความสำคัญกับการพิจารณาทางเศรษฐกิจเหนือสังคมและสิ่งแวดล้อมไปสู่รูปแบบที่ยั่งยืนซึ่งมีทรัพยากรที่ถูกสร้างขึ้นใหม่และมีการใช้ให้เหมาะสมควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่ไม่เหมือนใคร และมีมูลค่าเพิ่ม คือ การประสานแนวทางความยั่งยืนที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สมดุลและยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Asia-Pacific Economic Cooperation, 2022) BCG Model จะเชื่อมโยงเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจภูมิภาค และโลกเข้าด้วยกัน แล้วพลัง BCG มาจากทุกภาคส่วน (มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย ภาคเอกชน SMEs Start UP ชุมชน และเครือข่ายพันธมิตรระดับโลก) โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และองค์ความรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ STI ได้แก่ Science Technology and Innovation เป็นสำคัญ (Maesincee, 2019; EEC Coordination Center, Eastern Special Development Zone, 2023) โดยในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG เริ่มต้นจากการกำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน สำหรับใช้เป็นแผนที่นำทาง ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในหัวข้อถัดไป

การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพ เช่น ปี 2014 ประเทศในยุโรปอย่างฟินแลนด์ได้เผยแพร่กลยุทธ์เศรษฐกิจชีวภาพ และในปี 2015 ประเทศออสเตรเลียและนอร์เวย์ กำลังอยู่ในกระบวนการเตรียมกลยุทธ์เศรษฐกิจชีวภาพ ทั้งนี้ สหภาพยุโรปไม่ใช่อำนาจเดียวในโลกที่สนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ ยังมีประเทศอื่นรวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา ได้เผยแพร่นโยบายและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชีวภาพ ในช่วงสองทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21 เช่น มาเลเซียเผยแพร่ “Bioeconomy Transformation Program” ในปี 2012 และแอฟริกาใต้เปิดตัวกลยุทธ์ Bioeconomy ในปี 2013 (Lewandowski, 2018) ในระยะต่อมา ประเทศ

กว่า 50 ประเทศจากแอฟริกา อเมริกา เอเชีย ออสเตรเลีย และยุโรป ได้พัฒนากลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ โดยส่วนใหญ่ประเทศต่าง ๆ ได้จัดทำยุทธศาสตร์มากกว่าหนึ่งยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชีวภาพ โดยมักจะมีการทรวงต่าง ๆ เป็นผู้นำในยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกัน เช่น แอฟริกาใต้ มียุทธศาสตร์เศรษฐกิจความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ และยุทธศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติแยกต่างหาก จีนมีแผน 11 แผนที่สามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชีวภาพ ยุโรปมีลำดับความสำคัญ แนวทาง และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันตามภูมิภาค ขาดการใช้เศรษฐกิจชีวภาพที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ (Stephenson & Damerell, 2022) ซึ่งวัตถุประสงค์ของเศรษฐกิจชีวภาพของสหภาพยุโรปที่ปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ฉบับปรับปรุงปี 2018 ได้ระบุไว้ว่า 1) เพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ 2) เพื่อประกันความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ 3) เพื่อลดการพึ่งพาทรัพยากรที่ไม่หมุนเวียนและไม่ยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นจัดหาในประเทศหรือจากต่างประเทศ 4) เพื่อลดและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ 5) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของยุโรปและสร้างงาน (Papadopoulou, Loizou, & Chatzitheodoridis, 2022) กลยุทธ์เศรษฐกิจชีวภาพของสหภาพยุโรปมีเป้าหมายเพื่อเร่งการปรับใช้เศรษฐกิจชีวภาพของยุโรปที่ยั่งยืน และถูกแจ้งสำคัญในการบรรลุการเปลี่ยนแปลงด้านความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องทราบวิธีการไปสู่ความยั่งยืนว่าทำได้อย่างไร ทำเพื่อใคร และโดยใคร โดยเน้นความสำคัญของกระบวนการเมือง และความยุติธรรม และมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณากระบวนการ จุดกระตุ้น และแนวปฏิบัติของการเปลี่ยนแปลงด้วย ตัวอย่างจุดเน้นของสหภาพยุโรป คือ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม และเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ผลผลิตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี และการทดแทนคาร์บอนฟอสซิลด้วยชีวภาพ (Giuntoli, Oliver, Kallis, Ramcilovic-Suominen, & Monbiot, 2023) ส่วนด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน อย่างประเทศเนเธอร์แลนด์ได้กำหนดเป้าหมายระดับชาติสำหรับเมืองหมุนเวียน ร้อยละ 100 ภายในปี 2050 โดยได้มีการศึกษาวิจัยกับภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอเนื่องจากเนเธอร์แลนด์มีบทบาทในการแข่งขันและเป็นผู้นำในการสร้างสิ่งทอหมุนเวียนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

และได้ประกาศให้เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นพันธกิจหลักประการหนึ่งของประเทศ ประกอบกับเศรษฐกิจหมุนเวียนได้รับการเสนอเพื่อเปลี่ยนห่วงโซ่อุปทานสิ่งทอทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันถูกทำลายโดยความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของประเด็นด้านความยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับกระแสแฟชั่นที่รวดเร็วและโดดเด่น (Reike, Hekkert, & Negro, 2022) และด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว อย่างประเทศรัสเซีย มองว่าการวัดความก้าวหน้าของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวนั้นเป็นแบบไดนามิกที่มีลักษณะเป็นเชิงปริมาณด้วยตัวชี้วัดที่สะท้อนมุมมองต่าง ๆ ซึ่งความยากอยู่ในการประเมินความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมในบริบทที่รวมถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ ดังนั้น สาธารณรัฐ Buryatia ประเทศรัสเซีย จึงได้ทำการศึกษาและมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว โดยได้สร้างดัชนีชี้วัด 5 มิติ จากข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพของทรัพยากร 2) ประสิทธิภาพด้านสิ่งแวดล้อม 3) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม 4) สิทธิทางธรรมชาติ และ 5) ปัจจัยเชิงสถาบัน โดยดัชนีทั้ง 5 มิตินี้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมความคืบหน้าของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว การกำหนดโอกาส และการจัดการภูมิภาค ผลจากการศึกษาได้ข้อเสนอว่า จำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางที่เสนอเพื่อศึกษาแนวโน้มด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสีเขียว และการเกิดขึ้นของความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง (Bilgaev, Sadykova, Mikheeva, Bardakhanova, Ayusheeva, Li, & Dong, 2022) สำหรับประเทศจีน ซึ่งก่อนหน้านี้ประเทศจีนประสบกับภาวะวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดจากมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 2-3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทุกปี อีกทั้ง อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนกำลังเผชิญกับแรงกดดันด้านลบที่เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการรับมือกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมและเพิ่มพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ จีนได้เสนอให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาเพื่อเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาคุณภาพของเศรษฐกิจสีเขียวให้สูงขึ้น และเนื่องจากยังไม่มีมีความชัดเจนว่าระดับการประสานงานระหว่างสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาและนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ส่งผลต่อเศรษฐกิจสีเขียว

อย่างไร จีนจึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาร่วมกันของระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี นวัตกรรมเศรษฐกิจสีเขียว โดยได้สร้างระบบดัชนีของสิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจสีเขียวจากข้อมูลของมณฑลและเมืองต่าง ๆ ในประเทศจีน ตั้งแต่ปี 2005 – 2016 โดยใช้วิธีน้ำหนักเอนโทรปี แบบจำลองการประสานสัมพันธ์ และการวิเคราะห์แบบจำลองพานะเวกเตอร์ออโตรีเกรสซีฟ เพื่อคำนวณระดับการพัฒนาและสำรวจผลกระทบของระดับการพัฒนาที่ประสานกันของประเด็นดังกล่าว ผลการวิจัย พบว่า ระดับการพัฒนาในกลุ่มตัวอย่างได้รับการปรับปรุงในระดับที่แตกต่างกันโดยระดับการพัฒนาที่ครอบคลุมเศรษฐกิจสีเขียวมีระดับสูงที่สุด รองลงมาคือระดับการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี และต่ำที่สุดคือระดับการพัฒนาที่ครอบคลุมสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ส่วนระดับการประสานงานระหว่างสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นทุกปีแต่โดยรวมอยู่ในภาวะไม่สมดุล ส่วนระดับการพัฒนาที่ประสานกันของสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยา และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมีผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจสีเขียว (Su, 2022)

การขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในประเทศ

ประเทศไทย มีการกำหนดยุทธศาสตร์โมเดลเศรษฐกิจ BCG ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมี 4 สาขายุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเกษตรและอาหาร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการยกระดับความสามารถของกำลังคนในสาขา BCG การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านคุณภาพ และการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นแนวหน้า (National

Science and Technology Development Agency, 2021) นอกจากนี้ ยังได้กำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด ดังนี้

วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและตัวชี้วัด การพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022)

วิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) การอนุรักษ์ ฟื้นฟูจัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรมเพื่อเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น 2) การสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม BCG เดิมและการพัฒนาต่อยอดสู่อุตสาหกรรม BCG ใหม่ นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และ 3) การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี นวัตกรรม เพิ่มความสามารถในการปรับตัว การฟื้นตัวจากวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

เป้าหมาย และตัวชี้วัด ประกอบด้วย 4 เป้าหมาย 14 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. เพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1.1 มูลค่า GDP ของเศรษฐกิจ BCG เพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาท จากปี พ.ศ. 2561 1.2 สัดส่วนผลิตภัณฑ์และบริการมูลค่าสูงเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 และ 1.3 การเพิ่มขึ้นของรายได้ของเศรษฐกิจฐานรากไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50

2. ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 2.1 ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ไม่น้อยกว่า 10 ล้านคน 2.2 จำนวนผู้ประสบปัญหาขาดแคลนอาหารและทุพโภชนาการต่ำกว่าร้อยละ 5 2.3 จำนวนผู้เข้าถึงยาเวชภัณฑ์ และเครื่องมือแพทย์ราคาแพงแม้ในภาวะวิกฤตได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 3 แสนคน และ 2.4 จำนวนชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านพลังงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20

3. สร้างความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 3.1 ลดการใช้

ทรัพยากรธรรมชาติลง 1 ใน 4 จากปัจจุบัน 3.2 ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร้อยละ 20 - 25 เมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2548 และ 3.3 เพิ่มพื้นที่ป่าไม่น้อยกว่า 32 ล้านไร่

4. การพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 4.1 จำนวนผู้ที่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะที่สูงขึ้นไม่น้อยกว่า 1 ล้านคน 4.2 จำนวนสตาร์ทอัพและ IDEs (Innovative Driven Enterprises) ที่เกี่ยวข้องกับ BCG 1,000 ราย 4.3 ดุลการชำระเงินทางเทคโนโลยีขาดดุลลดลงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 (ลดลง 8.8 หมื่นล้านบาท) และ 4.4 การนำเข้าผลิตภัณฑ์ทางการ แพทย์และสุขภาพลดลงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 (ลดลง 2 หมื่นล้านบาท)

ที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG อย่างจริงจัง โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Model สาขาพัฒนาคน/บุคลากร และได้จัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาฯ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

การขับเคลื่อนและสิทธิประโยชน์ของการดำเนินงาน BCG (Ministry of Industry Thailand, 2021; The Board of Investment of Thailand, 2022) การดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโมเดลเศรษฐกิจ BCG หน่วยงานอย่างบีโอไอให้ความสำคัญและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมหลักของประเทศ โดยประเภทกิจการที่บีโอไอให้การส่งเสริมตามแนวคิด BCG แบ่งตามเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว มีรายละเอียด ดังนี้

เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy)

อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ อุตสาหกรรมทางเกษตร อาหาร ยาและการแพทย์ พลังงานชีวภาพ เคมีชีวภาพ และพลาสติกชีวภาพ

เป้าหมายการขับเคลื่อน อัตราการเติบโตอุตสาหกรรมชีวภาพเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3 ในปี 2565 เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ในปี 2567 และเป็นร้อยละ 10 ภายในปี 2570 และมีมูลค่าการลงทุนอุตสาหกรรมชีวภาพเพิ่มขึ้นจาก 30,000 ล้านบาท ในปี 2565 เพิ่มสะสมเป็น 100,000 ล้านบาท ในปี 2567 และเพิ่มสะสมเป็น 190,000 ล้านบาท ภายในปี 2570

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ การวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การจัดหาเงินทุน สิทธิประโยชน์และรางวัลจูงใจ เช่น รางวัลชาวไร่อ้อย/โรงงานน้ำตาลดีเด่น พัฒนากำลังคนและความสามารถโดยจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพ บ่มเพาะ สร้างและยกระดับผู้ประกอบการและรูปแบบธุรกิจใหม่จากการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐบาลและเอกชน กำหนดมาตรฐาน กฎหมาย กฎระเบียบที่เอื้อต่อการพัฒนา BCG เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชีวภาพ พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาล รวมถึงเพิ่มบัญชีประเภทอุตสาหกรรมเคมีชีวภาพ การสร้างและพัฒนาตลาด โดยทำการพัฒนาแพลตฟอร์มตลาดอุตสาหกรรมรูปแบบออนไลน์

โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในหลายด้าน เช่น กำลังคนด้านวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะกำลังคนที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยีชีวภาพ วิศวกรรมศาสตร์ อุปกรณ์ และเครื่องมือ สถาบันทางการศึกษา และหน่วยงานวิจัย ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลสนับสนุนการจัดตั้งไบโอโพลิส ภายใต้เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และตั้งศูนย์ชีววัสดุประเทศไทย ที่ทำหน้าที่จัดเก็บรักษาจุลินทรีย์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีววัสดุแบบครบวงจรให้กับภาคอุตสาหกรรมที่มีความต้องการใช้งาน (National Science and Technology Development Agency, 2018)

ตัวอย่างประเภทกิจการที่ส่งเสริม เช่น กิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร สารสกัดจากวัตถุดิบธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์จากสารสกัดจากวัตถุดิบธรรมชาติ กิจการผลิตสารออกฤทธิ์จากวัตถุดิบทางธรรมชาติ กิจการผลิตสารออกฤทธิ์สำคัญในยา กิจการเทคโนโลยีชีวภาพ และกิจการวิจัยและพัฒนา และ/หรืออุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้เซลล์จุลินทรีย์เซลล์พืชและเซลล์สัตว์ในการผลิตสารชีวโมเลกุล และสารออกฤทธิ์ชีวภาพ

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ พลาสติก ยางรถยนต์ วัสดุก่อสร้าง เหล็กและโลหะอื่น ๆ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เซลล์แสงอาทิตย์ แบตเตอรี่ยานยนต์ไฟฟ้า

เป้าหมายการขับเคลื่อน สร้าง Industrial Symbiosis จาก 5 พื้นที่อุตสาหกรรม ในปี 2565 เพิ่มขึ้นเป็น 10 พื้นที่อุตสาหกรรม ในปี 2567 และเพิ่มเป็น 15 พื้นที่อุตสาหกรรม ภายในปี 2570 ตลอดจนการนำกาก

อุตสาหกรรมเข้าสู่ระบบการผลิตได้ร้อยละ 100 ในปี 2565 และสามารถนำกากอุตสาหกรรมไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดถึงร้อยละ 90 ภายในปี 2570

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ วิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิล จัดหาเงินทุน สิทธิประโยชน์ และรางวัล เช่น Prime Minister's Award ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน Certified Zero Waste to Landfill, Access to Finance Program by SME D Bank สร้าง e-learning เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถของบุคลากร ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนคิดแยกขยะ และยกระดับการจัดการกากอุตสาหกรรม ออกแบบชุดมาตรฐานเศรษฐกิจหมุนเวียน องค์กร/ผลิตภัณฑ์ และดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรงงาน (กากอุตสาหกรรม) รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มตลาดอุตสาหกรรมรูปแบบออนไลน์

ตัวอย่างประเภทกิจการที่ส่งเสริม เช่น กิจการรีไซเคิล และบำบัดของเสีย กิจการนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ กิจการผลิตเชื้อเพลิงจากผลผลิตการเกษตรรวมทั้งเศษวัสดุ หรือขยะ หรือของเสียที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร กิจการผลิตผลิตภัณฑ์พลอยได้ หรือเศษวัสดุทางการเกษตร กิจการผลิตพลังงานไฟฟ้า หรือพลังงานไฟฟ้าและไอน้ำจากขยะ หรือเชื้อเพลิงจากขยะ และกิจการผลิตพลังงานไฟฟ้า หรือพลังงานไฟฟ้า และไอน้ำจากพลังงานหมุนเวียน เช่น แสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ เป็นต้น

Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว

Sulich (2020) ได้กล่าวถึงการดำเนินการของเศรษฐกิจสีเขียวสามารถมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เนื่องจาก 1) เศรษฐกิจสีเขียว ช่วยขจัดความยากจนและความอดอยากด้วยมาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อบรรเทาและขจัดความยากจน และเพิ่มศักยภาพการผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร 2) การใช้กลยุทธ์การพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและสร้างแรงผลักดันสำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน แข็งแรง และมั่นคง 3) การพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้าเพื่อกระตุ้นการพัฒนาที่ประสานกันระหว่างเขตเมืองและชนบท และในสามมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน 4) ปรับปรุงการประกันสังคมและบริการทางสังคมเพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนชั้นพื้นฐานสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน 5) ปกป้อง

ความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคมเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของผู้คนและการส่งเสริมการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน 6) การปกป้องสิ่งแวดล้อมและสร้างเกราะป้องกันเพื่อความปลอดภัยทางสิ่งแวดล้อม 7) จัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างแข็งขันและบูรณาการการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าไว้ด้วยกัน 8) การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและพลังงานที่ยั่งยืน 9) ปรับปรุงธรรมาภิบาลของประเทศและประกันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกันด้วยหลักนิติธรรม

อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ ทุกอุตสาหกรรม

เป้าหมายการขับเคลื่อน เกิดอุตสาหกรรมสีเขียวร้อยละ 60 ในปี 2565 และเพิ่มเป็นร้อยละ 90 ในปี 2567 และเพิ่มเป็นร้อยละ 100 โดยในจำนวนนี้มีอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 50 ที่ได้รับอุตสาหกรรมสีเขียว ระดับ 3 คือ ระบบสีเขียว คือการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบมีการติดตามประเมินผลและทบทวนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องรวมถึงการได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับและการรับรองมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 1.22 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า จากปี 2565 สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงได้มากขึ้นเป็นร้อยละ 1.70 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ในปี 2567 และลดลงได้มากขึ้นเป็นร้อยละ 2.30 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ภายในปี 2570

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ การวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อมุ่งสู่โรงงานอัจฉริยะ และรถไฟฟ้า การจัดหาเงินทุน สิทธิประโยชน์ และรางวัล เช่น Prime Minister's Award ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านการบริหารความปลอดภัย และมอบสิทธิประโยชน์ให้กับสถานประกอบการที่ได้อุตสาหกรรมสีเขียวระดับ 4 และ 5 พัฒนากำลังคนและความสามารถโดยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชน เครือข่ายภาคประชาชน เพื่อสร้างอุตสาหกรรมสีเขียว เมือง/นิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งจัดโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหมืองแร่ให้มีมาตรฐานสากลเพื่อความปลอดภัยต่อสังคม กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ระบบการจัดการ และดำเนินการตามพระราชบัญญัติ

โรงงาน รวมทั้งพัฒนาแพลตฟอร์มตลาดอุตสาหกรรมรูปแบบออนไลน์

ตัวอย่างประเภทกิจการที่ส่งเสริม เช่น ปรับปรุงเงื่อนไขการใช้สารทำความเย็นลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยี CCUS ในการดักจับการใช้ประโยชน์และกักเก็บคาร์บอนในภาคอุตสาหกรรม มาตรการส่งเสริมการลงทุนเศรษฐกิจฐานรากให้ครอบคลุมถึงการสนับสนุนองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนากิจการเกษตรที่ยั่งยืน เช่น การปลูกข้าวแบบปล่อยมีเทนต่ำ ปรับปรุงมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานทดแทนหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ให้ครอบคลุมถึงกรณีการปรับเปลี่ยนเครื่องจักรเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

เศรษฐกิจสีเขียวมีความสอดคล้องและสนับสนุนเศรษฐกิจชีวภาพที่อาศัยความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพซึ่งเป็นจุดแข็งของประเทศ และเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยลักษณะสำคัญของเศรษฐกิจสีเขียวอยู่ที่การสนับสนุนให้เกิดการเติบโตสีเขียวโดยการนำเทคโนโลยีสีเขียวเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลดีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (National Science and Technology Development Agency, 2019)

อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG ให้เกิดผลสำเร็จ ควรมีการสนับสนุนทั้งในด้านกฎหมายและระเบียบ รวมทั้งมาตรการจูงใจผู้ประกอบการ ซึ่งรายละเอียดในประเด็นดังกล่าวนี้ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อถัดไป

การสนับสนุนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ประเทศไทย (National Science and Technology Development Agency, 2021)

ด้านกฎหมายและระเบียบ มีข้อเสนอเพื่อกำหนดงาน 2 ประการ คือ 1. การปลดล็อกกฎหมาย กฎระเบียบ และการกำหนดมาตรฐาน และ 2. มาตรการจูงใจสำหรับประการที่ 1 การปลดล็อกกฎหมาย กฎระเบียบ และการกำหนดมาตรฐาน ประกอบด้วย

1.1 ปลดล็อกกฎหมายเดิม โดยอนุญาตให้ผลิตผลิตภัณฑ์เคมีชีวภาพมูลค่าสูงเพื่อการใช้งานในอุตสาหกรรมให้ผังเมืองเอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพ การสร้างไบโอรีไฟเนอรี และธุรกิจรีไซเคิล อนุญาตให้สามารถ

ขนส่งของเหลวมาเป็นวัตถุดิบในโรงงานได้โดยสะดวก การขออนุญาตผลิตและขึ้นทะเบียนอาหารและอาหารสัตว์ ปรับปรุงนิยาม “พันธุ์พืชพื้นเมือง” ใน พ.ร.บ. คุ่มครองพันธุ์พืช เพื่อให้เอื้อต่อการปรับปรุงพันธุ์ ให้การรับซื้อไฟฟ้าชีวมวลเอื้อต่อการขายไฟฟ้าจากโรงงานไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็ก การบังคับใช้กฎหมายห้ามทิ้งขยะและของเสียอุตสาหกรรมสู่สิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด และการบังคับใช้กฎหมายห้ามทิ้งขยะลงแหล่งน้ำอย่างเคร่งครัด

1.2 เร่งผลักดันกฎหมายใหม่ โดยการส่งเสริมการใช้และควบคุมกำกับกับการปลดปล่อยของเสียจากโรงงานที่ใช้จีเอ็ม การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม การกำกับดูแลรักษาด้วยเซลล์บำบัดที่เอื้อต่อการวิจัยและพัฒนา และการนำวิธีการรักษาไปให้บริการผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง

1.3 กำหนดมาตรฐานและการรับรองคุณภาพด้าน BCG ที่ชัดเจนของฉลากผลิตภัณฑ์จากเศรษฐกิจชีวภาพ และเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจากผลงานวิจัยในประเทศ กำหนดมาตรฐานการรีไซเคิลและการออกแบบสินค้าที่เอื้อต่อการรีไซเคิล กำหนดมาตรฐานบรรจุภัณฑ์มูลค่าสูงจากพลาสติกกรีซเคิลสำหรับบรรจุเครื่องดื่มและอาหาร กำหนดระบบการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อป้องกันการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ กำหนดคุณภาพเชื้อเพลิงชีวภาพ B100 ให้ได้มาตรฐานสากล ฉลากผลิตภัณฑ์ ข้อมูล วิธีการจัดการรีไซเคิลตามประเภทวัสดุ

สำหรับประการที่ 2 มาตรการจูงใจเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ประกอบด้วย

2.1 การสนับสนุนทางการเงิน กองทุนพัฒนา Smart Farmer โดยสนับสนุนผู้ประกอบการด้าน BCG รายใหม่ เช่น ผู้ผลิตพลาสติกชีวภาพ โดยเฉพาะผู้ประกอบการแปรรูปพลาสติกทรายย่อย วัสดุหจก เพื่อสังคมที่ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน สตาร์ทอัพ หรือผู้ประกอบการที่เชื่อมโยงการนำขยะไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดการสร้างคุณค่าเพิ่มเติม สนับสนุนกิจการแปรรูปขยะด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง หรือปรับเปลี่ยนเครื่องจักรให้ทันสมัย อุดหนุนการต่อยอดหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศผ่านการอนุญาตใช้สิทธิเทคโนโลยี หรือการลงทุนร่วม เพื่อต่อยอดงานวิจัยสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรม

2.2 สิทธิประโยชน์ทางภาษี ยกเว้นภาษีแก่ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานวิจัยด้าน BCG ลดภาษีการนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการวิจัย พัฒนา และการปรับเปลี่ยนเครื่องจักรให้ทันสมัย ใช้ประโยชน์จากเขตเศรษฐกิจพิเศษ ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

2.3 สร้างตลาด BCG ใช้มาตรการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (Procurement Privilege) สำหรับผลิตภัณฑ์ BCG ขยายตลาดไปสู่กลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ตลาดยาชีววัตถุและวัคซีน สนับสนุนการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพ B10 และสนับสนุนการต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เคมีชีวภาพมูลค่าสูง และผลักดันให้แหล่งท่องเที่ยวของไทยได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์กรสากล

จากการขับเคลื่อนและสนับสนุนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ส่งผลให้เกิดผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรมที่ต่อยอดให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG ดังรายละเอียดที่จะกล่าวในหัวข้อถัดไป

ตัวอย่างผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG (National Science and Technology Development Agency, 2021; Asia-Pacific Economic Cooperation, 2022)

1. การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่สามารถลดเวลา ลดต้นทุน และผลิตต้นกล้าพันธุ์ดี ด้วยเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ช่วยลดข้อจำกัดในการผลิตต้นกล้าจากการงอกของเมล็ด หรือเป็นพืชอายุยาวที่มีการเจริญเติบโตช้า และทำให้ผลิตต้นอ่อนได้เร็วขึ้น 3-4 เท่า

2. อุทยานธรณีโลกสตูล ใช้จัดเก็บองค์ความรู้และบริหารจัดการข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบนิเวศถ้ำและชายฝั่งทะเล โดยองค์ความรู้ทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการศึกษา พัฒนาไกด์ท้องถิ่น และการประเมินซ้ำขึ้นทะเบียนมรดกโลกด้านอุทยานธรณี เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ฟิล์มย่อยสลายได้ปิดผนึกหน้าถาด เป็นฟิล์มใสและมีสมบัติต้านทานการเกิดฝ้า สามารถซีลปิดสนิทกับถาดย่อยสลายได้ ป้องกันการปนเปื้อนจากเชื้อโรคระหว่างการขนส่งและวางจำหน่าย รักษาความสดของอาหารได้นานขึ้นปลอดภัยต่อผู้บริโภค และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะตัวฟิล์มผลิตจากเม็ดไบโอพลาสติก สามารถย่อยสลายได้

ทางชีวภาพ 100%

4. นวัตกรรมเครื่องผลิตข้าวฮางอก เพื่อช่วยเกษตรกรแปรรูปเพิ่มมูลค่าข้าวอินทรีย์ โดยผลิตเป็นข้าวฮางอกซึ่งมีคุณค่าทางอาหารสูงและขายได้ราคาดีกว่าการจำหน่ายในรูปข้าวสารขาวถึง 17.6 เท่า เครื่องผลิตข้าวฮางอกนี้สามารถช่วยเร่งกระบวนการแช่และเพาะงอกข้าวเปลือก ทำให้ลดเวลา ลดต้นทุน และประหยัดแรงงานในการผลิต

5. EV Bus รถโดยสารไฟฟ้าฝีมือคนไทย ดัดแปลงจากรถเมล์เก่าของ ขสมก. ที่ใช้แล้ว 20 ปี ใช้วัสดุในประเทศ ช่วยให้ประหยัดต้นทุนรถบัสนำเข้า 30 % หรือลดต้นทุนได้ 7 ล้านบาทต่อคัน สามารถลดต้นทุน ลดมลพิษ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการต่อภาคอุตสาหกรรมการผลิตรถโดยสารไฟฟ้าในประเทศ

6. เทคโนโลยี Plant Phenomics เทคโนโลยีการประเมินสรีระวิทยาและรูปลักษณ์ขั้นสูงของพืชหรือ Plant Phenomics ผ่านระบบ Image Analysis โดยใช้กล้องและเซนเซอร์ประเภทต่าง ๆ ในการวัดค่าพารามิเตอร์ที่สำคัญได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ด้วยระบบควบคุมอัตโนมัติโดยไม่ทำลายต้นพืช

7. ชุดของเล่นจากยางพารา enR/Plearn ใช้ยางพาราผลิตของเล่น 3 ชนิด ได้แก่ Para Dough ดินปั้นจากยางพารา ไม่มีกลิ่น สีและแป้งไม่ติดมือ Para Note ยางพาราสำหรับขีดเขียนคล้ายชอล์ก ไม่เลอะมือ ไม่มีฝุ่น ฟุ้งกระจาย ไม่เปราะหักง่ายเพิ่มมูลค่า เพลิดเพลิน และยังช่วยให้เด็กไทยมีของเล่นเสริมสร้างทักษะและกระบวนการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ไร้สารเคมี

8. Aqua IoT นวัตกรรมเพื่อฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประกอบด้วย ระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำ ตรวจวัดสภาพอากาศเหนือบ่อเพาะเลี้ยง อ่านค่าสารเคมีภายในน้ำ ตรวจ ติดตามการเติบโตของแบคทีเรียก่อโรค EMS และการเติบโตของจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้เกษตรกรหรือผู้ดูแลฟาร์มบริหารจัดการรวมถึงการปรับปรุงการเลี้ยงและรับมือกับความเครียดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. นวัตกรรมแบตเตอรี่ทางเลือก มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีในประเทศ หรือนำมาจากการรีไซเคิลหรือการแปรรูปจากเศษผลผลิตทางการเกษตร เช่น คาร์บอน สังกะสี และแมงกานีส เพื่อนำมาทำเป็นแบตเตอรี่จากวัสดุทางเลือก เช่น

แบตเตอรี่สังกะสีไอออนที่มีการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บประจุด้วยเทคโนโลยีกราฟีน มีความปลอดภัยสูง ทนทาน ไม่ไวไฟ ไม่ระเบิดเมื่อเกิดการชาร์จและรีไซเคิลวัตถุดิบได้เกือบทั้งหมด สามารถประยุกต์ใช้ในระบบกักเก็บพลังงานและอุปกรณ์ที่ต้องการความปลอดภัยสูง

10. PETE เปลือกป้องกัน สำหรับเคลื่อนย้ายผู้ป่วยติดเชื้ในระบบทางเดินหายใจ เช่น โควิด-19 วัณโรค ซาร์ส เมอร์ส และอีโบล่า PETE โดดเด่นด้วยการมีระบบ Smart controller ตรวจสอบและควบคุมการทำงานของเปลความดันลบ ทำให้มั่นใจได้ว่าผู้ป่วยที่อยู่ภายในเปลจะหายใจได้สะดวกสบาย และอากาศที่ปล่อยออกมาจากเปลนั้นปลอดภัย ที่สำคัญ PETE จับเก็บได้ น้ำหนักเบา ส่วนของเปลไม่มีโลหะทำให้เข้าเครื่อง CT scan ได้ และมีช่องทำหัตถการ ช่วยให้บุคลากรทางการแพทย์ทำงานได้สะดวกปลอดภัยในทุกพื้นที่เสี่ยง ทั้งบนรถพยาบาล และในสถานพยาบาล

11. Magik Growth นวัตกรรมถุงห่อผลไม้ ผลิตจากเทคโนโลยีการขึ้นรูปแบบนอนวูฟเวน ทำให้มีสมบัติพิเศษ คือ ถ่ายเทน้ำและอากาศได้สะดวก สามารถคัดเลือกช่วงแสงที่ผลไม้ต้องการ ทำให้สร้างสารสำคัญ เช่น แป้ง น้ำตาล วิตามิน ได้ดีเมื่อใช้ Magik Growth ห่อทุเรียนระยะพัฒนาผล พบว่า ลดปัญหาเรื่องโรค แมลง และสัตว์กัดแทะ ผิวเปลือกสวย ไร้รอยโรค ช่วยลดการใช้สารเคมีเกษตรกรสุขภาพดี อีกทั้ง ทุเรียนมีแนวโน้มน้ำหนักเพิ่มขึ้นและเปลือกบางลง ขณะที่ถุงยังนำกลับมาใช้ซ้ำได้ถึง 3 ฤดูกาลผลิต ลดมลพิษให้โลกอย่างยั่งยืน

การติดตามและประเมินผล

สำหรับกลไกการบริหารจัดการเพื่อติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ดำเนินการผ่านคณะกรรมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG และคณะอนุกรรมการเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ภายใต้กลไกการติดตาม 3 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดสรรงบประมาณเพื่อขับเคลื่อน BCG แบบบูรณาการ โดยได้กำหนดระบบการติดตามและประเมินการขับเคลื่อน BCG ที่ครอบคลุมตั้งแต่การประเมินก่อน ระหว่างโครงการ และสิ้นสุดโครงการ 2) กลไกขับเคลื่อนและติดตามระดับผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบตามกรอบแผนงานที่กำหนดไว้ และ 3) ติดตามการ

ขับเคลื่อน BCG สู่การปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและมีรูปแบบการสื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้อง (Office of Industrial Economics, 2021)

บทสรุป

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ของหลายประเทศ ซึ่งประเทศไทยเองได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ BCG เป็นโมเดลเศรษฐกิจการพัฒนายั่งยืนและเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา และได้กำหนด 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์ 2) พัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 3) ยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน 4) เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ภายใต้วิสัยทัศน์ในปี 2027 คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อวัดความสำเร็จ 4 ข้อ ได้แก่ 1. เพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ 2. ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 3. สร้างความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4. การพึ่งพาตนเอง โดยในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ผู้ประกอบการจะได้รับการสนับสนุนด้านกฎหมายและระเบียบ เช่น กำหนดมาตรฐานและการรับรองคุณภาพด้าน BCG ที่ชัดเจนของฉลากผลิตภัณฑ์ รวมทั้งมาตรการจูงใจ เช่น การได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนพัฒนา Smart Farmer ให้กับผู้ประกอบการ BCG รายใหม่ การได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ยกเว้นภาษีแก่ผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานวิจัยด้าน BCG เป็นต้น ผลจากการขับเคลื่อนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ปัจจุบันประเทศไทยสร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ฟิล์มย่อยสลายได้ปิดผนึกหน้าถาด นวัตกรรมเครื่องผลิตข้าวฮางอก EV Bus รถโดยสารไฟฟ้าฝีมือคนไทย Aqua IoT นวัตกรรมเพื่อฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

นวัตกรรมแบบเตอร์ทางเลือก และนวัตกรรมมุ่งห่อผลไม่
เป็นต้น ความคาดหวังจากโมเดลนี้คือเป็นแนวทางหนึ่งในการ
หลุดจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางของไทย อย่างไรก็ตาม
การพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการ
ลงทุน ในส่วนของผู้ประกอบการเองย่อมมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่ม
ขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น อุปสรรคของการพัฒนา
ด้านงบประมาณ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความรวดเร็วในการ
พัฒนาด้วย นอกเหนือจากการเตรียมบุคลากรที่มีศักยภาพ

มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และนวัตกรรม รวมถึงการติดตามและประเมินผล ซึ่ง
สามารถนำเครื่องมือการวัดความก้าวหน้าของการพัฒนา
เศรษฐกิจสีเขียวอย่างที่ประเทศรัสเซียและจีนได้ศึกษาและ
นำมาใช้ แต่ต้องนำเครื่องมือเหล่านั้นมาปรับรายละเอียดของตัว
ชี้วัดและวิธีการวัดให้เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรม
ไทย และพฤติกรรมผู้บริโภคของคนไทย

References

- Abad-Segura, E., Batlles-de-laFuente, A., González-Zamar, M. D., & Belmonte-Ureña, L. J. (2021). Implications for sustainability of the joint application of bioeconomy and circular economy: A worldwide trend study. *Sustainability*, 13(13), 7182.
- Asia-Pacific Economic Cooperation. (2022). *Understanding the Bio-Circular-Green (BCG)*. Retrieved from [https://www.apec.org/publications/2022/08/understanding-the-bio-circular-green-\(bcg\)-economy-model](https://www.apec.org/publications/2022/08/understanding-the-bio-circular-green-(bcg)-economy-model)
- Awan, U., & Sroufe, R. (2022). Sustainability in the circular economy: Insights and dynamics of designing circular business models. *Applied Sciences*, 12(3), 1521.
- Bilgaev, A., Sadykova, E., Mikheeva, A., Bardakhanova, T., Ayusheeva, S., Li, F., & Dong, S. (2022). Green economy development progress in the Republic of Buryatia (Russia). *International journal of environmental research and public health*, 19(13), 7928.
- Bina, O. (2013). The green economy and sustainable development: An uneasy balance?. *Environment and planning: Government and policy*, 31(6), 1023-1047.
- Bureau of Agricultural Economics. (2022). *Driving the agricultural sector with the BCG economic model*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=LAbzr1bgpPI> (in Thai)
- EEC Coordination Center, Eastern Special Development Zone. (2023). *10 target industries economic engine for the future*. Retrieved from <http://eec.vec.go.th> (in Thai)
- Ferreira, G. V., Pié, L., & Terceño, A. (2018). A systematic literature review of bio, green and circular economy trends in publications in the field of economics and business management. *Sustainability*, 10(11), 4232.
- Giuntoli, J., Oliver, T., Kallis, G., Ramcilovic-Suominen, S., & Monbiot, G. (2023). *Exploring new visions for a sustainable bioeconomy*. Publication office of the European Union, Luxembourg.
- Lewandowski, I. (2018). *Bioeconomy: Shaping the transition to a sustainable biobased economy*. German: Springer nature.
- Maesincee, S. (2019). *BCG Model*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=aprtFFkUVQw> (in Thai)

- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). *BCG Model new economic power sustainable development of the country*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=hwuUK-b6TLY> (in Thai)
- Ministry of Industry (Thailand). (2021). *Driving the BCG Model of the ministry of industry*. Retrieved from <http://www.ocsb.go.th/upload/OCSBActivity/fileupload/12892-7990.pdf> (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. (2018). *Bioeconomy*. Pathum Thani: National Science and Technology Development Agency. Ministry of Science and Technology. (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. (2019). *Green economy*. Pathum Thani: National Science and Technology Development Agency. Ministry of Science and Technology. (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. (2020). *What is the BCG economy model?*. Retrieved from https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/what-is-bcg-economy-model/ (in Thai)
- National Science and Technology Development Agency. (2021). *BCG grows with quality, living a sustainable life*. Retrieved from <https://www.bcg.in.th/> (in Thai)
- Office of Industrial Economics. (2021). *Driving the Thai industrial economy under the BCG economy model*. Retrieved from <http://iiu.oie.go.th/images/hotissue/pdf/20211008110400.pdf>
- Papadopoulou, C. I., Loizou, E., & Chatzitheodoridis, F. (2022). Priorities in bioeconomy strategies: A systematic literature review. *Energies*, 15(19), 7258.
- Reike, D., Hekkert, M. P., & Negro, S. O. (2022). Understanding circular economy transitions: The case of circular textiles. *Business strategy and the environment*. n.p.
- Stephenson, P. J., & Damerell, A. (2022). Bioeconomy and circular economy approaches need to enhance the focus on biodiversity to achieve sustainability. *Sustainability*, 14(17), 10643.
- Su, L. (2022). The impact of coordinated development of ecological environment and technological innovation on green economy: Evidence from China. *International journal of environmental research and public health*, 19(12), 6994.
- Sub-Committee for Driving Economic Development, BCG Model, People/Personnel Development Branch. (2021). *Meeting of the sub-committee on driving economic development BCG Model, branch of human personnel development, No. 1/2021*. Retrieved from <https://www.engineeringdeans.or.th/images/2021/05/12/-.pdf> (in Thai)
- Sulich, A. (2020). The green economy development factors. *Vision*, 6861-6869.
- Thai government. (2021). *The prime minister pushes the BCG economic model as a policy to drive Thailand, increasing GDP by another 1 trillion baht in 6 years*. Retrieved from https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/38369 (in Thai)
- The Board of Investment of Thailand. (2022). Driving the Thai economy sustainably with the BCG dimension. *BOI e-Journal*, 5(2), 4-9.

พฤติกรรมการใช้บริการและส่วนประสมการตลาดที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจ ของผู้มารับบริการผู้ป่วยนอก

Service Usage Behavior and Marketing Mix in Relation to Decision-Making of Outpatient Service Recipients

นุรีฮัน ดิง¹, เยาวภา ปฐมศิริกุล¹ และ บัณฑิต รัตนไตร¹

Nuresan Ding¹, Yaowapa Pathomsirikul¹ and Bundith Rattanatai¹

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Master of Business Administration Degree Program, Eastern Asia University

Received: February 28, 2023

Revised: April 4, 2023

Accepted: April 4, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้บริการและส่วนประสมการตลาดที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจของผู้มารับบริการผู้ป่วยนอก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการที่รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างประเทศ ได้แก่ Google Scholar และฐานข้อมูลในประเทศ ได้แก่ Thai Jo จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่า (1) ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการในโรงพยาบาล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ รูปแบบในการดำเนินชีวิตและค่านิยม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค (2) พฤติกรรมใช้บริการ เป็นการค้นหาการตัดสินใจใช้บริการ การประเมินผล เครื่องมือทางการแพทย์และบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการ ส่งผลทำให้การศึกษาพฤติกรรมใช้บริการก่อนและหลังได้รับการบริการเพื่อจัดกลยุทธ์และกิจกรรมทางการตลาดให้ตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม (3) ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการผู้ป่วยนอก จากข้อค้นพบดังกล่าวสนับสนุนว่า ปัจจัยการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการผู้ป่วยนอก ในการตัดสินใจใช้บริการผู้ป่วยนอกคำนึงถึงความปลอดภัย มาตรฐานของเครื่องมือทางการแพทย์ การวินิจฉัยโรคที่จะได้รับต่อการบริการ ดังนั้น กลยุทธ์ทางการตลาดจะเป็นข้อได้เปรียบช่วยให้เกิดความแตกต่าง สร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภค อันนำมาซึ่งการตัดสินใจเลือกใช้บริการผู้ป่วยนอกในโรงพยาบาล

คำสำคัญ: พฤติกรรมใช้บริการ, ผู้ป่วยนอก, โรงพยาบาล

Abstract

The current research article employs data collecting approach of academic works and research results relevant to personal characteristics. Service usage behavior and marketing mix in relation to decision-making of outpatient service recipients It aims to present the ideas of academics who collect data from foreign databases, such as Google Scholar, and domestic databases such as Thai Jo. from the literature synthesis (1) personal factors influenced the decision to use the service in Hospitals

include gender, age, occupation, education, income, lifestyle and values. because these have a direct impact on consumer behavior It explores service decisions, evaluations, medical tools and services. to meet the needs of service users as a result (2) the study of service usage behaviors before and after receiving services in order to organize marketing strategies and activities to respond appropriately to customer satisfaction (3) marketing mix factors that affect the decision to use the service. Outpatient these findings support that marketing factors affecting outpatient service decisions when deciding to use outpatient services, consider safety. standard of medical equipment the diagnosis will be given to the service. Therefore, the marketing strategy will be an advantage to help differentiate. build trust with consumers which led to the decision to choose outpatient services in the hospital

Keywords: service use behavior, outpatient, Hospital

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ประกาศกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และระเบียบกระทรวงที่เกี่ยวข้อง, 2564) มาตรา 80 วรรค 2 กำหนดแนวนโยบายรัฐส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2545 ได้มุ่งเป้าในการตอบสนองความต้องการของประชาชน ความมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ ความคุ้มค่า และการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมทั้งนโยบายพัฒนาด้านบริการสุขภาพในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ได้มุ่งเน้นการสร้างสุขภาพและระบบสุขภาพ โดยให้คนไทยทุกคนมีหลักประกันสุขภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สามารถดูแลตนเองได้ เข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเสมอภาค รวมทั้งมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและระบบการสื่อสารที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ผู้รับบริการด้านสุขภาพ มีการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงและมีความคาดหวังในการรับบริการที่สูงขึ้น

จากนโยบายต่างๆที่กล่าวมาทำให้โรงพยาบาลมีการปรับตัวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริการให้เป็นที่ยอมรับมีการพัฒนาการบริหารจัดการในด้านต่างๆเพิ่มมากขึ้นโดย (spacing) เฉพาะด้านคุณภาพการบริการพยาบาลเพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในการบริการมากที่สุด การบริการพยาบาลที่มีคุณภาพจึงต้องทราบระดับความคาดหวังของผู้รับบริการและการรับรู้การให้บริการ ถ้าความคาดหวังของผู้รับบริการมากกว่าการได้รับบริการในโรงพยาบาล แสดงว่าการบริการนั้นไม่มีคุณภาพ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ นับว่าเป็นช่องว่าง (Gap) ของการให้บริการระหว่างการรับรู้และความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ การได้รับบริการตามการรับรู้ที่เกิดขึ้นจริงเป็นสิ่งที่ผู้รับบริการรับรู้ว่าการบริการนั้นเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ หากความคาดหวังนั้นเป็นไม่สอดคล้องกับการรับรู้การบริการจะเกิดความไม่พึงพอใจในบริการ ในขณะเดียวกันหากความคาดหวังในคุณภาพการบริการสอดคล้องกับการรับรู้การบริการนั้นมากเท่าใดจะทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง การประเมินคุณภาพการบริการพยาบาลใช้แนวคิดของแบบจำลอง SERVQUAL (Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., & Berry, L. L.1985) โดยแบ่งคุณภาพการบริการออกเป็น 5 ด้านคือ 1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) 2) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (Reliability) 3)

ความมั่นใจในบริการ(Assurance) 4) การตอบสนองตามความต้องการของผู้รับบริการ(Responsiveness) และ 5) ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ(Empathy) ซึ่งเครื่องมือ SERVQUAL จะขึ้นกับสองส่วนที่แตกต่างกันคือความคาดหวังของลูกค้า (Customer expectation) และการรับรู้ที่ลูกค้าได้รับ (Customer perception) โดยความคาดหวังของลูกค้าคือความต้องการของลูกค้าที่รู้สึกว่าจะได้รับจากผู้ให้บริการส่วนการที่ลูกค้าได้รับรู้หมายถึงการประเมินหรือตัดสินผู้ให้บริการจากการรับรู้ของผู้รับบริการโรงพยาบาล

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย ได้ตระหนักเห็นปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพบริการดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้รับบริการ และเหมาะสมกับบริบทในแผนกผู้ป่วยนอก ของโรงพยาบาล โดยคาดว่าจะนำผลที่ได้มาพัฒนาระบบการบริการให้ตรงกับความต้องการและลดข้อร้องเรียนอันจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ใช้บริการและปรับปรุงคุณภาพการบริการตามนโยบายของโรงพยาบาลต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคและแนวคิดส่วนประสมการตลาด

Kotler and Keller Kotler, P., & Keller, K. L. (2012, pp.177-177). ลักษณะส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ซื้อ ได้แก่ อายุและลำดับขั้นของวงจรชีวิต อาชีพ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ บุคลิกภาพและแนวคิดของตนเอง รูปแบบในการดำเนินชีวิตและค่านิยมเนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มผู้บริโภคเพื่อกำหนดส่วนแบ่งการตลาด

Schiffman & Wisenblit (2015, p.57-60) กล่าวว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ จำแนกข้อมูลประชากร ตามอายุ เพศ เชื้อชาติ รายได้ การประกอบอาชีพ สถานภาพสมรส ประเภทและขนาดของใช้ในครัวเรือน และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักการตลาดได้จำแนกผู้บริโภคแต่ละประเภทตามที่กำหนดไว้ได้อย่างชัดเจน การแบ่งกลุ่มประชากรเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการค้นหาและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้นจึงต้องศึกษา

และทำความเข้าใจ เพื่ออาศัยปัจจัยเหล่านี้มาปรับใช้ในกลยุทธ์การดำเนินทางการตลาดขององค์กร ให้สามารถกระตุ้นความสนใจและก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้บริการโรงพยาบาลของผู้ป่วยนอก

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลในโครงการประกันสังคมในเขตกรุงเทพมหานคร เห็นได้จากการศึกษาวิจัยของสุชาติ บุญเรือง, พิชัย ลัทธศักดิ์ศิริ, ปัทมวณิช วังศาลาอนันต์, (2565) ที่ได้ศึกษา ความคิดเห็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (8Ps) ที่มีต่อการเลือกใช้ โรงพยาบาลในโครงการประกันสังคมในเขตกรุงเทพ เพื่อศึกษาปัจจัยคุณภาพการบริการที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลในโครงการประกันสังคม และ เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้การประกัน สุขภาพ (Health Insurance) ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงพยาบาลในโครงการประกันสังคม โดยเป็นการวิจัยเชิง ปริมาณแบบสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่มาใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 400 คน

พิเชษฐ์ ภู่อารัง, (2560) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคคือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมิน การใช้จ่ายใช้สอยผลิตภัณฑ์รวมถึงการบริการที่ผู้บริโภคมีคาดหวังว่าจะตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้โดยพฤติกรรมผู้บริโภคมุ่งเน้นที่วิธีการรวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้ สิ่งที่ซื้อ เหตุผลที่ซื้อ ซื้อที่ไหน ซื้อบ่อยแค่ไหน ใช้บ่อยแค่ไหน มีการประเมินการซื้อในอนาคต

Kotler (2000 อ้างถึงใน เยาวภา ปฐมศิริกุล, 2565 น. 3-5) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการวิจัยหรือค้นหาเกี่ยวกับพฤติกรรมซื้อหรือการใช้ของผู้บริโภค โดยใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคคำถามที่ใช้เพื่อค้นหาลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภค คือ 6W1H เพื่อค้นหาคำตอบ 7 ประการ หรือ 7Os ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมาย (occupants) สิ่งที่คุณต้องการซื้อ (objects) วัตถุประสงค์ในการซื้อ (objectives) บทบาทของกลุ่มต่างๆ (organizations) โอกาสในการซื้อ (occasions) ช่องทาง (outlets) และขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อ (operations)

1. ใครบ้างอยู่ในตลาดเป้าหมาย (who is in the market?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

หมาย (occupant) ใช้ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ รายได้ และอาชีพ เป็นต้น

2. ผู้บริโภคต้องการซื้ออะไร (what does the customer buy?) เป็นคำถามเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อน้ำดื่มวิตามิน คือ ต้องการคุณสมบัติหรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ (product component) โดยการใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มาเป็นตัวอธิบายความต้องการซื้อสินค้าของผู้บริโภค

3. ทำไมผู้บริโภคจึงได้ตัดสินใจซื้อ (why does the customer buy?) เป็นคำถามที่ต้องการทราบวัตถุประสงค์ในการซื้อน้ำดื่มวิตามินเพื่อสนองความต้องการในด้านใด

4. ใครบ้างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (who participate in the buying?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงบทบาทของกลุ่มต่างๆ (organization) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์หลักที่ซื้อเครื่องดื่มน้ำวิตามิน ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มน้ำวิตามิน

5. ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (when does the customer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงโอกาสในการซื้อ (occasion) ได้แก่ ผู้บริโภคต้องการดื่มเครื่องดื่มน้ำวิตามินในช่วงเวลาใด แล้วบ่อยครั้งไหม จำนวนที่ซื้อต่อครั้ง

6. ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (where does the customer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงช่องทางหรือแหล่ง (outlet) ที่ผู้บริโภคซื้อ

7. ผู้บริโภคซื้ออย่างไร (how does the customer buy?) เป็นคำถามเพื่อต้องการทราบถึงขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อ (operation) ซึ่งประกอบด้วย (1) การรับรู้ปัญหา ได้แก่ เหตุผลในการเลือกซื้อน้ำดื่มวิตามินของผู้บริโภค (2) การค้นหาข้อมูล ได้แก่ ผู้บริโภคทราบแหล่งข้อมูลในการซื้อน้ำวิตามินได้จากแหล่งใด (3) การประเมินทางเลือก ได้แก่ ผู้บริโภคซื้อสินค้าทุกครั้งหรือไม่ (4) การตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ผู้บริโภคซื้อน้ำวิตามิน เพราะเหตุใด จำนวนในการซื้อต่อครั้งเท่าใด และราคาเฉลี่ยในการซื้อต่อครั้งเท่าใด (5) ความรู้สึกหลังการซื้อ ได้แก่ ผู้บริโภคจะแนะนำบุคคลอื่นให้มาดื่มน้ำวิตามินหรือไม่

Schiffman & Kanuk (1997 อ้างถึงใน ชูชัยสมิทธิไกร, 2553; 6) พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ในการค้นหา (Searching) การซื้อ (Purchasing) การใช้ การประเมินและการดำเนินการ

(Disposing) เกี่ยวกับสินค้า หรือบริการโดยคาดหวังว่า สิ่งเหล่านั้นจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

Solomon (2002 อ้างถึงใน ศิริวรรณเสรีรัตน์ และคณะ, 2550; 231) พฤติกรรมผู้บริโภค (Customer Behavior) หมายถึง พฤติกรรมการตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภค ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อและใช้บริการสินค้า เพื่อตอบสนอง ความต้องการและความพึงพอใจของเขา

Solomon (2009 อ้างถึงใน ชูชัยสมิทธิไกร, 2553; 6) พฤติกรรมผู้บริโภค (Customer Behavior) หมายถึง การ กระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือก (Select) การซื้อ (Purchase) การใช้ (Use) และการกำจัดส่วนที่เหลือ (Dispose) ของสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความปรารถนาของตน

ทฤษฎีส่วนประสมการตลาดบริการหมายถึงตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งบริษัทใช้ร่วมกันตอบสนองความพึงพอใจแก่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย (Kotler, 2011; วิเชียร วงศ์ณิชากุล และกรศิวัช คงธนาสินธร, 2553) ซึ่งส่วนประกอบแต่ละส่วนของส่วนประสมการตลาดจะมีผลกระทบซึ่งกันและกันและต้องสอดคล้องกันเพื่อให้การดำเนินงานด้านการตลาดประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์นอกเหนือจาก ส่วนประสมการตลาดห้าข้อหลักที่ประกอบไปด้วย 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และการบริการ (Product) ราคา (Price) สถานที่ให้บริการและช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ การส่งเสริมการตลาด (Promotion) แล้ว ส่วนประสมการตลาดบริการยังมีส่วนประกอบที่เพิ่มเติมมาอีก 3 ส่วนคือ บุคลากร (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical; Evidence & Presentation) ดังนั้น ส่วนประสมการตลาด บริการจึงมีองค์ประกอบที่เพิ่มเติมจากส่วนประสมการตลาด ของสินค้าทั่วไปซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งใดๆที่นำเสนอเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของตลาดให้ได้รับความพึงพอใจตั้งนั้นจากความหมายนี้ “ผลิตภัณฑ์”

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่บริษัทนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความสนใจโดยการบริโภคหรือการใช้บริการนั้นสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจนั้นอาจจะมาจากสิ่งที่สัมผัสได้หรือสัมผัสไม่ได้ เช่น รูปแบบ บรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี ราคา ราคาสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมีชื่อเสียงของผู้ผลิตหรือ

ผู้จัดทำหน่วย

2. ด้านราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินตราที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการของกิจการ หรืออาจเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ถูกค้ำรับรู้ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการนั้นๆ อย่างคุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไป นอกจากนี้ ยังหมายถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของตัวเงินซึ่งลูกค้าใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างราคา (Price) ที่ต้องจ่ายเงินออกไปกับคุณค่า (Value) ที่ลูกค้าจะได้รับกลับมาจากผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งหากว่าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าก็จะทำการตัดสินใจซื้อ (Buying Decision) ทั้งนี้ก็มีการควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคามีดังนี้ สถานการณ์สถานะ และรูปแบบของการแข่งขันในตลาด, ต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place /Channel Distribution) หมายถึง ช่องทางการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ รวมถึงวิธีการที่จะนำสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ไปยังผู้บริโภคเพื่อให้ทันต่อความต้องการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร และควรกระจายสินค้าหรือบริการสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางใดจึงจะเหมาะสมมาก

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้าง ความสนใจ (Motivation) ความคิด (Thinking) ความรู้สึก (Feeling) ความต้องการ (Need) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ในสินค้าหรือบริการ โดยสิ่งนี้จะใช้ในการจูงใจลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้เกิดความต้องการหรือเพื่อเตือนความทรงจำ (Remind) ในตัวผลิตภัณฑ์ โดยคาดว่าจะการส่งเสริมการตลาดนั้นจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก (Feeling) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior) การซื้อสินค้าหรือบริการ หรืออาจเป็นการติดต่อสื่อสาร (Communication) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อก็เป็นได้ ทั้งนี้จะต้องมีการใช้เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดในรูปแบบต่าง ๆ อย่างผสมผสาน (Kotler,2011;วิเชียร วงศ์นิชชากุล และกรศิวิษ คงธนาสินธร, 2553

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านบุคลากรผู้ให้บริการควรสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรโดยการให้รางวัลกับผู้ที่ปฏิบัติงานที่เป็นที่ประทับใจ

ใจแก่ผู้มาใช้บริการเป็นการกระตุ้นการสร้างจิตบริการ การให้บริการอย่างมีคุณภาพ เช่น มีการให้ประกาศนียบัตรแก่บุคลากรและเจ้าหน้าที่ทุกๆ ปีงบประมาณเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

2. ด้านคุณภาพบริการ ปรับปรุง กระบวนการให้บริการ เช่น จัดบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

3. ด้านข้อมูลการบริการ ควรให้ความสำคัญในการให้บริการต่าง ๆ เช่น การอธิบายให้ผู้มารับบริการเข้าใจในการตรวจรักษาได้อย่างถูกต้อง พยาบาลควรอธิบายให้กับผู้มาใช้บริการในขั้นตอนการรักษาต่างๆไปจนถึงขั้นตอนการรับยากลับบ้าน

4. ด้านสถานที่ ควรให้การสนับสนุนในด้านการจัดพื้นที่ที่เป็น สดสวน กว้างขวางขึ้น มีที่นั่งรอ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและเพียงพอ ปรับปรุงเรื่องความสะอาด เช่น

การทำความสะอาดพื้นที่ทั่วไป กำหนดทำความสะอาดในพื้นที่ที่มีคนจำนวนมาก เช่น การถูพื้นทำความสะอาด และเพิ่มการทำความสะอาดจุดสัมผัสต่างๆ เช่น ราวบันได มือจับประตู ปุ่มกดลิฟต์ ทุก 1 - 2 ชั่วโมงหรือเร็วขึ้น ทุก 30 นาที ด้วยการใช้ 70% แอลกอฮอล์มาเช็ดทำความสะอาด ทำความสะอาดห้องคัดกรอง/ห้องผู้ป่วย/หอผู้ป่วย ทำความสะอาดเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง โดยเน้นพื้นผิวแนวนราบ (horizontal Surface) โดยเฉพาะบริเวณใกล้ผู้ป่วย อุปกรณ์ที่ผู้ป่วยจับต้องบ่อยๆ ด้วย 70 % Alcohol เช็ดทำความสะอาด ทำความสะอาดห้องน้ำของผู้ป่วยใช้น้ำยาทำความสะอาดพื้นปกติหรือใช้ โซเดียมไฮโปคลอไรต์ 0.05% ราวทิ้งไว้ 30 นาที แล้วทำความสะอาดตามปกติ

การทำความสะอาดห้องคัดกรอง/ห้องผู้ป่วย/หอผู้ป่วย หากมีเลือดหรือสารคัดหลั่งเปรอะเปื้อนชัดเจนให้เช็ดออกให้มากที่สุดด้วยกระดาษชำระแล้วใช้สารละลายโซเดียมไฮโปคลอไรต์ 0.5 % ราวทิ้งไว้ 15 นาที แล้วจึงเช็ด ถูด้วยน้ำผสมผงซักฟอกทำความสะอาดตามปกติ หลังจากเช็ดแห้งแล้วให้ใช้ 70% แอลกอฮอล์สเปรย์บริเวณที่เปื้อนซ้ำอีกครั้ง ทำความสะอาดห้องเมื่อจำหน่ายผู้ป่วย (Terminal cleaning) ในกรณีของห้อง AIR ซึ่งมีการถ่ายเทอากาศมากกว่าหรือเท่ากับ 12 ACH และใช้ตัวกรองชนิด HEPA Filter ให้เริ่มทำความสะอาดหลังจำหน่ายผู้ป่วยไปแล้ว 35 นาที โดยขณะที่ ทำความสะอาดยังคงเปิดระบบ

การทำงานของห้องไว้ตลอดเวลา ตั้งแต่จำหน่าย ผู้ป่วย ขณะทำความสะอาดและเปิดระบบห้องหลังทำความสะอาดเสร็จต่อไปอีก 35 นาที จึงจะรับผู้ป่วยรายต่อไปได้

การทำความสะอาดห้องคัดกรอง/ห้องผู้ป่วย /ห้องผู้ป่วย การทำความสะอาดในห้องผู้ป่วยพนักงานควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนเข้าห้อง ผู้ป่วยควรเข้าปฏิบัติในคราวเดียว เช่นการทำความสะอาด เก็บขยะมูลฝอย เก็บเสื้อผ้า/เครื่องผ้าผู้ป่วย

บทสรุป

พฤติกรรมการใช้บริการและการตัดสินใจของผู้มารับบริการผู้ป่วยนอกพบว่า 1.ความพึงพอใจของการบริการด้านอรรถาธิบายไม่ตรีโดยผู้รับบริการส่วนใหญ่อาจเห็นว่าได้รับการเอาใจใส่ในบริการที่ได้รับตั้งแต่ การแสดงออกของบุคลากรผู้ให้บริการทุกระดับ โดยเฉพาะแพทย์และพยาบาลมีพฤติกรรม การแสดงออกที่ดีมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ใจเย็น เป็นมิตร เป็นกันเองเห็นใจ และเข้าใจผู้ป่วย เพราะบุคลากรในโรงพยาบาลมีความตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบ กับนโยบายของทางโรงพยาบาลผู้บริหารต้องการ ให้แผนกผู้ป่วยนอกเป็นแผนกที่ทำงานที่รวดเร็ว เห็นอกเห็นใจผู้ป่วย มีบ้างในบางครั้งที่ผู้ป่วยเห็น ว่าผู้ให้บริการมีอารมณ์หงุดหงิดบ้างแต่ก็พบเป็น บางครั้ง ซึ่งก็เข้าใจและเห็นใจผู้ให้บริการว่า ผู้ที่มา รับบริการมีจำนวนมากกว่าผู้ให้บริการเกือบเท่าตัว 2.ความพึงพอใจของการบริการด้านการให้ความรู้ คำแนะนำและให้คำปรึกษา เพราะแพทย์พยาบาล และเจ้าหน้าที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำและคำปรึกษาด้านสุขภาพแก่ผู้ป่วยเพื่อป้องกันโรคที่ผู้ป่วยกำลังเป็นอยู่ไม่ให้เกิดอาการทรุดหนัก และได้เน้นย้ำให้ทราบถึงวิธีการป้องกันและบอกข้อควรหลีกเลี่ยงหรือข้อห้ามต่างๆ ที่ไม่ควรปฏิบัติรวมไป ถึงการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเมื่อผู้ป่วยกลับไปพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านเป็นผล

ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการแก่ผู้มารับบริการและผู้ให้บริการ ตลอดจนช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติตัวที่บ้านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองได้ ในระยะยาว 3.ความพึงพอใจของการบริการด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ 4.ความพึงพอใจของการบริการด้านความพร้อมที่จะทำการรักษาพยาบาล 5.ความพึงพอใจของการบริการด้านราคา ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีที่จอดรถให้ เพียงพอ รองลงมา คือ จัดให้มีเจ้าหน้าที่ในท้องจ่ายยามากขึ้นและควรเพิ่มเจ้าหน้าที่เวรเปลให้เพิ่มมากขึ้นนั้นอาจเนื่องมาจากทำเลที่ตั้งของโรงพยาบาลที่เป็นเขตชุมชนเมือง ไม่สามารถขยายพื้นที่ของโรงพยาบาลได้ จึงทำให้ ผู้รับบริการขาดความสะดวกในการนำรถเข้ามาจอดในโรงพยาบาล และด้วยจำนวนผู้ป่วยที่มารับบริการในแต่ละวันที่มีจำนวนมาก ทำให้เก้าอี้ที่ให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอ ซึ่งผู้รับบริการที่เป็น ผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่เวรเปลเป็นอย่างมาก ไม่เพียงพอ ทำให้ผู้ป่วยบางรายต้องออกไปนั่งรอที่บริเวณชั้นบันไดทางขึ้นบริเวณ อาคารผู้ป่วยนอก และให้ญาติผู้ป่วยรอคอยฟัง เจ้าหน้าที่เรียกชื่อเพื่อเข้าตรวจซึ่งเป็นสิ่งที่โรงพยาบาลจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไปเพื่อคุณภาพการบริการที่ดีและได้มาตรฐานสากลโรงพยาบาลจะต้องปรับปรุงแก้ไขดังนี้

1. ขยายสถานที่จุดนั่งรอของผู้มารับบริการ และเพิ่มเก้าอี้ให้มากขึ้น
2. แยกแผนกต่างๆ ให้อยู่คนละโซนกัน เช่น คลินิกทั่วไปชั้น1 คลินิกโรคเรื้อรังชั้น2 เป็นต้น
3. ทำการนัดหมายจุดคลินิกแต่ละจุด ใน 1สัปดาห์ แตกต่างกันไป
4. กำหนดคลินิกการนัดหมายในแต่ละวันของผู้มารับบริการในโรงพยาบาล

References

- Boonnet family, N. (2017). Clients' satisfaction towards the services of the outpatient department of Nawut Somdejya Hospital. *Journal of police nursing*, 9(2), n.p. (in Thai)
- Heetaksorn, C. (2018). *Service quality of the outpatient department: Expectations and perceptions of Hospital users*. Surat Thani Province: Boromarajonani College of Nursing Surat Thani. (in Thai)
- Pathomsirikul, Y. (2022). *Exploration and critique of marketing theory and advanced practice*. (2nd ed.). Pathum Thani Province: Eastern Asia University. (in Thai)
- Phetrob, A., Chantira, R., & Heetaksorn, C. (2018). *Consumer perceptions towards the services of the outpatient department of Khian Sa Hospital*. Surat Thani Province. (in Thai)
- Srilatham, T. (2016). *Service quality of sub-district health promoting Hospitals in Ban Mi District, Lopburi Province*. Graduate School: Western University. (in Thai)
- Sudkaew, S. (2020). *Service quality of Wang Dan Subdistrict health promoting Hospita Kabin Buri District Prachinburi Province*. Burapha: College of Public Administration, Burapha University. (in Thai)
- Sariyacheewa, S. (2019). *The service marketing mix that affects the service use of Ratchaburi Hospital*. Muban Chom Bueng Rajabhat University. (in Thai).
- Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. L. (2015). *Consumer behavior*. (11th ed.). England: Pearson Education Limited.

การพัฒนาสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมสำหรับบัณฑิตในศตวรรษที่ 21

Cross-Cultural Work Competencies Development for Graduates in the 21st Century

กรณัฏฐ์ สกุกฤติ¹, สิริรัตน์ นาคา², ศศิรัช สายขุน³ และ ฐิติกร หมายมัน⁴
Koranut Sakulkrit¹, Sirirat Nakha², Sasirat Saikhoone³ and Thitikorn Maimun⁴

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Management Science, Eastern Asia University

²สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²Office of Educational Service, Eastern Asia University

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

³School of Business Administration, Eastern Asia University

⁴นักวิชาการอิสระ

⁴Independent Scholar

Received: March 3, 2023

Revised: March 31, 2023

Accepted: March 31, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการกล่าวถึงการพัฒนาสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมสำหรับบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในศตวรรษที่ 21 จะเกิดการงานข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการร่วมงานกับบุคคลหลากหลายจะเป็นทักษะที่โลกการทำงานใหม่ต้องการ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจด้านที่สำคัญในด้านการผลิตบัณฑิตที่ต้องการพัฒนาสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมให้กับบัณฑิต โดยสามารถนำหลักการพัฒนาสมรรถนะที่แบ่งออกเป็น 3 ระยะมาดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง คือ ระยะที่ 1 การจัดทำรูปแบบสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมที่ต้องการ ระยะที่ 2 การประเมินสมรรถนะของบัณฑิตที่เป็นปัจจุบัน และระยะที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะ โดยการพัฒนาการเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (Competency – Based Learning: CBL) เพื่อกำหนดสมรรถนะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการในเรื่องการปรับตัวสู่บริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางวัฒนธรรมเฉพาะของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองในด้านการเข้าใจวัฒนธรรม การจัดการทัศนคติ การเรียนรู้วัฒนธรรมโดยตรงและจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ด้วยการเรียนรู้ รับมือ อธิบาย เปิดมุมมองทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ไปสู่การวางแผนการสื่อสาร การนำเสนอให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่อยู่ รวมถึงการสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ จนก่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานข้ามวัฒนธรรมในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ, สมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรม, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article explores the principles of cross-cultural competency development for graduates in the 21st century. In the 21st century, globalization and technology have brought people and cultures closer together than ever before. As a result, cross-cultural work has become more prevalent, and the ability to work with diverse people is becoming an essential skill in the new working world. Therefore, it is crucial for higher education institutions must prioritize the development of cross-cultural competency in their graduates. The development of cross-cultural competency is a continuous process, with three distinct phases. Phase 1 involves creating a cross-cultural competency model that is required to effectively work with diverse people. Phase 2 assesses the current competency of graduates while phase 3 focuses on developing and improving these competencies by applying the Competency Based Learning (CBL): The process of determining results to determine desired results, specific cultural factors that lead to the need to adapt to behaviors and cross-cultural abilities in a multicultural context. Conforming to the concept of 21st century skills. Higher education institutions must equip their graduates with the necessary skills to work effectively in a globalized world. By developing cross-cultural competency, learners can communicate and collaborate across cultures, and effectively navigate diverse environments.

Keywords: Competencies Development, Cross-cultural Work Competencies, 21st Century

บทนำ

ในอดีตการศึกษาและทำความเข้าใจถึงความแตกต่างของคนในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาค และในแต่ละประเทศ ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมข้ามชาติ (cross cultural)” เป็นไปเพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์หรือธุรกิจการค้าเป็นหลัก เพราะสิ่งที่เคลื่อนย้ายไปในที่ต่าง ๆ ทั่วโลกนั้น ไม่ใช่ผู้คน หากแต่เป็นผลผลิตที่เกิดจากคน จึงส่งผลให้ปัจจุบันมีหลายประเทศทั่วโลกมีชาวต่างชาติเข้ามาทำงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวมากขึ้น และเมื่อรวมกับจำนวนนักท่องเที่ยวทำให้มีปริมาณมากจนสังเกตเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะประเทศไทยที่เป็นฐานการผลิตการลงทุนข้ามชาติ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งจากเดิมมีนักลงทุน นักธุรกิจ และผู้บริหารในองค์กรข้ามชาติ ผนวกกับต่อมาได้มีการนำผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาเพิ่มเติม เช่น กลุ่มวิศวกร กลุ่มวิชาชีพเฉพาะ รวมถึงการขยายธุรกิจของบริษัทที่ปรึกษาต่าง ๆ ที่เข้ามาเปิดสำนักงาน ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะทำงานระดับกลาง

ถึงสูงขององค์กรเป็นหลัก โดยมีผู้บริหารระดับสูงสุดหรือสูงกว่า ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาจากประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือบริษัทแม่ที่อยู่ในต่างประเทศ ส่วนแรงงานระดับกลางจะมาจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก (Khunphonkaew, 2014)

ทั้งนี้ ในศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายประชากรน้อย การเข้ามาของต่างชาติถูกมองว่าเป็นการคุกคาม จึงยังเห็นหลักสูตรการเรียนที่มุ่งรักษาอัตลักษณ์ของประเทศและถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมไปสู่คนรุ่นใหม่ แต่โลกในศตวรรษที่ 21 จะเกิดการ ทำงานข้ามวัฒนธรรมมากขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้นการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการร่วมงานกับบุคคลหลากหลายจะเป็นทักษะที่โลกการทำงานใหม่ต้องการ หากผู้ออกแบบหลักสูตรเปลี่ยนฐานคิดใหม่ จะทำให้การออกแบบหลักสูตรแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง (Pittayapongsakorn, 2017)

ดังนั้น ที่ผ่านมา สกอ. ได้กำหนดให้การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการอุดมศึกษา และบูรณาการการเป็น

ประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำกรอบแผน
อุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 เพื่อให้ระบบอุดมศึกษา
เตรียมพร้อมในการรองรับให้ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนได้ อุดมศึกษาจำเป็นต้องเสริมหลักสูตรในทุกคณะ
และภาควิชา ให้นักศึกษาตระหนักในเรื่องของอาเซียนมาก
ขึ้น นอกจากนี้ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของ
ภาษา ทั้งภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาในการทำงานของอาเซียน
และภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้คุณภาพบัณฑิตใน
อนาคตไปสู่สากล และนำประเทศให้มีความสามารถในการ
แข่งขันได้ โดยมียุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียม
ความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ยุทธศาสตร์ที่ 1
การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐาน
ในระดับสากล มีกลยุทธ์ (1) พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้
ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงาน
ได้ และ (2) พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและ
การทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย (Office of the
Higher Education Commission, 2011)

โดยประเด็นดังกล่าว สอดคล้องกับผลการ
ศึกษาของอุดมศึกษาไทยที่ได้สรุปประเด็นความท้าทาย
ในการสร้างความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
(Pongsrirojana, 2015) ว่า สถาบันอุดมศึกษาของประเทศ
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างเผชิญกับความท้าทาย
ในลักษณะคล้ายกัน คือ (1) การคำนึงถึงคุณภาพของการ
จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อรองรับจำนวนและ
ความต้องการที่เพิ่มขึ้น (2) รูปแบบการศึกษาที่เปิดกว้าง
ให้กับผู้เรียน เช่น การศึกษาแบบเปิดและการศึกษาทาง
ไกล เพราะสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาแก่
ประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน และผู้ที่อาศัยอยู่
ในพื้นที่ห่างไกล อีกทั้งการศึกษาข้ามชาติ (transnational
education) ก็มีแนวโน้มจะเติบโตเพิ่มขึ้น (3) การพัฒนา
ความเป็นสากลของอุดมศึกษา เพื่อสร้างคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ของบัณฑิตในตลาดแรงงานในประเทศและระหว่าง
ประเทศในด้านการเสริมประสบการณ์การศึกษาในสภาพ
แวดล้อมนานาชาติและทักษะในการติดต่อสื่อสารข้าม
วัฒนธรรมซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญเพื่อการดำรงชีวิตและการ
ทำงานในศตวรรษที่ 21 อันประกอบไปด้วย (1) ทักษะด้าน
การเรียนรู้และนวัตกรรมที่เน้นความริเริ่มสร้างสรรค์และ
นวัตกรรมความคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
การสื่อสารและการร่วมมือ (2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ

และเทคโนโลยีที่เน้นความรู้ด้านสารสนเทศความรู้เกี่ยวกับ
สื่อความรู้ด้านเทคโนโลยีและ (3) ทักษะชีวิตและอาชีพที่
เน้นความยืดหยุ่นและปรับตัวการริเริ่มสร้างสรรค์และเป็น
ตัวของตัวเองทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรมการเป็น
ผู้สร้างหรือผลิต (productivity) และความรับผิดชอบ
เชื่อถือได้ (accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
(responsibility) โดยทักษะด้านสังคมและทักษะ
ข้ามวัฒนธรรม (social and cross cultural skills) มี
หัวใจสำคัญ คือ สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่กับสภาพ
แวดล้อมและผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่รู้
สึกเครียดหรือแปลกแยก และทำให้งานสำเร็จได้ เป็นเรื่อง
ของการเรียนรู้และยกระดับความฉลาดด้านสังคม (social
intelligence) และความฉลาดด้านอารมณ์ (emotional
intelligence) (Panich, 2015)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมา รวมถึงการลงทุนข้ามชาติ
ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี มีคนต่างด้าวสัญชาติที่อยู่ในกลุ่ม
ประเทศในแถบเอเชียหลังไหลเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น
ส่งผลให้เกิดการขยายตัวด้านการทำงานข้ามวัฒนธรรม ดัง
นั้น สถาบันการศึกษาที่จะผลิตบัณฑิตเข้าสู่ตลาดแรงงานทั้ง
ในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมบุคคลที่สามารถ
ทำงานร่วมกับชาวต่างชาติ หรือทำงานยังต่างประเทศให้
ได้ผลงานดี โดยคำนึงถึงคุณสมบัติเพื่อเป็นแนวทางในการ
พัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้แก่ (1) มีความรู้ ความเข้าใจในมิติ
ทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ยอมรับความหลากหลาย และ
มีทัศนคติที่เป็นบวกต่อทั้งวัฒนธรรมของตนเอง และของ
เพื่อนร่วมงานจากชาติอื่น (2) มีความสามารถทางภาษา
ต่าง ๆ อย่างน้อย 2 ภาษา (หากสามารถสื่อสารได้หลาย
ภาษายิ่งดีโดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศ
ที่เราต้องทำงานด้วย โดยเฉพาะภาษาของประเทศใน
อาเซียนด้วยกัน ถ้าสามารถจดจำคำทักทาย มารยาทของ
แต่ละประเทศที่ไปพบปะ ก็จะช่วยเพิ่มเสน่ห์และความ
ประทับใจเมื่อแรกเจอได้เป็นอย่างดี (3) ยืดหยุ่น ปรับตัว
ได้ในสถานการณ์ที่แตกต่าง และชอบแสวงหาความรู้ในสิ่ง
แปลก ๆ ใหม่ ๆ (4) พร้อมเดินทางทั้งต่างจังหวัด
และต่างประเทศ มีความอดทนกับการเดินทางระยะ
เวลานาน ๆ อยู่ตามลำพังได้ สามารถช่วยเหลือ
ตนเองหรือพึ่งตนเองได้ (5) มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง
ไม่มีโรคประจำตัวที่รุนแรงจนเป็นอุปสรรคในการ
เดินทางไกล ๆ และมีสุขภาพจิตที่ดี เผชิญกับอุปสรรค

ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (6) มีความรู้ หรือความสามารถพิเศษเกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำชาติ อาทิ การปรุงอาหารประจำชาติ ร้องเพลง ศิลปะการแสดง สถานที่สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ และความรู้ทั่วไป เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนบทสนทนา ทำให้สร้างความคุ้นเคยและกระชับมิตรได้เร็วขึ้น (Khunphonkaew, 2014)

ดังนั้น การเสริมสร้างสมรรถนะให้กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ด้านการทำงานข้ามวัฒนธรรมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนจากต่างชาติและนักลงทุนไทยที่จะไปลงทุนในต่างชาติ จึงส่งผลให้มูลค่าการลงทุนของต่างประเทศในประเทศไทย และการขยายตัวทางเศรษฐกิจอื่นเนื่องจากลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้น อันจะช่วยให้ประเทศมีงบประมาณในการพัฒนาประเทศและสร้างรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรและผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น

สมรรถนะการทำงาน

สมรรถนะ (competency) คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ (McClelland, 1973 as cited in Intarasopa, 2012) สำหรับประเทศไทย Office of the Civil Service Commission (2005) ให้ความหมายของ สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อร่วมงานคนอื่น ๆ ในองค์กร Intarasopa (2012) ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกและส่งผลต่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่า โดยมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และลักษณะส่วนบุคคล (attributes) ที่ซ่อนเร้นอยู่ อันได้แก่ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ คุณลักษณะทางกายภาพ และอื่น ๆ

รวมถึง Sirimai (2012) ให้ความหมายของ สมรรถนะในการทำงาน (competency) หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ (knowledge, skills, personal

attribute) ของบุคคลที่จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

1. ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีความรู้ พนักงานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างถูกต้อง ความรู้นี้มักจะได้จากการศึกษาอบรม สัมมนา รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้มีความรู้ในด้านนั้น ๆ

2. ทักษะ (skills) หมายถึงทักษะ ความสามารถเฉพาะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ ถ้าไม่มีทักษะแล้ว ก็ยากที่จะทำให้พนักงานทำงานให้มีผลงานออกมาดีและตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ทักษะนี้มักจะได้มาจากการฝึกฝนหรือกระทำซ้ำๆอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดความชำนาญในสิ่งนั้น

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (personal attribute) หมายถึง คุณลักษณะ ความคิด ทศนคติ ค่านิยม แรงจูงใจ และความต้องการส่วนตัวของบุคคล คุณลักษณะเป็นสิ่งที่ติดตัวและเปลี่ยนแปลงได้ไม่ถาวรนักคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับหน้าที่มักจะก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน และทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรม

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้รับการนำมาศึกษาผ่านหน่วยงานต่าง ๆ กระทรวงกลาโหม ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อการเพิ่มสมรรถนะแก่ทหารในกองทัพ (Abbe, Gulick & Herman, 2007) และต่อมาได้นำมาศึกษาในส่วนของภาคพลเรือน ซึ่งคำว่า “สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม” (cross-cultural competence) หมายถึง ความรู้ ทศนคติ บุคลิก พฤติกรรม และชุดทักษะ ที่สมาชิกจำเป็นต้องใช้เพื่อให้บรรลุงานที่ได้รับมอบหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยการแบ่งสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยทางวัฒนธรรมทั่วไป และปัจจัยทางวัฒนธรรมเฉพาะ ซึ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมทั่วไปเป็นรากฐานของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสำหรับทหาร ประกอบด้วย ทศนคติหลัก ชุดทักษะ และพื้นฐานความรู้ ที่ช่วยในการปรับตัวสู่บริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางวัฒนธรรมเฉพาะของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย ทศนคติที่จำเป็น ทักษะ และชุดความรู้ช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานมีประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจในงานที่กำหนดหรือการดำเนินงานที่มีลักษณะ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สำคัญ Hajjar (2010) หรือแบ่งเป็นชุดของความรู้ วัฒนธรรมทั่วไป ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะ (KSAs) ที่การพัฒนาผ่านการ ศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ ที่ให้มีความสามารถ ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนทางวัฒนธรรม ในสภาพที่มีความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Eckel, 2014; Chunpen, 2012)

องค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

สำหรับองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) ความรู้และความเข้าใจ (knowledge and cognition) ประกอบด้วย ความตระหนักในวัฒนธรรม (cultural awareness) รูปแบบการข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural schema) ความสามารถในการคิดเชิงซ้อน (cognitive complexity) (2) ผลกระทบและแรงจูงใจ (affect and motivation) ประกอบด้วย ทศนคติและความริเริ่ม (attitudes and initiative) ความรู้สึกร่วม (empathy) ความต้องการใกล้ชิด (need for closure) และ (3) ทักษะ (skills) ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal skills) การควบคุมตนเอง (self-regulation) ความยืดหยุ่น (flexibility) (Abbe et al., 2007) สำหรับ Hajjar (2010) แบ่งสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยทางวัฒนธรรมทั่วไป เป็นรากฐานของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย ทศนคติหลัก ชุดทักษะ และพื้นฐานความรู้ ที่ช่วยในการปรับตัวสู่บริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ ปัจจัยทางวัฒนธรรมเฉพาะของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย ทศนคติที่จำเป็น ทักษะ และชุดความรู้ช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในงานที่กำหนดหรือการดำเนินงานที่มีลักษณะความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

Paris et al. (2011) ได้สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารอบแนวคิดของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ สมรรถนะหลัก (core competence) และมาตรการหลัก (core enablers)

1. สมรรถนะหลักของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่

1.1 ปัจจัยทางด้านการคิด (thinking factor) หรือความรู้ความเข้าใจ คือ ความรู้เชิงประจักษ์ ความรู้เชิงกระบวนการ และความรู้เชิงมโนทัศน์ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ทางวัฒนธรรม (cultural knowledge) ความตระหนักเกี่ยวกับองค์กร (organizational awareness) การเปิดรับทัศนะทางวัฒนธรรม (perspective-taking)

1.2 ปัจจัยด้านการเชื่อมโยง (connecting factor) ประกอบด้วย ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (communication) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal skills) และความสามารถในการปรับตัวด้านวัฒนธรรม (cultural adaptability)

2. มาตรการหลักของการมีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม คือ บุคลิกลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะหลัก ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่

2.1 ปัจจัยด้านความยืดหยุ่น แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความยืดหยุ่นต่อการรับรู้ (cognitive bias resilience) ซึ่งประกอบด้วย ความอดทนและความคลุมเครือ (tolerance and ambiguity) ความจำเป็นขั้นต่ำสำหรับปิด (low need for closure) การไม่ด่วนสรุป (suspending judgment) มองภาพรวม (inclusiveness) และมีวัฒนธรรมหลากหลาย (multiculturalism)

ส่วนที่ 2 ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (emotional resilience) ซึ่งประกอบด้วย ความยืดหยุ่นต่อความเครียด (stress resilience) และการควบคุมอารมณ์ (emotional regulation)

ส่วนที่ 3 ความยืดหยุ่นต่ออัตลักษณ์ส่วนบุคคล (self-identify resilience) ซึ่งประกอบด้วย ความมั่นใจในตนเอง (self-confident) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (self-identify) การพึ่งพา (reciprocity) และการมองโลกในแง่ดี (optimism)

2.2 ปัจจัยด้านความยึดมั่นผูกพัน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ แรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (learning through observation) และความอยากรู้อยากเห็น (inquisitiveness)

ส่วนที่ 2 คือ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ประกอบด้วย ความสามารถในการยืดหยุ่นทางสังคม (social flexibility) ความเต็มใจในการมีส่วนร่วม (willingness to engage) และความซื่อสัตย์มั่นคง (integrity)

อีกทั้ง Eckel (2014) ได้แบ่ง องค์ประกอบจำเป็นเพื่อให้มีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่จำเป็นในการทำงานในวัฒนธรรมต่างประเทศ ออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนประกอบแรก คือ “ความรู้วัฒนธรรม” ความรู้ดังกล่าวเริ่มต้นด้วยการรับรู้วัฒนธรรมของตัวเอง และมีความเข้าใจในวัฒนธรรมและความแตกต่างทางวัฒนธรรม

โดยใช้โครงสร้างความรู้หรือกรอบแนวคิด อันนำไปสู่ความเข้าใจที่ซับซ้อนมากขึ้นของแหล่ง การแสดงออก และผลกระทบของวัฒนธรรม

ส่วนประกอบที่สอง คือ “การแสดงออก” และรวมถึงเจตคติต่อวัฒนธรรมอื่น ๆ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และมีส่วนร่วม โดยเปิดกว้างและการเอาใจใส่เป็นสำคัญ

ส่วนประกอบที่สาม คือ “ทักษะ” ซึ่งครอบคลุมความสามารถในการควบคุมตัวเองในการข้ามวัฒนธรรม ทักษะความสัมพันธ์ และความยืดหยุ่นในมุมมองบุคคลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

Picture 1. based on the model of Abbe & Halpin, 2009

ภาพ 1 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: based on the model of Abbe et al.

Note: From “Cross-cultural competence in Army leaders: A conceptual and empirical foundation” by A. Abbe, L. M. Gulick and J. L. Herman, 2007, USA.: US Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences

ตาราง 1

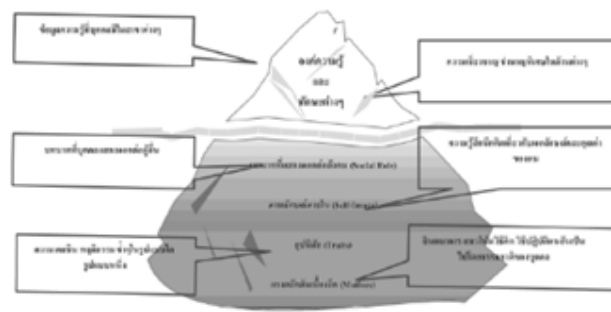
การสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	Abbe et al. (2007)	Hajjar (2010)	Paris (2011)	Eckel (2014)
ความรู้ข้ามวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓
ทัศนคติข้ามวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓
คุณลักษณะข้ามวัฒนธรรม		✓		
ทักษะข้ามวัฒนธรรม	✓	✓	✓	✓

การพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

McClelland (McClelland, 1973 as cited in Office of the Civil Service Commission, 2005) อธิบายแนวคิดเรื่องสมรรถนะด้วยโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (iceberg model) ซึ่งอธิบายว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง โดยส่วนที่เห็นได้ง่ายและสามารถ

พัฒนาได้ง่าย คือ ส่วนที่ลอยเหนือน้ำ นั่นคือ องค์ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่บุคคลมีอยู่ และส่วนใหญ่ที่มองเห็นได้ยากอยู่ใต้น้ำ ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย ภาวะลักษณะภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม ส่วนที่อยู่ใต้น้ำมีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลอย่างมาก และเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก

ภาพ 2 ที่มาของ Competency

Note: From “Testing for competency rather than for intelligence” by D. McClelland, 1973, *American Psychologist Journal*, 28(1), pp. 1-14 Copyright 1973 by the American Psychological Association

ซึ่งการนำหลักการสมรรถนะ (competency-based approach) มาใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลในภาครัฐของประเทศไทย โดยสำนักงาน ก.พ. ได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในพระราชกรณียกิจและปัจจุบัน โดยกำหนดไว้เป็นหลักการสำคัญสำหรับข้าราชการพลเรือน สำหรับภาคการศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการนำหลักการนี้มาปรับใช้เพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การประยุกต์ใช้หลักการสมรรถนะจะมีการดำเนินงานใน 3 ระยะที่ต่อเนื่องกัน คือ ระยะที่ 1 การจัดทำรูปแบบสมรรถนะ (competency model) ระยะที่ 2 การประเมินสมรรถนะ (competency Assessment) และระยะที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะ (competency development) ในการดำเนินงานในระยะที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะ (competency development) เป็นการนำรูปแบบสมรรถนะไปดำเนินการพัฒนา ซึ่งหมายถึงการพัฒนาสมรรถนะจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการดำเนินงานใน 2 ส่วนที่สำคัญมาก่อน กล่าวคือ (1) จะต้องมีการกำหนดรูปแบบสมรรถนะ (competency model) หรือเรียกกันทั่วไปว่า โมเดลสมรรถนะของตำแหน่งที่ต้องการพัฒนานั้นขึ้นมา และสมรรถนะที่กำหนดเป็นโมเดลนั้นควรเป็นสมรรถนะที่เป็นความต้องการจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้น ๆ โดยแท้จริงมิใช่เป็นความต้องการของเจ้าของตำแหน่ง หรือผู้จัดการพัฒนา (2) ต้องมีการนำโมเดลสมรรถนะที่กำหนดขึ้นมานั้น เข้าสู่การประเมินสมรรถนะ (competency assessment) ในขั้นที่ 2 เพื่อให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของบุคคลในตำแหน่งนั้นว่า มีสมรรถนะใดที่โดดเด่นดีแล้ว และสมรรถนะใดที่มีจุดอ่อนที่ต้องการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถ

สามารถให้สูงขึ้น (Chuanwan, 2009)

นอกจากนี้ Sompongum (1997) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ โดยการเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (Competency-Based Learning--CBL) มุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณสมบัติของบุคคลระยะยาว เป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติของบุคคลระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานในอนาคต ต้องการให้บุคคลรู้จักเรียนรู้ที่พัฒนาตนเอง (self-Learning) จนก่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานและผลงานตามท้องถื่นการคาดหวัง ซึ่งกระบวนการออกแบบการเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (CBL) หรือกระบวนการสร้างหลักสูตร CBL จะมีกระบวนการ ดังนี้

1. กำหนดผลลัพธ์ (results)
2. พิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ต้องการเกิดจากผลผลิต (outputs) อะไร
3. พิจารณาว่าพฤติกรรม (behaviors) จะก่อให้เกิดผลผลิตดังกล่าว
4. กำหนดสมรรถนะ (competency) ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ

โดยการนำการเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (CBL) มาใช้จะมีกระบวนการ ดังนี้

1. การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร (competency)
2. บุคลากรแสดงพฤติกรรม (behaviors) ตามสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา
3. พฤติกรรมของบุคคลก่อให้เกิดผล (outputs)
4. ผลของบุคคลก่อให้เกิดผลลัพธ์ (results) ซึ่งเป็นเป้าหมายขององค์การ

สรุปได้ว่า Competency-Based Learning--CBL ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานตามที่ต้องการหรือเรียก

ว่า Competency-Based Performance--CBP

ภาพ 3 การเรียนรู้พื้นฐานของสมรรถนะ (Competency – Based Learning--CBL)

Note: From “Development of operational competency: Core competencies” by Sompongum, C., 1997, *Journal of Educational Administration Burapha University*, 1(1), 25–41.

สำหรับวิธีและเทคนิคในการปรับปรุงสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ดังนี้ (1) ความไวทางวัฒนธรรม (ตระหนักถึงความแตกต่าง) (2) การเคารพผู้ร่วมงานและวัฒนธรรม (3) มุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล (4) การแสดงความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (5) ลดความการกระทำที่ไม่เหมาะสมในวัฒนธรรมอื่น (6) มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและภาษา และ (7) เข้าร่วมในการฝึกอบรมที่หลากหลายหรือการเรียนรู้ทำงานร่วมกันที่หลากหลาย (DuBrin, 2011; Rasmussen, 2016) ได้จำแนกแนวทางการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย: ถ้าคุณทำงานในที่แตกต่าง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงเพื่อความสนุกสนาน การสร้างความสัมพันธ์จะช่วยให้การทำงานสำเร็จ

2. เข้าใจวัฒนธรรมด้วยตนเอง: โดยตระหนักถึงความจริงที่ว่ามุมมองของสิ่งที่เห็นเนื่องจากพื้นหลัง ประวัติส่วนตัว และวัฒนธรรมของคุณเอง

3. การจัดการทัศนคติที่มีวัฒนธรรม: คุณไม่จำเป็นต้องรักวัฒนธรรม แต่คุณต้องให้ความตระหนักในค่านิยมและประเพณีที่แตกต่างจากของคุณ

4. การเรียนรู้วัฒนธรรมโดยตรง: อย่าคาดหวังหนังสือหรือการฝึกอบรมหลักสูตรจะทำให้คำตอบ แต่ให้พยายามทำความเข้าใจในวัฒนธรรมด้วยตัวเอง โดยใช้ข้อมูลที่พบเจอ

5. พัฒนาแหล่งข้อมูลที่คุณเชื่อถือได้: ค้นหาสอง หรือสามแหล่ง เพื่อให้ได้รับคำตอบจากเกี่ยวกับวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้คุณรู้สึกสะดวกในการสอบถามข้อมูล

6. เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ: คุณไม่สามารถเรียนรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมก่อนการเดินทาง เน้นการเรียนรู้เหมาะสมกับความสนใจของคุณเพื่อใช้ในการเชื่อมต่อ และเรียนรู้เพิ่มเติมในขณะที่คุณอยู่ในต่างประเทศ

7. รับมือกับวัฒนธรรมที่น่าประหลาดใจ: ไม่ว่าคุณเตรียมล่วงหน้าเท่าใด ก็จะมีบางสิ่งที่ยังประสพกับผู้ที่ทำคุณพยายามที่จะค้นหาว่าทำไม การทำเช่นนั้นจะทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งใหม่

8. อธิบายพฤติกรรมของวัฒนธรรม: อธิบายให้ตัวเองว่าทำไมผู้อื่นถึงทำวัฒนธรรมนี้ซึ่งแตกต่างจากของคุณเอง โดยใช้สิ่งที่คุณรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมาอธิบายลักษณะการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้คุณสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งของวัฒนธรรมโดยรวม

9. มุมมองทางวัฒนธรรม: พยายามมองสิ่งต่างๆ จากมุมมองของผู้คนจากวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยการมองวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่

10. วางแผนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: คิดล่วงหน้าเกี่ยวกับสิ่งที่คุณจะกล่าวและวิธีการที่คุณต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งถ้าคุณรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจะช่วยให้คุณได้วิธีที่ดีที่สุด

11. วิธีการนำเสนอตัวเอง: วิธีการนำเสนอ และแสดงตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หากคุณ ปรับใช้วิธีการนำเสนอตัวเองให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่อยู่

12. การสะท้อน และแสวงหาข้อเสนอแนะ: การสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์ รวมถึงสอบถามว่าเขาคิดอย่างไรต่อคุณ

สอดคล้องกับการเรียนรู้ประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 45 คือ (1) การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้อื่น (study) (2) การให้พื้นที่การแสดงออกสำหรับวัฒนธรรมอื่น และการยอมรับพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่แตกต่างจากตนเอง (space) (3) การสร้างกลยุทธ์ในการทำงานร่วมกับผู้ที่มีมาจากวัฒนธรรมอื่น (strategy) และ (4) การเริ่มต้นลงมือปฏิบัติโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่มีมาจากวัฒนธรรมอื่น (start) (Sinthunava & Pokpong, 2019)

การศึกษา กับสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้กลายเป็นแนวคิดและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการศึกษาที่ถูกผลิต พัฒนา สนับสนุน และเผยแพร่โดยองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชนหลายแห่งทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นวาระทางการศึกษาที่สำคัญในปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตั้งอยู่บนฐานคิดที่เชื่อว่า รูปแบบการ

ศึกษาแบบดั้งเดิมในช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งเน้นย้ำแต่การเรียนรู้และท่องจำเนื้อหาในสาระวิชาหลัก อาทิ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมศึกษา ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้วในการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษใหม่ ภายใต้ความท้าทายใหม่

สำหรับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น ตั้งต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (learning outcomes) ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” (skills) ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่กับ “เนื้อหา” (contents) ในสาระวิชาหลัก และความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความรู้เรื่องโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพ และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ (lean curriculum) ช่างคิด (thinking curriculum) และบูรณาการ (interdisciplinary curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มี “คุณลักษณะ” (characters) อันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้นั้น คือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญ ทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต (Junvith & Sasiwuttiwat, 2013)

ภาพ 4 เป้าหมายการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

Note: From “Human capital development for better productivity” by Junvith, P., & Sasiwuttiwat, S., 2013, Human capital development for better productivity. Annual academic seminar 2013: New development model: Towards quality growth based on productivity improvement. Bangkok: TDR

ดังนั้น ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง คือ นักศึกษา ระบบประกันคุณภาพนักศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการรับหรือคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตร และการส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมทางการเรียน และมีกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่ง ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มวิชาหลัก (core subjects) (2) กลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) (3) กลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (learning and innovation skills) และ (4) กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี (information, media and technology skills) โดยทักษะสำคัญที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมาก คือ

1. กลุ่มทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ (1) การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) (2) นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (creativity and innovation) (3) การสื่อสารและความร่วมมือกัน (communication and collaboration)

2. กลุ่มทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (information, media and technology skills) ประกอบด้วย การรู้สารสนเทศ (information literacy) การรู้สื่อ (media literacy) และการรู้ ICT (ICT literacy)

3. กลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ประกอบด้วยความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่น (flexibility and adaptability) ความคิดริเริ่มและการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (initiative and self direction) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural interaction) ความรับผิดชอบและความสามารถผลิตผลงาน (accountability and productivity) ความเป็นผู้นำและรับผิดชอบ ต่อสังคม (leadership and social responsibility) (Office of the Higher Education Commission, 2017)

เห็นได้ว่า การศึกษากับสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 มีกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อให้มีการแสดงพฤติกรรมตามสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา และพฤติกรรมของบุคคลก่อให้เกิดผลไปสู่ผลลัพธ์ซึ่งเป็นเป้าหมาย เช่นเดียวกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งตั้งต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

(learning outcomes) โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” (skills) ควบคู่กับ “เนื้อหา” (contents) ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญ ซึ่งสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมก็เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ที่มีการส่งเสริมในเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural interaction)

บทสรุป

จากที่กล่าวมา การพัฒนาสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21 นั้น คือ การพัฒนาให้บุคคลมีความสามารถในการทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจด้านที่สำคัญในด้านการผลิตบัณฑิต สามารถประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาสมรรถนะซึ่งมีการดำเนินงานใน 3 ระยะอย่างต่อเนื่องกัน คือ ระยะที่ 1 การจัดทำรูปแบบสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรมที่ต้องการทั้งในด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (attitude) คุณลักษณะ (attribute) และทักษะ (skill) ระยะที่ 2 การประเมินสมรรถนะของบัณฑิตที่เป็นปัจจุบันจากสมรรถนะที่กำหนดในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะ โดยนำรูปแบบสมรรถนะที่กำหนดในระยะที่ 1 และข้อมูลปัจจุบันจากระยะที่ 2 ไปดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (Competency-Based Learning--CBL) โดยมีกระบวนการตามขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดผลลัพธ์ (results) ที่พิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ต้องการเกิดจากผลผลิต (outputs) และพิจารณาว่าพฤติกรรม (behaviors) จะก่อให้เกิดผลผลิตดังกล่าว เพื่อกำหนดสมรรถนะ (competency) ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ และจะนำไปสู่การเรียนรู้บนฐานของสมรรถนะ (CBL) ซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมตามสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา และพฤติกรรมของบุคคลก่อให้เกิดผล ไปสู่ผลลัพธ์ซึ่งเป็นเป้าหมาย ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งตั้งต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (learning outcomes) โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” (skills) ควบคู่กับ “เนื้อหา” (contents) ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาสามารถมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้การพัฒนาตนเองในด้านการเข้าใจวัฒนธรรม การจัดการทัศนคติ การเรียนรู้วัฒนธรรมโดยตรงและจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ด้วยการเรียนรู้รับมือ อธิบาย เปิดมุมมองทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ไปสู่การวางแผน การสื่อสาร การนำเสนอให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่อยู่ รวมถึงการสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ จนก่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานและผลงานตามที่คาดหวัง คือ การมีสมรรถนะการทำงานข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ในกลุ่มทักษะชีวิตและอาชีพ (life and career skills) ที่มีการส่งเสริมในเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (social and cross-cultural interaction) ที่ช่วยในการปรับตัวสู่บริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางวัฒนธรรมเฉพาะของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย ทัศนคติที่จำเป็น ทักษะ และชุดความรู้ที่ช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานมีประสิทธิภาพ หรือมีการดำเนินงานที่มีลักษณะความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่าง และหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Abbe, A., Gulick, L. M., & Herman, J. L. (2007). *Cross-cultural competence in army leaders: A conceptual and empirical foundation*. USA.: US Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences.
- Chuanwan, C. (2009). *Model of teacher competency and educational personnel*. Bangkok: National Institute for Development of Teachers, Faculty Staff and Educational Personnel. (in Thai)
- Chunpen, N. (2012). *Development of indicators and a scale for measuring teachers' cross-cultural competence: Testing measurement invariance by teachers' background*. *Educational Research and Psychology, Faculty of Education*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- DuBrin, A. J. (2011). *Human relations for career and personal success*. (11th ed.). London, United Kingdom: Pearson.
- Eckel, A. (2014). *Cross Cultural Competence (CCC) from cultural understanding to cross cultural competence*. Retrieved from [http:// www. cimic-coe.org/products/conceptual-design/cimic-innovation/advanced-cultural -competence-aac/cross-cultural-competence-ccc/](http://www.cimic-coe.org/products/conceptual-design/cimic-innovation/advanced-cultural-competence-aac/cross-cultural-competence-ccc/).
- Hajjar, R. M. (2010). *A new angle on the U.S. Military's emphasis on developing cross-cultural competence: Connecting in-ranks' cultural diversity to cross-cultural competence*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Intarasopa, W. (2012). *Development of instructional leadership competencies of Small-Sized School Administrators*. *Educational Administration, Faculty of Education*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Junvith, P., & Sasiwuttiwat, S. (2013). *Human capital development for better productivity. Annual academic seminar 2013: New development model: Towards quality growth based on productivity improvement*. Bangkok: TDRI.
- Khunphonkaew, J. (2014). *Ready to work across cultures?*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/105929> (in Thai)

- McClelland, D. (1973). Testing for competency rather than for intelligence. *American psychologist journal*, 28(1), 1-14.
- Office of the Civil Service Commission. (2005). *Deployment of resource management capabilities human. Seminar documents: Performance of government officials, 31 January 2005*. Bangkok: Office of the Civil Service Commission. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2011). *Strategies for Thai higher education in preparation for becoming an ASEAN Community*. Retrieved from www.tm.mahidol.ac.th/th/asean/ASEAN15-Plan.pdf. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2017). *Internal education quality assurance guide higher education 2014 B.E.* Nonthaburi: Parbpim Limited Partnership. (in Thai)
- Panich, V. (2015). Ways to create learning for students in the 21st century. *Walailak journal of learning innovations*, 1(2), 3-14.
- Paris, C., Johnston, J., Hughes, S., McCoy-Fisher, C., Severe, C., Reid, P., & van Driel, M. (2011). Framework for cross-cultural competence and learning recommendations. In *DEOMI 8th Biennial EO, Diversity, and Culture Research Symposium, December 6-8*, 133-151 Florida: Patrick Air Force Base. <https://bit.ly/3IWHcOI>
- Pittayapongsakorn, N. (2017). *Change attitudes towards Thai education (End)*, Bangkokbiznews. Retrieved from <https://tdri.or.th/2017/10/education-paradigm-shift-2/>. (in Thai)
- Pongsrirojana, S. (2015). The challenges of Thai higher education toward ASEAN community in the year 2015. *Romphruek journal*, 33(1), 25-55. (in Thai)
- Rasmussen, L. (2016). *Cross-cultural competence: Engage people from any culture*. Retrieved from <http://www.globalcognition.org/cross-cultural-competence/>.
- Sinthunava, K., & Pokpong, S. (2019). Important factors for cross-cultural experiential learning. *Journal of graduate studies in Northern Rajabhat Universities*, 9(2), 63-76. (in Thai)
- Sirimai, K. (2012). *Work competencies*. Retrieved from <http://competency.rmutp.ac.th/>. (in Thai)
- Sompongum, C. (1997). Development of operational competency: Core competencies. *Journal of educational administration Burapha University*, 1(1), 25-41.

The Influence of Online Word-of-Mouth on Female Consumers' Clothing
Purchase Intention in Typical Media, Shanxi Province of China
อิทธิพลของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าของผู้บริโภคหญิง
ในสื่อทั่วไป มณฑลซานซี ประเทศจีน

Xiaohui Qin¹ and Wasin Phromphithakul¹

เสี่ยวฮุย ฉิน¹ และ วสิน พรหมพิทักษ์กุล¹

¹School of Management, Metharath University

¹คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยเมธารัตน์

Received: February 6, 2023

Revised: February 23, 2023

Accepted: February 24, 2023

Abstract

The objectives of this survey research are as follows (1) to study the dimensions of OWOM (2) to study the relationship between perceived characteristics of OWOM and purchase intention and (3) to explore the factors regulating the characteristics of OWOM and OWOM perception affecting female consumers' purchase intention. A total of 430 consumer surveys are conducted with 393 valid questionnaires. The questionnaire is included consumer's purchase intention, online word of mouth (OWOM) influence on female consumers's purchase intention and action mechanism. Based on path model, TAM model and relevant variables, ELM model and research on the current status of the OWOM marketing, the research model, dependent variable, and mediation variables are set and adjusted Multiple regression analysis conducted to verify the research hypothesis and refined the research results (1) in general media, the impact of internet word-of-mouth on female consumers' clothes purchase intent is determined by the reliability of high-quality assessed data. The trustworthiness of the publisher's source or distributors, as well as decisions made using the buyer's criteria (2) a high level of consumer participation was used to establish a link between the perceived qualities of female customers' purchasing intent in general media. Regarding the value of information (3) the following seven factors influence the nature of internet word of mouth (1) OWOM number (2) quality (3) visual cues (4) publisher professionalism (5) publisher relationship strength (6) perceived value (7) product involvement.

Keywords: OWOM, Clothing purchase intention, Female consumers

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษามิติของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ (OWOM) (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการรับรู้ของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ (OWOM) กับความตั้งใจซื้อ และ (3) ศึกษาปัจจัยที่ควบคุมลักษณะของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ (OWOM) และ การรับรู้คำพูดปากต่อปากออนไลน์ (OWOM) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริโภคเพศหญิง จำนวน 430 ราย และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนมา 393 ราย จากการอ้างอิงแบบจำลอง และเส้นทางในการสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่นำเสนอในบทความนี้นั้นพื้นฐานของการอ้างอิงถึงแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) และตัวแปรที่เกี่ยวข้อง แบบจำลองความเป็นไปได้ของการขยายความการโน้มน้าวใจ (Elaboration Likelihood Model: ELM) และการวิจัยเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของการตลาดแบบปากต่อปากทางออนไลน์ สร้างแบบจำลองการวิจัย ตัวแปรตาม ตัวแปรกลาง และปรับทั้งสามด้านนี้ เพื่อสำรวจผลกระทบของการตลาดแบบปากต่อปากทางออนไลน์ที่มีต่อความตั้งใจในการซื้อของผู้บริโภคสตรี มีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย และปรับแต่งผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า (1) มิติของคำพูดปากต่อปากออนไลน์ต่อความตั้งใจซื้อเสื้อผ้าของผู้บริโภคหญิงในสื่อทั่วไปขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ผ่านมา การประเมินคุณภาพสูง ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลผู้เผยแพร่ หรือผู้จัดจำหน่าย และการตัดสินใจตามมาตรฐานของตัวผู้ซื้อ หรือผู้บริโภคเอง (2) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของการรับรู้ต่อความตั้งใจในการซื้อของผู้บริโภคหญิงในสื่อทั่วไปขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมสูงของผู้บริโภค และการรับรู้ถึงคุณค่าของข้อมูล (3) ปัจจัยที่ควบคุมลักษณะของคำพูดปากต่อปากออนไลน์มี 7 ปัจจัย คือ (1) จำนวนการบอกแบบปากต่อปากทางออนไลน์ (2) คุณภาพ (3) ตัวชี้นำภาพ (4) ความเป็นมืออาชีพของผู้เผยแพร่ (5) ความแข็งแกร่งของความสัมพันธ์ของผู้เผยแพร่ (6) มูลค่าการรับรู้ และ (7) การมีส่วนร่วมของผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: การบอกแบบปากต่อปากทางออนไลน์ (OWOM), ความตั้งใจในการซื้อเสื้อผ้า, ผู้บริโภคสตรี

Introduction

In recent years, the digital technology related to the Internet has been applied to every dimensions of the economy and society. The in-depth integration of the Internet, e-commerce, social sciences, medicine and other fields, and the comprehensive interaction and integration of the fields have spawned a new lifestyle and consumption pattern of consumers, and promoted the social transformation and consumption upgrading of our country, further contributing to the improvement of international influence and competitiveness. The rapid growth of online consumption space is mainly due to the change of regional market, business state and sales mode. Sinking market, cross-border e-commerce and consum

ption model innovation have added momentum to the development of online shopping market and promoted the increase of online shopping users.

According to research Masters (2019), 89% of consumers show great concern about product reviews. Before making a purchase decision, they will browse other consumers' reviews of the product in addition to the characteristics of the product itself. Consumers can quickly understand the basic content of a product or service with the help of OWOM information, which is more reliable in consumers' eyes than the promotional content of merchants. Therefore, OWOM information can help consumers to establish the first impression of products or services, so consumers

have dependence on OWOM. The existence of OWOM information also enables enterprises to have a more real understanding of themselves from another perspective, which provides a basis for enterprises to improve products and adjust marketing strategies. However, due to the characteristics of anonymity, high interactivity and breaking the time and space limits of the Internet, the authenticity of OWOM is questioned. In terms of the review information itself, the quantity and quality of the information are timely visual cues; The professionalism of OWOM information sources and the relationship strength of publishers; The degree of product involvement of information receivers will affect consumers' perception of the value of OWOM, and then affect consumers' purchase intention. Based on this, this paper will discuss the influence of OWOM on consumers' purchase intention on the basis of existing literature, and put forward suggestions for enterprises in the Internet context to answer how to meet the real needs of consumers and maintain their competitive advantages.

Research objective

this paper takes female consumers, the main force of online shopping consumers, as the research object, and applies the theory of OWOM and communication persuasion to the clothing industry to study how OWOM affects the purchase intention of female online consumers. The objectives of this study are as follows:

1. the dimensions of OWOM
2. the relationship between perceived characteristics of OWOM and purchase intention
3. the factors regulating the characteristics of OWOM and OWOM perception

Related theoretical concepts

The concept and characteristics of online word-of-mouth. The emergence of the Internet enables people to share experience, opinions and relevant knowledge of specific products or services through the Internet, which forms online word-of-mouth. It is the extension of traditional WOM in the context of network. In previous literatures, there are differences in the definition of the name of OWOM [online word-of-mouth] based on the media of computer, and several terms have appeared. For example, OWOM, Word-of-mouth, Electronic word-of-mouth, Virtual word-of-mouth and so on. Among them, OWOM is the most commonly used. However, in general, the research on OWOM has just started and the number of literature is relatively small, so the definition of the concept remains to be unified (Raymond, 2015)

The influence of OWOM on consumer buying behavior. Foreign scholars have paid attention to OWOM earlier and discussed its communication effect from different perspectives. They found that word-of-mouth communication can not only form consumers' purchase expectations, but also influence consumers' choice of products and final purchase decisions, and even exert a great influence on their perception after using products or services. This effect is especially strong when consumers are considering buying a new product or experiencing a new service. In addition, some scholars have conducted a comparative analysis on the impact of word-of-mouth communication and mass communication on consumers.

Katz and Lazarsfeld (2017) found that OWOM 's impact on consumers was not much different from that of newspapers and magazines, but twice that of radio ads and even four times

that of marketers. Day also found that it was nine times more effective than advertising in changing negative attitudes or forming positive attitudes among consumers. OWOM has more influence on consumers than mass communication, including print advertising, personal marketing and radio advertising. Advertising campaigns only increase awareness of products, and it plays a more critical role than other marketing tools when consumers make their final purchase decisions. Vanden-Bulte and Lilien (1977), though, argue that some of the effects in these studies may be overstated. But there is no denying that most researchers and marketers agree that it does have a significant impact on consumers.

The concept and characteristics of online word-of-mouth. The emergence of the Internet enables people to share experience, opinions and relevant knowledge of specific products or services through the Internet, which forms online word-of-mouth. It is the extension of traditional WOM in the context of network. In previous literatures, there are differences in the definition of the name of OWOM [online word-of-mouth] based on the media of computer, and several terms have appeared. For example, OWOM, Word-of-mouth, Electronic word-of-mouth, Virtual word-of- 34 mouth and so on. Among them, OWOM is the most commonly used. However, in general, the research on OWOM has just started and the number of literature is relatively small, so the definition of the concept remains to be unified.

The influence of OWOM on consumer buying behavior. Foreign scholars have paid attention to OWOM earlier and discussed its communication effect from different perspectives. They found that word-of-mouth communication can not only form consumers' purchase expectations, but also influence consumers' choice of products and final purchase decisions, and even

exert a great influence on their perception after using products or services. This effect is especially strong when consumers are considering buying a new product or experiencing a new service. In addition, some scholars have conducted a comparative analysis on the impact of word-of-mouth communication and mass communication on consumers. Katz and Lazarsfeld (2017) found that OWOM 's impact on consumers was not much different from that of newspapers and magazines, but twice that of radio ads and even four times that of marketers. Day also found that it was nine times more effective than advertising in changing negative attitudes or forming positive attitudes among consumers. OWOM has more influence on consumers than mass communication, including print advertising, personal marketing and radio advertising. Advertising campaigns only increase awareness of products, and it plays a more critical role than other marketing tools when consumers make their final purchase decisions. Van den and Lilien (1997, p. 338-353.) though, argue that some of the effects in these studies may be overstated. But there is no denying that most researchers and marketers agree that it does have a significant impact on consumers.

Research conceptual framework

By reviewing the research literature, it can be found that with the openness and transparency of OWOM communication content, it's characteristics gradually become an important factor for scholars to discuss the effect of OWOM persuasion. Based on the combination of factor discussion mode, path discussion mode and current research on OWOM market, this research model is proposed by referring to TAM model (perceived value variable) and ELM model (product involvement degree), which influence information usefulness, framework as shown in Figure 1.

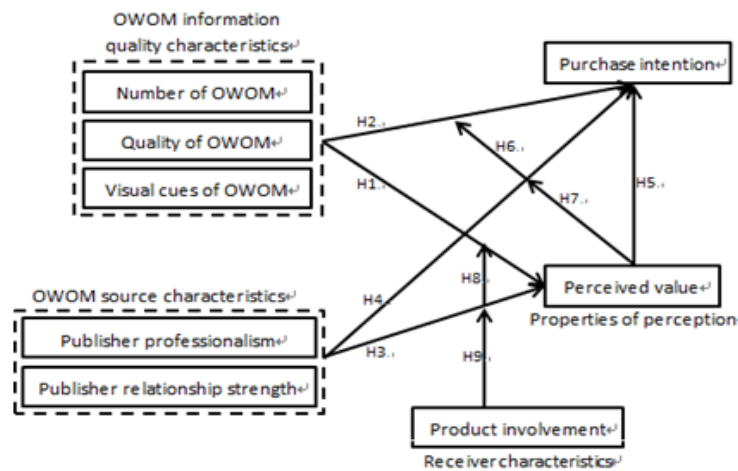

Figure 1 Conceptual model of the influence of OWOM on the purchase intention of female consumers
Source: Davis, F. (1989).

Research Hypothesis

Characteristics of OWOM information. One major difference between traditional WOM and OWOM is that there is little or no connection between the publisher and recipient of WOM. In an online environment, it is difficult for consumers to distinguish OWOM publishers are strong or weak, information itself.

Although the virtual network environment inevitably reduces the information quality of OWOM, the quality of OWOM is still very important for consumers to perceive the credibility and usefulness of the information. In this paper, three dimensions of OWOM number, OWOM quality, and OWOM visual cues were selected to measure the characteristic surface of OWOM information, and the following hypotheses were proposed:

H1: OWOM information quality has a positive impact on perceived value

H1a: OWOM number has a positive influence on perceived value

H1b: OWOM quality has a positive influence on perceived value

H1c: OWOM visual cues have a positive influence on perceived value

H2: OWOM information quality has a positive influence on purchase intention

H2a: OWOM number has a positive influence on purchase intention

H2b: OWOM quality has a positive influence on purchase intention

H2c: OWOM visual cues have a positive influence on purchase intention

Source characteristics of OWOM Source credibility is an important factor that information influences consumer behavior. For OWOM information, whether it is the information publisher or the media carrying its transmission, the recognition of them will affect the confidence of the receiver, and then affect the persuasion effect of the information. In terms of the source characteristics of OWOM, this study chooses two dimensions: publisher professionalism and publisher relationship strength, and proposes the following hypotheses:

H3: OWOM source has a positive influence on perceived value

H3a: Publishers' professionalism has a positive influence on perceived value

H3b: The publisher relationship strength has a positive influence on perceived value

H4: OWOM source has a positive influence on purchase intention

H4a: Publisher professionalism has a positive influence on purchase intention

H4b: The publisher relationship strength has a positive influence on purchase intention

Consumer perceived value

The concept of perceived usefulness is first proposed from the technology acceptance model, Çelikkol (2020) which is the main determinant influencing consumer acceptance of information technology. People's perception of the usefulness of a technology system has a significant impact on their attitude toward adopting the technology system and their ultimate adoption behavior. This paper puts forward the following hypotheses:

H5: Perceived value has a positive influence on purchase intention. In addition, to test the mediating effect of the perceived value of OWOM, the following hypotheses are proposed:

H6: Perceived value plays a mediating role in the influence of OWOM information quality on purchase intention

H6a: Perceived value plays a mediating role in the influence of OWOM number on purchase intention

H6b: Perceived value plays a mediating role in the influence of OWOM quality on purchase intention

H6c: Perceived value plays a mediating role in the influence of OWOM visual cues on purchase intention

H7: Perceived value plays a mediating role in the influence of OWOM source on purchase intention

H7a: Perceived value plays a mediating role in the influence of Publisher professionalism on purchase intention

H7b: Perceived value plays a mediating role in the influence of publisher relationship strength on purchase intention

Modulated variable receiver characteristics - Product Involvement

Many scholars have pointed out in the research on consumer behavior that the degree of consumer involvement plays an important role in moderating and explaining the relationship between variables. Therefore, in the research on the influence of OWOM, consumer product involvement is often introduced into the influence of OWOM on consumer behavior as a moderating variable. This paper proposes the following hypotheses:

H8: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of OWOM information quantity on perceived value

H8a: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of OWOM number on perceived value

H8b: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of OWOM quantity on perceived value

H8c: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of OWOM visual cues on perceived value

H9: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of OWOM sources on perceived value

H9a: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of Publisher professionalism on perceived value

H9b: Recipient's product involvement plays a moderating role in the influence of publisher relationship strength on perceived value

Research method

This topic research route using the combination of quantitative and qualitative methods, using literature review, the consumer questionnaire investigation and deep interview, structural equation model (SEM) analysis methods on the OWOM spread and influence on consumer purchase intention model is analyzed and validated, and use the research results to explore OWOM marketing strategy. It includes the steps of variable measurement, questionnaire design, data collection process and data analysis process

Population and Sample

Since this paper studies the influence of online word-of-mouth on female consumers' purchase intention, the basic condition of the research object must be consumers with online purchase experience in order to achieve the research purpose. In 2019, China's online shopping market development scale and user behavior analysis, from the age distribution of China's online shopping users, about 33.3% of users aged 31-40, 25.3% of users aged 26-30, 11.9% of users aged 19-25. Therefore, Online shopping users in China tend to be younger in general, with online shopping users between 19 and 40 accounting for 70.5%. Moreover, since this paper is aimed at female consumers, female consumers over 18 years old who have online shopping experience are selected as the research objects, mainly students 786 and white-collar workers. The sample size of this study was determined according to the principle of statistical correlation, sample size requirements for scale analysis, and study cost.

Research tools

this paper adopts Vincent's suggestion to put simple and easy questions, including In

ternet use, online shopping experience, attitude to word-of-mouth information, etc. in the first place of the questionnaire from simple to profound, and put the personal basic information part at the end of the questionnaire. (1) The first part Survey on the status quo of consumers' online clothing and the general attitude of online word-of-mouth. There are 14 questions in this part in the form of single-choice and multiple-choice. (2) The second part an investigation of the influence of online word-of-mouth of consumers. There are 37 questions in this part of the questionnaire, all of which are rated on a five-point Likert scale ranging from "completely disagree" to "completely agree" from 1 to 5. The lower the score is, the lower the degree of agreement is, and the higher the degree of agreement is. (3) the third part Demographic variables are used to describe the individual characteristics of clothing consumers, mainly including age, occupation, education level and monthly income of the respondents. This part of the questions is all single choice, with a total of 4 questions.

Data collection

this paper conducts questionnaire design, and the specific process is as follows:

1. Literature review and extraction of relevant scale questions. Carry out a detailed theoretical conception of the factors affecting the study to ensure that each variable has a clear and accurate operational definition. And through reading relevant literature at home and abroad, collect and sort out the measurement scale of relevant variables, select mature or effective measurement terms proved by scholars, and compile the research scale.

2. To ensure that the translated terms can truly reflect the connotation of the original

scale.

3. Modify, supplement and improve the initial scale through discussion with experts (including tutors and scholars in related fields). Ensure that the test language 76 is accurate and refined, can reflect the actual situation of clothing consumers' online purchasing behavior, and more colloquial, easy to be understood by consumers.

4. Conduct a preliminary survey of small-scale samples, and conduct data analysis on the results of the preliminary survey with SPSS22.0 software to test the reliability and

validity of the measurement items, and further modify the questionnaire to obtain a formal survey questionnaire.

Statistics analysis

In this study, statistical software SPSS and structural equation model software AMOS 22.0

Research result

Through basic statistical analysis of the survey samples, detailed statistical data are shown in Table 1.

Table 1

Analysis of demographic characteristics of the study sample

Basic Information	Item	Number	Percentage %
Age	18-25 years old	254	64.6
	26-30 years old	86	21.9
	31-35 years old	24	6.1
	36-40 years old	9	2.3
	Above 40 years old	20	5.1
	Total	393	100
Education Level	Senior high school (technical secondary school) and below College	23	5.9
	Undergraduate course	12	3.1
	Master degree or above	311	79.1
	Combine	47	12.0
	Total	393	100
Occupation	Self-employed person	6	1.5
	students	226	57.5
	Ordinary office worker	111	28.2
	Freelancer	27	6.9
	Other	23	5.9
	Total	393	100
Monthly Income	1500 yuan of the following	209	53.2
	1500-4000 yuan	49	12.5
	4001-7000 yuan	47	12.0
	More than 7000 yuan	88	22.4
	Total	393	100

The data in Table 1 show that the sample distribution is reasonable and the survey is representative. From the analysis of the sample data, it can be found that the sample in the age group between 18 and 30 years old accounts for 86.5% of the total sample. It can be seen that the respondents of this survey are mainly young people, with students and ordinary office workers as the majority of the occupation, and the education level is generally high. The number of people with bachelor's degree or above accounts for 90%. The acceptance of Internet shopping by young and highly educated groups is higher than that of other age groups and education levels. Therefore, this sample can represent the basic characteristics of online shopping groups in China. In addition, 53.2% of the survey samples have a monthly personal income of less than 1,500 yuan, followed by the middle-income group, which accounts for 24.5% of the total sample. This is related to the lack of personal income in the survey samples, which are students.

Structural equation test of the basic user purchase intention model

The overall model test of goodness of fit in order to effectively test the rationality of the study design and operability, this article adopts the method of exploratory factor analysis to check the structure validity of the questionnaire, through the antecedent OWOM information and source characteristics of 18 item, OWOM perceived value of the four item, consumer product involved into the degree of the four-item, The KMO measure and Bartlett's sphere test were carried out for all items of the outcome variable purchase intention. The test results showed that the KMO test value of the survey data was greater than 0.70, indicating that the questionnaire was suitable for factor analysis. Bartlett sphericity test results show that the approximate chi-square value is greater than zero, and the significance probability is 0.000 ($P < 0.01$). Therefore, the null hypothesis of Bartlett's sphericity test was rejected, and the scale was considered suitable for factor analysis, so the validity structure was good, as shown in Table 2.

Table 2
KMO test and Bartlett's test

Variable	KMO	Bartlett's Sig		
		Approx.Chi-Square	df	Sig.
OWOM	0.918	5582.184	153	0.000
Perceived value	0.822	806.400	6	0.000
Consumer buying intention	0.893	1229.532	10	0.000
Product involvement	0.837	894.834	6	0.000

Parameter estimation of the basic model. According to the structural equation model fit test index: the ratio of chi-square degrees of freedom NC should be between 1-3; Residual mean square error of approximation (RMSEA) values should be between 0.05-0.08, if less than 0.05, it means the approximation is very good. The GFI value of fitness index is generally considered to be

greater than 0.9, and above 0.8 is acceptable. CFI value of value-added fitness index should be greater than 0.9; The TLI value of non-standard adaptation index should be above 0.9. It is generally believed that the number of samples should be more than 200 Xiaoyan, 2022; Zhonglin, Jietai. & Lei, 2005; Minglong, 2012) and the main path results of the model are shown in Figure 2.

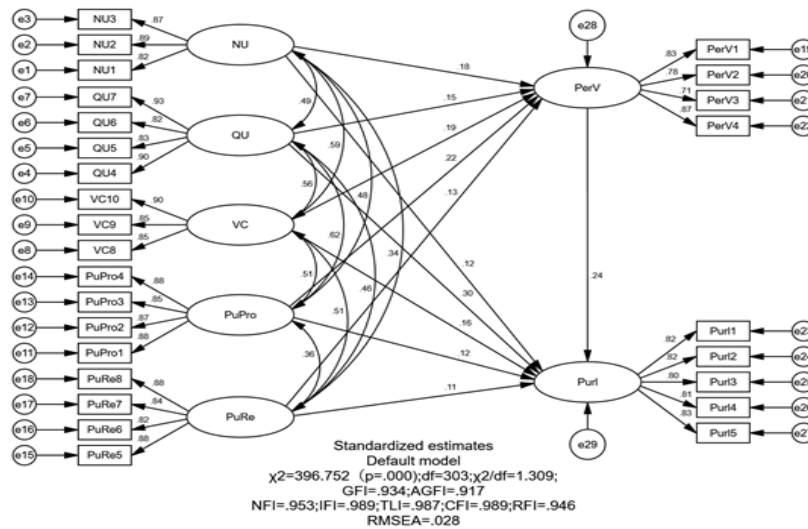

Figure 2 Running results of structural equation model graph

The fitting index of model operation is shown in Table 4.18, and the fitting index is: $\chi^2/df=1.309$, less than 3. GFI=0.934, AGFI=0.917, more than 0.8, IFI=0.989, TLI=0.987, CFI=0.989,

more than 0.9, RMSEA=0.028, less than 0.08. In comparison with the fitting standards of the table, the fitting indexes of the model all meet the requirements, as shown in Table 3.

Table 3

Fitting index of structural equation model

Model Fit	X ² /df	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	RMSEA
Result	1.309	0.934	0.917	0.989	0.987	0.989	0.028
Criterion	<3	>0.8	>0.8	>0.9	>0.9	>0.9	<0.08
Meet the standards	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes	Yes

Tests & hypothesis results of each path of the basic model. The path coefficient reflects the influence relationship and degree between variables. The Critical Ratio (C.R.) can judge whether the regression coefficient is significant or not. It is generally believed that C.R. If the value is greater

than or equal to 1.96, it indicates that there is a significant difference at the 0.05 significance level (Huang, 2022; Zhonglin, Jietai. & Lei, 2005). The standardized regression coefficients and variance parameter estimates of the structural equation model in this study are shown in Table 4.

Table 4

Path coefficient test of structural equation model

Path			Path coefficient	S.E.	C.R.	P
Perv	<--	NU	0.176	0.065	2.922	0.003
Perv	<--	QU	0.145	0.055	2.254	0.024
Perv	<--	VC	0.194	0.069	2.891	0.004
Perv	<--	PuPro	0.225	0.051	3.657	***
Perv	<--	PuRe	0.131	0.047	2.433	0.015
Purl	<--	NU	0.119	0.054	2.419	0.016
Purl	<--	QU	0.305	0.046	5.697	***
Purl	<--	VC	0.159	0.057	2.900	0.004
Purl	<--	PuPro	0.122	0.042	2.428	0.015
Purl	<--	PuRe	0.113	0.039	2.563	0.01
Purl	<--	Perceived value	0.235	0.053	4.508	***

Note. *** stands for $P < 0.001$

According to the conclusion of data theory analysis, the conceptual framework of the research is adjusted and modified accordingly, and the influence model of OWOM on female consumers' clothing purchase intention is obtained. Figure 3

clearly shows the influence path and correlation degree of OWOM on purchase intention. The dotted line indicates no influence, while the thick line indicates maximum influence.

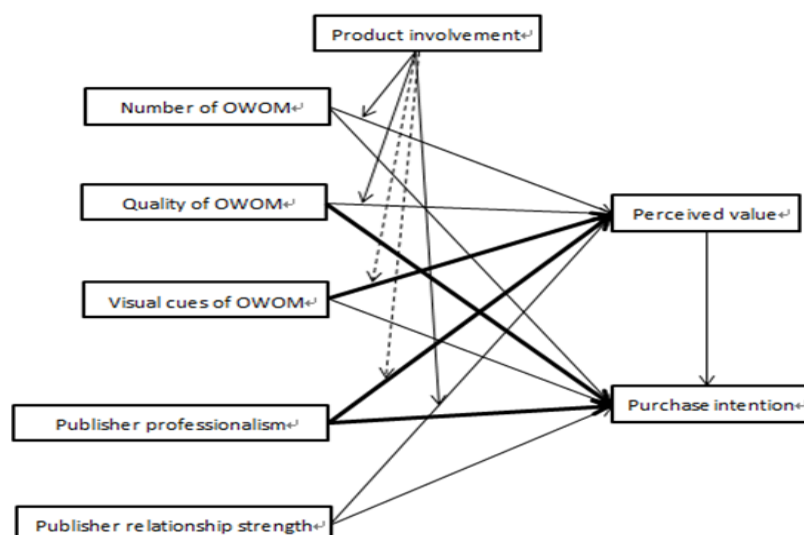

Figure 3 *Research Result model*

Conclusions

Through the above analysis, this paper draws the following main conclusions:

1. In terms of Internet usage, more than 80% of female consumers spend more than 2 hours on the Internet for leisure every day. The four main reasons for female consumers to choose online clothing are low price, convenient purchase, diversified products and no regional restrictions. The majority of the brands are domestic brands. Nearly 60% of the respondents buy clothes at 200 RMB per month on average. Online clothing accounts for 20% to 50% of the total amount of clothing purchased, which is close to 40% of the total number. And the vast majority of female consumers will actively search for product evaluation information before online shopping, no matter positive or negative information will arouse their attention to the product (more than 80%). Moreover, female consumers' attitudes towards positive and negative OWOM are asymmetrical. Nearly 60% of female consumers believe that more positive OWOM will prompt them to make a decision to purchase the product, while nearly 70% of female consumers believe that more negative OWOM will prompt them to give up buying the product.

2. Through the statistical analysis of sample data, it is found that there is no significant difference in the effect of different demographic variables and website types on the purchase intention of female consumers. Therefore, the sample of this study has a high consistency in demographic variables and website types. However, as the research object of this study is only female consumers and the products are only clothing products, whether this conclusion is applicable to other consumer groups and other types of products needs further verification.

3. Through in-depth interviews, the moderating effect of perceived value was clarified and perceived risks were removed. A total of 28 hypotheses are proposed in this paper. Among them, the three dimensions of OWOM information quality and the reliability of OWOM source have a positive impact on the perceived characteristics of OWOM (usefulness). The characteristics of OWOM perception have a positive impact on consumers' purchase intention. The degree of recipient's product involvement partially moderates the quality and source characteristics of OWOM.

4. Perceived characteristics play an important mediating role in the influence of OWOM. Information quality and source reliability not only directly affect the purchase intention of female consumers, but also affect the purchase intention of female consumers through the mediating effect of perceived value.

5. Through the analysis of the moderating effect of consumer product involvement, it can be concluded that consumer product involvement partially moderates the influence of the quality of OWOM information on perceived value, and partially moderates the influence of credibility of the source of OWOM on perceived value. Moreover, product involvement has no significant moderating effect on visual cues and publishers' professionalism and perceived value. For the female consumers with high involvement, the quantity and quality and the intensity of publisher relationship have a significant moderating effect.

6. Through the optimization of the initial hypothesis model, the final research model of this paper is determined. The moderating effects of product involvement on OWOM quality and source reliability on perceived value were

excluded.

7. Put forward some suggestions on how to improve the purchasing intention of female consumers in garment enterprises: (7.1) Pay more attention to OWOM (7.2) Improve the quality of OWOM information and enhance the reliability of OWOM sources (7.3) Establish membership system and cultivate user relationship (7.4) Integrated multiple channels established a comprehensive OWOM communication system and actively carried out OWOM communication of brands and products.

Discussion

For the OWOM information released on the Internet, the quality of information is often different. If consumers believe that the evaluation information is of high quality through analysis, they will have a higher perception of the information and will help them make purchase decisions based on the information. It is found that the quality of OWOM evaluation information plays an important role in whether female consumers adopt such information when searching for OWOM. All the hypotheses of OWOM information characteristics are valid.

Unlike traditional WOM, it based on the Internet shields the publisher's identity, reducing the publisher's influence on OWOM. However, the interview found that most respondents still have some doubts about the professionalism of publishers and the strength of the relationship between publishers and receivers, and they will judge according to their own standards and choose to read the OWOM information of publishers they believe to be credible. The hypothesis of source characteristics are all valid.

Vukasović (2013). West Balkan Countries (WBC), said consumers' product

involvement degree will affect its focus on the target, high involvement of consumers seek the motivation of OWOM information more strongly, he would spend more time and energy to search, read the OWOM information of related to understanding of the product for a full, provide reference for do after buying decision. The study found that female consumers with different levels of involvement pay different attention to the OWOM information of related products. Respondents with high involvement are more concerned about OWOM information and will analyze and judge OWOM content to select the information they need.

Previous studies have proved that traditional WOM has a greater impact on consumers than advertising, newspaper and other marketing methods, because the authenticity and usefulness of the information it transmits is the fundamental reason. The product information consumers get from friends and family can be more targeted and reflect the characteristics of the product more truly, so it can better help consumers to make purchase decisions. This study found that in the persuasion stage after information search, the key factor for consumers to adopt the searched OWOM information is their perception of the value of information.

Suggestion

According to the above survey of female consumers' online clothing brands, the largest number of consumers buy domestic brands. It can be seen that female consumers have a high degree of recognition for domestic brands in online shopping. Domestic brand clothing enterprises can rely on this advantage to strengthen online product marketing and increase sales. Based on the above hypothesis testing and in-depth interview analysis, it can be concluded that

enterprises should make full use of the influence of online word-of-mouth if they want to improve the purchase intention of female consumers and increase product sales. In view of this, this article puts forward the following suggestions

1. Increase the importance of OWOM.

According to the survey results, female consumers will search for word-of-mouth information before online shopping clothing products, which not only has a great impact on their purchase intention, but also has an impact on potential buyers. Therefore, garment enterprises should pay more attention to OWOM. For example, the product discussion area is set up in the enterprise website to encourage consumers to comment on the product or even the enterprise brand. At the same time, an effective mechanism should be established to monitor OWOM content. So as to timely know consumers' views and opinions on brand products. In addition, we can monitor the OWOM content of relevant clothing brand community websites, Weibo and other platforms to understand the OWOM status of brand products anytime and anywhere.

2. Attach importance to OWOM information. With the rapid development of e-commerce, especially in the era of "Internet +", enterprises should pay special attention to OWOM information when carrying out marketing activities. OWOM information affects consumers' perception of the products or services sold by enterprises, their final purchase decisions and re-dissemination behaviors of the products or services, and the marketing effect and brand image of enterprises. Positive OWOM information can help enterprises establish a good relationship with consumers, thus promoting sales and enhancing corporate image. Therefore, enterprises need to take corresponding measures from

the following three aspects: First, increase the number of positive OWOM. Compared with iwowm visual cues, in the process of consumer purchase decision, the impact of the number of Internet word of mouth is bigger, so enterprises should through various network media (such as online shopping platform, BBS, weibo, WeChat, etc.) to consumers about the enterprise products, services, and brand of OWOM promotion and propaganda. Thirdly, we should pay attention to improving the information quality of OWOM. Enterprises should focus on improving the quality of information network, tablet, speech about a product or service for those who have higher quality and detailed OWOM information consumers, enterprise can adopt appropriate incentives, such as cashback reductions or awarding, encourage the consumer products or services to other consumers to spread positive, fair and reasonable. At the same time, companies also focus on the negative and fuzzy network word of mouth, the mouth will harm the image of enterprise information, is not conducive to an effective marketing activities, and therefore the enterprise needs to take the initiative to find and analyze the reasons for bad comments and make a positive response, think consumers to provide timely and accurate information, positive OWOM. Finally, enterprises should skillfully use visual cues of OWOM. They should not only pay attention to the layout of the text to ensure its standard and clarity, but also enhance the picture and video information of the product, so as to attract consumers' attention with vivid product information and improve their memory, so as to improve the communication effect of OWOM.

3. Establish membership system and cultivate user relationship. As previously known, the degree of consumer product involvement will have an impact on OWOM perception. Therefore,

clothing brand enterprises can attract female consumers to register as members by rewarding them with points or giving coupons, thus increasing their possibility of browsing the web and increasing their involvement in products. At the same time, through the information filled in by the members, the enterprise can also communicate the latest fashion information and the corresponding new clothing launched by the company to female consumers regularly by Email, which can not only improve the female consumers' understanding of clothing, but also promote clothing products and increase the possibility of consumers to buy.

4. Multi-channel integration, the establishment of a comprehensive network OWOM

communication system, the initiative to carry out product and brand word-of-mouth marketing. Clothing enterprises can according to their own product positioning, target customers, using the current variety of OWOM communication channels, such as weibo, community sites, such as celebrity blog platform, take the initiative to enhance brand image, promote brand products of iwom information, the integrated use of various media means, realize the complementary advantages, to achieve the maximization of transmission, Thus, it not only enhances brand awareness but also positively affects consumers' perception of OWOM and to some extent promotes the formation of consumers' willingness to buy brand products.

References

- Alexandrov, A., Lilly, B., & Babakus, E. (2013). The effects of social and self-motives on the intentions to share positive and negative word of mouth. *Journal of the academy of marketing science*, 41(5), 531-546.
- Cekikkol, Ş. (2020). The effect of perceived service quality on customer satisfaction the intermediary role of perceived value. *Business & management studies: An international journal*, 8(5), 4680-4701.
- Chakraborty, U., & Bhat, S. (2018). The effects of credible online reviews on brand equity dimensions and its consequence on consumer behavior. *Journal of promotion management*, 24(1), 57-82.
- Davis, F. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 13, 319-340. <https://doi.org/10.2307/249008>.
- Fan, W. J., Liu, Y., & Li, H. X. et al. (2021). Quantifying the effects of online review? content structures on hotel review helpfulness. *Internet research*, 32(7), 202-227.
- Hsu, C. Y., Huang, Y. W., & Chuang, S. H. (2018). Examining the relationships among electronic word of mouth, perceived value and risk, and consumer purchase intention. *International conference on innovative mobile and internet services in ubiquitous computing*. n.p.
- Huang, X. (2022). Organizational innovation competence and organizational performance in the manufacturing enterprise: The moderating effect of environmental dynamics. *Russian journal of innovation economics*, 12(1), 361-374.

- Katz, E., & Lazarsfeld, P. F. (2017). *Personal influence: The part played by people in the flow of mass communications*. London: Routledge.
- King, R. A., Racherl, A. P., & Bush, V. D. (2014). What we know and don't know about online word-of-mouth: A review and synthesis of the literature. *Journal of interactive marketing*, 28(3), 167-183.
- Lee, E. J., & Shin, S. Y. (2014). When do consumers buy online product reviews? Effects of review quality product type, and reviewer's photo. *Computer in human behavior*, 4(31), 356-366.
- Lee, T. S., Ariff, M. S. M., Zakuan, N., Sulaiman, Z., & Saman, M. Z. M. (2016). Online sellers' website quality influencing online buyers' purchase intention. In *IOP conference series: Materials science and engineering*, 131(1), 012014
- Liu, J. Q., Yang, D. M., & Zhang, R. O. (2017). An empirical study on the impact of online Word-of-Mouth on the final purchase intention of consumers from the perspective of black box theory. *Value engineering*, 36(33), 233-236.
- Liu, R. R., & Zhang, W. (2010). Informational influence of online customer feedback: An empirical study. *Journal of database marketing & customer strategy management*, (2), 120-131.
- Masters, K. (2019). *89% of consumers are more likely to buy products from amazon than other e-commerce sites: study*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/kirimasters/2019/03/20/study-89-of-consumers-are-more-likely-to-buy-products-from-amazon-than-other-e-commerce-sites/?sh=31491d274af1>
- Minglong, W. (2012). Structural equation modeling—the operation and application of AMOS. chongqing: Chongqing university press. *Innovation economics*, 12(1), 361-374. doi: 10.18334/vinec.12.1.114372.
- Obiedat, R. (2013). Impact of online consumer reviews on buying intention of consumers in UK: Need for cognition as the moderating role advanced corporate Learning. *International journal of advanced corporate learning*, 6(2), 6-21.
- Qiu, Q. (2017). Credibility of word-of-mouth in mobile services: An empirical analysis. In *IEEE international conference on E-business engineering IEEE*, n.p.
- Raymond, R. K. (2015). When word-of-mouth goes online: Evaluation the characteristics and effects of EWOM communication. *International journal of arts and sciences*, 80(5), 499-508.
- Van den Bulte, C., & Lilien, G. L. (1997). Bias and systematic change in the parameter estimates of macro-level diffusion models. *Marketing science*, 16(4), 338-353.
- Vukasovič, T. (2013). Attitude towards organic meat: An empirical investigation on west balkans countries (WBC) consumers. *World's poultry science journal*, 69(3), 527-540.
- Wakefield, L. T., & Bennett, G. (2018). Sports fan experience: Electronic word-of-mouth in ephemeral social media. *Sport management review*, 21(2), 147-159.
- Zhonglin, W., Jietai, H., & Lei, Z. (2005). Comparison and application of regulatory effect and mediation effect. *Acta psychologica sinica*, 37(2), 268-272

The Improve on the Impact of School-Enterprise Cooperations on
Employment Quality in Higher Vocational Schools in China
การปรับปรุงผลกระทบจากความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และองค์กรต่อคุณภาพ
การจ้างงานในระดับโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูงในประเทศจีน

Feng Han¹ and Wasin Phromphithakkul¹

เฟิง ห่าน¹ และ วสิน พรหมพิทักษ์กุล¹

¹School of Management, Metharath University

¹คณะการจัดการ มหาวิทยาลัยเมธารัตน์

Received: February 6, 2023

Revised: February 23, 2023

Accepted: February 24, 2023

Abstract

This article is a mixed-method research. The objectives of this study were comprised (1) the main factors affecting the employment quality of higher vocational schools' graduates by school-enterprise cooperations (2) whether school-enterprise cooperations have a significant impact on the employment quality of higher vocational schools' graduates (3) the main measures to improve the employment quality of higher vocational schools' graduates. A sample of 587 people and 10 key informants by collecting data using a mixed sample distribution from the questionnaire directly affects the survey results. The following were the study's findings (1) the primary factors influencing employment quality included (1.1) the development of a cooperative training model across schools. (1.2) adoption of school-business collaboration that integrates work and education (1.3) significant progress through the establishment of processes, assessments, and local cooperation (2) personal background factors and various organizational factors It significantly affects how well an organization and a school collaborate. and the standard of employment (3) key Steps to Enhance Employment Quality (3.1) enhance the personnel training management mechanism of inter-school cooperation. and enterprises in China's higher vocational schools; (3.2) effectively integrate educational resources in all areas of society; and (3.3) promote the development of higher vocational schools and cultivate scarce, high-quality talents.

Keywords: School Cooperation Behavior, Enterprise Cooperation Behavior, Employment Ability, Structural Model

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงผานวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยหลักที่มีผลต่อคุณภาพการจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูง โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และองค์กร (2) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูงกับองค์กร มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพการจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูงกับองค์กร (3) มาตรการหลักในการปรับปรุงคุณภาพการจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนอาชีวศึกษาขั้นสูงกับองค์กร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 587 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการผสมผสานแบบแจกตัวอย่างจากแบบสอบถามส่งผลโดยตรงต่อผลการสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยหลักที่มีผลต่อคุณภาพการจ้างงานประกอบด้วย (1.1) การพัฒนารูปแบบการฝึกความสามารถแบบร่วมมือระหว่างโรงเรียนและองค์กรในโรงเรียนอาชีวศึกษา (1.2) การดำเนินการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์กรที่รวมการทำงานเข้ากับการศึกษา (1.3) การพัฒนาเชิงลึกผ่านการจัดตั้งกลไก การประเมินผล และความร่วมมือในท้องถิ่น (2) ตัวแปรภูมิหลังส่วนบุคคล และตัวแปรองค์กรที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์กร และคุณภาพการจ้างงาน (3) มาตรการหลักในการปรับปรุงคุณภาพการจ้างงาน (3.1) ปรับปรุงกลไกการจัดการการฝึกอบรมบุคลากรของความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และองค์กรในโรงเรียนอาชีวศึกษาระดับสูงของจีน (3.2) บูรณาการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพในทุกด้านของสังคม กระชับความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และองค์กร (3.3) ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนอาชีวศึกษาระดับสูง และปลูกฝังผู้มีความสามารถคุณภาพสูงที่ขาดแคลน และเป็นที่ต้องการเร่งด่วนของสังคม

คำสำคัญ: พฤติกรรมความร่วมมือในระดับโรงเรียน, พฤติกรรมความร่วมมือในระดับองค์กร, ความสามารถในการจ้างงาน, โมเดลโครงสร้าง

Introduction

The concept of school-enterprise cooperation has been put forward for decades, and the research on this issue in foreign developed countries tends to be mature. At present, many Chinese scholars have done a lot of research on this subject, but they are basically in the initial stage, the research on theoretical knowledge is not mature, the summary and reference of experience are not comprehensive and in-depth, and the guiding role in practice is not sufficient. In particular, there are still deficiencies in how to establish a long-term mechanism and effective model of school-enterprise cooperation and promote school-enterprise cooperation to a deeper level. How to measure the employment quality of higher vocational school graduates, China has always used the concept of “one-time

employment rate”. In this context, the running level of higher vocational schools is undoubtedly affected by this data. The higher the one-time employment rate, the higher the school running level of higher vocational schools, and vice versa. However, scholars in academia also slowly questioned that the one-time employment rate can't truly and effectively reflect the employment quality of higher vocational school graduates, because it can't reflect the advantages and disadvantages of employment quality, but can only explain the employment quantity on the surface. The influence and deep meaning represented by employment quality have prompted all sectors of society, including the government, higher vocational schools, and student groups, to pay attention to and

discuss it, and come to the conclusion that the employment standard of graduates should not be measured only by the superficial figures such as the number and proportion of employment, but should take the employment quality more closely related to graduates as a more important consideration standard. Therefore, from the perspective of talent training, the employment quality of graduates from school-enterprise cooperation not only directly reflects the level of school-enterprise cooperation and affects the success or failure of school-enterprise cooperation, but also has an important impact on the reputation of the school. At present, most of the research focuses on the mode of school-enterprise cooperation in higher vocational schools or how to improve the employment quality of graduates in higher vocational schools. Few scholars study the impact of school-enterprise cooperation in higher vocational schools on the employment quality of graduates. Therefore, the research on this problem has not only closed the inseparable relationship between school-enterprise cooperation in higher vocational schools and the employment quality of graduates, but also solved the problem of talent training mode of school-enterprise cooperation in higher vocational schools and improved the employment competitiveness of students.

Significance of the problem. At present, most of the research focuses on the school-enterprise cooperation mode of higher vocational schools or how higher vocational schools improve the employment quality of graduates. Few scholars study the influence of school-enterprise cooperation of higher vocational schools on the employment quality of graduates. The research on the impact of school-enterprise cooperation in higher vocational schools on employment quality can build an evaluation

system model suitable for the employment quality of graduates of higher vocational schools, improve the higher vocational education' theoretical level, expand the research field and enrich the research content, provide some theoretical support for solving the employment quality problems of students in higher vocational schools in the future. At the same time, it has practical guiding significance for the sustainable development of higher vocational schools, improves the employment competitiveness of students in higher vocational schools, solves the problem of students' employment difficulties, and also provides some practical reference for the school-enterprise cooperation talent training mode of other higher vocational schools.

The Importance of the problem This paper systematically investigates the various elements of school-enterprise cooperation in training talents: the status and influencing factors of the government, enterprises and schools, in order to provide realistic solutions for the possible problems in the process of school-enterprise cooperation in higher vocational schools, so as to provide reference examples for the reform of personnel training mode in higher vocational schools.

Research objective

This paper investigated the role and influencing factors of the current government, higher vocational schools, and enterprises in school-enterprise cooperation analyzed the problems existing in the current school-enterprise cooperation and put forward corresponding improvement countermeasures and suggestions in combination with the new changes and trends of school-enterprise cooperation mode in recent years, so as to improve the employment quality of higher vocational schools' graduates,

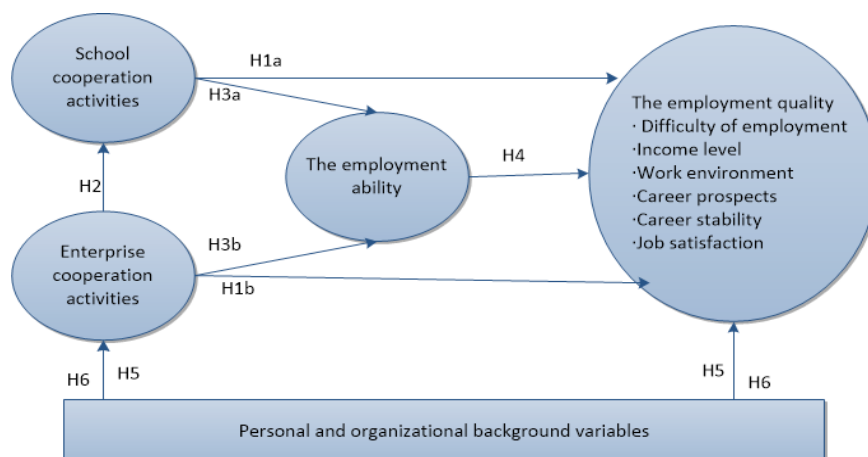
cultivate higher quality talents and better serve the economy. The objectives of this paper included:

1. The main factors affecting the employment quality of higher vocational schools' graduates by school-enterprise cooperation
2. Whether school-enterprise cooperation has a significant impact on the employment quality of higher vocational schools graduates
3. The main measures to improve the employment quality of higher vocational schools graduates

Conceptual framework

To sum up, based on previous studies, this paper would focus on the mechanism of school-enterprise cooperation, employment abilities, and employment quality. The main contents are as follows: firstly, develop a scale to measure the school-enterprise cooperation behavior of schools and enterprises; secondly, study the direct effect between school-enterprise cooperation and employment quality, that is, the school-enterprise cooperation behavior

of schools and enterprises directly affects the employment quality of students participating in school-enterprise cooperation; thirdly, study the intermediary effect of employment abilities, that is, the school-enterprise cooperation between schools and enterprises affects the quality of employment by affecting students' employment ability; fourthly, study the relationship between school cooperation behavior and enterprise cooperation behavior; lastly, study the effects of different background variables, grade, gender, form of school-enterprise cooperation, cumulative time of school-enterprise cooperation and enterprise characteristics on the form of school-enterprise cooperation and employment quality. This paper mainly studies the mechanism between school-enterprise cooperation and employment quality. According to literature review, theoretical deduction, in-depth interviews and personal practical experience, the research model is as follows:

Research hypothesis

School-enterprise cooperation can give full play to the advantages of schools and enterprises in talent training, and improve students' employment abilities under the guidance of dual mentors from schools and enterprises. Therefore, it has a significant impact on the employment qualities of students participating in school-enterprise cooperation. At the same time, compared with schools, many researchers have recognized that enterprises have more unique advantages in school-enterprise cooperation, such as keen market awareness, real non preset, and naturally generated working environment, effective and direct result feedback and testing, targeted work tasks, etc., all of which help to improve the employment ability of students. Based on this, this paper puts forward the following assumptions:

Hypothesis 1: School-enterprise cooperation is positively correlated with employment quality

Hypothesis 1a: There is a positive correlation between school cooperation behavior and employment quality

Hypothesis 1b: There is a positive correlation between enterprise cooperation behavior and employment quality

Based on the previous research definition, school-enterprise cooperative education is respectively measured by two variables: school cooperation behavior and enterprise cooperation behavior. Many studies on school-enterprise cooperation show that successful school-enterprise cooperation is a mutually beneficial relationship. Yafeng (2002) believes that cooperation is for common interests and goals. Independent organizations form a higher-level interdependent relationship with a purpose and plan, so as to achieve goals that cannot be achieved by a

single organization. The key factor determining the success of cooperation is mutual influence, which is manifested in the form of satisfaction between cooperative organizations, that is, whether the two parties have reached the cooperation goal through cooperation. If the cooperation goal is achieved, the next cooperation will be promoted.

Hypothesis 2: School-enterprise cooperation is positively correlated with employment ability

Hypothesis 2a: The school cooperation behavior is positively correlated with enterprise cooperation behavior

Hypothesis 2b: Compared with school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior is more conducive to the quality of employment

For the definition of mediating variables, Zhonglin (2017) proposed that if the influence is made by influencing variables, the influence of independent variables on dependent variables is considered as mediating variables. Generally, the mediating effect is tested by sequentially testing the regression coefficient.

Hypothesis 3: Employment ability plays an intermediary role between school-enterprise cooperation and employment quality

Hypothesis 3a: There is a positive correlation between school cooperation behavior and employment ability

Hypothesis 3b: There is a positive correlation between enterprise cooperation behavior and employment ability

Hypothesis 4: Employment ability plays an intermediary role between school-enterprise cooperation and employment quality

Hypothesis 4a: There is a positive correlation between employment ability and employment quality

Hypothesis 4b: Employment ability plays an intermediary role between school cooperation behavior and employment quality

Hypothesis 4c: Employment ability plays an intermediary role between enterprise cooperation behavior and employment quality

It can also be seen from the literature review that whether school-enterprise cooperation behavior, knowledge sharing or creativity are affected by personal background variables and organizational background variables.

Hypothesis 5: Different personal background variables and organizational variables have significant effects on school-enterprise cooperation and employment quality

Hypothesis 5a: Different organizational background variables have significant effects on school cooperation behavior

Hypothesis 5b: Different organizational background variables have a significant impact on enterprise cooperation behavior

Hypothesis 5c: Different background variables have a significant impact on individual employment quality

Hypothesis 5d: Different organizational background variables have significant effects on employment quality

Hypothesis 6: Different school-enterprise cooperation modes have a significant impact on school-enterprise cooperation and employment quality

Hypothesis 6a: Different school-enterprise cooperation modes have a significant impact on school cooperation behavior

Hypothesis 6b: Different school-enterprise cooperation modes have a significant impact on enterprise cooperation behavior

Hypothesis 6c: Different school-enterprise cooperation modes have a significant impact on

the employment quality

Research methods

Regression analysis is an analysis method that uses data statistics principles to conduct mathematical processing on a large number of statistical data, determine the correlation between dependent variables and some independent variables, establish a regression equation (function expression) with good correlation, and extrapolate it to predict the change of dependent variables in the future. Based on this method, this paper builds a regression equation with school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior, and employment ability as independent variables and employment quality as dependent variables, and studies the impact of independent variables (school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior) on the outcome variable (employment quality).

Population and sample

Population. Casteel and Bridier (2021) indicated that, a population may comprise of all the elements that make up the unit of analysis. In quantitative analysis, the target objects of this study are graduates and students in higher vocational schools in China. According to the 2021 statistical yearbook of the China Bureau of Statistics, the number of students in higher vocational schools in 2020 was 14.1956 million, and the number of graduates in that year was 3.769 million. This is only one year's data, and the total number of actual graduates from China's higher vocational schools cannot be determined. Therefore, this paper uses Cochran formula (1977) to estimate the total number of samples. In the qualitative analysis, the target object of this thesis is the groups related to the quality

of students' employment, including vocational education experts and professors, managers and teachers of higher vocational schools, and enterprise managers.

Sample. In the quantitative research, because the author cannot determine the total number of graduates and students in China's higher vocational schools, this thesis uses Cochran formula to estimate the sample size

This paper survey was conducted among 613 students from three higher vocational schools in Beijing, Hangzhou and Shanxi. In addition, 6 enterprise leaders, 4 education experts and 10 teachers from higher vocational schools.

Research tools

Small sample pre-test. began to collect the data of small sample test in March 2022, and mainly distributed the electronic questionnaire 93 through wechat, QQ and other communication means. Fifty questionnaires were distributed and 43 were recovered. Due to the epidemic situation, the reply effect was not very ideal. Excluding the ineffective questionnaires such as perfunctory filling in, 40 effective questionnaires were obtained, with an effective recovery rate of 80%. In order to purify the items, improve and judge the quality of the questionnaire, this thesis will use the reliability and exploratory factors of Churchill (1979) for statistical analysis. According to the measurement results of the pre survey, the measurement scales of various variables involved in this thesis are proofread and revised to realize the purification of the scale, and then a formal survey questionnaire is developed. The test shows that the Cronbach's scale α of school-enterprise cooperation and employment quality is 0.865 and 0.879, both of which were greater than 0.7, belonging to the range of high

reliability. CITC values are greater than 0.5, and deleting any item can't significantly improve Cronbach's α . Therefore, there are no items to be deleted, and all items in each scale are retained. Secondly, the KMO value of school-enterprise cooperation and employment quality scale and the significance value of Bartlett's sphere test are consistent with the standards and conditions required by factor analysis, which are suitable for factor analysis. At the same time, this thesis extracts the factors of the items of the measurement scale of each variable by principal component analysis. The data explaining the variance of each variable shows that the data has a good ability to explain the overall structure. The test results of small sample data show that the school-enterprise cooperation and employment quality measurement scale proposed in this thesis has good reliability and structural validity.

Data collection

Combined with the research needs, this thesis mainly uses the combination of first-hand data and second-hand data to collect multi-level and multi-type data, so as to enhance the accuracy of the research results. First hand data sources: The distribution form of questionnaire samples directly affects the survey results. In order to obtain more authentic, credible and valuable first-hand data, the questionnaire follows the principle of wide coverage and 94 representativeness in the process of distribution. It not only pays attention to the differences between different horizontal types of schools, but also takes into account the distinction between students with different years in the vertical direction, so as to obtain more valuable information in an all-round and multi-channel way. A total of 650 questionnaires

were distributed, 613 were recovered and 587 were valid. After recycling, the invalid questionnaires shall be eliminated according to the following principles: Firstly, all the validity test questions without “5” shall be eliminated; secondly, if there are multiple blanks in the questionnaire, it will not be used; thirdly, if there is a contradiction between the filling of the questionnaire and the filling of the questionnaire, it will not be adopted; fourthly, all or most of the options filled in the questionnaire are the same and will not be used.

Second hand data sources: Firstly, the main partners of school-enterprise cooperation in higher vocational schools can be queried directly on the official websites of relevant schools and enterprises; secondly, the Chinese Statistical Yearbook and The 2020 Employment Report of Chinese Vocational Students are mainly from online news media based on the text materials and media text materials converted from video and audio publicly reported by the media; thirdly, around the indicators of school-enterprise cooperation and employment quality, search the whole network and the main Chinese and English academic journal database

Table 1

Reliability and validity test results of the scale

Variable	Cronbachs' α coefficient	KMO	Items
School cooperation behavior	.962	.946	4
Enterprise cooperation behavior	.966	.937	5
Employment ability	.926	.936	2
Employment quality	.983	.943	7

Regression analysis

This paper analyzes the questionnaire data through spss22.0 software, taking school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior, and employment ability as independent

to obtain public information and literature.

Statistics analysis

This thesis will use SPSS statistical software to collect data for validity and reliability analysis, factor analysis and regression analysis to obtain the structure of employment quality and identify the key factors of school-enterprise cooperation mode affecting.

Research Results

Reliability and validity tests. In this paper, SPSS22.0 software was used to test the reliability and validity of the questionnaire. The Cronbach's α coefficient of 18 items in the questionnaire was all greater than 0.8, and the KMO test value was all greater than 0.9, indicating that the questionnaire had high consistency and reliability. According to the results of exploratory factor analysis, the factor loadings of all items were significantly higher than the minimum critical level of 0.6 suggested by experts, and all of them had strong statistical significance ($P < 0.001$), indicating that the survey scale had strong introspective validity.

variables, and employment quality as dependent variable, focusing on the impact of independent variables (school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior) on the outcome variable (employment quality). And whether the me

diating variable (employment ability) plays a mediating role. Through research, it is found that the regression equation between the dependent variable employment quality (Y), the independent variable school-enterprise cooperation behavior (X1, X2), and the intermediate variable employment ability (X3) can be summarized as follows:

$$Y=0.037+0.07*X1+0.336*X2+0.563*X3+a$$

This shows that the quality of employment of students can be improved by 0.336 for each level of school-enterprise cooperation in higher vocational schools; The employment quality of students can be improved by 0.563 for each level of employment ability. However, the school

cooperation behavior has a weak influence on the quality of employment. For each level of school cooperation behavior, the quality of students' employment only increases by 0.07.

Path Analysis and inspection results

In order to explore the direct and indirect effects of school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior, employment ability and employment quality, this paper uses the structural equation model AMOS22.0 to fit the relationship among the three variables, and carries out the hypothesis test through the path coefficient. χ^2 (df), χ^2/df , CFI, RMR, NFI and RMSEA were used to evaluate.

Table 2

Test results

	$\chi^2(df)$	χ^2/df	CFI	RMR	NFI	RMSEA
Standard		<3	>0.9	<0.05	>0.9	<0.1
Result	57.73	2.51	0.963	0.04	0.957	0.093

As can be seen from the above table, the hypothesized model has a good fitting degree. Therefore, this model is retained in this paper and will be further explained to test the research hypothesis. According to the parameter estimation and measurement coefficient, significance, correction index and fitting index obtained from

the hypothetical model fitting survey sample data, the model was modified several times, and some paths were deleted. The final structural model is shown in Figure 5.1. Table 5.3 lists the path coefficients, T values and significance levels in the hypothetical model.

Table 3

Path coefficient of hypothetical model

Path	Standard parameter estimation	T value
School cooperation→employment ability	0.155	2.139*
Enterprise cooperation→employment ability	0.802	10.852***
Enterprise cooperation→employment quality	0.208	3.159**
Employment ability→employment quality	0.762	11.204***

(*P<0.05 bilateral test **P<0.01 ***P<0.001 bilateral test)

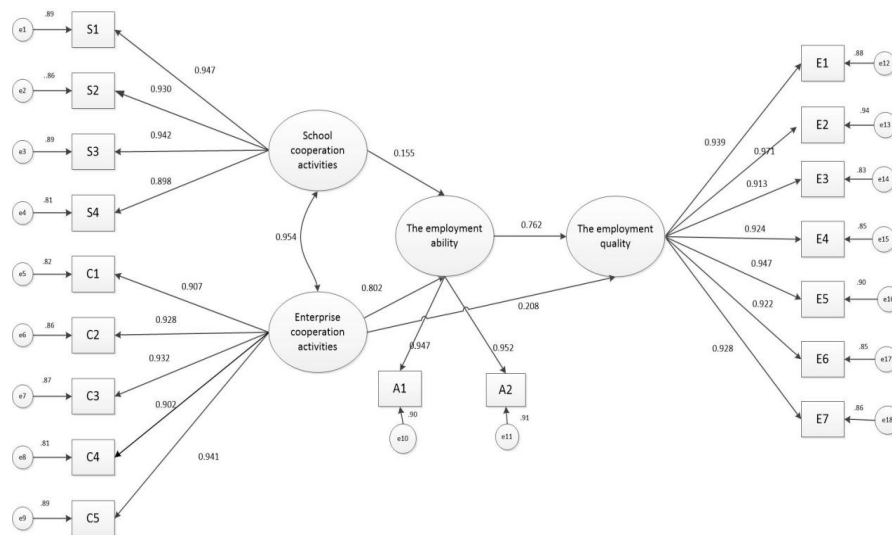

Figure 1 *Structural equation model*

The impact of school-enterprise cooperation on employment quality is mainly through the following paths: First, the direct impact of enterprise cooperation behavior on employment quality (path coefficient r is 0.208**); Second, the enterprise cooperation behavior indirectly affects the employment ability through the intermediary

variable (path coefficient r is $0.802^{***} \times 0.762^{***} = 0.611$); Third, the impact of school cooperation behavior on employment ability mainly indirectly affects employment quality through employment ability (path coefficient r is $0.155^{**} \times 0.762^{***} = 0.118$). Fourth, school cooperation behavior has no significant impact on employment quality.

Table 4

Hypothesis Test Results

Hypothesis	Content	Results
H 1	School-enterprise cooperation is positively correlated with employment quality	Accepted
H1a	There is a positive correlation between school cooperation behavior and employment quality	Accepted
H1b	There is a positive correlation between enterprise cooperation behavior and employment quality	Accepted
H2	School cooperation behavior is related to enterprise cooperation behavior	Accepted
H2a	School cooperation behavior is positively correlated with enterprise cooperation behavior	Accepted
H2b	Compared with school cooperation behavior, enterprise cooperation behavior is more conducive to employment quality	Accepted
H3	School-enterprise cooperation is positively correlated with employment ability	Accepted
H3a	There is a positive correlation between school cooperation behavior and employment ability	Accepted
H3b	There is a positive correlation between enterprise cooperation behavior and employment ability	Accepted
H4	Employ ability plays an intermediary role between school-enterprise cooperation and employment quality	Accepted
H4a	There is a positive correlation between employment ability and employment quality	Accepted

H4b	Employment ability plays an intermediary role between school cooperation behavior and employment quality	Accepted
H4c	Employment ability plays an intermediary role between enterprise cooperation behavior and employment quality	Accepted
H5	Different personal background variables and organizational variables have significant effects on school-enterprise cooperation and employment quality	Accepted
H5a	Different organizational background variables have significant effects on school cooperation behavior	Rejected
H5b	Different organizational background variables have a significant impact on enterprise cooperation behavior	Accepted
H5g	Different background variables have a significant impact on individual employment quality	Accepted
H5d	Different organizational background variables have significant effects on employment quality	Rejected
H6	Different school-enterprise cooperation modes have a significant impact on school-enterprise cooperation and employment quality	Rejected

Conclusions

This paper through the analysis of a large number of data, a relatively comprehensive understanding of China's higher vocational education school-enterprise cooperation and its impact on the quality of students' employment have been established, and an evaluation index system of the effectiveness of China's higher vocational education school-enterprise cooperation has been preliminarily constructed. Through the research, it is found that the development of school-enterprise cooperative talent training mode in higher vocational schools should give full play to the joint efforts of government, schools, and enterprises. Government departments should establish and improve laws and regulations to provide a perfectly legal basis for the implementation of the school-enterprise cooperation mode of combining work with study and make the school-enterprise cooperation develop in-depth through the establishment of evaluation mechanisms and local cooperation guidance. Higher vocational schools and enterprises should strive

to create school-running characteristics under the guidance of the government, and the government, school and enterprise should also pay attention to the construction of school-enterprise cooperation guarantee system, so that more students can benefit from it, find their own career positioning, and grow into excellent applied talents. These results are conducive to improving the personnel training management mechanism of school-enterprise cooperation in China's higher vocational schools, so as to effectively integrate educational resources in all aspects of society, deepen school-enterprise cooperation, promote the development of higher vocational schools, and cultivate high-quality talents in short supply and urgent need of society.

Discussions

Under the new situation that China's higher education has changed from scale development to improvement of education quality, it is an objective requirement of social development for higher vocational education to enhance the employment competitiveness of higher vocati

onal students. For graduates from higher vocational schools, having good employment competitiveness can not only help them find suitable jobs in the fierce competition, enhance their chances of success in the employment process, but also lay a foundation for their future career development. The role of school-enterprise cooperation in improving the employment competitiveness of higher vocational students is beyond doubt. The government, schools and enterprises should explore the best mode of school-enterprise cooperation, make full use of school-enterprise cooperation to enhance the employment competitiveness of higher vocational students, and help them increase their advantages in the competition. By analyzing the relationship between school-enterprise cooperation and students' employment quality in China's higher vocational schools, this paper puts forward countermeasures and suggestions from the three aspects of the government, higher vocational schools and enterprises, with a view to promoting the long-term development of school-enterprise cooperation in higher vocational schools and improving students' employment quality.

Government. School-enterprise cooperations cannot be separated from the government, the government should strengthen the macro guidance, give full play to its leading role and status, to build a communication platform, perfect the laws and regulations policy of school-enterprise cooperation, increase the government funding support of school-enterprise cooperation, establish incentive mechanism of school-enterprise cooperation and supervision, assessment mechanism, make the development of school-enterprise cooperation institutionalized and scientific.

Higher vocational school. Higher

vocational education's nature and training objectives determine that only by actively carrying out school-enterprise cooperation can higher vocational schools comprehensively improve students' professional skills and comprehensive quality, so as to improve the quality of running schools. Therefore, higher vocational schools should pay attention to ability training and build a reasonable curriculum system. Adapt to the market demand, adjust the professional structure in time; Strengthen the construction of "double-qualified" teachers, select teachers to go into enterprises for professional practice, accelerate the construction of school-enterprise cooperation in teacher training and training bases and enterprise practice bases, improve the quality of higher vocational personnel training.

Enterprise. Enterprise should take a long-term and developmental perspective to correctly view school-enterprise cooperation. Therefore, the enterprise should improve the awareness of social service, in an effort to generate economic benefits, but also actively participate in school-enterprise cooperation, take the initiative to undertake the task of training highly skilled talents for the society, to provide better services for the society. Enterprise should provide practice places and equipment for higher vocational schools, take the initiative to work out talent training objectives with schools, determine major settings, and participate in curriculum design and reform of schools, so that the students cultivated by schools can meet the needs of enterprises.

Suggestion

In the process of researching, through the analysis of a large number of data, this paper has established a comprehensive understanding of the school-enterprise cooperation in China's

higher vocational schools and its impact on the quality of students' employment, put forward corresponding countermeasures and suggestions on the basis of problem analysis.

Firstly, this paper has preliminarily constructed the evaluation index system of the effectiveness of school-enterprise cooperation in higher vocational education in China, but these index systems are more objective and pay attention to the design and measurement of subjective indicators for easy evaluation. It is undeniable that school-enterprise cooperation is an inevitable way to achieve the objectives of higher vocational education and effectively develop students' work skills. However, from the perspective of people, work is not all life and people cannot be "skilled". Therefore, to build a more reliable, credible, and usable index system for the effectiveness of school-enterprise cooperation in higher vocational education, promote the normalization of school-enterprise cooperation in higher vocational education, and achieve the desired results, we must fully consider human development and self-realization and pay attention to the participants' feelings and evaluation of school-enterprise cooperation activities in higher vocational education, that is, pay attention to the participants' emotions, attitudes and values. At the same time, the main body of employment quality evaluation not only pays attention to students but also pays attention to the evaluation of enterprises. It is necessary to design a more detailed evaluation index system and dimension reflecting the perspective of the enterprise. And this paper did not go deep into this, which should be a good research direction in the future.

Secondly, although this paper divides the development levels of school-enterprise

cooperation in higher vocational schools in China, it also puts forward the criteria for judging the effectiveness of school-enterprise cooperation at this stage. However, with the improvement of the degree of school-enterprise cooperation in higher vocational schools and the gradual entry into the advanced development level of the deep integration of school-enterprise cooperation, the criteria for judging the effectiveness of school-enterprise cooperation should also change accordingly. Industry associations, the public, parents and other groups will enter the interest subjects that cannot be ignored. This thesis does not study the criteria for judging the effectiveness of the advanced development level of the deep integration of school-enterprise cooperation, further research may be required in the future.

Thirdly, in view of the difficulty of data collection and the limitation of my ability, the subjects of the interview and questionnaire survey are mainly higher vocational schools in Beijing, Hangzhou, and Taiyuan. Although these three higher vocational schools are representative and can basically show the overall situation of school-enterprise cooperation among higher vocational schools in China, they are not a nationwide large-scale survey after all. The conclusions of this paper will be lacking in regional differences and universality. If the research can be carried out nationwide, the conclusion will be more convincing. Therefore, in the future, if possible, I hope to create more conditions to carry out a wider range of research, further increasing the research sample data, and the research years, so as to make the research conclusions more representative and objective, and ensure that the research results are more realistic and meaningful.

References

- Aghion, P., & Howitt, P. (1994). Growth and unemployment. *Review of economic studies*, 61(3), 477-494.
- Barbier, J. P. (2005). Unemployment compensation throughout the world: A comparative analysis. *International labour review*, 144(3), 352.
- Cho, N., & Jang, T. S. (2019). Asset market volatility and new keynesian macroeconomics: A game-theoretic approach. *Computational economics*, 54(1), 245-266.
- Dunn, S. C., Seaker, R. P., & Waller, M. A. (1994). Latent variables in business logistics research: Scale development and validation. *Journal of business logistics*, 15(2), 145-172.
- Gallie, D. (2008). *Employment regimes and the quality of work*. Oxford: Oxford University Press.
- Glancy, D. (2017). *Effects of unemployment: a qualitative analysis*. (Doctoral dissertation). University of Limerick, Limerick, Ireland.
- Kee-Smith, R., & Robin, D. (2007). Perceptions of student engagement in relation to school resources: An application of the theory of Maslow's hierarchy of needs. *Dissertation abstracts international*, 68(3), 942.
- Moroc, A., & Bărnutiu, O. (2019). Job quality, innovation and employment-a structural equation modeling on a regional level. *International journal of innovation and economic development*, 5(1), 54-65.
- Reynolds, C. R., Altmann, R. A., & Daniel, N. (2021). Validity. *Mastering modern psychological testing*, 21(2), 185-222.
- Small, L., Shacklock, K., & Marchant, T. (2018). Employability: a contemporary review for higher education stakeholders. *Journal of vocational education and training*, 70(1), 148-166.
- Wang, B., & Yan, M. (2020). *Employment report of higher vocational school students in China*. Beijing: Social Science Literature Press.
- Xingru, C. (2019). *Research on the current situation, problems, and countermeasures of school-enterprise cooperation in Xinjiang Shihezi vocational and technical college*. China: Shihezi University.
- Xuefeng, W. (2019). *Research on the construction of modern apprenticeship in Chinese context*. (Doctoral dissertation). Shanghai, China: East China Normal University.
- Yafeng, Y. (2002). *Research on learning process and mechanism in cooperative innovation*. (Doctoral dissertation). Beijing, China: Beijing University of Aeronautics and Astronautics.
- Zhonglin, W. (2017). Causal inference and analysis in empirical studies. *Psychological science*, 23(1), 200-208.

การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง

A Study of Quality of Life Among Nursing Students in Private Higher Education Institutions, Central Region

อนันต์ตรี สมิตินราเศรษฐ์¹ และ ศุภามณ จันทรสกุล²

Anantree Smithnaraseth¹ and Suphamon Chansakul²

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Nursing, Eastern Asia University

²คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ

²Faculty of Nursing HRH Princess Chulabhorn College of Medical Science,

Chulabhorn Royal Academy

Received: February 8, 2023

Revised: March 3, 2023

Accepted: March 3, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิต และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง จำแนกตามระดับชั้นปี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 568 คน แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยสถิติ LSD (Least Significant Difference) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลทั้ง 4 ชั้นปี ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง ส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลางทั้งคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษาแต่ละชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.57$), รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.58$) ชั้นปีที่ 4 ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.53$) และชั้นปีที่ 3 ($\bar{X} = 3.29$, $SD = 0.61$) ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปีพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยสถิติ LSD พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 4 และนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 กับชั้นปีที่ 4 มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับคณาจารย์ และคณะพยาบาลศาสตร์ ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมและการจัดระบบบริการการช่วยเหลือนักศึกษาพยาบาลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับชั้นปี

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This descriptive study research design was conducted to study and compare the quality of life among nursing students in private higher education institutions, central region. The sample size of 568 among first to forth years nursing students in the academic year, 2018 from 4 institutions. The research instruments consisted of 2 parts (1) the personal data and (2) WHOQOL-BREF-THAI questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and One-way ANOVA. To test the differences between pairs, LSD was administered. The results of the study revealed that the overall quality of life and each dimension was at a moderate level. When considering mean score of quality of life certain in different academic year found a high level among first-year ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.57$), second-year ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.58$), fourth-year ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.53$), and third-year students ($\bar{X} = 3.29$, $SD = 0.61$) respectively. The result also showed that the difference academic year was found to influence the quality of life with statistically significance. LSD found that the second-year and fourth-year student as well as first-year and third Years student were found to influence the quality of life in physical dimension with statistically significance. The results indicate that academic instructors and school of nursing should emphasize quality of life among nursing students and concern of teaching methods, activities and a service system to promote good quality of life considering to the difference academic year of study.

Keywords: quality of life, nursing students

บทนำ

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การศึกษา เมื่อได้รับการศึกษาที่ดีนั้นนอกเหนือจากการสร้างบุคคลให้มีสติปัญญาหรือประสบความสำเร็จทางการศึกษาแล้ว ยังพบว่าส่งผลให้บุคคลมีความสุขและเป็นบุคคลที่มีคุณภาพอีกด้วย (Shareef et al., 2015) เพราะเมื่อบุคคลได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีซึ่งส่งผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บุคคลยังเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นสถาบันการศึกษามีหน้าที่ที่จะต้องผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการศึกษาอันมีความสำคัญ และมีมาตรฐานทางวิชาการเพื่อที่จะสามารถผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติได้

Colver ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า เป็นแนวคิดที่รวมทั้งเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) และเชิงวัตถุวิสัย (Objective Well-being) คุณภาพชีวิตเชิง

อัตวิสัยเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความพึงพอใจ ทักษะคติและความเข้าใจในระดับบุคคล ในขณะที่เชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ มุ่งไปที่รายได้ของครัวเรือนหรือประเทศชาติและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น (Colver, 2009) ในขณะที่ยังคงการอนามัยโลก (World Health Organization) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบหลายมิติของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การรับรู้สถานะ บริบททางสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมในช่วงเวลานั้นๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น นอกจากนี้องค์การอนามัยโลกยังได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต 100 ข้อ (WHOQOL-100) ที่เป็นสมมติที่สะท้อนความเป็นองค์รวมและมีความเป็นสากลสามารถนำไปใช้ได้ในการประชากรที่มีสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านสุขภาพกาย (Physical) 2) มิติด้านสุขภาพจิต (Psychological)

3) มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) และ 4) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) (World Health Organization, 1998) ต่อมา มีการปรับปรุงแบบวัดคุณภาพชีวิตให้เหลือเพียง 26 ข้อ (WHOQOL-BREF-26) ที่สามารถใช้แทนชุดเดิมได้ ซึ่ง สุวัฒน์ มหัตนิรันทรกุล, วิระวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล, วณิดา พุ่มไพศาลชัย, กรองจิตต์ วงศ์สุวรรณ และ วราณี พรมานะรังกุล (2545) ได้ทำการทบทวน ปรับปรุงและพัฒนาแบบวัด WHOQOL-BREF-26 เป็นฉบับภาษาไทย โดยผู้เชี่ยวชาญทางภาษา แล้วนำไปทดสอบพบว่า มีค่าความเชื่อมั่น Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.84 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.65 ที่เรียกว่า แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ซึ่งเป็นแบบทดสอบมาตรฐานและได้มีการนำมาใช้วัดคุณภาพชีวิตในประเทศไทยกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งใช้วัดคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลด้วย ดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญในการศึกษาภาวะพื้นฐานหรือสถานะของบุคคลอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งหมายรวมถึงสุขภาพกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้มีโครงการจัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์หรือหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เพื่อรองรับความขาดแคลนของวิชาชีพในอนาคต มีการพัฒนางานด้านวิชาชีพเพื่อรองรับงานด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลและการให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาทางวิชาชีพ การพยาบาลและการผดุงครรภ์จากสภาการพยาบาล ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่จัดตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ มีทั้งสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุขและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้วและได้รับความเห็นชอบจากสภาการพยาบาล จำนวน 90 สถาบัน และสถาบันที่ยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาและได้รับความเห็นชอบจากสภาการพยาบาล จำนวน 13 สถาบัน (สภาการพยาบาล, 2565) ล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาชีพและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตบัณฑิตด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพ แต่ละสถาบันได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยส่งเสริมนักศึกษาพยาบาลให้ได้รับการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์

ร่างกาย รวมไปถึงคุณธรรมจริยธรรมและทักษะการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ มีการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับนักศึกษาพยาบาลทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลอันจะส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีและเป็นบัณฑิตทางวิชาชีพที่มีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมในการเป็นพยาบาลวิชาชีพ ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งในด้านวิชาการและมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลตามลักษณะของวิชาชีพ มุ่งเน้นความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ จึงจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เข้มงวดควบคู่กันไป รวมถึงเพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552 ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ทักษะ ทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ นักศึกษาพยาบาลทั้งรัฐบาลและเอกชนในแต่ละชั้นปีจึงมีการเรียนการสอนที่แตกต่างกันและต้องมีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยบนหอผู้ป่วยจริงในชั้นปีที่สูงขึ้น มีการฝึกให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อชีวิตมนุษย์หรือผู้ป่วย รวมทั้งญาติและผู้เกี่ยวข้องด้วยการให้การพยาบาลที่ถูกต้อง เหมาะสม มีความละเอียดรอบคอบและระมัดระวังเป็นอย่างสูง ดังนั้นการเรียนการสอนดังกล่าวอาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมและการดำเนินชีวิตหรือกิจวัตรประจำวันของนักศึกษาได้

จากความสำคัญของคุณภาพชีวิตดังได้กล่าวข้างต้น การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง โดยสำรวจคุณภาพชีวิตรายด้านและโดยรวมด้วยแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกที่เป็นมาตรฐาน และนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษา จำแนกตามระดับชั้นปี เพื่อเป็น

ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างของชั้นปี ให้นักศึกษาพยาบาลได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และนำไปสู่การเป็นกำลังสำคัญด้านวิชาชีพของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง จำแนกตามระดับชั้นปี

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4
สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1998) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นการรับรู้สถานะ บริบททางสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมในช่วงเวลานั้นๆ และมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ความคาดหวังและมาตรฐานที่แต่ละคนกำหนดขึ้น และได้กำหนดว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 4 ด้าน โดยใช้แนวคิดคุณภาพชีวิตของ World Health Organization และจำแนกตามชั้นปีที่มีความแตกต่างกันนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

คุณภาพชีวิตตามแนวคิดองค์การอนามัยโลก

- ด้านสุขภาพกาย
- ด้านสุขภาพจิต
- ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
- ด้านสิ่งแวดล้อม

สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง แต่ละระดับชั้นปีมีคุณภาพชีวิตทั้งรายด้านและโดยรวมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตรายด้านและโดยรวม นอกจากนี้เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางจาก 4 สถาบัน จำแนกตามระดับชั้นปี โดยวัดด้วยแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปีที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางจำนวน 14 สถาบัน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นเป็น 2 ขั้นตอน (Two-stage random samplings) โดยขั้นตอนที่ 1 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) จาก 14 สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคกลาง ที่มีคณะพยาบาลศาสตร์ ได้ตัวอย่าง 4 สถาบัน และขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น (Stratified random sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางจาก 4 สถาบัน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ และคณะพยาบาล

ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดสอบ F-tests โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power กำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมก่อนการวิจัยและใช้การวิเคราะห์อำนาจการทดสอบก่อนการวิจัย (priori power analysis) กำหนดการทดสอบแบบสองทาง (Two-tails) กำหนดค่าอิทธิพล (effect size) ขนาดปานกลางเท่ากับ 0.25 กำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 และกำหนดอำนาจการทดสอบ ($1-\beta$) เท่ากับ 0.95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณอย่างน้อย 280 คน เพื่อการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจึงสุ่มตัวอย่างนักศึกษาเพิ่มจากที่คำนวณไว้สถาบันละ 70-80 คน (ชั้นปีละประมาณ 18-20 คน) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 จาก 4 สถาบันในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางรวมทั้งหมด 568 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม (GPA) เศรษฐฐานะ สิ่งรบกวนคุณภาพชีวิตของนักศึกษา จำนวนมื้อในการรับประทานอาหาร ประเภทอาหารหลัก ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับรายรับรายจ่าย เวลาในการนอนเป็นคำถามปลายเปิด

ส่วนที่ 2 แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัย

โลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL- BREF-THAI) เป็นแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานและผ่านการศึกษาคุนภาพเครื่องมือโดย สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล, วิระวรรณ ตันติพิพัฒนสกุล, วนิดา พุ่มไพศาลชัย, กรองจิตต์ วงศ์สุวรรณ และ วราณี พรมานะรังกุล (2545) มีการดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.84 ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.65 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประสานงานเพื่อขออนุญาตใช้แบบวัดฯ และได้ดัดแปลงเนื้อหาใดๆ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพกาย (มีข้อคำถาม 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3, 4, 10, 11, 12, 24) 2) ด้านจิตใจ (มีข้อคำถาม 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5, 6, 7, 8, 9, 23) 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม (มีข้อคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 13, 14, 25) และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (มีข้อคำถาม 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22) โดยข้อ 1 และ 26 คือ ข้อคำถามที่เป็นตัวชี้วัดอยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม ไม่รวมอยู่ใน 4 องค์ประกอบ สำหรับการแปลผลแบบวัดคุณภาพชีวิต (WHOQOL- BREF –THAI) ทั้ง 26 ข้อ คุณภาพชีวิตโดยรวมมีคะแนนตั้งแต่ 26-130 คะแนน กำหนดระดับคะแนนเพื่อจัดกลุ่มคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

คะแนน 26-60 คะแนน แสดงถึง คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี
คะแนน 61-95 คะแนน แสดงถึง คุณภาพชีวิตปานกลาง
คะแนน 96-130 คะแนน แสดงถึง คุณภาพชีวิตที่ดี

ส่วนการแบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิตจำแนกตามองค์ประกอบ 4 ด้าน และโดยรวม ดังนี้

	คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี	คุณภาพชีวิตกลางๆ	คุณภาพชีวิตที่ดี
1. ด้านสุขภาพกาย	7 - 16	17 - 26	27 - 35
2. ด้านจิตใจ	6 - 14	15 - 22	23 - 30
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3 - 7	8 - 11	12 - 15
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	8 - 18	19 - 29	30 - 40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	26 - 60	61 - 95	96 - 130

หลังรวมคะแนนแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งระดับจากคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ใช้หลักการแปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง คุณภาพชีวิตระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับ

มาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับเล็กน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ (IRB) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (รหัส 2560/40) และติดต่อประสานงานเพื่อขออนุญาตจากสำนักคณะกรรมการอุดมศึกษาเอกชน ภายหลังได้รับการอนุมัติโครงการวิจัยและผ่านการรับรองฯ ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ตามสถาบันกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นปีของแต่ละสถาบันและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ในสถาบันของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานกับอาจารย์ฝ่ายพัฒนานักศึกษาหรือผู้ที่คณบดีมอบหมายของแต่ละสถาบัน เพื่อทำสู่มตัวอย่างและทำการนัดหมายให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางในการตอบแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าใจและเต็มใจเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามทุกชุดประมาณ 10-15 นาที หลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 568 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ตาราง 1

ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง (n=568)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ	Mean	SD
เพศ				
ชาย	24	4.2	-	-
หญิง	544	95.8	-	-
อายุ (ปี)	-	-	20.51	1.90
ระดับชั้นปีในการศึกษา 1/2561				
ชั้นปีที่ 1	140	24.6	-	-
ชั้นปีที่ 2	148	26.1	-	-
ชั้นปีที่ 3	140	24.6	-	-
ชั้นปีที่ 4	140	24.6	-	-

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อมูลเชิงกลุ่ม (เพศ อายุ ชั้นปี ภูมิภาค เศรษฐฐานะ สิ่งรบกวนคุณภาพชีวิตของนักศึกษา จำนวนมื้อในการรับประทานอาหาร ประเภทอาหารหลัก) หาความถี่ ร้อยละ ข้อมูลเชิงปริมาณ (เกรดเฉลี่ยสะสม รายรับรายจ่าย เวลาในการนอน) หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบรรยายการจำแนกกลุ่มคุณภาพชีวิตที่ดี กลุ่มคุณภาพชีวิตปานกลาง กลุ่มคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ตามระดับชั้นปีของนักศึกษาด้วย Crosstabs

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้วย One way ANOVA และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยสถิติ LSD

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลางทั้ง 4 สถาบัน พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 95.8 มีอายุเฉลี่ย 20.51 ปี มีเกรดเฉลี่ยสะสมเฉลี่ย 2.97 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,221.21 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 6,111.62 บาท มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.8 มีการนอนหลับเวลากลางคืนเฉลี่ยประมาณ 5.67 ชั่วโมง ส่วนใหญ่นักศึกษารับประทานอาหาร 3 มื้อต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 49 โดยอาหารหลักที่รับประทาน ได้แก่ ข้าวราดแกง/ก๋วยเตี๋ยว คิดเป็นร้อยละ 68 ดังตารางที่ 1

ภูมิฐานะของนักศึกษา

ภาคใต้	26	4.6	-	-
ภาคเหนือ	97	17.1	-	-
ภาคกลาง	64	11.3	-	-
ภาคตะวันออก	30	5.3	-	-
ภาคตะวันตก	7	1.2	-	-
กรุงเทพและปริมณฑล	61	10.7	-	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	283	49.8	-	-
เกรดเฉลี่ยสะสม	-	-	2.97	0.41
รายได้ครอบครัวของนศ. (ต่อเดือน)	-	-	29,636.27	26,280.823
รายได้ของนศ. (ต่อเดือน)	-	-	6,221.21	3,377.615
รายจ่ายของนศ. (ต่อเดือน)	-	-	6,111.62	2,861.335
ระยะเวลาอนหลับเวลากลางคืน (ชม.)	-	-	5.67	1.98
จำนวนมื้ออาหารที่รับประทานต่อวัน				
1 มื้อ	2	0.35	-	-
2 มื้อ	206	36.25	-	-
3 มื้อ	278	49	-	-
> 3 มื้อ และรับประทานจุจิก	82	14.4	-	-
อาหารหลักที่รับประทานเป็นส่วนใหญ่				
บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	49	8.6	-	-
fast food เช่น แซนวิช ไส้กรอก	57	10	-	-
ส้มตำ/หมู-ไก่ปิ้ง/ข้าวเหนียว	65	11.4	-	-
ข้าวราดแกง/ก๋วยเตี๋ยว	386	68	-	-
อื่นๆ	11	2	-	-

คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของนักศึกษาทั้งรายด้าน และโดยรวมจากแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) พบว่า นักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปีมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในกลุ่มคุณภาพชีวิตปานกลาง โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.57$), รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 2 ($\bar{X} = 3.37$, $SD = 0.58$), ชั้นปีที่ 4 ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.53$) และชั้นปีที่ 3 ($\bar{X} = 3.29$, $SD = 0.61$) ตามลำดับ ส่วนคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตรายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 3.62$, 3.41, 3.32 และ 3.19 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน จำแนกตามชั้นปีของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาทั้ง 4 ชั้นปี มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 3.67$, 3.44, 3.41 และ 3.25 ตามลำดับ) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 3.62$, 3.42, 3.32 และ 3.26 ตามลำดับ) ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 3.60$, 3.35, 3.22 และ 3.14 ตามลำดับ) และนักศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิต

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด รองลงมาคือด้านจิตใจ 3.31 และ 3.11 ตามลำดับ) (ตารางที่ 2)
 ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ($\bar{X}$ =3.60, 3.42,

ตาราง 2

คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลจำแนกตามชั้นปีทั้งรายด้านและโดยรวมจากแบบวัดคุณภาพชีวิตของ
 องค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) (n=568)

คุณภาพชีวิต	ชั้นปี	Mean	SD	แปลผล
ด้านสุขภาพกาย	รวม (n=568)	3.19	0.55	ปานกลาง
	ปี 1 (n=140)	3.25	0.53	ปานกลาง
	ปี 2 (n=148)	3.26	0.56	ปานกลาง
	ปี 3 (n=140)	3.14	0.56	ปานกลาง
	ปี 4 (n=140)	3.11	0.54	ปานกลาง
ด้านจิตใจ	รวม (n=568)	3.41	0.63	ปานกลาง
	ปี 1 (n=140)	3.44	0.65	ปานกลาง
	ปี 2 (n=148)	3.42	0.64	ปานกลาง
	ปี 3 (n=140)	3.35	0.68	ปานกลาง
	ปี 4 (n=140)	3.42	0.56	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	รวม (n=568)	3.62	0.77	มาก
	ปี 1 (n=140)	3.67	0.74	มาก
	ปี 2 (n=148)	3.62	0.77	มาก
	ปี 3 (n=140)	3.60	0.84	มาก
	ปี 4 (n=140)	3.60	0.75	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	รวม (n=568)	3.32	0.70	ปานกลาง
	ปี 1 (n=140)	3.41	0.65	ปานกลาง
	ปี 2 (n=148)	3.32	0.69	ปานกลาง
	ปี 3 (n=140)	3.22	0.78	ปานกลาง
	ปี 4 (n=140)	3.31	0.64	ปานกลาง
คุณภาพชีวิตโดยรวม	รวม (n=568)	3.35	0.57	ปานกลาง
	ปี 1 (n=140)	3.42	0.57	ปานกลาง
	ปี 2 (n=148)	3.37	0.58	ปานกลาง
	ปี 3 (n=140)	3.29	0.61	ปานกลาง
	ปี 4 (n=140)	3.33	0.53	ปานกลาง

ตาราง 3

ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1-4 จากแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) วิเคราะห์ด้วย One-way ANOVA (n=568)

	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
คุณภาพชีวิตโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.3	.43	1.313	.269
	ภายในกลุ่ม	564	186.06	.33		
	รวม	567	187.36			
คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย	ระหว่างกลุ่ม	3	2.56	0.85	2.831	.038*
	ภายในกลุ่ม	564	169.9	0.30		
	รวม	567	172.46			
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	3	0.55	0.18	0.456	.713
	ภายในกลุ่ม	564	226.19	0.40		
	รวม	567	226.73			
คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ระหว่างกลุ่ม	3	0.464	0.16	0.259	.855
	ภายในกลุ่ม	564	337.41	0.60		
	รวม	567	337.88			
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.49	0.83	1.721	.162
	ภายในกลุ่ม	564	271.73	0.48		
	รวม	567	274.21			

*Sig.<.05

** Sig.<.01

ตาราง 4

ผลการเปรียบเทียบรายคู่คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1-4 จากแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) วิเคราะห์ด้วย LSD (n=568)

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย		(J)			
Mean Difference (I-J)		ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4
(I)	ปี 1	-	-0.019	0.105	0.139*
	ปี 2		-	0.134	0.157*
	ปี 3			-	0.034
	ปี 4				-

สรุปผลการเปรียบเทียบรายคู่คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย

ปี 2 > ปี 4*, ปี 1 > ปี 4*, ปี 2 > ปี 1, ปี 2 > ปี 3, ปี 1 > ปี 3, ปี 3 > ปี 4

*Sig.<.05

** Sig.<.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1-4 ในสังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง จากแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) วิเคราะห์ด้วย One Way ANOVA ($n=568$) พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1-4 มีคุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมไม่แตกต่างกัน แต่มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 4.553$, $Sig. = .012$) จึงเปรียบเทียบรายคู่ดังตารางที่ 4

ผลการเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 กับ 4 และนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 กับ 4 มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 กับ 2, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 กับ 3, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 กับ 3 และนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 3 กับ 4 มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายไม่แตกต่างกัน ส่วนผลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย (Mean Difference) ในการเปรียบเทียบรายคู่คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 4, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 4, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 3, นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 3 และนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปี 4

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลทั้ง 4 ชั้นปี สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนภาคกลาง มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามชั้นปีพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมมากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ ส่วนคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตรายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพ

ชีวิตของนักศึกษาพยาบาลและใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ฉบับย่อ (WHOQOL-BREF-THAI) อาทิเช่น การศึกษาของ กมลรัตน์ ทองสว่าง (2560) พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำไประดับสูง และการศึกษาของ สัจจวรรณท์ พวงศรีเคน และคณะ (2563) พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิต (Quality of life) ไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยสัมพันธ์กับความคาดหวัง เป้าหมายของแต่ละบุคคล วัฒนธรรม ค่านิยมและมาตรฐานของสังคม ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าระบบการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นหลักสูตรที่ค่อนข้างเข้มงวดและมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์และต้องลงมือฝึกปฏิบัติจริงกับชีวิตมนุษย์เช่นกัน จึงต้องมีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี การฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการพยาบาล ก่อนการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงหรือกับผู้ป่วยบนหอผู้ป่วย นอกจากนี้ภายหลังจบการศึกษาแล้ว ผู้สำเร็จการศึกษาต้องปฏิบัติการพยาบาลหรือดูแลบุคคลที่เจ็บป่วยทั้งทางกายและจิต รวมทั้งต้องประพฤติ ปฏิบัติตนและให้การดูแลผู้ป่วยและญาติตามมาตรฐานทางวิชาชีพอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาการพยาบาล ทั้งนี้อาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหรือการรับรู้สถานะ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาพยาบาลที่กำลังเรียนอยู่ในแต่ละชั้นปีที่ต้องมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิต เช่น การปรับตัวในรั้วมหาวิทยาลัยหรือการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การปรับตัวจากการเรียนภาคทฤษฎีสู่การฝึกภาคปฏิบัติ การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน อาจารย์ บุคลากรและผู้ป่วยขณะฝึกปฏิบัติอยู่บนหอผู้ป่วยที่ต้องเผชิญกับความเจ็บป่วย หรือความทุกข์ทรมานของผู้อื่น ความเสี่ยงในการติดเชื้อจากการใกล้ชิดผู้ป่วย ซึ่งต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างสูง ทั้งยังอาจต้องเผชิญกับความตึงเครียดจากญาติ บุคลากรบนหอผู้ป่วย อาจารย์

นิเทศ และงานที่รับผิดชอบ ทำให้ส่งผลต่อกิจวัตรประจำวัน ต้องปฏิบัติงานแต่เช้าหรืออยู่เวรบ่อย เวรดึก ทำให้การนอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอหรือเปลี่ยนแปลงไป และการรับประทานอาหารที่ไม่ตรงเวลาหรือไม่เหมาะสมและต้องเร่งรีบอยู่เสมอ ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร 2-3 มื้อต่อวัน โดยอาหารหลักที่รับประทานเป็นจำพวกอาหารจานเดียว ข้าวราดแกง ข้าวเหนียวและหมูย่าง ซึ่งหาซื้อและรับประทานได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีเวลาพักผ่อนนอนหลับเฉลี่ยประมาณ 5.67 ชั่วโมง เนื่องจากต้องอ่านหนังสือและทำงานที่ได้รับมอบหมายหรืออยู่ล้งเวลาด้วยการกิจบนหอผู้ป่วยยังไม่เรียบร้อย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล และอาจส่งผลต่อความเครียด ความวิตกกังวลได้ ซึ่งจากการศึกษาความเครียดขณะฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ของ จุฬารัตน จิตดอน และ สุภาภรณ์ คงพรหม (2563) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความเครียดระดับมากถึงร้อยละ 42.50 และพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของนักศึกษาขณะฝึกปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยด้านภาระงาน ปัจจัยด้านอาจารย์ในสถานฝึกปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศของ Cruz และคณะ (2018) ศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลในประเทศต่างๆ จำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ Chile, Egypt, Greece, Hong Kong, India, Kenya, Oman, Saudi Arabia และ United States โดยกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 2,012 คน พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Cruz et al., 2018) และการศึกษาของ Ngo และคณะ (2020) ศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลในประเทศเวียดนามทางตอนใต้ทั้งที่อาศัยในชุมชนเมืองและนอกเมืองจำนวน 468 คน พบค่าคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตของนักศึกษาทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (Ngo et al., 2020) ซึ่งเป็นไปได้ว่าการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทั้งในและต่างประเทศนั้นมีระบบการเรียนการสอนที่มีความคล้ายคลึงกัน มีความเข้มงวดอันเนื่องมาจากการดูแลช่วยเหลือเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ จำเป็นต้องใช้ความรู้ความ

สามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการพยาบาลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ โดยนักศึกษาพยาบาลในชั้นปีต้นๆ เป็นชั้นปีที่เน้นการเรียนการสอนภาคทฤษฎีทางการพยาบาล เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานและนำไปประยุกต์ใช้หรือขึ้นฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงบนหอผู้ป่วยในชั้นปีถัดไป ซึ่งอาจส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ผลการศึกษานี้พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตรายด้าน โดยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงเทียน ธรรมลิขิตกุล และสิริรัก สีนอุดมผล (2562) พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1-4 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราชธิราช คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและจิตใจอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศ โดยมีการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยของรัฐบาลในประเทศบราซิล ของ Moritz และคณะ (2016) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพกาย ตามลำดับ (Moritz et al., 2016) ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในหอพักภายในสถาบันหรือสถาบันจัดหาให้ จึงมีการทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในคณะเดียวกัน เพื่อนนักศึกษาคนอื่น มีพี่น้องสายรหัส รวมทั้งมีระบบอาจารย์ประจำหอพัก ทำให้นักศึกษารู้สึกอบอุ่นใจ สามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นได้ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สำหรับคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมจำแนกตามชั้นปีของนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมมากที่สุด รองลงมาคือชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Araujo และคณะ (2014) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล ในประเทศบราซิลพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 มีระดับคะแนนคุณภาพชีวิตมากกว่าชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 และสรุปว่านักศึกษาที่ศึกษาอยู่ระหว่างช่วงชั้นปีกลาง ๆ (the intermediate years) มีคะแนนคุณภาพชีวิตน้อยกว่าชั้นปีอื่น ๆ (Araujo, Filho, Leite, Tu Kun Ma, Silva &

Souza, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตของ นักศึกษาพยาบาล ในประเทศเวียดนาม ที่พบว่านักศึกษา ชั้นปีที่ 3 มีระดับคุณภาพชีวิตน้อยกว่าชั้นปีอื่น ๆ (Ngo et al., 2020) นอกจากนี้ยังพบการศึกษาคุณภาพชีวิตในกลุ่ม นักศึกษาวิทยาศาสตร์ทางการสุขภาพ ในประเทศจีนที่พบว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและด้านสัมพันธภาพทางสังคมน้อยที่สุดกว่าชั้นปีอื่นๆ เช่นกัน (Zhang, Qu, Lun, Wang, Guo & Liu, 2012) ทั้งนี้ส่วนใหญ่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 เป็นชั้นปีที่เริ่มเข้าสู่การเรียนการสอนของรายวิชาที่เป็นวิชาชีพพยาบาล ซึ่งเป็นรายวิชาที่ค่อนข้างเฉพาะ และต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งต้องวิเคราะห์กรณีศึกษาต่างๆ ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่การฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยเพื่อมุ่งให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลหรือการพยาบาลที่เหมาะสม จากสภาพการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการปรับตัว การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมที่เคยเรียนเพียงแต่ในห้องเรียน รวมทั้งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย มีอาการเหนื่อยล้า เช่น การนอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ ปวดศีรษะ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ได้แก่ ความเครียด ความกังวลใจที่ต้องปฏิบัติต่อผู้รับบริการที่รับผิดชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตของนักศึกษาทุกชั้นปีทั้งรายด้านและโดยรวมด้วย One-way ANOVA พบว่า นักศึกษาพยาบาลทั้ง 4 ชั้นปีมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธี LSD พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 กับ 4 และนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 กับ 4 มีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลีวัล เลิศสารศิริ, จุริย นฤมิตเลิศ และ อนุชา พรหมกันยา (2562) ศึกษา ลักษณะและความแตกต่างคุณภาพชีวิตของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะพยาบาลศาสตร์ คณะกายภาพบำบัด และคณะจิตวิทยา วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ จำนวน 256 คน พบว่า คุณภาพชีวิตรายด้านและโดยรวมของนักศึกษาจำแนกตามชั้นปีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่าชั้นปีที่มีคุณภาพชีวิตต่างกัน ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 4 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 กับชั้นปีที่ 4 ส่วน

การศึกษาของ เพ็ญจมาศ คำธนะ, สรลรัตน์ พลอินทร์, ภคพร กลิ่นหอม, และ พงษ์ศักดิ์ ป้านดี (2562) ศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี พบว่าคุณภาพชีวิตของนักศึกษาที่มีชั้นปีแตกต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตด้านความพึงพอใจในชีวิตด้านสุขภาพกาย และด้านเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของต่างประเทศ อาทิเช่น Zhang และคณะ (2012) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วยนักศึกษาแพทย์และนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยทางการแพทย์ ในประเทศจีน จำนวน 1,686 คน โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL- BREF) ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาแต่ละชั้นปีมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและด้านสัมพันธภาพทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของ Erich และ Kluthcovsky (2008) มีการประเมินและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และ 4 พบว่า เมื่อจำแนกระดับชั้นปีของนักศึกษาไม่พบความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับการรับรู้สถานะ หรือความรู้สึกนึกคิดในการรับรู้ตามความหมายของคุณภาพชีวิตที่องค์การอนามัยโลกได้ให้ไว้ และขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละบุคคลหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วงอายุของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 อยู่ระหว่าง 17-20 ปี จัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่กำลังเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองและค่อยๆ ปรับตัวให้เข้ากับการเรียนการสอนในรั้วมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนทางวิชาชีพพยาบาล ส่งผลให้ไม่พบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ ยกเว้นคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกายที่พบว่ามีความแตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาชั้นปี 1 และปี 2 เพิ่งอยู่ในการเรียนการสอนรูปแบบบรรยายและฝึกปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่นักศึกษาชั้นปี 3 เริ่มขึ้นฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย อาทิเช่น ปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ปฏิบัติการมารดาและทารก ซึ่งเป็นชั้นปีที่ต้องมีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเครียด ความเหนื่อยล้าและปัญหาทางสุขภาพกายได้ เช่น ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นต้น ซึ่ง Selye (1976) ได้อธิบายความเครียดว่า

เป็นภาวะหนึ่งของอาการเฉพาะที่เกิดขึ้นในร่างกาย โดยที่ร่างกายและจิตใจจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งคุกคามนั้น และทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อสุขภาพกายได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถาบันการศึกษาหรือคณะพยาบาลศาสตร์สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ในแต่ละด้านไปใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบาย วางแผนหรือกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งงานกิจกรรมพัฒนานักศึกษา เพื่อมุ่งให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพใจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย ที่การศึกษาครั้งนี้พบว่าอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งสถาบันการศึกษาหรือคณะพยาบาลศาสตร์ควรมีการจัดระบบการดูแลสุขภาพของนักศึกษา ควรมีการประเมินภาวะสุขภาพกายและจิตใจของนักศึกษาเป็นระยะ และมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งอาจมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการระบบให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ ในรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ตลอดทั้งด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะหอพัก ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการพักผ่อน มีบริเวณ

ให้ออกกำลังกายและผ่อนคลายภายหลังจากการเรียนและการฝึกภาคปฏิบัติจากหอผู้ป่วย เป็นต้น

2. เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจ รวมทั้งนักศึกษาได้รับข้อมูลคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของนักศึกษาเองแต่ละชั้นปี ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้นักศึกษาได้วางแผน ปรับตัวหรือเตรียมตัวในการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นปีที่เริ่มเข้าสู่วิชาชีพและการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย รวมทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเองได้เห็นถึงปัญหาหรืออุปสรรค จะได้ดำเนินการหาแนวทางดูแลช่วยเหลือนักศึกษาเพื่อให้ นักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกด้าน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงลึกด้วยการทำวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ได้รับแง่มุมหรือมุมมองใหม่ให้เกิดองค์ความรู้ที่แตกต่างและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมที่มีผลหรือทำนายคุณภาพชีวิตของนักศึกษาพยาบาล มีการเปรียบเทียบกับคณะหรือสาขาอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของสถาบันการศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน

References

- Araujo, M. A. N., Filho, W. D. L., Leite, L. R. C., Tu Kun Ma, R., Silva, A. A., & Souza, J. C. (2014). Nursing students' quality of life. *Rev rene*, 15(6), 990-997.
- Colver, A. (2009). Quality of life and participation. *Developmental medicine & child neurology*, 51(8), 656-659.
- Cruz, J. P., Felicilda-Reynaldo, R. F., Lam, S. C., Contreras, F. A. M., Cecily, H. S. J., Papathanasiou, I. V., & Colet, P. (2018). Quality of life of nursing students from nine countries: A cross-sectional study. *Nurse education today*, 66, 135-142.
- Eurich, R. B., & Kluthcovsky, A. C. G. C. (2008). Evaluation of quality of life of undergraduate nursing students from first and fourth years: The influence of sociodemographic variables. *Revista de psiquiatria do rio grande do sul*, 30(3), 211-220.

- Jitdorn, J., & Kongprom, S. (2020). Factors related to stress during practice training in the bachelor of nursing science program: Faculty of Nursing, Huachiew Chalermprakiet University. *HCU journal*, 24(2), 197-210. (in Thai).
- Khamthana, P., Polin, S., Klinhom, P., & Pandee, P. (2018). Quality of life among nursing student, Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province. *Journal of faculty of nursing Siam University*, 20(38), 123-133. (in Thai).
- Lertsakornsiri, M., Narumitlert, J., & Promkanya, A. (2020). The quality of life of students in saint louis college. *Journal of nursing and education*, 13(4), 49-63. (in Thai).
- Mahutanirunkul, S., Thunthipiwattanasakul, W., Phumphisanchai, W., Wongsuwan, K., & Pornmanarungkul, W. (2002). *Quality of life, thai version (WHOQOL-BREF-THAI)*. department of mental health. Retrieved from <https://www.dmh.go.th/test/whoqol/>
- Moritz, A. R., Pereira, E. M., Borba, K. P., Clapis, M. J., Gevert, V. G., & Mantovani, M. F. (2016). Quality of life of undergraduate nursing students at a Brazilian Public University. *Invest. educ enferm*, 34(3), 564-572.
- Ngo, X. M., Nguyen, T. T. H., Chau, T. V., Nguyen, T. D., Pham, T. T. N., Tran, C. T. N., & Le, T. T. Q. (2020). Health-related quality of life among nursing students in Southern Vietnam: An application of the world health organization quality of life instrument, short form. *Journal of critical reviews*, 7(12), 1030-1035.
- Phuangsricken S., Treesorn, K., Kucharin, P., Suwaphabh, D., Charoensaen, J., & Posri, A. (2020). Quality of life among nursing students, Roi Et Rajabhat University. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 14(3), 208-219. (in Thai)
- Selye, H. (1976). *The stress of life*. New York: McGraw-Hill.
- Shareef, M. A., AlAmodi, A. A., Al-Khateeb, A. A., Abudan, Z., Alkhani, M. A., Zebian, S. I., & Tabrizi, M. J. (2015). The interplay between academic performance and quality of life among preclinical students. *BMC Medical education*, 15(193), 1-8. doi: DOI10.1186/s12909-015-0476-1.
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2022). *Bachelor of nursing science program with Thai qualifications framework for higher education (Nursing Science)*. Retrieved from [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/2\(17\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/2(17).pdf)
- Thamlikitkul, S., & Sinudompol, S. (2019). Factors predicting quality of life of undergraduate Nursing Students at Kuakarun Faculty of Nursing in Navamindradhiraj University. *Kuakarun journal of nursing*, 26(1), 55-75. (in Thai)
- Thongsawang, K. (2017). The quality of life of students at the faculty of nursing, Chaiyaphum Rajabhat University. *Sarakham journal*, 8(2), 1-14. (in Thai)
- World Health Organization. (1998). *The world health organization quality of life user manual*. Switzerland: Division of mental health and prevention of substance abuse, World Health Organization.
- Zhang, Y., Qu, B., Lun, S., Wang, D., Guo, Y., & Liu, J. (2012). Quality of life of medical students in China: A study using the WHOQOL-BREF. *Plos one*, 7(11), 1-9.

มโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร

Service Marketing Concept of Staycation Hotel Business in Bangkok

วสันต์ กานต์วรรัตน์

Wasan Kantvorarat

คณะกรรมการบริการและการท่องเที่ยว วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Faculty of Hospitality and Tourism, Siam Technology College

Received: March 3, 2023

Revised: April 4, 2023

Accepted: April 4, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว (2) เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรม และ (3) วิเคราะห์องค์ประกอบมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมาใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร และตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยมาใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบขนาดประชากร (Cochran, W.G.) ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลและการพรรณนาข้อมูล ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัจจัย ผลการวิจัยพบว่า (1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี โดยมีสถานภาพโสด ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 15,001-35,000 บาท (2) นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก รองลงมา คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการบริการ และน้อยที่สุดคือ ปัจจัยด้านกายภาพ และ (3) องค์ประกอบมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบบริการและเอาใจใส่ (Service and Attention) องค์ประกอบความคุ้มค่า (Good Value) องค์ประกอบสะดวกและปลอดภัย (Convenience and Safe) องค์ประกอบรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย (Fast and Easy to access) และองค์ประกอบการสร้างภาพลักษณ์ (Image Making)

คำสำคัญ: มโนทัศน์, การท่องเที่ยวในระแวกบ้าน, การตลาดบริการ

Abstract

The objectives of this quantitative research are (1) to study the demographic characteristics of tourists (2) to study the importance of factors affecting the use of hotel business services, and (3) to analyze the components of the service marketing concept of the staycation hotel business. The target population is a group of tourists who ever used staycation hotel 's services in Bangkok.

The 400 samples were collected by purposive random sampling technique only for Thai tourists who used to use the staycation hotel business in Bangkok where the calculation of the sample is based on the unknown population size formula. The questionnaire is used as a research tool to collect data. Data analysis and data description consist of frequency, percentage, mean, standard deviation and factor analysis. The research results revealed that (1) the demographic characteristics of tourists were mostly males aged between 30-39 years. In addition, most of them was single which had a bachelor's degree. Moreover, they largely had a career as an employee of a private company with average monthly income about 15,001-35,000 baht (2) the tourists gave importance to factors affecting the overall use of staycation hotel services at a high level. If we considered each aspects in descending order, it found that the aspect with the highest average was the factor of equipment and facilities. Then it followed by the factor of service technology. The least important factor is the physical factor. Finally (3) the conceptual principles of service marketing of the staycation hotel business consisted of 5 principles, namely service and attention, good value, convenience and safe, fast and easy to access, and image making.

Keywords: Concept, Staycation, Service Marketing

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยถือว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และหนึ่งในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว คือ ธุรกิจโรงแรม ซึ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) หมวดที่พักและบริการด้านอาหาร ใน 2562 มีมูลค่าสูงถึง 1.03 ล้านล้านบาท คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 6.1% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ทั้งประเทศ (Krungsri Online, 2021) ซึ่งที่กล่าวมานี้ สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมาที่รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยจะอยู่ในลำดับที่ 1 หรือ 2 มาโดยตลอด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากอุตสาหกรรมอื่นๆ จึงเป็นที่ตระหนักดีว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดเป็นฟันเฟืองหรือพลังขับเคลื่อนจากภาคส่วนต่างๆ ที่ช่วยกันผลักดันให้ธุรกิจขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้งและแสดงบทบาทในการเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ

อย่างอนเออนันต์และนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย (Tourism Authority of Thailand, 2017)

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) (World Health Organization, 2020) ส่งผลทำให้ไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากรัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกต้องใช้มาตรการที่ไม่ใช่ทางการแพทย์ จนถึงการใช้วิธีแทรกแซงแบบเข้มงวดด้วยกฎระเบียบ เช่น การออกมาตรการปิดเมือง (Lockdown) เพื่อควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเป็นประวัติการณ์ โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อาทิ ใน พ.ศ. 2563 ประเทศไทยที่จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงไปถึงร้อยละ 83.2 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน (มกราคม – ธันวาคม) ใน พ.ศ. 2562 (Krungsri Online, 2021) ธุรกิจโรงแรมที่เป็นธุรกิจที่มีการจ้างงานเป็นจำนวนมาก จึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอันก่อให้เกิดผลต่อเนื่องไปถึงคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน ผู้ประกอบการโรงแรม และพนักงานของโรงแรมที่ได้รับผลกระทบจึง

ได้มีการปรับตัวเป็นอย่างมาก เช่น ลดราคาห้องพัก ปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการโดยการให้บริการการทำงานในโรงแรม (Work From Hotel) แก่ผู้ที่ต้องการทำงานที่บ้าน (Work From Home) นอกจากนี้โรงแรมหลายแห่งยังได้ร่วมมือกับสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลเพื่อให้บริการเป็นที่กักตัวในกรุงเทพฯ และปริณทล (Alternative State Quarantine: ASQ) หรือการให้บริการเป็นสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจ (Hospitel) รวมไปถึงหารายได้เพิ่มจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกันจากการที่ไปร่วมมือกับ Application สั่งอาหารออนไลน์จากร้านอาหารในโรงแรม ขณะเดียวกันก็มีโรงแรมหลายแห่งจำเป็นต้องปิดกิจการ เป็นต้น

ในช่วง พ.ศ. 2565 ธุรกิจโรงแรมมีการปรับตัวโดยหันมารับนักท่องเที่ยวในประเทศเป็นหลักและเล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวแบบ Staycation ถือเป็นกลยุทธ์การตลาดตัวหนึ่งที่จะทำให้สามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤติเช่นนี้โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ เข้าใจความต้องการของผู้เข้าพัก มีการสร้างบรรยากาศที่แตกต่างจากโรงแรม เน้นความสบายเหมือนอยู่บ้าน รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่ดีในการเข้าพัก มีการใส่ใจทุกรายละเอียด อันจะก่อให้เกิดความประทับใจและมิตรภาพที่ดีต่อนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามด้วยแนวโน้มการเติบโตของที่พักในรูปแบบที่หลากหลาย จึงส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านกลยุทธ์การตลาดจากผู้ประกอบการโรงแรมมากขึ้น มีการสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดในกลุ่มธุรกิจโรงแรม ดังนั้นองค์ความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมในภาวะวิกฤติ จึงมีความสำคัญต่อธุรกิจโรงแรมเป็นอย่างยิ่งสำหรับในเรื่องการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงผู้ประกอบการต้องบริหารความเสี่ยงและจัดการภาวะวิกฤติในครั้งนี้ให้ได้ ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานมากขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบการมีวิธีการและแนวทางในการวางแผนบริหารจัดการธุรกิจโรงแรมแบบยืดหยุ่นให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปได้ (Kirathakon Boonrod, 2022) หลังจากสถานการณ์เริ่มเบาลงภาครัฐได้มีมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ส่งผลให้ครึ่งปีแรกของปี 2565 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยกลับมาอยู่ที่ 93 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 40% ของช่วงก่อนโควิด-19 ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวต่างชาติกลับมาอยู่ที่ประมาณ 2 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราส่วนประมาณร้อยละ 5% ของช่วงก่อนโควิด-19 (The Bangkok Insight, 2022)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนสาขาวิชาการจัดการงานบริการและการท่องเที่ยว มีความสนใจที่จะศึกษานวัตกรรมตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการวางแผนส่วนประสมทางการตลาดและคุณภาพบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวแบบ Staycation มากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นวิถีชีวิตใหม่ (New normal) ของการท่องเที่ยวที่จะช่วยธุรกิจโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครสามารถกลับมาใช้ชีวิตอีกครั้งและมีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation
2. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ความหมายของลักษณะประชากรศาสตร์

Thanaporn Monchaiya (2016) กล่าวว่าประชากรศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์ทางประชากรในเรื่องขนาด โครงสร้าง การกระจายตัว และการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอื่นๆ ปัจจัยทางประชากรอาจเป็นได้ทั้งสาเหตุ และผลของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น เพศ วงจรชีวิตครอบครัว ลักษณะทางครอบครัว อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิฐานะศาสนา และเชื้อชาติ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค

Chalongsri Phimonsompong (2015) ได้กล่าวถึงความหมายของปัจจัยทางประชากรศาสตร์ (Demographic Factor) ไว้ว่า ลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดของครอบครัว การศึกษา ประสบการณ์ระดับรายได้ อาชีพ เชื้อชาติ และสัญชาติ ซึ่งโดยตัวแปรดังกล่าวรวมแล้วจะมีผลต่อรูปแบบของอุปสงค์ หรือยอดขายและปริมาณการซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

Aungsumin Theerasakulthada (2015) ความหมายของลักษณะประชากรศาสตร์ แนวความคิดด้านประชากรนี้ เป็นทฤษฎีที่ใช้หลักการของความเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือ พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เกิดขึ้นตามแรงบังคับจากภายนอกมากระตุ้น เป็นความเชื่อที่ว่าคนที่มีคุณสมบัติทางประชากรที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วย โดยลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วยอายุ เพศ ขนาดครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ และการศึกษา เหล่านี้เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด ลักษณะทางประชากรศาสตร์ เป็นลักษณะที่สำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมายรวมทั้งง่ายต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่น

การแบ่งส่วนตลาดโดยใช้ลักษณะทางประชากรศาสตร์

Kotler & Armstrong (2018) กล่าวแนวความคิดด้านประชากรศาสตร์ (Demographic) ที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ในการแบ่งส่วนตลาด เพื่อจำแนกความแตกต่างของผู้บริโภค รายละเอียดดังนี้

1. อายุ(Age) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าแต่ละช่วงอายุเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะแบบใดมีความต้องการอย่างไรเพื่อที่จะ สามารถแบ่งส่วนตลาดและสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้น

2. เพศ (Sex) ผู้หญิงและผู้ชายมีความชอบทัศนคติและความคิดที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการที่นักการตลาดจะใช้กับผู้หญิงและผู้ชายไม่เหมือนกัน แต่ในปัจจุบันเรื่องเพศก็เปลี่ยนไปในทางซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ผู้หญิงในปัจจุบันอาจไม่ใช่คนที่ทำงานบ้านทำกับข้าวรอสามีอยู่ที่บ้านแล้ว แต่ผู้ชายอาจจะเป็นคนทำแทนก็ได้ ทำให้การการตลาดจะต้องระมัดระวังในการวิเคราะห์เรื่องนี้ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการตลาดของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. รายได้ การศึกษา และอาชีพ (Income, Education and Occupation) รายได้การศึกษา และอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการแบ่งส่วนตลาดโดยรายได้สามารถบอกได้ว่าผู้บริโภคมีกำลังซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ หรือไม่ ในขณะที่เดียวกันเมื่อประกอบกับปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพก็จะส่งผลให้เห็นถึงรูปแบบในการดำเนินชีวิต

ของผู้บริโภคซึ่งแม้ว่าจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการซื้อแต่อาจจะมียุติชีวิตที่สามารถทำได้ก็ได้ ทำให้นักการตลาดส่วนใหญ่มักเชื่อมโยงปัจจัยเรื่องรายได้กับปัจจัยด้านอื่นๆ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การแบ่งส่วนตลาดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

Schiffman and Wisenblit (2015) กล่าวแนวคิดทางด้านประชากรศาสตร์ทำได้โดยการ แบ่งกลุ่มของผู้บริโภคตามอายุ รายได้ เชื้อชาติ เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส ประเภทและขนาดของใช้ในครัวเรือน และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตัวแปรเหล่านี้สามารถชักถามหรือทำการสังเกตได้อย่างง่ายดาย สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักการตลาดได้และสามารถจำแนกผู้บริโภคแต่ละประเภทตามที่กำหนดไว้ได้อย่างชัดเจน

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ความหมายของส่วนประสมทางการตลาดบริการ Kotler (1997) ได้สรุปไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมทางการตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7P's

Chanyapat Tanaseanprasert (2017) ได้สรุปว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือที่ใช้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นปัจจัยพื้นฐานเดิมที่ประกอบด้วยทั้งหมด 4 ปัจจัย หรือ 4P's คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันการตลาดสมัยใหม่ได้ใช้การบริการเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงได้มีการเพิ่มปัจจัยอีก 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ

Benjawan Srida (2017) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด คือ เครื่องมือทางการตลาดที่ใช้เพื่อ ตอบ

สนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมพื้นฐานจะมีอยู่ 4 ปัจจัย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) โดยในส่วนของ การตลาดสมัยใหม่โดยเฉพาะธุรกิจบริการที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไป มีปัจจัยเพิ่มอีก 3 ปัจจัย ที่เป็นปัจจัยในการส่งมอบบริการ นั่นคือ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process)

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดบริการ

Kotler (1997) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมทางการตลาดจะมีเพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมา มีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมาอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7P's ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สิ่งที่บริษัทนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความสนใจโดยการบริโภคหรือการใช้บริการนั้นสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจนั้นอาจจะมาจากสิ่ง ที่สัมผัสได้หรือสัมผัสไม่ได้ เช่น รูปแบบ บรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี ราคา ราคาสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ความมี ชื่อเสียงของผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย

2. ด้านราคา (Price) จำนวนเงินตราที่ต้องจ่ายเพื่อให้ได้รับสินค้าหรือบริการของกิจการหรืออาจเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้ เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากการใช้สินค้าหรือบริการนั้นๆ อย่างคุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไป นอกจากนี้ยังรวมถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในรูปของตัวเงิน ซึ่งลูกค้าใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างราคาที่ต้องจ่ายเงินออกไปกับคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับกลับมาจากผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งหากว่าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าก็จะทำการตัดสินใจ

ซื้อ ทั้งนี้กิจการควรจะคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคามีดังนี้ สถานการณ์ สภาพ และรูปแบบของการแข่งขันในตลาด ต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/Channel Distribution) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ รวมถึงวิธีการที่จะนำสินค้าหรือบริการนั้นๆ ไปยังผู้บริโภคเพื่อให้ทันต่อความต้องการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร และควรกระจายสินค้าหรือบริการสู่ผู้บริโภคผ่านช่องทางใดจึงจะเหมาะสมมาก

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดเพื่อ สร้างความสนใจ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และความพึงพอใจในสินค้าหรือบริการ โดยสิ่งนี้จะใช้ในการจูงใจลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้เกิดความต้องการหรือเพื่อเตือนความทรงจำในตัวผลิตภัณฑ์ โดยคาดว่าจะการส่งเสริมการตลาดนั้นจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรม การซื้อสินค้าหรือบริการหรืออาจเป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อก็ได้ ทั้งนี้จะต้องมีการใช้เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ อย่างผสมผสาน

5. ด้านบุคคลหรือบุคลากร (People) พนักงานที่ทำงานเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่องค์กรต่างๆ ซึ่งนับรวมตั้งแต่เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับล่าง พนักงาน ทั่วไป แม่บ้าน เป็นต้น โดยบุคลากรนับได้ว่าเป็นส่วนผสมทางการตลาดที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้คิด วางแผนและปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นตามทิศทางที่วางกลยุทธ์ไว้ นอกจากนี้บทบาทอีกอย่างหนึ่งของบุคลากรที่มีความสำคัญ คือ การมีปฏิสัมพันธ์และสร้างมิตรไมตรีต่อลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

6. ด้านกระบวนการ (Process) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงาน ปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว โดยในแต่ละ กระบวนการสามารถมีได้หลายกิจกรรมตามแต่รูปแบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กร หากว่ากิจกรรมต่างๆ ภายในกระบวนการมีความเชื่อมโยงและประสานกันจะทำให้กระบวนการโดยรวมมีประสิทธิภาพส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

7. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) สิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จาก การเลือกใช้สินค้าหรือ

บริการขององค์กรเป็นการสร้างความแตกต่างอย่างโดดเด่นและมีคุณภาพ เช่น การตกแต่งร้าน การแต่งกายของพนักงานในร้าน การพูดจาต่อลูกค้า การบริการที่รวดเร็ว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจทางด้านการบริการที่ควรจะต้องสร้างคุณภาพ

3. แนวคิดการท่องเที่ยวแบบ Staycation

Staycation มีรากฐานมาจากการผสม 2 คำ คือ Stay (อยู่หรืออยู่กับที่) + Vacation (การหยุดพักผ่อนหรือหยุดพักร้อน) หมายถึง การพักผ่อนอยู่บ้านหรือการพักผ่อนท่องเที่ยวใกล้ๆ บ้าน ไม่ต้องเดินทางมากมายหรือใช้เวลายาวนาน เป็นการไปท่องเที่ยวที่อาจขนานไปทำได้เหมือนเป็นการเปลี่ยนสถานที่ในการทำงาน ซึ่งคำว่า Staycation เกิดขึ้นในต่างประเทศมาตั้งแต่ปี 2005 ในรายการโทรทัศน์ของสหรัฐอเมริกา ที่ชื่อว่า Corner Gas ต่อมาคำนี้เริ่มบูมในปี 2008 เนื่องจากเศรษฐกิจที่แย่ลงทำให้คนเริ่มประหยัดงบในการเที่ยว จึงหันมาเที่ยวใกล้ๆ บ้าน ใกล้ๆ เมืองแทนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (Hungry Blog, 2021)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Tuaenjai Srichada (2022) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจในการเลือกที่พักย่านถนนข้าวสาร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการเลือกที่พักย่านถนนข้าวสาร กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ องค์ประกอบที่ 1 ความปลอดภัย องค์ประกอบที่ 2 การบริการ และองค์ประกอบที่ 3 ความสะดวก

Kaewarin Sangprapai (2021) ปัจจัยที่กระตุ้นให้คนกรุงเทพซื้อแพ็คเกจ Staycation จากโรงแรมในกรุงเทพมหานครในยุคหลังโควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพแพ็คเกจและด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตมีผลต่อความตั้งใจที่จะซื้อแพ็คเกจ Staycation หลังสถานการณ์โควิด-19 ในขณะที่เดียวกันผู้ตอบแบบสอบถามเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้สนใจในเรื่องคุณภาพแพ็คเกจในช่วงหลังสถานการณ์โควิด-19

Narubodee Wathanakom (2020) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ของคนทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของคนทำงานในกรุงเทพมหานครที่มีเพศ อายุ

อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ไม่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และปัจจัยคุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความเอาใจใส่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ของคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

Anongsy Sayasine (2016) ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการตัดสินใจใช้บริการท่องเที่ยวที่นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวทั้ง 7 ด้าน คือ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านบุคคลให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญในปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด และปัจจัยด้านราคาอยู่ในระดับปานกลาง

Lin, S. (2006) การศึกษาการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อการให้บริการข้อมูลของอุตสาหกรรมโรงแรมในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า เมื่อลูกค้าเข้ามาติดต่อเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บริการต่างๆ ของทางโรงแรม ความพึงพอใจของพวกเขาน้อยที่สุดที่มีผลมาจากคุณภาพของการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ข้อมูลการบริการดังที่ได้ทำการวิจัยครั้งนี้ การปฏิสัมพันธ์เหล่านี้อาจจะโดยตรง เช่น เมื่อลูกค้ามีส่วนร่วมจากการใช้บริการต่างๆ หรือทางอ้อม เช่น จากข้อมูลบริการต่างๆ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ความพึงพอใจที่ลูกค้าที่ได้รับและการเพิ่มการรับรู้ในด้านคุณภาพการบริการ สามารถส่งผลเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำได้ แต่ถ้าทำให้ลูกค้าเกิดความไม่พึงพอใจในคุณภาพการบริการจะส่งผลในทางตรงกันข้าม

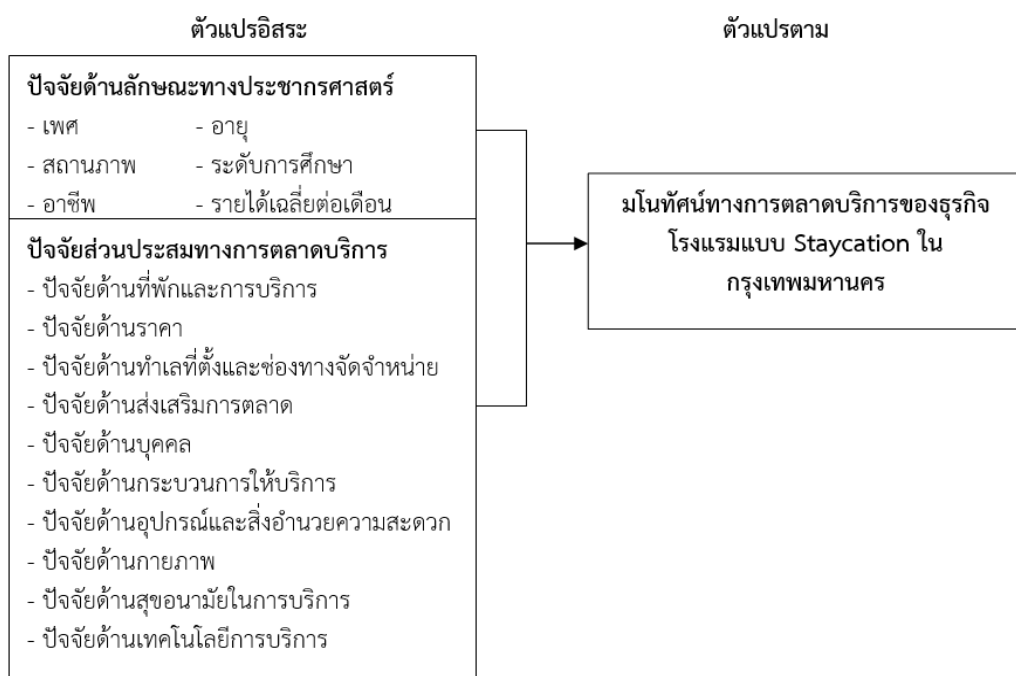
Pannola Sukbandid (2002) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักโรงแรมในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ของผู้ใช้บริการชาวต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักโรงแรมโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านราคา ได้แก่ ราคาห้องพักและค่าอาหาร ปัจจัยด้านพนักงานที่ให้บริการ ได้แก่ ความสุภาพอ่อนน้อม และพนักงานมีมารยาทดี ปัจจัยด้านสินค้าและบริการ ได้แก่ ห้องพักระบายและ

อุปกรณ์ในห้องพักสะอาด ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ ได้แก่ มีการจัดการห้องพักเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีการให้บริการเป็นมาตรฐานสากล ปัจจัยด้านสถานที่ทำเลที่ตั้ง ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าพักและใกล้แหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ ห้องพักสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และการตกแต่งสวยงาม และปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การลดราคาค่าบริการและการโฆษณาตามสื่อต่างๆ

Heung, V.C.H. (2000) ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาใช้บริการโรงแรมในฮ่องกง ผลการ

วิจัยพบว่า การรับรู้ของนักท่องเที่ยว 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพการให้บริการและความคุ้มค่า 2) ด้านคุณภาพของอาหารและเครื่องดื่ม 3) ด้านการบริการครบ 4) ด้านความน่าเชื่อถือ 5) ด้านคุณภาพของบริหารหลัก 6) ด้านการบริการเสริม 7) การเพิ่มมูลค่าการบริการ 8) ด้านความสะดวกสบาย และ 9) ด้านการบริการข้อมูล โดยรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการบริการของโรงแรมที่มีการให้บริการสามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการมีผลต่อมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมการวิจัย เป็นขั้นตอนศึกษาเอกสาร ดำรา ข้อมูล สถิติ และเอกสารงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ทำการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด พร้อมนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และวิเคราะห์ผลข้อมูลทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวที่เคยมาใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยมาใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Cochran, W.G., 1953 อ้างใน Kanlaya Vanichbuncha, 2011) ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน และเพื่อความสะดวกในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนดคือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เฉพาะผู้ที่เต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วยคำตอบย่อยที่แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ โดยมีการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างย่อย (Try Out) คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการ และคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่ หลังจากนั้นนำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.979

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ 1) ข้อมูลจากวารสารต่างๆ 2) ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ หนังสือวิชาการ บทความต่างๆ 3) ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทาง Google form จำนวน 400 คน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดส่งลิงค์ Google Form ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ และอธิบายวิธีตอบแบบสอบถาม และทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้ครบทั้ง 400 ฉบับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่ออธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบบนพื้นฐานทางสถิติการลดมิติของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิเคราะห์ปัจจัย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) สกัดองค์ประกอบสำคัญด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของตัวแปร (Principal Components Analysis) และใช้การหมุนแกนแบบมูแมกด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า ร้อยละ 45.00 เป็นเพศชายที่มีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.25 โดยมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 81.80 ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ

54.75 ในขณะที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 41.50 และมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 15,001-35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.00

2. ระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ดังตารางที่ 1

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร โดยรวม

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความสำคัญ
ปัจจัยด้านที่พักและการบริการ	4.68	0.483	มากที่สุด
ปัจจัยด้านราคา	4.62	0.782	มากที่สุด
ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งและช่องทางการจัดจำหน่าย	4.59	0.588	มากที่สุด
ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด	4.70	0.568	มากที่สุด
ปัจจัยด้านบุคคล	4.71	0.447	มากที่สุด
ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	4.62	0.467	มากที่สุด
ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.73	0.561	มากที่สุด
ปัจจัยด้านกายภาพ	4.58	0.724	มากที่สุด
ปัจจัยด้านสุขอนามัยในการบริการ	4.71	0.421	มากที่สุด
ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการบริการ	4.72	0.545	มากที่สุด
รวม	4.67	0.468	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.67$, $SD = 0.468$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.73$, $SD = 0.561$) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการบริการ ($\bar{X} = 4.72$, $SD = 0.545$) และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.724$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีทั้งหมด 60 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.32 – 4.91 แสดงว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก คือ ตัวแปรที่ 21 มีรายการส่งเสริมการขายตามฤดูกาลหรือตามช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.91$, $SD = 0.290$) รองลงมา คือ ตัวแปรที่ 48 มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ฟิตเนส สระว่ายน้ำ ลานจอดรถยนต์ ร้านซักอบรีด ประตูเข้าคีย์การ์ด อินเทอร์เน็ต Wi-Fi กล้องวงจรปิด ลิฟท์ ($\bar{X} = 4.83$, $SD = 0.380$) และน้อยที่สุด

คือ ตัวแปรที่ 53 เครื่องแบบพนักงานมีความเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.921$)

3. วิเคราะห์องค์ประกอบมิติสัมพันธ์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมิติสัมพันธ์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของตัวแปร (Principal Components Analysis) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) มากกว่า 1 ขึ้นไป มีอยู่ 6 ค่า แสดงว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับมิติสัมพันธ์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร จัดเป็นองค์ประกอบได้ 6 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาค่าร้อยละของความแปรปรวนขององค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ (ค่า Factor Loading มากกว่า .50) สามารถอธิบายมิติสัมพันธ์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 78.115 ดังตารางที่ 2

ตาราง 2

องค์ประกอบโน้ตค้นทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading)				
	1	2	3	4	5
1. การบริการและเอาใจใส่ (Service and Attention)					
พนักงานมีความสามารถในการสื่อสาร แนะนำ และเสนอบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในเบื้องต้น	.900				
พนักงานมีความเชี่ยวชาญ ทักษะ และความรู้ความสามารถในงานบริการ	.899				
พนักงานได้แจ้งให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจนในการเข้ารับบริการต่างๆ เช่น เวลาในการให้บริการอาหารเช้า อาหารเย็น	.879				
พนักงานมีความรู้ในเรื่องงานบริการต่างๆ ของโรงแรมเป็นอย่างดี	.838				
พนักงานให้บริการมีความกระตือรือร้นในการตอบคำถามและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	.838				
พนักงานให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ถูกต้องและรวดเร็วเป็นที่พอใจ	.838				
โรงแรมมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน	.831				
ระบบการลงทะเบียนเพื่อจองห้องพักออนไลน์ทำให้สะดวกสำหรับลูกค้าไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง	.752				
ระยะเวลาในการให้บริการของพนักงานแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม	.743				
มีระบบป้องกันฐานข้อมูลของลูกค้า	.742				
มีบริการเครื่องดื่ม อาหารเช้าต้อนรับเมื่อลูกค้าเดินทางมาถึงโรงแรม	.704				
พนักงานให้ความเอาใจใส่ลูกค้าในแต่ละรายอย่างเท่าเทียมกัน	.699				
มีการจัดเตรียมสถานที่จอดรถเพียงพอต่อจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ	.687				
มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลายถูกต้องและน่าเชื่อถือ เช่น QR CODE บัตรเครดิต เงินสด Mobile banking เป็นต้น	.686				
พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพ นุ่มนวล มีกิริยามารยาทที่ดี และมีความเป็นมิตร	.681				
พนักงานแต่งกายเรียบร้อยและสะอาดเหมาะสมกับประเภทและระดับของที่พัก	.627				
อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักมีความสะอาด เรียบร้อย	.599				
ห้องพักมีการตกแต่งภายในที่ทันสมัยและมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น โทรทัศน์จอ LCD เครื่องปรับอากาศ ทีวีแผ่นม ตู้เซฟ เคาน์เตอร์บาร์ เป็นต้น	.555				
2. ความคุ้มค่า (Good Value)					
มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ฟิตเนส สระว่ายน้ำ ลานจอดรถยนต์ ร้านซักอบรีด ประตูเข้าศิษย์การ์ด อินเทอร์เน็ต Wi-Fi กล้องวงจรปิด ลิฟท์		.904			
พนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่มสวมใส่หน้ากากอนามัย ใส่ถุงมือยาง ผ้ากันเปื้อนป้องกันความชื้น		.796			
มีบริการห้องพักหลากหลายขนาด และใช้วัสดุที่มีคุณภาพ ทันสมัย เช่น ห้องดีลักซ์ ห้องซูเปอร์ดีลักซ์ ห้องเอ็กซีค-คิวทิฟ ห้องสวีท ห้องแฟมิลี่ เป็นต้น		.654			
ความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออกโรงแรม		.641			
มีการแสดงราคาห้องพักไว้อย่างชัดเจน		.605			

โรงแรมปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 อย่างเคร่งครัด เช่น มีการคัดกรองผู้เข้าพัก		.574			
ราคาห้องพักมีหลากหลายระดับราคา		.569			
3. สะดวกและปลอดภัย (Convenience and Safe)					
มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักอย่างครบครัน		.856			
คุณภาพการให้บริการของโรงแรม		.812			
ระบบรักษาความปลอดภัยที่ดีของโรงแรม		.795			
มีการแสดงราคาอาหารในห้องพัก		.726			
ราคาห้องพักถูกกว่าโรงแรมอื่นในระดับเดียวกัน		.630			
4. รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย (Fast and Easy to access)					
สถานที่ตั้งเหมาะสมใกล้แหล่งท่องเที่ยว		.819			
มีบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรมเหมาะแก่การพักผ่อน		.716			
มีระบบการจองห้องพักผ่านระบบออนไลน์		.586			
5. การสร้างภาพลักษณ์ (Image Making)					
ห้องพักมีความเหมาะสมกับราคา		.750			
ความสะอาดของห้องพัก		.746			
มีการตกแต่งห้องพักที่โดดเด่นทันสมัยและเป็นเอกลักษณ์ของโรงแรม		.588			

จากตารางที่ 2 พบองค์ประกอบโน้ตส์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ จาก 36 ตัวแปร สามารถแยกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริการและเอาใจใส่ (Service and Attention) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อโน้ตส์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 18 ตัวแปร คือ พนักงานมีความสามารถในการสื่อสาร แนะนำ และเสนอบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในเบื้องต้น เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ พนักงานมีความเชี่ยวชาญ ทักษะ และความรู้ความสามารถในงานบริการ และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ ห้องพักรมีการตกแต่งภายในที่ทันสมัยและมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น โทรทัศน์จอ LCD เครื่องปรับอากาศ ไม้เท้าเดิน ห้องน้ำ เคาน์เตอร์บาร์ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 ความคุ้มค่า (Good Value) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อโน้ตส์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 7 ตัวแปร คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ฟิตเนส สระว่ายน้ำ ลานจอดรถ

รถยนต์ ร้านซักอบรีด ประตูเข้าคีย์การ์ด อินเทอร์เน็ต Wi-Fi กล้องวงจรปิด ลิฟท์ เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ พนักงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม สวมใส่หน้ากากอนามัย ใส่ถุงมือยาง ผ่ากันป้องกันความชื้น และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ ราคาห้องพักมีหลากหลายระดับราคา

องค์ประกอบที่ 3 สะดวกและปลอดภัย (Convenient and Safe) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อโน้ตส์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 5 ตัวแปร คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพักอย่างครบครัน เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ คุณภาพการให้บริการของโรงแรม และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ ราคาห้องพักถูกกว่าโรงแรมอื่นในระดับเดียวกัน

องค์ประกอบที่ 4 รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย (Fast and Easy to access) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อโน้ตส์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 3 ตัวแปร คือ สถานที่ตั้งเหมาะสมใกล้แหล่งท่องเที่ยว เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ มี

บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงแรมเหมาะแก่การพักผ่อน และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ มีระบบการจองห้องพักผ่านระบบออนไลน์

องค์ประกอบที่ 5 การสร้างภาพลักษณ์ (Image Making) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 3 ตัวแปร คือ ห้องพักมีความเหมาะสมกับราคา เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ ความสะอาดของห้องพัก และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ มีการตกแต่งห้องพัก

ที่โดดเด่นทันสมัยและเป็นเอกลักษณ์ของโรงแรม

จากข้อค้นพบจากผลการวิจัยเชิงปริมาณที่แสดงถึงองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ องค์ประกอบบริการและเอาใจใส่ (Service and Attention) องค์ประกอบความคุ้มค่า (Good Value) องค์ประกอบสะดวกและปลอดภัย (Convenience and Safe) องค์ประกอบรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย (Fast and Easy to access) และองค์ประกอบการสร้างภาพลักษณ์ (Image Making) มีผลต่อมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 องค์ประกอบที่มีผลต่อมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร

การอภิปรายผล

การอภิปรายผล ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาดังที่ได้สรุปในหัวข้อที่ผ่านมา มาอภิปรายโดยได้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นการอภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยเดือนต่างกัน ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมแบบ Staycation ต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากรายได้เป็นปัจจัย

กำหนดอำนาจการซื้อ ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงมีอำนาจการซื้อสูงมักจะเลือกใช้สินค้าและบริการที่มีชื่อเสียง ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะเลือกใช้สินค้าและบริการที่คุ้มค่า ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับงานวิจัยของ Nonthinee Meesabthaveekul (2019) พบว่า รายได้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้ต่างกัน ทำให้กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมระดับ 3 ดาวต่างกัน และอธิบายรายได้ของนักท่องเที่ยวแสดงถึงสภาพทางการเงินและงบประมาณในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมระดับ 3 ดาวต่างกัน และสอดคล้องกับ Tuaenjaj Srichada et al (2022) ที่พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกัน ทำให้การตัดสินใจเลือกที่พักย่านถนนข้าวสารต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation เป็นลำดับแรก คือ มีรายการส่งเสริมการขายตามฤดูกาลหรือตามช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ เป็นต้น รองลงมา คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น พิเศษสระว่ายน้ำ ลานจอดรถยนต์ ร้านซักอบรีด ประตูเข้าคีย์การ์ด อินเทอร์เน็ต Wi-Fi กล้องวงจรปิด ลิฟท์ และน้อยที่สุด คือ เครื่องแบบพนักงานมีความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการสื่อสารระหว่างธุรกิจกับลูกค้าที่ทำให้ลูกค้าเห็นความแตกต่างของสินค้าและบริการ หรือสร้างภาพพจน์และชื่อเสียงซึ่งทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ลูกค้า การจูงใจให้สนใจและซื้อ และช่วยกระตุ้นความทรงจำของลูกค้า ซึ่งการส่งเสริมการตลาดประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ การโฆษณาการขายโดยใช้พนักงาน การส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรง โดยแต่ละวิธีต้องใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละประเภทธุรกิจ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในทำนองเดียวกับงานวิจัยของ Narubodee Wathanakom (2020) พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และยังสอดคล้องกับ Pravena Saisuan (2019) พบว่าปัจจัยบริการมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของโรงแรมของห้วยขวางมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัย Kaewarin Sangprapai (2021) พบว่า ด้านคุณภาพแพ็คเกจและด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตมีผลต่อความตั้งใจที่จะซื้อแพ็คเกจ Staycation หลังสถานการณ์โควิด-19 และยังสอดคล้องกับ Anongsy Sayasine (2016) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านบุคคล ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญในปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด และปัจจัยด้านราคา มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการตัดสินใจใช้บริการท่องเที่ยวที่นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์องค์ประกอบมโนทัศน์ทางการตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycationจากการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การบริการและเอาใจใส่ (Service and Attention) เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อมโนทัศน์การตลาดบริการของธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation ในกรุงเทพมหานคร เป็นอันดับแรก ซึ่งสามารถอธิบายจากตัวแปร 18 ตัวแปร คือ พนักงานมีความสามารถในการสื่อสาร แนะนำ และเสนอบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในเบื้องต้น เป็นตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้สูงสุด รองลงมา คือ พนักงานมีความเชี่ยวชาญทักษะ และความรู้ความสามารถในงานบริการ และตัวแปรที่มีผลกับปัจจัยนี้น้อยที่สุด คือ ห้องพักมีการตกแต่งภายในที่ทันสมัยและมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เช่น โทรทัศน์จอ LCD เครื่องปรับอากาศ ทีวีพลาสมา ตู้เซฟ เคาน์เตอร์บาร์ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจบริการซึ่งพนักงานเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์เพื่อให้บริการผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้นพนักงานหรือบุคลากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจ ทั้งนี้เพราะความมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสและพูดจาดี ความรู้ในการให้ คำแนะนำกับผู้บริโภค การแต่งกายที่เหมาะสมและความสุภาพ ความสนใจและความกระตือรือร้นในการให้บริการจะส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจได้ตรงกับแนวคิดของ Ziethaml, Parasuraman & Berry (1998) ที่กล่าวถึงคุณภาพการบริการ (Service Quality) เป็นสิ่งที่ลูกค้าทุกคนคาดหวังที่จะได้รับการบริการในการให้บริการลูกค้าจะวัดจากเครื่องมือวัดคุณภาพบริการ ซึ่งเป็นการวัดคุณภาพจาก 5 ด้าน คือ 1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) สามารถจับต้องได้ เช่น ความสะอาด ทำเลที่ตั้ง ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้ารับรู้ถึงความตั้งใจในการให้บริการ และลูกค้าสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน 2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การให้บริการต้องตรงตามเวลาที่สัญญาไว้กับลูกค้า มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสม่ำเสมอ 3) การตอบสนองลูกค้า (Responsive) ให้บริการด้วยความรวดเร็ว กระตือรือร้น 4) การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) พนักงานที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง มีทักษะในการทำงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และ 5) การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Empathy) เอาใจใส่และให้ความเป็นกันเอง แจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้รับทราบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Tuaenjai Srichada (2022) พบว่า การบริการ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 2 มีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบ คือ พนักงานบริการด้วยความสุภาพ พนักงานให้บริการด้วยความเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ พนักงานให้คำแนะนำได้ถูกต้อง ให้บริการรวดเร็ว และมีความรู้ความสามารถในการให้บริการ และตรงกับงานวิจัยของ Narubodee Wathanakom (2020) พบว่า ปัจจัยคุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือ และด้านความเอาใจใส่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวแบบ Staycation ของคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานครที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัย Pravena Saisuwan (2019) พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด คือ พนักงานมีความชำนาญในการให้บริการและมีความสามารถในการแก้ปัญหา พนักงานสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องชัดเจน พนักงานให้บริการลูกค้าทุกท่านอย่างเท่าเทียมกัน พนักงานมีมารยาท มีความสุภาพในการให้บริการและพนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ อธิยาศัยที่ดีในการให้บริการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin, S. (2006) ความพึงพอใจที่ลูกค้าที่ได้รับและการเพิ่มการรับรู้ในด้านคุณภาพการบริการ สามารถส่งผลเชิงบวกต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำได้ แต่ถ้าทำให้ลูกค้าเกิดความไม่พึงพอใจในคุณภาพการบริการจะส่งผลในทางตรงกันข้ามได้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นการวิจัยแบบผสมผสานและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการนำมาบูรณาการกับผลวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในมุมมองที่กว้างและรอบด้านมากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยแตกต่างจากผลการสำรวจระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บริการธุรกิจโรงแรมแบบ Staycation โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักจะให้ความสำคัญต่อรายการส่งเสริมการขายตามฤดูกาลหรือตามช่วงเทศกาลวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ ฯลฯ เป็นอันดับแรก แทนที่จะเลือกการบริการและเอาใจใส่ จึงเป็นประเด็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อทำการวิจัยต่อไปว่า เหตุใดนักท่องเที่ยวจึงมีพฤติกรรมตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจโรงแรม Staycation ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจท่ามกลางภาวะวิกฤตและเป็นการเตรียมความพร้อมในการบริการของธุรกิจ Staycation ที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

References

- Boonrod, K. (2022). Guidelines for hotel business management during COVID-19 crisis. *Journal of southern technology*, 15(1), 139-148. (in Thai)
- Chareonsiri, N. (2015). *Factors and buying decision processes of Thai tourists in choosing accommodation in Aumper Meaung, Nakornratchasima Province*. Tourism Management Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Heung, V. C. H. (2000). Satisfaction levels of mainland Chinese travellers with Hong Kong hotel service. *International journal of contemporary hospitality management*, 12(5), 308-315.
- Kaewchoo, P. (2020). *Factors Influencing change In new normal tourism behavior after COVID-19*. Accounting, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (14th ed.). Upper Saddle River. New Jersey: Prentice-Hall.

- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing* (17thed.). England: Pearson.
- Krungsri Online. (2021). *Tourism and hotel business after COVID-19*. Retrieved from <https://www.krungsri.com/th/research/>. (in Thai)
- Lin, S. (2006). *A study of customers' perceptions toward informative service setting items in U.S. hotel industry*. Doctoral dissertation, Graduate College, Oklahoma State University.
- Meesabthaveekul, N. (2019). *Decision making process selection of three star hotel: Case study in Pattaya Thailand*. Faculty of business administration program in marketing, Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Parasuraman, A., Zeithaml, V., & Berry, L.L. (1998). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*. London: Collier Macmillan.
- Phimonsompong, C. (2015). *Planning and developing the tourism market*. Bangkok: Faculty of Humanities, Kasetsart University. (in Thai)
- Rakmancharoen, C. (2015). *Factors which influencing the hotel and resort accommodation decision of Thai tourists in the area of economic zone, Mae Sai, Chiang Rai*. Thammasat University. (in Thai)
- Sayasine, A. (2016). *Services marketing factors affecting the Thai tourist's decision on Vientiane's tourism*. Master of business administration, Maejo University. (in Thai)
- Sukbandit, P. (2002). *Factors influencing the decision to choose hotel accommodation in the Vientiane Walled Area of foreign users*. Mahasarakham University. (in Thai)
- Saisuwan, P. (2019). *Behavior of decision making in service selection of Hotel in Huai Khwang, Bangkok Province (Independent Research)*. Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Sangprapai, K. (2021). *The factors that stimulate Bangkokians to purchase staycation package from hotels in Bangkok in post COVID-19*. Mahidol University.
- Schiffman, L. G., & Wisnoblit, J. L. (2015). *Consumer behavior* (11thed.). New Jersey: Pearson.
- Srichada, T. et al. (2022). Exploratory factors analysis for accommodation selection on Khao San Road, Bangkok. *Rajapark journal*, 16(45), 321-335.
- Tourism Authority of Thailand. (2017). *Tourism industry*. Retrieved from <https://www.tat.or.th/th>. (in Thai)
- Vanichbuncha, K. (2011). *Statistics*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Wathanakom, N. (2020). *Factors affecting the travelling decision towards staycation of working adults living in Bangkok Area*. Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- World Health Organization. (2020). *Situation of coronavirus disease 2019*. Retrieved from <https://www.who.int/thailand>.

พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2
สถาบันพระบรมราชชนก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
Behaviors and Performances of Nursing Instructors at Central Network 2
Nursing Colleges of Praboromarajchanok Institute during
Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic

ดวงแก้ว เตชะกาญจนเวช¹, พิระนันท์ จีระยิ่งมงคล¹ และ บรรณทวารณ หิรัญเคราะห์^{1*}

Duangkaew Dejakanchanavej¹, Peranan Jerayingmongkol¹ and Buntawan Hirunkhro^{1*}

¹วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีราช, คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

¹Nursing Boromarajonani College of Nursing Chakiraj, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

*Corresponding author: Buntawan@ckr.ac.th

Received: March 7, 2023

Revised: April 18, 2023

Accepted: April 18, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนกในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ (2) แนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยอาจารย์ของวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 164 คน และมีการศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามพฤติกรรมและการปฏิบัติงาน และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างอาจารย์ มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรม เว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้องทางออนไลน์มากที่สุด ด้านผลการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อที่มีผลการปฏิบัติงานระดับมากที่สุดคืออาจารย์ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามมาตรฐานและปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่ส่งผลสำเร็จต่อวิทยาลัยฯ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ ควรนำผลจากงานวิจัยไปใช้ในสถานการณ์ปกติเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ของงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานที่บ้านและปฏิบัติงานตามปกติ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการปฏิบัติงาน, การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This descriptive research were aimed to explore (1) behaviors and Performances of Nursing Instructors at Central Network 2 Nursing Colleges of Praboromarajchanok Institute during Coronavirus

Disease (COVID-19) Outbreak Situation, and (2) guidelines for practice in the event of an incident that prevents nursing instructors from performing their duties in nursing college as usual. The sample consisted of 164 nursing instructors who had working experience at least one year in a nursing college, and the focus group was 14 nursing instructors by purposive sampling. The instruments used in the study included (1) behaviors and Performances Questionnaire and (2) semi-structured Interview. The Cronbach's alpha coefficient of questionnaires was .85. Analyze the data by percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were analyzed by content analysis. The results showed that the level of behaviors was in the high level; the highest score were social distancing and relevant meetings via on line. Moreover, the level of job performance was in the high level; the highest score was working correctly according to standards and achieving goals that resulted in college success. The results of the study suggest that should be used in a series of routine tasks to compare the performance between work from home and full-time workers.

Keywords: Working's behavior of nursing instructors, Coronavirus Disease (COVID-19) Pandemic

บทนำ

สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แพร่ระบาดหนักทั่วโลกนับว่าเป็นวิกฤตของมวลมนุษยชาติ เนื่องจากมีผู้ติดเชื้อทั่วโลกเป็นจำนวนมาก องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO, 2022) ประกาศให้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการแพร่ระบาดใหญ่ที่มีการลุกลามไปทั่วโลก และทำให้ประชากรโลกต้องเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เป็นจำนวนมาก 6,757,218 คน สำหรับในประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตสะสม 30,143 คน (ข้อมูล 8 กุมภาพันธ์ 2566 จากกรมอนามัย), (Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2023) ผู้ที่มีการติดเชื้อในระยะแรก จะมีอาการเริ่มแรกคือ มีไข้ ตามมาด้วยอาการไอแห้ง ๆ หลังจากนั้นราว 1 สัปดาห์จะมีปัญหาหายใจติดขัด ผู้ป่วยอาการหนักจะมีอาการปอดบวมอักเสบ และมีการของกลุ่มอาการหายใจลำบากเฉียบพลันร่วมด้วยหากอาการรุนแรงมากอาจทำให้อวัยวะภายในล้มเหลวและเสียชีวิตได้ พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยมาโรงพยาบาลด้วยอาการไข้ (43.8%) และระหว่างนอนโรงพยาบาลผู้ป่วยเกือบทั้งหมดยังคงตรวจพบว่ามีไข้ (88.7%) ไอ (67.8%) ท้องเสียผิดปกติ (3.8%) ในจำนวนนี้มีผู้ป่วยต้องรักษาในแผนกผู้ป่วยหนักถึง 55 คน และครึ่งหนึ่งต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ และ

พบว่าผู้ป่วยเสียชีวิตถึง 15 ราย (Guan, Ni, Hu, Liang, Ou, He, & Zhong, 2020) อย่างไรก็ตามเชื้อไวรัสโคโรนา มีการกลายพันธุ์อย่างต่อเนื่องและมีอาการ อาการแสดงที่ ดูเหมือนว่าจะมีแนวโน้มของความรุนแรงลดลง ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทยจึงออกประกาศเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 65 เป็นต้นไป ในการยกเลิกโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากการเป็นโรคติดต่ออันตรายโดยกำหนดให้เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง เนื่องจากจากสถานการณ์การระบาดทั่วโลก มีแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงและอัตราการเสียชีวิตลดลง (Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, 2023) การแพร่ระบาดและความรุนแรงของโรคในต่างประเทศก็มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน ประกอบกับจำนวนวัคซีนป้องกันโรคโควิด19 ในประเทศมีเพียงพอกับความต้องการ ขณะที่ประชาชนได้รับวัคซีนในระดับความครอบคลุมสูง มีภูมิคุ้มกันโรคเพิ่มขึ้น จึงปรับมาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับการผ่อนคลายมาตรการต่างๆ ในประเทศและสถานการณ์ทั่วโลกในปัจจุบัน โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถเข้าสู่ร่างกายได้ทางจมูก ปาก และตา ทั้งจากการได้รับน้ำมูก น้ำลาย เสมหะในรูปแบบของละอองเสมหะขนาดใหญ่ (droplet) ที่มาจากการไอ จาม ของผู้ป่วยในระยะใกล้ชิดไม่เกิน 2 เมตร และจากการสัมผัสสิ่งของที่มีเชื้อไวรัสนั้น

ปนเปื้อนอยู่ โดยทั่วไปองค์ประกอบที่สำคัญของการแพร่ระบาดของโรค คือ คน เชื้อโรค และสภาพแวดล้อม ซึ่งปัญหาด้านสุขภาพมักเกิดจากการเกิด “ความไม่สมดุล” ของปัจจัยสามด้านทางระบาดวิทยาเสมอ ได้แก่ ปัจจัยด้านตัวมนุษย์ (host) ปัจจัยด้านสิ่งก่อโรค (agent) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (environment) โดยทั้งสามด้านนี้เป็นปัจจัยที่ใช้เป็นกรอบในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ จะช่วยให้สามารถกำหนดมาตรการ ควบคุมโรค และอาจนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการควบคุมโรคต่อไป (ยงเจือ เหล่าศิริถาวร, 2563: Sodkomkam & Hirunkhro, 2022)

การรักษาและการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การบรรเทาความเสียหายโดยการกักกันโรค (quarantine) โดยให้กลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงและตัวผู้สูงอายุแยกตัวออก 2) การยับยั้งโรคโดยใช้มาตรการเพิ่มระยะห่างทางสังคม (social distancing) เพื่อชะลอการแพร่ระบาดไม่ให้จำนวนผู้ป่วยสูงจนเกินขีดความสามารถของระบบสาธารณสุข ซึ่งขณะนี้สหรัฐอเมริกา นำวิธีการดังกล่าวมาใช้เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Goldman, 2020) เช่นเดียวกับประเทศไทยที่รัฐบาลประกาศมาตรการขอความร่วมมือให้ประชาชนปรับพฤติกรรมอยู่ร่วมกัน เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อให้มีความสำคัญกับการเว้นระยะห่างทางสังคม โดยงดกิจกรรมทางสังคม เน้นการอยู่บ้านให้มากที่สุดตามนโยบาย “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 [ศบค] สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (2563) (Office of the National Security Council, 2023) นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในจังหวัดต่าง ๆ ยังประกาศมาตรการเฝ้าระวังและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา 35(1) แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 โดยการขอความร่วมมือในการปิดสถานศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการรวมตัวของประชาชนเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สำหรับข้าราชการปฏิบัติงานภายในที่พัก ตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี ที่ลงนามด้วยเลขการสำนักงานข้าราชการพลเรือน ลงวันที่ 5 มีนาคม 2563 ที่สั่งให้ข้าราชการปฏิบัติงานในที่พักได้ 14 วัน โดยไม่ถือเป็นวันลา

คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรจึงตระหนักและเห็นความ

สำคัญของการมาตรการดังกล่าว แต่สถานศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติตามต่อไปตามแผนการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรและจำเป็นต้องให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนดวิทยาลัยฯ จึงตอบสนองนโยบายของรัฐบาลโดยให้อาจารย์ ปฏิบัติงานที่บ้าน ระหว่างวันที่ 21 มีนาคม ถึง 30 เมษายน 2563 หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 คลี่คลาย อาจมีการแพร่ระบาดของโรคอื่น ๆ ซึ่งไม่อาจคาดเดาได้จึงจำเป็นต้องปรับวิถีชีวิตแบบใหม่ (New normal) คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาพฤติกรรม การปฏิบัติงานรวมทั้งผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ พร้อมทั้งการหาแนวทางปฏิบัติงาน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงที่ทำให้บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารในการอนุญาตให้บุคลากรปฏิบัติงานที่บ้าน

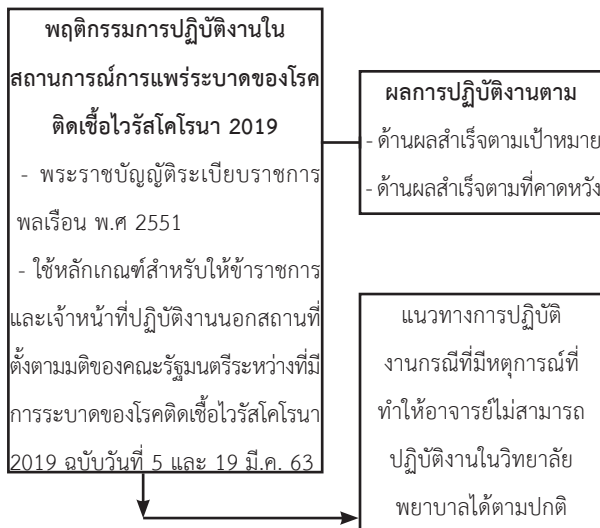
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง
2. สถานันพระบรมราชชนกในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. ศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เรื่องการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ระบาดวิทยา ผลกระทบของการแพร่ระบาด แนวทางการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยและการป้องกันการติดเชื้อ หลักเกณฑ์สำหรับให้ข้าราชการปฏิบัติงานภายในที่พัก ตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี (5 มีนาคม 63) รวมทั้งการปรับแนวทางประเมินส่วนราชการและองค์กรมหาชน ประจำปีงบประมาณ 2563 เพื่อรองรับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และแนวทางการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้ง (19 มีนาคม 63) นอกจากนี้การปฏิบัติงานของข้าราชการที่ต้องยึดพระราชบัญญัติระเบียบราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ สนใจศึกษาพฤติกรรม การปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีอาจารย์ปฏิบัติงานทั้งนอกสถานที่ตั้งและปฏิบัติ

งานในวิทยาลัยแบบปกติ โดยการศึกษาพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานการปฏิบัติงานครั้งนี้ ใช้หลักเกณฑ์สำหรับให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งตามมติของคณะรัฐมนตรีระหว่างที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และระเบียบราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ผลการปฏิบัติงานพิจารณาตามผลสำเร็จ ดังแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างที่มีแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (เดือนมกราคม ถึง มีนาคม พ.ศ. 2564)

ประชากร คือ อาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 จำนวน 7 วิทยาลัย ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรคตบุรี วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าเพชรบุรี วิทยาลัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ราชบุรี วิทยาลัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา วิทยาลัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา และวิทยาลัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา จำนวน 277 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการจัดกลุ่มสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะ (Focus group interview) (เดือนเมษายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ของวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 164 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ

ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาจากการคำนวณจากสูตรของของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5% ดังนี้ โดยมี เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมโครงการ (inclusion criteria) คือ อาจารย์พยาบาลที่มีระยะการปฏิบัติงานที่วิทยาลัยนั้น ๆ 1 ปีขึ้นไป ส่วนเกณฑ์คัดออก คือ อาจารย์พยาบาลที่ไม่ประสงค์ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะ (Focus group interview) เลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือผู้บริหารและรองผู้อำนวยการจำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ มี 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการทำงานที่บ้าน ประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 : แบบสอบถามเกี่ยวกับของพฤติกรรม

การปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท กำหนดค่าของคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ คือ

5 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 : แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีลักษณะคำตอบเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท กำหนดค่าของคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ คือ

5 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
3 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
1 คะแนน หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ การปฏิบัติงานกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์ไม่สามารถ ปฏิบัติงานในที่ทำงานได้

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยฯ โดยมีอาจารย์ในวิทยาลัยเครือข่ายภาคกลาง 2 จำนวน 7 แห่ง เลือกแบบเจาะจง(Purposive sampling) จำนวนแต่ละ 2 รายรวมทั้งสิ้นเป็น 14 ราย

ผู้วิจัยปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ประเมิน และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้เชี่ยวชาญ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Congruence: IOC) ระหว่าง 0.66-1.00

คุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และนำเครื่องมือที่แก้ไขไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดลอง (Try out) กับอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1951) เท่ากับ .85

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Descriptive and qualitative research) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลในเครือข่ายภาคกลาง 2 เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. พบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแบบสอบถาม และขอความร่วมมือ ในการทำแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ

3. หลังจากชี้แจงและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยส่งใบยินยอมการเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล (Information consent form) ลงนาม ด้วยความสมัครใจและแจ้งว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้สอบถามในส่วนที่ยังไม่เข้าใจและเมื่อผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดและข้อคำถามของโครงการวิจัยจนเข้าใจแล้ว กลุ่มตัวอย่างสามารถนำเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยไปปรึกษาผู้อื่นเพื่อขอคำแนะนำหรือความคิดเห็นได้และส่งกลับคืนมายังผู้วิจัยภายใน 1 สัปดาห์

4. สำหรับการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยและคณะ นัดวันเวลา ตามที่กลุ่มตัวอย่างสะดวก ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ของวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนก ในการชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มจะใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที (Latif & Dilshad, 2013) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสามารถยกเลิกการให้ข้อมูลได้โดยไม่ต้องบอกเหตุผล เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีข้อคำถามหลัก 1 ข้อ เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ และคำถามรองจำนวน 4 ข้อ เพื่อเสริมในประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบายหรือให้รายละเอียดไม่เพียงพอ หรือเพื่อเจาะลึกในรายละเอียดนั้นๆ

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนการนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ติดตามผลการส่งแบบสอบถามกลับ คืนมาและนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ประมวลผล โดยได้รับ แบบสอบถามคืนและสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 164 ชุด คิด เป็น Response Rate ร้อยละ 59.20

การพิทักษ์กลุ่มตัวอย่าง

บทความการวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 บัณฑิต ซึ่งผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จักรีรัช หมายเลขใบรับรองเลขที่ 1-1-2564 ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2564 โดยการเข้าร่วมการวิจัยนี้ เป็นไปตามความสมัครใจและสามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพ ข้อมูลการวิจัยถูกเก็บเป็นความลับและทำลายทิ้งภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สถิติด้วยเครื่องมือไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป for Windows) เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว ทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของแบบสอบถาม จำแนกเป็นรายข้อและโดยรวม โดยมีเกณฑ์โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง ระดับพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ระดับพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ดังนี้

1. ถอดเทปข้อมูลเสียงจากการบันทึกเทปแบบคำต่อคำ (transcribed verbatim)

2. นำข้อความที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งคือประเด็นการปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยฯ ลงตารางเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

3. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลเป็นประเด็นย่อยที่สะท้อนให้เห็นว่าอาจารย์มีการปฏิบัติงานอย่างไรเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยฯ

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยในครั้งนี้สรุปนำเสนอ 3 ส่วน วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

2. พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลางสถาบันพระบรมราชชนกในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3. แนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ

ผลการวิจัย ส่วนที่ 1

ผลการสำรวจข้อมูลทั่วไป ของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีรายละเอียดดังนี้

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงซึ่งมีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 84.1 โดยมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 41- 50 ปี มากที่สุดโดยมีจำนวนถึง 80 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 มีสถานภาพสมรส โสดและสมรสใกล้เคียงกัน ร้อยละ 43.9 และ 53.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาได้แก่ปริญญาเอกจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 และมีตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำมากที่สุด 90 คน คิดเป็น 54.9 เปอร์เซนต์ระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวนเท่ากับร้อยละ 21-25 ปี คือจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โควิด 2019 มีอาจารย์ที่ปฏิบัติงานที่บ้าน จำนวน 102 คิดเป็นร้อยละ 62.2 นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อสื่อสารในช่วงโควิดว่า โดยส่วนใหญ่ ใช้ช่องทางในการสื่อสารผ่าน โทรศัพท์, เมล์ และ ไลน์ จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 60.4 รอง

ลงมา คือผ่านช่องทาง โทรศัพท์และ Line จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ที่ใช้โทรศัพท์ เพียงช่องทางเดียวในการสื่อสาร และจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 ที่ใช้ไลน์เพียงช่องทางเดียวในการสื่อสาร

ตาราง 1

แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 (n=164)

	คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	26	15.90
	หญิง	138	84.10
อายุ (ปี)	21-30	10	6.10
	31-40	29	17.70
	41-50	80	48.80
	51-60	42	25.60
สถานภาพ	โสด	72	43.90
	สมรส	87	53.00
	หม้าย/หย่า/แยก	5	3.00
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	5	3.00
	ปริญญาโท	112	68.30
	ปริญญาเอก	47	28.70
ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการ	8	4.90
	ประธานสาขา/หน.กลุ่มงาน	39	23.80
	หน.งาน	27	16.50
	อาจารย์ประจำ	90	54.90
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	1-5	19	11.60
	6-10	21	12.80
	11-15	37	22.60
	16-20	16	9.80
	21-25	37	22.60
	25 ปีขึ้นไป	34	20.70
ปฏิบัติงานที่บ้าน	ใช่	102	62.20
	ไม่ใช่	62	37.80

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในวิทยาลัยเครือข่ายภาคกลาง 2 ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3 รายละเอียดดังนี้

ตาราง 2

แสดงพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n=164)

พฤติกรรมกาปฏิบัติงาน	Mean	SD	แปลผล
1. ช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น ตลาด โรงพยาบาลตามปกติ ในวันทำงาน	2.99	1.26	ปานกลาง
2. ขณะปฏิบัติงานระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing)	4.57	.93	มากที่สุด
3. ช่วงระหว่างการปฏิบัติงานที่บ้านท่านปฏิบัติงานเต็มเวลาราชการ	4.53	.73	มากที่สุด
4. ท่านทำงานเกินกว่าเวลาทำงานปกติในช่วงการปฏิบัติงานระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.18	.72	มาก
5. ท่านลงบันทึกเวลาปฏิบัติงานในช่วงระหว่างการปฏิบัติงานที่บ้านระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.96	1.11	มาก
6. พฤติกรรมกาปฏิบัติงานที่บ้าน เหมือนกับปฏิบัติงานที่วิทยาลัย	4.27	.75	มาก
7. ท่านรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.32	.85	มาก
8. ท่านติดต่อสื่อสารกับหัวหน้า/ผู้บังคับบัญชาในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.36	.82	มาก
9. ขณะปฏิบัติงานในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่านผ่านระบบออนไลน์	4.66	.62	มากที่สุด
10. เมื่อสิ้นสุดช่วงระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานที่บ้าน ท่านรายงาน ตัวเพื่อกลับเข้าปฏิบัติราชการตามปกติต่อผู้อำนวยการ	4.52	.66	มากที่สุด
11. ช่วงระหว่างการปฏิบัติงานท่านปฏิบัติงานอื่น เช่น งานบ้าน ดูแลครอบครัว	2.76	1.22	ปานกลาง
12. ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ท่านปฏิบัติงานเกี่ยวกับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1) แผนการสอน	4.26	.90	มาก
2) ตัดเกรด	4.26	.86	มาก
3) วิจัย	3.67	.84	มาก
4) บทความวิชาการ	3.38	.99	ปานกลาง
พฤติกรรมกาปฏิบัติงานโดยรวม	4.04	.32	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจารย์ที่ปฏิบัติงานที่บ้านมีพฤติกรรมกาปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$ SD= .32) มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และปฏิบัติงานเต็มเวลาราชการขณะปฏิบัติงานที่บ้าน โดยมีการเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับท่านผ่านระบบออนไลน์ และเมื่อสิ้นสุดช่วงระยะเวลาที่ท่านปฏิบัติงานที่บ้าน อาจารย์ได้รายงานตัวเพื่อกลับเข้าปฏิบัติ

ราชการตามปกติต่อผู้อำนวยการมากที่สุด ($\bar{X}=4.57, 4.53, 4.66$ และ 4.52 SD= .93 ,.73 และ .62) ตามลำดับ ส่วนงานที่ปฏิบัติขณะอยู่ที่บ้านอาจารย์ปฏิบัติงานด้านการสอน เช่น การทำแผนการสอน และการตัดเกรด ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.26$ SD= .90 และ .86) ส่วนการทำวิจัย อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}= 3.67$ SD=.84) สำหรับด้านกาบทความวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.38$ SD=.99)

ตาราง 3

แสดงผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (n=164)

ผลการปฏิบัติงาน	Mean	SD	แปลผล
ด้านผลสำเร็จตามเป้าหมาย			
1. ท่านสามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด	4.29	.69	มาก
2. ท่านใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานจนสำเร็จตามเป้าหมาย	4.49	.67	มาก
3. ท่านสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตรงตามมาตรฐานของวิทยาลัย	4.53	.61	มากที่สุด
4. ท่านสามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ส่งผลสำเร็จต่อภาพรวมของวิทยาลัย	4.52	.63	มากที่สุด
ผลปฏิบัติงานตามเป้าหมายโดยรวม	4.45	.56	มาก
ด้านผลสำเร็จตามที่คาดหวัง			
1. ท่านพยายามทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวังของตนเองแม้ว่าจะยากเพียงใด	4.46	.60	มาก
2. ท่านพยายามทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวังของผู้บังคับบัญชาแม้ว่าจะยากเพียงใด	4.41	.62	มาก
3. ท่านสามารถสร้างความก้าวหน้าในปฏิบัติงานระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไม่ว่าท่านจะปฏิบัติงานที่ไหนก็ตาม	4.34	.69	มาก
4. ท่านปฏิบัติงานได้สำเร็จตามที่คาดหวังในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	4.42	.68	มาก
ผลปฏิบัติงานตามที่คาดหวังโดยรวม	4.40	.54	มาก
ด้านอื่น ๆ ที่สนับสนุนในการปฏิบัติงาน			
1. ท่านได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ ความสามารถ	4.19	.90	มาก
2. ท่านได้รับมอบหมายงานที่ท่านชอบ และอยากทำ	4.01	.99	มาก
3. ท่านรู้สึกสบายใจและมีความสุขขณะปฏิบัติงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.72	1.04	มาก
4. ท่านได้รับการสนับสนุน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และอุปกรณ์สำนักงาน ในการปฏิบัติงาน	3.57	1.19	มาก
5.บรรยากาศโดยรวมส่งผลให้ท่านปฏิบัติงานได้สำเร็จ ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	3.88	.84	มาก
ผลรวมด้านสนับสนุนในการปฏิบัติงาน	3.87	.80	มาก
ผลการปฏิบัติงานรวมทั้ง 3 ด้าน	4.21	.54	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 อาจารย์มีผลปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$ SD= .54) และพบว่าผลการปฏิบัติงานรายด้านทั้ง 3 ด้านรวมทั้งรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยผลปฏิบัติงานตามเป้าหมายโดยรวมคือ ($\bar{X}=4.45$ SD= .56) ผลปฏิบัติงานตามที่คาดหวังโดยรวมคือ ($\bar{X}=4.40$ SD= .54) ส่วนผลรวมด้านสนับสนุนในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.87$ SD= .80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านผลสำเร็จตามเป้าหมาย พบว่าอาจารย์ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตรงตามมาตรฐานของวิทยาลัยและส่งผลสำเร็จ

ต่อภาพรวมของวิทยาลัยมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$ และ 4.52 SD= .61 และ .63) ตามลำดับ ส่วนผลปฏิบัติงานตามที่คาดหวังโดยรวมระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .54 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือพยายามทำงานให้สำเร็จตามความคาดหวังของตนเองแม้ว่าจะยากเพียงใด ($\bar{X}=4.46$ SD= .60) สำหรับด้านสนับสนุนในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยผลรวมอยู่ในระดับมากแต่มีคะแนนต่ำสุด ($\bar{X}=3.87$ SD= .80) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และอุปกรณ์สำนักงานในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.57$ SD= .80) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.19

ส่วนที่ 3 แนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ของวิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนก โดยเป็นผู้ดำเนินการวิทยาลัย จำนวน 6 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 คน รวมจำนวน 12 คน ได้ร่วมกันสรุปแนวปฏิบัติสำหรับการทำงานในเวลาที่มีการแพร่ระบาดของโรค/เมื่อไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามปกติ แต่ไม่สามารถยุติการเรียนการสอนได้ สรุปประเด็นได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
2. ประเด็นการบริหารจัดการทั่วไปภายในองค์กร
 - การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ
 - ปฏิบัติงานของอาจารย์และเจ้าหน้าที่
 - การสนับสนุนอาจารย์ เจ้าหน้าที่
3. ประเด็นปัญหาและอุปสรรค ความต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม

การบริหารจัดการการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

วิทยาลัยพยาบาล มีหอพักที่นักศึกษาทุกชั้นปีต้องพักค้างภายในวิทยาลัย โดย 1 ห้องนอนจะมีนักศึกษาอยู่ร่วมกันประมาณ 6-8 คน ส่วนการเรียนการสอนมีทั้งในห้องเรียนรวม ซึ่งจะมีนักศึกษาเรียนร่วมกันประมาณ 50-100 คน และห้องเรียนกลุ่มย่อยประมาณ 6-8 คน ดังนั้น จึงมีความเสี่ยงสูงมากในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID - 19 หากบริหารจัดการไม่ดีในการสนทนากลุ่ม จึงได้มีการเสนอแนวทางการบริหารจัดการการเรียนการสอนเพื่อการปฏิบัติงานของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ กรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ โดยมีหลักการว่า ให้จัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากหากเกิดโรคระบาดไม่ว่าจะเป็นโรคใดก็ตาม บุคลากรทางพยาบาลเป็นอีกบุคลากรหนึ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการบริหารจัดการให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามเวลา แต่ต้องรักษามาตรฐานและคุณภาพ ดังนี้

- 1) ปรับเปลี่ยนแผนการเรียนและปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน
- 2) ให้การสนับสนุนนักศึกษาในการป้องกันการ

ติดเชื้อ และกรณีที่มีการติดเชื้อ

ปรับเปลี่ยนแผนการเรียนและปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน

ช่วงที่มีโรคติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แพร่ระบาดหนัก โรงพยาบาลทุกแห่งที่เป็นแหล่งฝึกมีความเข้มงวดในการรักษาพยาบาล และมีผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิดที่มีอาการหนัก จำนวนมากที่รักษาตัวในโรงพยาบาล ทำให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับในโรงพยาบาลมีภาระงานมากขึ้น ดังนั้น โรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกจึงรับนักศึกษาพยาบาลในการฝึกปฏิบัติ วิทยาลัยฯ จึงต้องปรับเปลี่ยนแผนการเรียน โดย ปรับเปลี่ยนการเรียนวิชาที่เป็นภาคปฏิบัติ เป็น 2 ลักษณะตามบริบท ได้แก่

- ปรับเปลี่ยนวิชาปฏิบัติการพยาบาลเป็นวิชาทฤษฎี และปรับการเรียนการสอนใหม่เป็นแบบออนไลน์ และหรือ แบบผสมผสาน (Blended learning)
- ปรับวิธีการฝึกปฏิบัติ โดยผสมผสาน ระหว่างการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงบางรายวิชาที่แหล่งฝึกสามารถเปิดรับได้ ร่วมกับฝึกปฏิบัติในห้องทดลอง และการฝึกออนไลน์ สำหรับนักศึกษาที่ไม่สามารถฝึกในสถานการณ์จริงในช่วงเวลาที่จัดไว้ได้ อาจารย์นิเทศ ต้องบริหารจัดการให้มีการฝึกซ่อมเสริมในเวลาที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับนักศึกษาด้วย นอกจากนี้การนิเทศของอาจารย์ภาคปฏิบัติ ในขณะที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำได้โดย

- นิเทศในแหล่งฝึกตามปกติแต่ต้องปฏิบัติตามมาตรการของโรงพยาบาล เช่น ต้องตรวจหาเชื้อทุกสัปดาห์ และรับผิดชอบดูแลควบคุมนักศึกษาไม่ให้ออกนอกบริเวณที่กำหนดไว้ ตลอดระยะเวลาการฝึก

- มอบหมายอาจารย์พี่เลี้ยงของโรงพยาบาลเป็นแล่นักศึกษาและผู้นิเทศโดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

- นิเทศและสอนในห้องปฏิบัติการของวิทยาลัย โดยใช้หุ่น Sim man / Sim mum เป็นต้น

เมื่อปรับเปลี่ยนแผนการเรียนและวิธีการสอนสิ่งที่อาจารย์ต้องปฏิบัติ คือ การสอนแบบออนไลน์ ซึ่งอาจารย์สามารถทำการสอนที่ไหนก็ได้ที่มีอินเทอร์เน็ต แต่สิ่งอาจารย์ต้องพัฒนาทักษะเมื่อไม่สามารถสอนได้ในสภาวะปกติ คือการพัฒนาทักษะ การจัดกิจกรรมในการเรียนแบบออนไลน์ และสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อ และสามารถให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ได้

ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา นอกจากนี้อาจารย์ต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผล เช่น การสอบทางออนไลน์ ต้องแน่ใจว่านักศึกษาจะไม่ทุจริต หรือการประเมินผลทางออนไลน์ได้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ครอบคลุมตามที่กำหนด ให้การสนับสนุนนักศึกษาในการป้องกันการติดเชื้อ และกรณีที่มีการติดเชื้อ

สอดคล้องกับการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ วิทยาลัยพยาบาลฯ ทุกวิทยาลัยเครือข่ายภาคกลาง 2 ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ได้พิจารณาให้นักศึกษาบางชั้นปีอยู่ในหอพักวิทยาลัย เช่น ปี 3 และ ปี 4 เนื่องจากนักศึกษา 2 ชั้นปีนี้มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาได้ค่อนข้างน้อย และนักศึกษาปี 3 -4 มักเรียนวิชาชีพพยาบาลภาคปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในห้องปฏิบัติการพยาบาล ก่อนฝึกปฏิบัติจริง หรือฝึกสถานการณ์เสมือนจริงในห้องปฏิบัติการกรณีไม่สามารถฝึกในโรงพยาบาลได้ การควบคุมนักศึกษาให้อยู่ในหอพัก ควบคุมการเข้าออกนอกสถานที่เพื่อส่วนรวมจึงมีความจำเป็น โดยผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางการสนับสนุนนักศึกษาในการป้องกันการติดเชื้อ และกรณีที่มีการติดเชื้อสามารถสรุปได้ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการการดำเนิน และจัดหาระบบและกลไกการเพื่อควบคุมการป้องกันและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักศึกษา เจ้าหน้าที่และอาจารย์ได้รับวัคซีนในการป้องกันการติดเชื้อ
3. จัดหาสถานที่เพื่อรองรับ นักศึกษาที่มีการติดเชื้อ และกักตัวตามข้อตกลงร่วมกับแหล่งฝึกเพื่อเตรียมตัวฝึกหอและ/หรือแหล่งฝึกต่อไป
4. แจ้งมาตรการการเฝ้าระวังการป้องกันการติดเชื้อแก่ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาให้รับทราบโดยทั่วกัน
5. จัดหาสิ่งสนับสนุนพื้นฐาน ในวิทยาลัย เช่น แอลกอฮอล์ฟันทัน อ่างล้างมือ อุปกรณ์เพื่อเว้นระยะห่างเมื่อมีกิจกรรมให้กับนักศึกษา

การบริหารจัดการทั่วไปภายในองค์กร

การบริหารจัดการองค์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ให้ยึดนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและคำสั่งของแต่ละจังหวัด เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ลดการรวบตัว เว้นระยะห่าง ล้างมือ สวมหน้ากากตลอดเวลา เป็นสิ่งที่ต้องเข้มงวดในองค์กร ประเด็นการบริหารจัดการภายในองค์กรสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การให้ความรู้ ความเข้าใจและสร้างความตระหนัก จิตสาธารณะแก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาทุกคน เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ สาเหตุ อาการ พยาธิสภาพ การระบาด การรักษาพยาบาล รวมทั้งการกำจัดสิ่งคัดหลั่ง
2. ลดการแออัดของนักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย โดยพิจารณา
- นักศึกษาที่จำเป็นต้องพักในวิทยาลัย หรือนักศึกษาที่สามารถเรียนที่บ้านได้
- ลดการปฏิบัติงานที่วิทยาลัย โดยเฉพาะอาจารย์และเจ้าหน้าที่ ที่ต้องเดินทางและใช้รถโดยสารแบบสาธารณะ เช่น ปฏิบัติงานที่บ้าน 2 วัน ที่วิทยาลัย 3 วัน ขณะที่ปฏิบัติงานที่วิทยาลัยจัดตารางการปฏิบัติงานแบบเลื่อมเวลา เพื่อลดความหนาแน่นของประชากรในวิทยาลัย
3. ลดการพบปะ พูดคุยแบบเผชิญหน้า เปลี่ยนเป็นการประชุมแบบออนไลน์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันต่างๆ เช่น Zoom, Google, Meet, Line เป็นต้น
4. ให้งานแสดงผลการปฏิบัติงานที่บ้านและแสดงผลงานตามที่ระบุไว้ในบันทึกการขออนุมัติหลังปฏิบัติงาน

การอภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลเครือข่ายภาคกลาง 2 สถาบันพระบรมราชชนก ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถสรุปประเด็นการอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พฤติกรรมการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.17$, $SD=0.57$) และในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อาจารย์ปฏิบัติตามแนวทางป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ โดยอาจารย์มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, $SD=0.93$) ซึ่งอาจเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างรับรู้เกี่ยวกับมาตรการการป้องกันการแพร่

ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อลดอัตราความเสี่ยงในการสัมผัสโรค ที่สามารถรับรู้จากประกาศของจังหวัด นโยบายการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจากกระทรวงสาธารณสุข ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ หนังสือเวียน การประชุม นอกจากนี้ยังกลยุทธ์ในการสื่อสารของกระทรวงสาธารณสุขตลอดระยะเวลาที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคและรักษาสุขภาพเป็นไปอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง ได้แก่ การล้างมือบ่อยๆ เพื่อลดเชื้อโรคและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้ได้ผลเป็นอย่างดีในสภาวะที่มีการระบาดของโรคติดต่อที่สามารถแพร่กระจายผ่านการสัมผัสใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อ (19-20) ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรสาธารณสุขซึ่งต้องส่งผ่านการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันให้กับประชาชน มีพฤติกรรมในการป้องกันโรคในระดับสูง ขณะปฏิบัติงานที่บ้านกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติงานเต็มเวลาราชการ โดยมีการเข้าร่วมประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องผ่านระบบออนไลน์ และ/หรือ มีชั่วโมงสอนออนไลน์มากที่สุด ($\bar{X}=4.66$, $SD=0.62$) ส่วนงานที่ปฏิบัติขณะอยู่ที่บ้านอาจารย์ปฏิบัติงานด้านการสอน เช่น การทำแผนการสอน และการตัดเกรด ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.26$ $SD=.90$ และ $.86$) ส่วนการทำวิจัย อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}=3.67$ $SD=.84$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาของนักศึกษา ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องเปลี่ยนแปลงแผนการสอนวิธีการสอนในวิชาที่ถูกเลื่อนมาสอนก่อนเวลา

2. ผลการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่าอาจารย์มีผลปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.21 และพบว่าผลการปฏิบัติงานรายด้านทั้ง 3 ด้านรวมทั้งรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการปฏิบัติที่บ้านมีความยืดหยุ่น มีอิสระในการทำงาน อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย เนื่องจากไม่ต้องไปพบปะ เผชิญหน้ากับบุคคลอื่น รวมทั้งมีความสะดวกสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในหน่วยงาน ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักศึกษาได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับมนัสนันท์ ศรีนาครและพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ (2563) ที่พบว่า การทำงานจากที่บ้านให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าการทำงาน

แบบเดิมเพราะมีอิสระในการทำงานมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้ระบบการประชุมทางไกล นอกจากนี้ ชาลีณี ฐิติโชติพาณิชย์ (2563) กล่าวว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติต้องมีข้อตกลงระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน ที่ครอบคลุมการมอบหมายงาน กรอบระยะเวลา วิธีวัดผล โดยระหว่างการปฏิบัติงานบุคลากรสามารถเข้าถึงคำแนะนำ คำปรึกษา และมีเทคโนโลยีเชื่อมโยงการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานได้

3. แนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์พยาบาลไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่ปฏิบัติงานที่บ้านมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$ $SD=.32$) และแม้ว่าอาจารย์จะปฏิบัติงานที่บ้านแต่มีผลปฏิบัติงานตามเป้าหมายและผลสำเร็จตามที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.45$ และ 4.40 $SD=.56$ และ $.54$) รวมทั้งการได้ข้อเสนอแนะ จากการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานในกรณีที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้อาจารย์ไม่สามารถปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลได้ตามปกติ โดยการบริหารจัดการการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับสถานการณ์ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่ยังคงมาตรฐานและคุณภาพ สอดคล้องกับ ศราวุธ เรืองสวัสดิ์ และพวงเพ็ญ เผือกสวัสดิ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 และพบว่า การเรียนการสอนของ วิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดของ สถาบันพระบรมราชชนก ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID 19 จะเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งหมดทุกรายวิชาเต็มรูปแบบ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการศึกษา และประกาศหยุดการจัดการเรียนการสอนตาม นโยบายของรัฐบาลและจังหวัดที่ตั้ง วิทยาลัยฯ มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน ภาคทฤษฎี และภาคทดลอง/ภาคปฏิบัติ โดยส่วนใหญ่ ปรับเป็นการเรียนการสอนออนไลน์และปรับระยะเวลาของการเรียนการสอน ส่วนการฝึกภาคปฏิบัติมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเลื่อนการฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ซึ่งหลายสถาบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการฝึกปฏิบัติ เป็นการฝึกปฏิบัติโดยใช้สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา อภิปรายปัญหา แนวทางการพยาบาล

ร่วมกัน มีการฝึกทักษะในห้องปฏิบัติการมากขึ้น และหาโอกาสขอชมเชยการฝึกในสถานการณ์จริงเมื่อสถานการณ์ปกติ นอกจากนี้ยัง ใช้รูปแบบการประชุมปรึกษาทางทางพยาบาลเน้นการใช้กรณีศึกษา และศึกษาข้อมูลด้วยตนเองผ่านการดูแบบอย่างจากวิดีโอ (Chaleoykitti, Artsanthia, & Daodee ,2020)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำแนวทางการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติในภาวะปกติเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ของงานระหว่างผู้ที่ปฏิบัติงานที่บ้านและปฏิบัติงานตามปกติ
2. ควรขยายผลการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัยในภาพรวมขององค์กร ในการเผยแพร่และมีการพัฒนานำเทคโนโลยีมาใช้ให้ชัดเจนและครอบคลุมไปถึงวิธีวัดผลเทียบกับเป้าหมาย

References

- Baruch, B. D. (1968). *New ways in discipline*. New York: McGraw – Hill.
- Beach, S. (1975). *Personnel: The management of people at work* (3rd ed.). New York: Macmillan.
- Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2023). *Weekly epidemiological surveillance report*. Retrieved from http://www.ppho.go.th/webppho/dl_strat/F20171229090409.%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%A1. (in Thai)
- Best, J. W. (1997). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Chaleoykitti, S., Artsanthia, J., & Daodee, M. (2020). The effect of COVID-19 disease: Teaching and learning in nursing. *Journal of health and nursing research*, 36(2), 255-262. (in Thai)
- Chaline, T. (2020). *Factors influencing employees' use of telework a case study of a private company in Bangkok. looking at 'work from home' through research*. Retrieved from <https://www.thetsis.com/post/work-from-home>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Desilver, D. (2020). *Before the coronavirus, telework was an optional benefit, mostly for the affluent few*. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/03/20/before-the-coronavirus-telework-was-an-optional-benefit-mostly-for-the-affluent-few/>
- Goldman, L. (2020). *What are the rules of social distancing?*. Retrieved from <https://www.vox.com/2020/3/15/21179296/coronavirus-covid-19-social-distancing-bored-pandemic-quarantine-ethics>
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, 24(2), 105-112. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Graneheim, U. H., Lindgren, B. M., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse education today*, 56, 29-34. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002>

- Guan, W., Ni, Z., Hu, Y., Liang, W., Ou, C., He, J., & Zhong, N. (2020). Clinical characteristics of coronavirus disease 2019 in China. *The new England journal of medicine*, 1-13. <http://dx.doi:10.1056/NEJMoa2002032>
- Jaricksakulchai, J., Sillaparassamee, R., Ravinit, P., Maneewan, N., Noicharoen, R., & Jaima, S. (2022). Factor related to the behavior of using thao herbs during the COVID-19 situation, Khlong Luang District Pathum Thani Province. *EAU heritage journal science and technology*, 16(2), 135–151. (in Thai)
- Latif, M. I., & Dilshad, R. M. (2013). Focus group interview as a tool for qualitative research: An analysis. *Pakistan journal of social sciences (PJSS)*, 3(1), 191-198.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2006). New directions in goal-setting theory. *Current directions in psychological science*, 15(5), 265–268.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2013). *New developments in goal setting and task performance*. New York: Routledge.
- Laosirithawon, Y. (2019). *Nectec ace*. Retrieved from <https://www.nectec.or.th/news/news-pr-news/nectec-ace-online1.html>
- Manatnan, S., & Pichit, P. (n.d.) *Working remotely and at home Bundhitpattana institute management science*. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JEM/article/view/29085>
- Millet, J. D. (1954). *Management in the public service*. New york: Mc Graw Hill Book,. Company.
- Office of the National Security Council. (2023). *National crisis*. Retrieved from <https://www.nsc.go.th>
- Pearce, J. A. (2009). Successful corporate telecommuting with technology considerations for late adopters. *Organizational dynamics*, 38(1), 16-25. doi: 10.1016/j.orgdyn.2008.10.002
- Ryan, T. A., & Smith, P. C. (1954). *Principle of industrial psychology*. New York: The Mcnanla Press Company.
- Rueangsawat, S., & Phuaksawat, P. (2022). Teaching and learning management during the COVID-19 outbreak among nursing colleges of the Praboromarajchanok Institute. *Journal of health research and innovation*, 4(2),101-114.
- Saengai, A., Junsukon, E., Srijaroen, W., & Lamchom, L. (2021). Effectiveness of empowerment program using the application of social media communication to change COVID-19 prevention behaviors of employees at Pibulsongkram Rajabhat University. *EAU heritage journal science and technology*, 15(2), 181–191. (in Thai)
- Simon, H. A. (1960). *Administrative behavior*. New York: The McMillen Company.
- Sodkomkam, N., & Hirunkhro, B. (2022). A model management during epidemic of Coronavirus 2019 (COVID-19) in community level among Samut Songkhram Province. *Eau heritage journal science and technology*, 16(3),149-162.
- Vilhelmson, B., & Thulin, E. (2016). Who and where are the flexible workers? exploring the current diffusion of telework in sweden. *New technology work and employment*, 31(1), 77-96. <https://doi.org/10.1111/ntwe.12060>
- Vroom, V. H. (1964). *Work and motivation*. New York: John Wiley & Sons.
- White, D. D. (1989). *Organization Behavior*. New York: Jimone & Schaster.

World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Retrieved from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

Worldometer. (2020). *COVID-19 Coronavirus pandemic*. Retrieved from <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในอนาคต

Components of Student Affairs Administration of Private Universities in the Future

อภิปราย ดวงน้อย¹ และ ปองสิน วิเศษศิริ¹

Apiprai Doungnoi¹ and Pongsin Viseshsiri¹

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Doctor of Education in Education Administration, Eastern Asia University

Received: March 23, 2023

Revised: March 31, 2023

Accepted: March 31, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสังเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 27 รายการ และ (2) แบบประเมินองค์ประกอบ ซึ่งทำการประเมินความเหมาะสมโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย (1.1) การจัดการองค์กร (1.2) งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก (1.3) ความรับผิดชอบทางกฎหมายและจรรยาบรรณ (1.4) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน (1.5) การรายงานและการประเมินผล (2) องค์ประกอบของงานกิจการ นักศึกษา คือ (2.1) งานบริการด้านที่พักอาศัย (2.2) งานบริการช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา (2.3) งานด้าน กิจกรรมนักศึกษา (2.4) งานบริการด้านความพิการ (2.5) งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ (2.6) งานบริการ ด้านการแพทย์และสุขภาพ (2.7) งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา (2.8) งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงาน การ จ้างงาน โดยความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน มีความเหมาะสมในทุก ด้าน และความเหมาะสมของกรอบแนวคิดงานด้านกิจการนักศึกษา มีความเหมาะสมในทุกด้าน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการนักศึกษา, งานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน, อนาคต

Abstract

This research was a Mixed Method research. The objective of this research was to study the components of student affairs administration of private universities. The tools used in the research consisted of (1) a content synthesis model from 27 related documents and (2) the component assessment form the suitability was assessed by 5 experts using statistics, mean, standard deviation, and content analysis. The research results showed that (1) components of student affairs administration consisted of (1.1) organizational management (1.2) budget and facilities (1.3) legal and ethical responsibilities (1.4) relationship between agencies and communities (1.5) reporting and evaluation

(2) components of student affairs are (2.1) housing services (2.2) financial assistance and scholarship services (2.3) student activities (2.4) safety services persons with disabilities (2.5) international student support services (2.6) medical and health services (2.7) counseling and psychology services (2.8) career, internship, and employment services. The appropriateness of the concept of student affairs administration of private universities is appropriate in all aspects and the appropriateness of the conceptual framework of student affairs are appropriate in all aspects.

Keywords: Student Affairs, Administration of Student Affairs in Private Universities, the Future

บทนำ

การบริหารกิจการนักศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดขึ้น เพื่อให้บริการและสวัสดิการ รวมไปถึงการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 5 1) พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกได้ และ 2) พัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Higher Education Act 2019, 2019)

ปัญหาที่พบด้านการบริหารกิจการนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา คือ ขาดผู้บริหารที่เข้าใจหลักการบริหารงานกิจการนักศึกษา ผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติของงานกิจการนักศึกษา รวมถึงปัญหาด้านการวางแผนการบริหารงานที่ต่อเนื่อง และการขาดการบูรณาการระหว่างฝ่ายกิจการนักศึกษาและฝ่ายวิชาการ (Kajonsilp, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับ Wirangkorn (2011) ที่พบว่า กิจการนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งประสบปัญหาในด้านการดำเนินงาน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบ (1)การบริหารและการดำเนินงาน (2)ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านงานกิจการนักศึกษา บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้

ศึกษาเกี่ยวกับงานด้านการบริหารกิจการนักศึกษาโดยตรง ส่วนการทำกิจกรรมเฉพาะด้านเพื่อพัฒนานักศึกษา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ (3) ขาดการประสานงานกิจกรรมนักศึกษา ร่วมกัน ทั้งระดับกองพัฒนานักศึกษา คณะ องค์กรนักศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Thongkab, 2015) ทำให้เกิดกรณีที่กิจกรรมนักศึกษาบางอย่างมหาวิทยาลัยกลับไม่รับรู้ ยกตัวอย่าง เช่น การไปร่วมตัวคัดค้านรัฐบาล การไม่เอาเข็ม พระเกี้ยว ธรรมจักร เป็นต้น

จะเห็นได้ว่างานกิจการศึกษามีปัญหาเดิมๆ มาตั้งแต่ทศวรรษที่แล้ว และยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญ และการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2564-2573) ซึ่งเป็นช่วงที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ในเบื้องต้นอาจทำนายได้ว่า การดำเนินงานในอนาคตของงานกิจการนักศึกษาจะต้องพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างมากขึ้น ดังนั้น งานกิจการนักศึกษาในยุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศเป็นหลัก เพิ่มคุณลักษณะที่จะเอื้อต่อการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดน มุ่งเน้นสู่ “ความเป็นพลเมืองโลก” ที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยมีสมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ที่หลากหลาย เผชิญความเปลี่ยนแปลง ช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้ ฝ่ายกิจการศึกษามีภารกิจในการให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมในการเรียนและสามารถพัฒนานักศึกษาเพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ สอดคล้องกับ Ludeman, Osfield, Hidalgo, Oste and

Wang (2009) พบว่า กิจกรรมนักศึกษามีความสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะและประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับกิจกรรมนักศึกษาเป็นสิ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น การใช้เทคโนโลยีในการประชุม สโมสรนักศึกษา, การใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษา, การใช้เทคโนโลยีจัดเก็บและบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีรูปแบบการบริหารที่ยืดหยุ่น และมีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต จึงต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงงานและวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยปรับแนวคิด มุมมองใหม่ ๆ ในวิธีการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า ในอนาคตที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมายน จะมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนอย่างไร (1) งานด้านใดควรปรับปรุงให้ดีขึ้น (2) งานด้านใดควรเสริมเข้ามาเพื่อให้เหมาะกับยุคสมัย และมหาวิทยาลัย ๆ จะต้องมีการพัฒนาและยกระดับการบริหารกิจการนักศึกษาในเรื่องใด อย่างไร เพื่อให้ผู้บริหารกิจการนักศึกษาจะสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปบริหารจัดการองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาการบริหารกิจการนักศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารกิจการนักศึกษาและงานด้านกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ใน 2 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การบริหารกิจการนักศึกษา

ศึกษาแนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการ

บริหารกิจการนักศึกษา ได้แก่ วิวัฒนาการมหาวิทยาลัย เอกชน หลักการและแนวคิดในการบริหารมหาวิทยาลัย กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานการผลิตบัณฑิต ทฤษฎีการบริหารกิจการนักศึกษา วิวัฒนาการของการบริหารกิจการนักศึกษา แนวคิดการบริหารงานกิจการนักศึกษา

2. งานกิจการนักศึกษา

ศึกษาแนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา ได้แก่ ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา ซึ่งจะได้ทำการศึกษาเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย อนาคตภาพการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในทศวรรษหน้าต่อไปในการทำการวิจัยระยะที่สอง โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิด ดังนี้

1. การบริหารกิจการนักศึกษา

การบริหารกิจการนักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์แนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษาของ Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2020); Kleabparn, Mapavong and Jitgaroon (2014); Bailey and Brown (2016); Abbas, Fiaz, Batool and Fareed (2012) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ (1) การจัดการองค์กร (2) งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ความรับผิดชอบทางกฎหมายและจรรยาบรรณ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน (5) การรายงานและการประเมินผล

2. งานด้านกิจการนักศึกษา

งานด้านกิจการนักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์แนวคิดงานด้านกิจการนักศึกษาของ Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2020), Massachusetts Institute of Technology (2019), Stanford University (2019), Harvard University (2019), University of Cape Town (2019), University of The Witwatersrand, Johannesburg (2019), The

American University in Cairo (2019), University of Sydney (2019), University of Melbourne (2019), University of New South Wales (2019), University of Cambridge (2019), University of Oxford (2019), Imperial College London (2019), Tsinghua University (2014), National University of Singapore (2019), Hong Kong University of Science and Technology (2019), Chulalongkorn University (2019), Mahidol University (2017), Chiang Mai University (2019), Bangkok University (2019), Sripatum University (2019), Dhurakij Pundit University (2022) แบ่งออกเป็น 8 งาน ดังนี้ (1) งานบริการด้านที่พักอาศัย (housing service) (2) งานบริการช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา (financial aid and scholarship) (3) งานบริการด้านกิจกรรมนักศึกษา (student activity) (4) งานบริการด้านความพิการ (disability service) (5) งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ (international student support) (6) งานบริการด้านการแพทย์และสุขภาพ (Health and Medical Services) (7) งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา (counseling and psychology service) (8) งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงาน การจ้างงาน (career services, internships, employment)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) ในขั้นตอนที่ 1-2 และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative) ในขั้นตอนที่ 3 ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย ฐานข้อมูลจากกระบบอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารงานกิจการนักศึกษา ได้แก่

1.1 วิวัฒนาการสถาบันมหาวิทยาลัยเอกชน (Rugmai, Tachaphahapong & Polsaram, 2016)

1.2 หลักการและแนวคิดในการบริหารมหาวิทยาลัย (Sinlarat, 2019)

1.3 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) (Office of the Higher Education Commission, 2017)

1.4 มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา (Higher Education Act 2019, 2019)

1.5 มาตรฐานการผลิตบัณฑิต (Office of the Higher Education Commission, 2009)

1.6 ทฤษฎีการบริหารกิจการนักศึกษา (Naresuan University, 2020)

1.7 วิวัฒนาการของการบริหารกิจการนักศึกษา (Natthunatirui & Intarak, 2019)

1.8 แนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษา (Good, 1973; Kajonsilp, 2007)

1.9 การบริหารกิจการนักศึกษา (Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2020); Kleabparn, Mapavong and Jitgaroon (2014); Kajonsilp (2007); Bailey and Brown (2016); Abbas, Fiaz, Batool and Fareed (2012)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักศึกษา

2.1 ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักศึกษา Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2020)

2.2 งานกิจการนักศึกษา Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2020), Massachusetts Institute of Technology (2019), Stanford University (2019), Harvard University (2019), University of Cape Town (2019), University of The Witwatersrand, Johannesburg (2019), The American University in Cairo (2019), University of Sydney (2019), University of Melbourne (2019), University of New South Wales (2019), University of Cambridge (2019), University of Oxford (2019), Imperial College London (2019), Tsinghua University (2014), National University of Singapore (2019),

Hong Kong University of Science and Technology (2019), Chulalongkorn University (2019), Mahidol University (2017), Chiang Mai University (2019), Bangkok University (2019), Sripatum University (2019), Dhurakij Pundit University (2022)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Abbas, Fiaz, Batool and Fareed (2012); Bailey and Brown (2016); Browne, Speed and Walker (2015); Kinzie and Hurtado (2017); Newberry (2013); Pansiri and Sinkamba (2017); Sundt, Berry and Ortiz (2017); Natthunatirui and Intarak (2019); Meesup and Donprasit, 2017; Thongkab (2015); Laowasdikun (2014); Niampradit, Chaiyopatham and Polsaram (2015); Kleabparn, Mapavong and Jitgaroon (2014); Chanpensri (2011); Korkerd, Unkong, Nopparak and Nakapong (2021); Ubolthip, Ponathong and Pattrawiwat (2019); Khamcharoen, Hongsiriwat and Pholsaram (2017); Sawatdivisit and Banjakeeree (2020)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความถี่

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. นำองค์ประกอบจากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำ (ร่าง) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน และองค์ประกอบงานกิจการนักศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานกิจการนักศึกษา 2) ด้านการบริหารการศึกษา 3) ด้านการวิจัย เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน และองค์ประกอบงานกิจการนักศึกษา

2. ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน และองค์ประกอบงานกิจการนักศึกษา โดยให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษา งานกิจการนักศึกษา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลและประชากร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวคิดงานกิจการนักศึกษา และการบริหารกิจการนักศึกษา จำนวน 27 รายการ

2. ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารกิจการนักศึกษา ด้านบริหารการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลหรือวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติและประสบการณ์การทำงานที่สอดคล้องกับองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารกิจการนักศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. แบบสังเคราะห์เนื้อหาแนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. แบบประเมินองค์ประกอบของการบริหารงานกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบฯ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โดยทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความครอบคลุม และความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิค IOC (Index of item Objective Congruence) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สรุปสาระ

สำคัญและเรียบเรียงรายการโดยการวิเคราะห์ความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา จัดเรียงเป็นหมวดหมู่ และสรุปรวมเป็นองค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน และองค์ประกอบงานกิจการนักศึกษา

2. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการประเมินความเหมาะสม จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน และองค์ประกอบของงานกิจการนักศึกษา

2) ประสานขอความร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิในการนำเสนอแบบประเมินความเหมาะสม

3) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินองค์ประกอบ โดยเก็บข้อมูลเป็นเชิงปริมาณ ด้วยประเมินความเหมาะสม รวมถึงให้ข้อเสนอแนะในข้อคำถามปลายเปิด

4) สรุปข้อมูลเพื่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data collection) จากแบบสังเกตเนื้อหาและเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบประเมินองค์ประกอบของการบริหารงานกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (frequency) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดทำองค์ประกอบการวิจัยจากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบมาวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบและวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา เพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การบริหารกิจการนักศึกษา ในการวิจัยนี้ คือ เทคนิค วิธีการดำเนินการ แนวทางปฏิบัติของการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารกิจการนักศึกษาตามภารกิจสถาบันอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการองค์กร 2) ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายและจรรยาบรรณ 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน 5) ด้านการรายงานและการประเมินผล

1.2 งานกิจการนักศึกษา ในการวิจัยนี้ คือ งานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนักศึกษา ทั้งงานสวัสดิการของนักศึกษา การบริการนักศึกษา และการพัฒนานักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แบ่งออกเป็น 8 งาน ดังนี้ 1) งานบริการด้านที่พักอาศัย 2) งานบริการด้านช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา 3) งานกิจกรรมนักศึกษา 4) งานบริการด้านความพิการ 5) งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ 6) งานบริการด้านการแพทย์และสุขภาพ 7) งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา 8) งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงานและการจ้างงาน

ตาราง 1

องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

องค์ประกอบ	
การบริหารกิจการนักศึกษา 5 ด้าน	1. ด้านการจัดการองค์กร 2. ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก 3. ด้านความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายและจรรยาบรรณ 4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน 5. ด้านการรายงานและการประเมินผล
งานกิจการนักศึกษา 8 งาน	1. งานบริการด้านที่พักอาศัย 2. งานบริการด้านช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา 3. งานด้านกิจกรรมนักศึกษา 4. งานบริการด้านความพิการ 5. งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ 6. งานบริการด้านการแพทย์และสุขภาพ 7. งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา 8. งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงานและการจ้างงาน

ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัย พบว่า

จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารกิจการนักศึกษา ด้านบริหารการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลหรือวิจัย จากการประเมินความเหมาะสม ได้ผลการวิเคราะห์กรอบแนวคิดด้านการบริหารกิจการนักศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษา พบว่า แนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน มีความเหมาะสมในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.40-4.80 โดยด้านการรายงานและการประเมินผล ด้านการจัดการองค์กร ด้านความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายและจรรยาบรรณ และด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด และงานด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบงานด้านกิจการนักศึกษา มีความเหมาะสมในทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.40-5.00 โดยงานบริการด้านช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และงานด้านกิจกรรมนักศึกษา อยู่ในระดับมาก

เหลือทางการเงินและทุนการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด งานบริการด้านที่พักอาศัย งานบริการด้านความพิการ บริการด้านการแพทย์และสุขภาพ งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงาน การจ้างงาน และ งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ และงานด้านกิจกรรมนักศึกษา อยู่ในระดับมาก

2.3 จากการสังเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมเห็นชอบร่างองค์ประกอบ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1) แนวคิดงานด้านกิจการนักศึกษา ได้แก่ (1) ควรพิจารณาของกิจการนักศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะงานบริการด้านอาชีพ ควรเพิ่มมิติของการเตรียมตัวเข้าสู่การจ้างงาน การพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งเรื่องทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และการสร้างเครือข่าย (2) การส่งเสริมคุณลักษณะในเรื่องความฉลาดรู้ในด้านดิจิทัล (Digital & Competency) (3) งานบริการทาง Information Technology

2) แนวคิดการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายและจรรยาบรรณ ควรเพิ่มมิติของบรรทัดฐาน (norm) ของสังคม (2) การรายงานและการประเมินผล ควรนำ Big Data และ Data Analytic มาใช้เป็นเครื่องมือใน

การบริหารงานกิจการนักศึกษา (3) ควรเพิ่มการบริหารความเสี่ยงในเรื่องของ Digital Literacy เป็นต้น

ตอนที่ 3 องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน นำผลการประเมินความเหมาะสมที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงองค์ประกอบและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงให้ฉบับสมบูรณ์ ดังนี้

1. การบริหารกิจการนักศึกษา หมายถึง ความเป็นไปได้ในอนาคตของการบริหารกิจการนักศึกษาจากความเป็นจริงในปัจจุบันหรือจากการคาดการณ์แนวโน้มที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นองค์ประกอบของชุดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการบริหารงานกิจการนักศึกษา และแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่เหมาะสมกับอนาคตภาพของการบริหารงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในทศวรรษหน้า ที่เป็นเทคนิค วิธีการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อควรปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามองค์ประกอบ โดยเป็นความคิดเห็นร่วมของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการบริหารกิจการนักศึกษา ดังต่อไปนี้

1) ด้านการจัดการองค์กร หมายถึง การจัดสายการบังคับบัญชาภายในองค์กรกิจการนักศึกษา โดยงานแต่ละงานต้องกำหนด นโยบาย วิธีดำเนินงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรของแต่ละตำแหน่ง รวมทั้งมีการวางแผน สรรหา คัดเลือก แต่งตั้ง และการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และ/หรือมีประสบการณ์ในงานด้านกิจการนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง ฝ่ายกิจการนักศึกษาต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงาน รวมทั้งจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น ห้องทำงาน ห้องประชุม อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน

3) ด้านความรับผิดชอบต่อทางกฎหมายและจรรยาบรรณ หมายถึง บุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาต้องศึกษาและปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน หมายถึง ฝ่ายกิจการนักศึกษามีการปฏิบัติงานที่ต้องการความร่วมมือ ประสานงาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

5) ด้านการรายงานและการประเมินผล หมายถึง ฝ่ายกิจการศึกษารายงานและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง ชัดเจน โดยใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลต้องเก็บข้อมูลจากนักศึกษาและ/หรือผู้เกี่ยวข้อง และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. งานกิจการนักศึกษา หมายถึง งานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนักศึกษาทั้งงานด้านสวัสดิการของนักศึกษา การบริการนักศึกษา และการพัฒนานักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1) งานบริการด้านที่พักอาศัย (housing service) หมายถึง การให้ข้อมูลและให้บริการที่พักอาศัยที่มีความสะอาด สะดวกสบายและปลอดภัย รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมในหอพักเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของนักศึกษา

2) งานบริการด้านช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา (financial aid and scholarship) หมายถึง ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในหลากหลายรูปแบบตาม ความต้องการและความจำเป็น เพื่อให้นักศึกษามีความพร้อมในการศึกษา

3) งานด้านกิจกรรมนักศึกษา (student activity) หมายถึง การส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมทางด้านวิชาการและวิชาชีพ กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

4) งานบริการด้านความพิการ (disability service) หมายถึง การบริการช่วยเหลือนักศึกษาพิการในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการเงิน การให้คำปรึกษา และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเรียนจนบรรลุเป้าหมาย

5) งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ (international student support) หมายถึง การบริการช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม ให้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและบรรลุเป้าหมายด้านการศึกษา โดยบริการติดต่อประสานงานกับกระทรวงต่างประเทศ สถานทูตหรือหน่วยงาน

ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักศึกษา

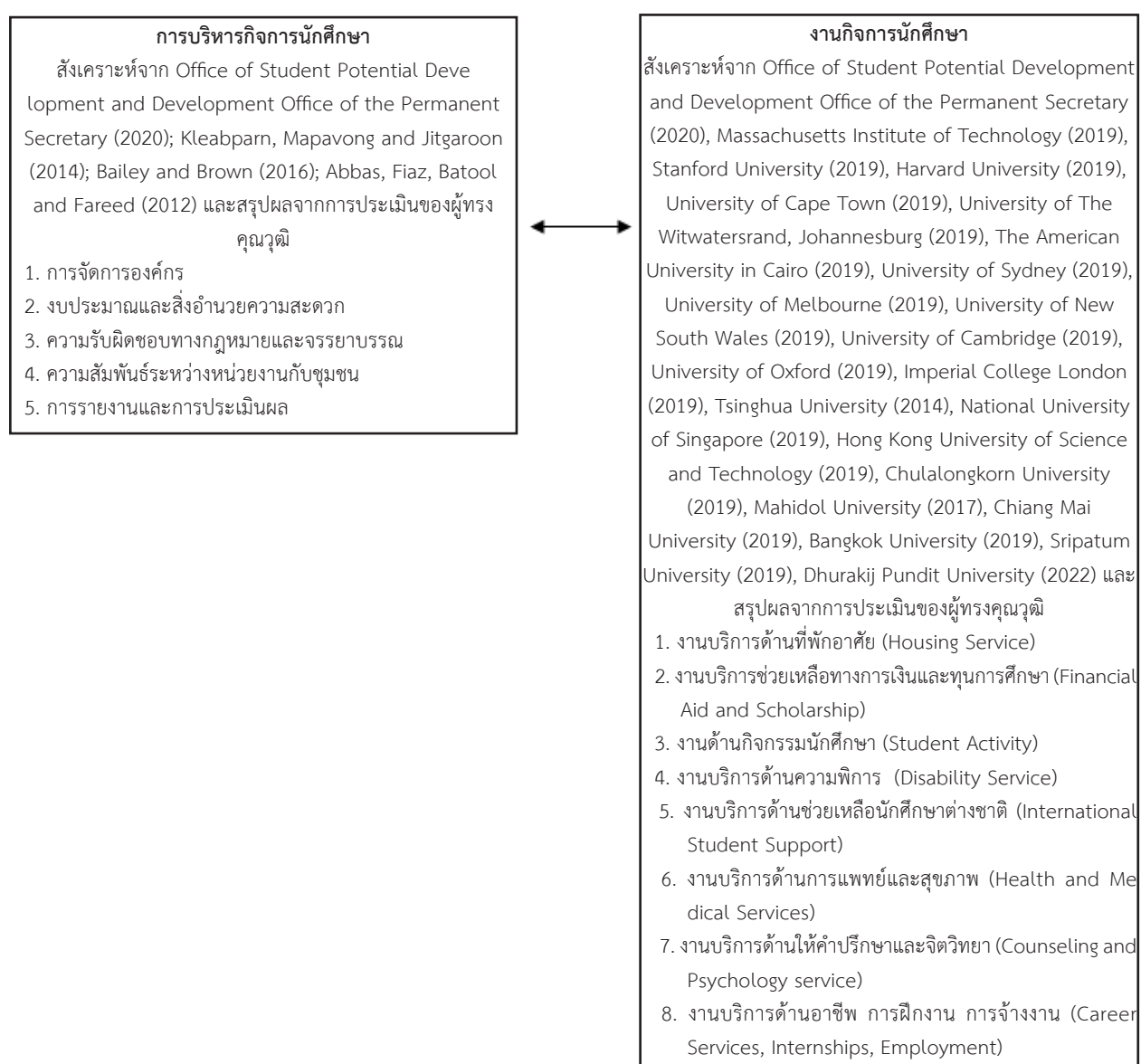
6) งานบริการด้านการแพทย์และสุขภาพ (health and medical services) หมายถึง การให้บริการดูแลทางด้านการพยาบาลและบริการตรวจรักษาโรค รวมทั้งให้บริการ ด้านเภสัชกรรม บริการจิตเวชแก่นักศึกษา

7) งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา (counseling and psychology service) หมายถึง การให้คำปรึกษาทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม ตลอดจนช่วยเหลือให้นักศึกษาเพื่อให้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

8) งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงานและการจ้างงาน (career services, internships, employment)

หมายถึง การให้บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านอาชีพ ตลาดแรงงาน และข่าวการรับสมัครงานของหน่วยงาน จัดทำข้อมูลข่าวสารออนไลน์ด้านตลาดแรงงานและการมีงานทำ สร้างเครือข่ายกับสถานประกอบการ ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาได้พบกับผู้ประกอบการโดยตรง

โดยทั้ง 2 องค์ประกอบจะนำไปสู่การศึกษานาครตภาพการบริหารงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2564-2573) ต่อไป

ภาพ 1 องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาและงานด้านกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

1. การบริหารกิจการนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนมีความเหมาะสมในทุกด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการจัดการองค์กร (2) ด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ด้านความรับผิดชอบทางกฎหมายและจรรยาบรรณ (4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน (5) ด้านการรายงานและการประเมินผล

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อให้บริการและสวัสดิการ รวมไปถึงการพัฒนาการศึกษาในรอบด้าน เป็นการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Lalitvasupinyo (2012) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่พึงประสงค์ พบว่าสถาบันควรมีการกำหนดนโยบายของงานกิจการนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนาเยาวชนพร้อม ๆ กันทุกด้าน ตั้งแต่สุขภาพทางกาย สติปัญญา และความสามารถทางสังคม ค่านิยม จริยธรรม วัฒนธรรม เพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เป็นตัวของตัวเอง เป็นบุคคลที่มีความสุข รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมอย่างภาคภูมิใจ เป็นต้น ทั้งนี้ Kleabparn, Mapavong and Jitgaroon (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าหลักการบริหารจัดการกิจการนักศึกษาเป็นแบบ POSD CoRB 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นตอนการวางแผน (planning) (2) ขั้นตอนการจัดองค์กร (organizing) (3) ขั้นตอนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน (staffing) (4) ขั้นตอนการอำนวยการ (directing) (5) ขั้นตอนการประสานงาน (coordinating) (6) ขั้นตอนการรายงาน (reporting) (7) ขั้นตอนการงบประมาณ (budgeting) และรูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย (1) นโยบายการบริหารกิจการนักศึกษา (2) คุณลักษณะของผู้บริหารและผู้บริหารงานกิจการนักศึกษา (3) คณะกรรมการบริหารงานกิจการนักศึกษา (4) ขอบข่ายงานกิจการนักศึกษา

กระบวนการบริหารกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนงานกิจการนักศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การจัดองค์กรงานกิจการนักศึกษา ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผนงานกิจการนักศึกษา ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลงานกิจการนักศึกษา ขั้นตอนที่ 5 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานกิจการนักศึกษา (Arampongpun, 2021)

2. งานกิจการนักศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนมีความเหมาะสมในทุกด้าน ประกอบด้วย (1) งานบริการด้านที่พักอาศัย (2) งานบริการด้านช่วยเหลือทางการเงินและทุนการศึกษา (3) งานด้านกิจกรรมนักศึกษา (4) งานบริการด้านความพิการ (5) งานบริการด้านช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติ (6) งานบริการด้านการแพทย์และสุขภาพ (7) งานบริการด้านให้คำปรึกษาและจิตวิทยา (8) งานบริการด้านอาชีพ การฝึกงาน การจ้างงาน

จะเห็นได้ว่า งานกิจการนักศึกษาเป็นการให้บริการและสวัสดิการ รวมไปถึงการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย สังคม สติปัญญา บุคลิกภาพ และจิตใจที่ดี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่ง Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary (2019) ได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินการตามมาตรฐานกิจการนักศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) การกิจด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีขอบข่ายการดำเนินงานในเรื่อง การบริการด้านที่พักอาศัย การจัดบริการเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การจัดบริการด้านแนะแนวและให้คำปรึกษา การจัดบริการวางตัวบุคคลด้านอาชีพ การจัดบริการด้านศาสนกิจในสถาบัน การจัดบริการด้านสุขภาพและสุขภาวะ การจัดบริการศึกษานานาชาติ (2) การกิจด้านเสริมสร้างลักษณะนิสัย วินัยนักศึกษา (3) การกิจด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริม เต็มเต็ม ศักยภาพนักศึกษา มีขอบข่ายการดำเนินกิจกรรมนักศึกษา และกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษา (4) การกิจด้านศิษย์เก่าสัมพันธ์ และ (5)

ภารกิจด้านการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดค่านิยมที่ดี อีกทั้ง Good (1973) ได้กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาได้จัดให้มีงานด้านกิจการนักศึกษาเพื่อช่วยเหลือและเสริม Soft Skills ให้แก่นักศึกษา โดยจัดให้กิจการนักศึกษาครอบคลุมงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดบริการให้กับนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นงานบริการนักศึกษาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เช่น การให้คำปรึกษา สวัสดิการนิสิตนักศึกษา การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ การจัดหางาน บริการหอพักและที่ปรึกษาองค์กรนิสิตนักศึกษา ทั้งนี้ Meesup and Donprasit (2017) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการนักศึกษา ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมและคุ้มค่า มีประโยชน์ เกิดการเรียนรู้และความสามารถหลากหลาย เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและประโยชน์เพื่อสังคม สนับสนุนงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจเยี่ยมเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่ทำชื่อเสียง เสริมสร้างความรักและผูกพันในสถาบันและวิชาชีพ จัดเตรียมความพร้อม จัดทำเอกสารและสื่อในการให้บริการตั้งแต่แรกเข้า จัดสรรตามสิทธิอย่างทั่วถึงและสะดวกในการใช้บริการ จัดทุนการศึกษา และทุนฉุกเฉิน จัดคลินิกบริการสุขภาพ จัดหอผู้ป่วยเป็นการเฉพาะ ประกันอุบัติเหตุ จัดโครงการดูแลจิตใจ และประเมินความพึงพอใจ จัดการปฐมนิเทศ ปัจฉินิเทศ การแนะนำวิชาชีพ ติดตาม วิเคราะห์ข้อมูล ค้นหาสาเหตุผู้ที่มีปัญหาในการศึกษา ปรับปรุงและจัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์ มาตรฐาน เรื่องวินัยนักศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมสร้างความผูกพันระหว่างครู-ศิษย์ หรือ รุ่นพี่-รุ่นน้อง มีการประชาสัมพันธ์และเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด รวมทั้ง Korkerd, Unkong, Nopparak and Nakapong (2021) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานกิจการนักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ด้านหลัก ๆ คือ (1) ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วยงานบริการและสวัสดิการนักศึกษา งานทุนการศึกษา งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน งานวินัยนักศึกษา งานธุรการและงานกีฬา และ (2) ด้านพัฒนานักศึกษา โดย

เฉพาะงานกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งเป็นภาระงานประจำของฝ่ายกิจการนักศึกษา และมีการเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใน 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะด้านริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจิตอาสา รวมถึงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและการสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตนักศึกษาทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม มุ่งสู่ความเป็นสากลให้เพียงพอแก่นักศึกษา งานกิจการนักศึกษาในยุคใหม่ต้องขยายแนวคิดจากกรอบเดิมที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ เป็นหลักสู่การเพิ่มคุณลักษณะที่จะเอื้อต่อการดำรงชีวิตในโลกไร้พรมแดนหรือควรมุ่งเน้นสู่ “ความเป็นพลเมืองโลก” ที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้โดยมีสมรรถนะและทักษะต่าง ๆ ที่หลากหลาย สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลง ช่วยเหลือตัวเองได้และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ รวมทั้งต้องมีทักษะการปรับตัว (adaptability skills) ให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารด้านกิจการนักศึกษาสามารถนำองค์ประกอบไปประกอบการพัฒนาการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษา โดยใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษาของสถาบัน
2. อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานกิจการนักศึกษา สามารถนำองค์ประกอบไปศึกษาวิจัยต่อยอดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน
2. ศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษา
3. ศึกษาอนาคตภาพในการบริหารกิจการนักศึกษาและงานกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนในอนาคต

References

- Abbas, N. N., Fiaz, M., Batool, R., & Fareed, Z. (2012). *Student affairs management: Challenges for contemporary academia. Managerial challenges of the contemporary society proceedings*. Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/1287028552>
- Aramongpun, S. (2021). *The management of student affairs to develop the student' Characteristics in private higher education institutions (Doctoral dissertation)*. Naresuan University: Phitsanulok. (in Thai)
- Bailey, T. L., & Brown, A. (2016). Online student services: Current practices and recommendations for implementation. *Journal of educational technology systems*, 44(4), 450-462. doi: <https://doi.org/10.1177/0047239515616956>.
- Bangkok University. (2019). *The creative university*. Retrieved from <https://www.bu.ac.th/th/>. (in Thai)
- Browne, J., Speed, D., & Walker, L. (2015). Student affairs in Canada in 2013: Perceptions, trends, and an outlook toward the future. *Canadian journal of higher education*, 45(4), 343-360.
- Chanpensri, A. (2011). *A proposed collaborative model between academic affairs and student affairs for student development in Thai Higher Education Institution (Doctoral dissertation)*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chiang Mai University. (2019). *Student development division of Chiangmai University*. Retrieved from https://cmu.ac.th/th/Organization/student_development_division/aboutus. (in Thai)
- Chulalongkorn University. (2019). *Office of student affair Chulalongkorn University*. Retrieved from <https://www.chula.ac.th/academics/studentaffair/>. (in Thai)
- Dhurakij Pundit University. (2022). *Student affairs*. Retrieved from <https://www.dpu.ac.th/sao/>. (in Thai)
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed.). New York: McGrawHill Book Company.
- Harvard University. (2019). *Student affairs*. Retrieved from <https://www.gse.harvard.edu/about/student-affairs>.
- Higher Education Act 2019. (2019). *The royal gazette*, 136(57), 54. http://ratchakitcha.sou.go.th/DATA/PDF/2562/A/057/T_0054.PDF. (in Thai)
- Hong Kong University of Science and Technology. (2019). *Office of student affairs*. Retrieved from https://www.ust.ac.kr/prog/deptPerson/eng/sub01_04_01_01/21200/list.do;jsessionid=A7E70D69D2FCBC96B8CEB923F11BA9BB
- Imperial College London. (2019). *Student service*. Retrieved from <https://www.imperial.ac.uk/student-support-zone/student-services/>
- Kajonsilp, S. (2007). *Principles of student affairs administration*. Bangkok: Division of Student Affairs, Kasetsart University. (in Thai)
- Khamcharoen, N., Hongsirawat, A., & Pholsaram, P. (2017). The administration of the faculty of education at Rajabhat Universities in the next decade. *Journal of education*, 45(1), 121-137. (in Thai)
- Kinzie, J., & Hurtado, S. S. (2017). Taking advantage of student engagement results in student affairs. *New directions for student services*, 159, 35-46. doi: 10.1002/ss.20225

- Kleabparn, U., Mapavong, J., & Jitgaroon, P. (2014). Developing guidelines on student affairs of Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok Province. *Humanities and social science journal of graduate school, Pibulsongkram Rajabhat University*, 8(1), 96-104. (in Thai)
- Korkerd, P., Unkong, T., Nopparak, S., & Nakapong, N. (2021). The results of the assessment of the model of students affairs administration to development the 21st century learning skills of autonomous university. *Journal of humanities and social sciences University of Phayao*, 9(1), 1-14. (in Thai)
- Lalitvasupinyo, A. (2012). *The desirable model of student affairs administration. A case study of regular students*. Nakhon Pathom Rajabhat University: Nakhon Pathom Province. (in Thai)
- Laowasdikun, P. (2014). *Higher education institution management strategies for developing citizenship of university students (Doctoral dissertation)*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Ludeman, R. B., Osfield, K. J., Hidalgo, E. I., Oste, D., & Wang, H. S. (2009). *Student affairs and services in higher education: Global foundations, issues and best practices (p.61)*. Belgium: International Association of Student Affairs and Services (IASAS).
- Massachusetts Institute of Technology. (2019). *Division of student life*. Retrieved from <https://studentlife.mit.edu/>
- Meesup, R., & Donprasit, T. (2017). Student affairs administration of the faculty of medicine under the government University in Bangkok Metropolis. *EAU heritage journal social science and humanity*, 7(3), 59-69. (in Thai)
- Naresuan University. (2020). *Student affairs division*. Retrieved from <https://www.sa.nu.ac.th/>. (in Thai)
- Natthunatirui, R., & Intarak, P. (2019). The guidelines for student affairs administration of Rajabhat University. *Educational administration journal Silpakorn University*, 10(2), 898-906. (in Thai)
- National University of Singapore. (2019). *Office of student affairs*. Retrieved from <http://nus.edu.sg/osa/contact>
- Newberry, R. (2013). Building a foundation for success through student services for online learners. *Online learning journal*, 17(4), 25-40. <http://dx.doi.org/10.24059/olj.v17i4.385>
- Niampradit, P., Chaiyoopatham, A., & Polsaram, P. (2015). Development of a model of student affairs administration based on the sufficiency economy Philosophy and the principles of good governance in autonomous Universities. *Journal of education*, 43(2), 35-46. (in Thai)
- Office of Student Potential Development and Development Office of the Permanent Secretary, Higher Education, Science, Research and Innovation. (2020). *Guidelines for implementing student business standards 1*. Bangkok: Sino Publishing and Packing Company Limited. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2017). *Manual for internal educational quality assurance higher education 2014, Office of the Higher Education Commission (OHEC) (3rd ed.)*. Nonthaburi: Parbpim Printing. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2009). *Qualifications standards framework national higher education level, 2009*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission. (in Thai)
- Pansiri, B. M., & Sinkamba, R. P. (2017). Advocating for standards in student affairs departments in African institutions: University of Botswana experience. *Journal of student affairs in Africa*, 5(1),

51-62. doi: 10.24085/jsaa.v5i1.2482

- Rugmai, S., Tachaphahapong, S., & Polsaram, P. (2016). Development of private higher education institutions in Thailand. *Journal of nursing and education*, 9(3), 51-66. (in Thai)
- Sawatdivisit, P., & Banjakeeree, D. (2020). Scenario management studies, University of Mahamaku trajawittayalai College long the strategie problems of the Thailand 4.0. *Journal of yanasangvorn research institute*, 11(2), 69-78. (in Thai)
- Sinlarat, P. (2019). *Principles and fundamentals of higher education*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Sripatum University. (2019). *Student services agency*. Retrieved from <https://www.spu.ac.th/students/student-service/>. (in Thai)
- Stanford University. (2019). *Student service*. Retrieved from <https://studentservicescenter.stanford.edu/resources>
- The American University in Cairo. (2019). *Student affairs*. Retrieved from <http://www.students.uct.ac.za/students/student-affairs>
- Thongkab. M. (2015). Creating and developing a model of student affair administration for private higher education. *Graduate studies journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 2(2), 208-220. (in Thai)
- Tsinghua University. (2014). *Campus life*. Retrieved from <https://is.tsinghua.edu.cn/publish/isscen/11915/index.html>
- Ubolthip, N., Ponathong, J., & Pattrawiwat, K. (2019). The future of research administration in higher education institutions in the context of Thailand 4.0. *Journal of education*, 20(1), 42-56. (in Thai)
- University of Cambridge. (2019). *Student life*. Retrieved from <https://www.undergraduate.study.cam.ac.uk/why-cambridge/student-life>
- University of Cape Town. (2019). *Department of student affairs*. Retrieved from <http://www.dsa.uct.ac.za/>
- University of Melbourne. (2019). *Student support*. Retrieved from <https://students.unimelb.edu.au/student-support>
- University of New South Wales (UNSW). (2019). *Student service and amenities fee*. Retrieved from <https://student.unsw.edu.au/ssaf>
- University of Oxford. (2019). *University and student service*. Retrieved from <https://www.accessguide.ox.ac.uk/university-and-student-services>
- University of Sydney. (2019). *Student and campus service*. Retrieved from <https://www.uac.edu.au/institutions/university-of-sydney/student-and-campus-services>
- University of The Witwatersrand, Johannesburg. (2019). *Student support*. Retrieved from <https://www.wits.ac.za/teaching-and-learning/student-support/>
- Wirangkorn, J. (2011). *Directions of student development to enhance the characteristics of Thai graduates to the international world*. Retrieved from <http://newgrad.sa.ku.ac.th/index.php>. (in Thai)

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยไทยในอนาคต
Internal Quality Assurance for The Undergraduate Degree Programs
of Thai University

พิมล จงวรรณ¹ และ ประกอบ คุณารักษ์¹

Phimol Chongvoranond¹ and Pragob Kunarak¹

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Doctor of Education in Education Administration, Eastern Asia University

Received: April 4, 2023

Revised: May 15, 2023

Accepted: May 15, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการสังเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 41 รายการ และแบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด ซึ่งทำการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการสังเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) ระบบบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย (1.1) การวางแผนคุณภาพ (1.2) การควบคุมคุณภาพ (1.3) การประกันคุณภาพ (1.4) การปรับปรุงคุณภาพ (2) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย (2.1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (2.1.1) ผู้เรียน (2.1.2) บุคลากรสายวิชาการ (2.1.3) หลักสูตร (2.2) กระบวนการ ได้แก่ (2.2.1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2.2.2) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน (2.2.3) บุคลากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (2.3) ผลผลิต ได้แก่ (2.3.1) บัณฑิต/ผลผลิต (2.3.2) คุณภาพบัณฑิต (2.3.3) การยกระดับคุณภาพ (2.4) ผลลัพธ์ ได้แก่ (2.4.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีผลประเมินความเหมาะสมในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.65, SD. = 0.48)

คำสำคัญ: ระบบบริหารงานคุณภาพภายใน, ปริญญาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยไทย

Abstract

This research used Mixed Method research. The research purpose was to study the conceptual framework of Internal Quality Assurance for The Undergraduate Degree Programs of Thai University. The 41 related documents were used to analyze in this research and the questionnaire of the conceptual framework evaluated its appropriateness by 5 experts. The data was analyzed by using statistics; Mean, Standard Deviation and Content Analysis. The research results showed that (1) quality management system was composed of (1.1) quality planning (1.2) quality control (1.3)

quality assurance (1.4) quality improvement, (2) internal quality assurance for the undergraduate degree programs was composed of (2.1) input aspect was composed of (2.1.1) student (2.2.2) academic staff (2.2.3) program (2.2) process aspect was composed of (2.2.1) program management (2.2.2) teaching, learning approach and student assessment (2.2.3) personal and support service (2.3) output aspect was composed of (2.3.1) graduate /output (2.3.2) graduate quality (2.3.3) upgrading the quality and (2.3.4) outcome was composed of learning Outcomes. The conceptual framework evaluated was in a very good level ($\bar{X}$ = 4.65, SD. = 0.48).

Keywords: internal quality assurance, the undergraduate degree programs, Thai Universities

บทนำ

ประเทศไทยมีการนำระบบประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้เป็นทางการมากกว่าสองทศวรรษแล้ว อันเนื่องมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษา อบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022) จุดมุ่งหมายของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการ เร่งรัดการศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้ง ในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชนตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเน้นการพัฒนาด้านคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดไว้ หมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนา

คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Tangkunan, 2019)

การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักศึกษามั่นใจว่าตนเองจะได้รับความรู้และการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังจบการศึกษา ผู้ใช้บัณฑิตมั่นใจว่าบัณฑิตที่รับเข้ามาสามารถปฏิบัติงานได้ เป็นคนที่มีความรับผิดชอบและสามารถพัฒนาตัวเองได้ รวมทั้ง สังคมเกิดความพึงพอใจและความมั่นใจว่าหลักสูตรจะผลิตคนที่มีคุณภาพต่อสังคม การจะทำให้เกิดการประกันคุณภาพนั้น มีปัจจัยเกี่ยวข้องหลายปัจจัย ตั้งแต่ผู้ออกแบบหลักสูตร ต้องรู้ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต คุณภาพของนักศึกษา การจัด การเรียนการสอน การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการประเมินปัจจัยเหล่านี้ และประเมินผลผลิตที่ได้จากกระบวนการรูปแบบการประกันคุณภาพทั่วไป จึงนิยมที่จะประเมินใน 3 มิติหลัก (dimension) คือ (1) มิติปัจจัยนำเข้า (2) กระบวนการ และ (3) ผลผลิต (Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University, 2017)

เป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษานอกจากจะเป็นการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ยังให้สถาบันศึกษาดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานต่าง ๆ ที่กำหนด เช่น มาตรฐานการศึกษา สำนักงานปลัด กระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

(ทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในขณะนั้น) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และพลวัตความเปลี่ยนแปลงของประเทศ โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แผนการศึกษาชาติดังกล่าวให้ความสำคัญกับการผลิตและพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญในการผลิตบุคลากรในประเภทต่าง ๆ คือ “หลักสูตร” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Raksasub & Jirarotephinyo, 2021)

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ พยายามที่จะพัฒนาตนเองให้ดำรงอยู่ได้ และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและประเทศ แต่เมื่อพิจารณาคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน พบว่า คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยหลายแห่งยังไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด โดยพิจารณาได้จากปัญหาที่พบ เช่น เรื่องคุณภาพมาตรฐานและปัญหาการดำเนินการของมหาวิทยาลัยจำนวนมาก เช่น เรื่องหลักสูตร การเรียนการสอน การเปิดสอนหลักสูตรที่ไม่ตรงตามมาตรฐาน ฯลฯ ปัญหาเรื่องมหาวิทยาลัยเอกชนหลายแห่งจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา หรือมาตรฐานหลักสูตร จนมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งประเด็นปัญหาของมหาวิทยาลัยเอกชน ดังกล่าวข้างต้น อาจเกิดจากการบริหารจัดการศึกษาที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานในด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน การไร้ทิศทางในการพัฒนาของมหาวิทยาลัยเอกชน ความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการปัญหา เรื่องคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น (Chaithat, Umnuayrat, Buranachart & Gunma, 2020) หรือในรายงานผลการศึกษาแนวทางการจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยใช้แนวคิดระบบการวัดผลแบบ OKRs--Objective and Keys Results

(Office of the Education Council Secretariat, 2018) ระบุว่า ปัญหาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาในอดีตนั้น ยังมีหลายประการ (1) ระบบการประกันคุณภาพยังไม่สะท้อนถึงความแตกต่างของสถานศึกษาแต่ละแห่ง หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับมีการสร้างตัวชี้วัดที่จะพยายามแบ่งแยกตามลักษณะของสถานศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถแบ่งแยกได้จนถึงระดับที่เหมาะสมกับทุกสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะถูกวัดด้วยตัวชี้วัดที่ไม่ได้ตรงกับจุดประสงค์และสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา (2) ระบบการประกันคุณภาพยังเน้นการตรวจสอบเอกสารมากกว่าการพัฒนาคุณภาพ ในหลายครั้งการประเมินคุณภาพกลายเป็นกระบวนการในการตรวจสอบเอกสารเป็นหลัก ถ้ามีเอกสารก็จะได้คะแนน แต่ถ้าไม่มีเอกสารก็ไม่ได้คะแนน เป็นที่มาของความพยายามของสถานศึกษาในแต่ละแห่งที่มุ่งเน้นในการสร้างและเก็บหลักฐานเหล่านี้ ซึ่งสิ้นเปลืองทั้งเวลาและงบประมาณจำนวนมาก แต่กลับไม่ได้ทำให้คุณภาพของการศึกษาดีขึ้นแต่ประการใด (3) ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกไม่สอดคล้องกัน ในหลายครั้งตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพภายในกับภายนอก ซึ่งถูกออกแบบมาจากหน่วยงานคนละหน่วยงาน ไม่ได้สอดคล้องกัน มีนิยามแตกต่างกัน การประกันคุณภาพจึงกลายเป็นเหมือนเป็นการกรอกเอกสารที่ต้องให้ตรงกับนิยามของแต่ละหน่วยงานที่กำหนด ซึ่งไม่ได้ส่งผลดีใด ๆ ต่อสถานศึกษา (4) ผู้สอนใช้เวลาทำเอกสารหรือต้อนรับผู้ประเมินจนไม่มีเวลาสอนหนังสือ ด้วยข้อมูลและเอกสารที่มีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้สอนต้องใช้เวลามากกับกิจกรรมเหล่านี้ จนทำให้หลายครั้งไม่มีเวลาไปสอนหรือทบทวนบทเรียนให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก ประเด็นสุดท้าย (5) ผู้ประเมินคุณภาพขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษาในหลายครั้ง ผู้ประเมินคุณภาพไม่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของแต่ละสถานศึกษาอย่างถ่องแท้ ผู้ประเมินทำหน้าที่เพียงไปตรวจสอบเอกสาร และให้คะแนนตามเอกสารที่เห็นเท่านั้น จึงไม่ได้ทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดีขึ้นแต่ประการใด

ปัญหาเรื่อง การใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่ตอบสนองกับบริบทของมหาวิทยาลัย รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายในการปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพขึ้นใหม่ โดยการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ใช้หลักการว่า สถานศึกษาสามารถ

ออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมได้ด้วยตัวเอง ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง หลักเกณฑ์การประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพภายใน การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกาศฉบับนี้ ประเด็นสำคัญ คือ ให้มหาวิทยาลัยสามารถจัดทำระบบและกลไกการประกันคุณภาพตามบริบทของแต่ละแห่ง มหาวิทยาลัยสามารถที่จะเลือกระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของตนเองได้ตามบริบทของมหาวิทยาลัย เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างน้อยตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และตามพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ของสถาบันที่สอดคล้องกับการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชน วัตถุประสงค์ของประกาศฉบับนี้ เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัย ต่อมา กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนดให้สถานศึกษา แต่ละแห่งสามารถสร้างระบบการประกันคุณภาพขึ้นได้เองนั้น (Office of the Education Council Secretariat, 2018)

หลังจากที่มีการให้อิสระแก่มหาวิทยาลัยในการจัดทำระบบและกลไกการประกันคุณภาพตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสามารถเลือกใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ อาทิ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เดิม) ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Asean University Network Quality Assurance=AUN-QA) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence =EdPex) การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา CUPT-QA (Council of University Presidents of Thailand=CUPT-QA) การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษากลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ระบบประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน (Private University of Thailand Quality Assurance =PUT-QA) หรือเกณฑ์ตามสกอวิชาชีพ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022)

แม้ว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยจะมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรที่หลากหลาย แต่เนื่องจากระบบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเอกชนมีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐ หรือมหาวิทยาลัยในสังกัด การนำเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ส่งผลต่อการบริหารงาน ดังที่ Ngamsutdi and Chansirisira (2018) ได้กล่าวว่า ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรที่ผ่านมา ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากเกณฑ์การประเมินที่ไม่เหมาะสมกับมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับในรายงานผลการศึกษานโยบายการจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยใช้แนวคิดระบบการวัดผลแบบ OKRs--Objective and Keys Results ได้ระบุว่า ระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษายังไม่สะท้อนถึงความแตกต่างของสถานศึกษาแต่ละแห่ง หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับมีการสร้างตัวชี้วัดที่จะพยายามแบ่งแยกตามลักษณะของสถานศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถแบ่งแยกได้จนถึงระดับที่เหมาะสมกับทุกสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะถูกวัดด้วยตัวชี้วัดที่ไม่ได้ตรงกับจุดตรงประสงค์และสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา (Office of the Education Council Secretariat, 2018) ดังนั้น รัฐและมหาวิทยาลัยต้องกำหนดมาตรฐานอุดมศึกษาและต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา สร้างความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่มหาวิทยาลัย เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตมีมาตรฐานและตรวจสอบตามความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันในระดับนานาชาติได้ (Arunee, 2022) ดังนั้น หากมหาวิทยาลัยได้มีเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรของตนเอง และเป็นเกณฑ์ประกันคุณภาพระดับหลักสูตรที่รองรับบริบทการดำเนินงานของหลักสูตรและมหาวิทยาลัย และสามารถประยุกต์ได้กับทุกสาขาวิชา จะส่งผลเกิดการพัฒนาหลักสูตรให้ทัดเทียมระดับนานาชาติ ตอบสนองการพัฒนาให้บัณฑิตแต่ละสาขามีความสามารถสูงขึ้นเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการศึกษาในระดับสูง เนื่องจากเกณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานมาจากเกณฑ์ระดับสากลที่ยอมรับระดับนานาชาติ เป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักศึกษา ผู้มีส่วนได้เสีย และเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ส่งผลให้หลักสูตรมีการพัฒนาการมาตรฐานคุณภาพในระดับสากล (Sanongyord, Anuwong, Hemthanon & Nitirat, 2019) รวมทั้งเพื่อให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถนำผลการวิจัยดังกล่าวไปบริหารจัดการองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นบทความฉบับนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง อนาคตภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย ซึ่งทำการนำเสนอในส่วนของกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการนำไปสู่การศึกษาพัฒนาและนำเสนออนาคตภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ใน 2 ส่วนหลัก ดังนี้

1. ระบบบริหารงานคุณภาพ

ศึกษาแนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานคุณภาพ ได้แก่ ความสำคัญของระบบบริหารงานคุณภาพ ระบบบริหารงานคุณภาพ ระบบบริหารงานคุณภาพการศึกษา ระบบบริหารงานคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา

2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

ศึกษาแนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน การดำเนินงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งจะได้ทำการศึกษาเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยอนาคตการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทยต่อไปในการทำการวิจัยระยะที่สอง โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ระบบบริหารงานคุณภาพ

ระบบบริหารงานคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ คือสังเคราะห์ใช้แนวคิดของ Viek Nanda Deming Sahney Chong and Ho (Vivek, 2005; Deming, 1986; Sahney, 2012; Chong, 2009) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การวางแผนคุณภาพ (2) การควบคุมคุณภาพ (3) การประกันคุณภาพ (4) การปรับปรุงคุณภาพ

2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์งานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่นำเสนอเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ตามแนวคิดระบบและโครงสร้างองค์การ เรื่อง CIPP ของ Daniel L. Stufflebeam ในปี ค.ศ. 2003 ประกอบด้วย การศึกษาบริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product) และที่ผู้วิจัยได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาของ Office of The Higher Education Commission (2017) ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ASEAN University Network (2020) การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา Council of University Presidents of Thailand =CUPT-QA ปี 2559 ระบบประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน Private University of Thailand Quality Assurance=PUT-QA) ปี 2559 คณะอนุกรรมการด้านประกันคุณภาพการศึกษา ในคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพการศึกษา สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (2559) และประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกของ Office of Nation Education Standards and Quality Assessment

(Public Organization) (2021) แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1.1) ผู้เรียน (1.2) บุคลากรสายวิชาการ (1.3) หลักสูตร (2) กระบวนการ ได้แก่ (2.1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2.2) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน (2.3) บุคลากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (3) ผลผลิต ได้แก่ (3.1) บัณฑิต/ผลผลิต (3.2) คุณภาพบัณฑิต (3.3) การยกระดับคุณภาพ (4) ผลลัพธ์ ได้แก่ (4.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ในขั้นตอนที่ 1-2 และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ในขั้นตอนที่ 3 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อสังเคราะห์ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 7 รายการ ได้แก่

1.1 แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) (Office of The Higher Education Commission, 2017)

1.2 มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา (Higher Education Act B.E. 2554, 2011)

1.3 มาตรฐานการศึกษา (Quality Assurance Office Faculty of Engineering Mahidol University, 2022; The Commission on Higher Education Standards, 2022; Office of the Education Council Secretariat, 2018; Higher Education Act B.E. 2549, 2006; Higher Education Act B.E., 2018)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานคุณภาพ จำนวน 3 รายการ ได้แก่ Viek & Nanda, 2005; Deming, 1986; Sahney, 2012; Chong and Ho, 2009

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 31 รายการ

3.1 แนวคิดด้านการประกันคุณภาพของต่างประเทศ และประเทศไทย (Tangkunan, 2019; Kells, 1992; Florida Postsecondary Education Planning Commission, 1985 as cited in Sirichana, 1994; Taweesaengsakulthai, 2005; Wattanachai, 1996; Council for National Academic Awards, 1991; Wongsothorn, Mongkhonwanich & Prawanpruek, 1998; Stellar Education & Visa Centre, 2565; Masae, 2017; Harman, 1996 as cited in Keawsri, 2022)

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา (Higher Education Act B.E. 2554, 2011; Higher Education Act B.E. 2561, 2018; Commission on Higher Education Standards, 2021)

3.3 ระบบประกันคุณภาพการศึกษา (Bal drige National Quality Program, 2005b; Thongphubet, Kunarak, Uthairat, Usaho & Tinaporn, 2019; Office of the Education Council Secretariat, 2018; ABEST21 International, 2023; Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University, 2017); Yodprang, 2018; Commission on Higher Education Standards, 2021; Anuwong & Supasuteekul, 2018; Anuwong, 2017; ASEAN University Network Quality Assurance, 2020; Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022; Nampuey & Damrong rungruang, 2021; Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022; The Council of University Presidents of Thailand, 2017; Subcommittee on Educational Quality Assurance in the Committee for Academic Affairs and Educational Quality Assurance Association of Private University of Thailand Quality Assurance, 2018; Jeerangsuwan, 2018; Mongkhonnawin & Mekham, 2021)

3.4 แนวคิดระบบและโครงสร้างองค์การ CIPP ของ Stufflebeam (2003)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

เอกสาร โดยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความถี่

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. นำแนวคิดจากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำ (ร่าง) แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา (2) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา (3) เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย เพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

2. ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และกรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต โดยทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลและประชากร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 41 รายการ

2. ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านบริหารการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลหรือวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 5 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติและประสบการณ์การทำงานที่สอดคล้องกับแนวคิด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์เนื้อหา ระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. แบบสังเคราะห์เนื้อหาแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

2. แบบประเมินความเหมาะสม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของ โดยการใช้การคิดค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และสรุปสาระสำคัญและเรียบเรียงรายการ และทำการวิเคราะห์ความถี่และวิเคราะห์เนื้อหาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ และสรุปรวมเป็นกรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพและ กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

2. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านบริหารการศึกษา ด้านการวิจัย ประเมินความเหมาะสมของแนวคิดมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการประเมินความเหมาะสม จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด

- 2) ประสานขอความร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิในการนำเสนอแบบประเมินความเหมาะสม

- 3) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม โดยเก็บข้อมูลเป็นเชิงปริมาณ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะในข้อคำถามปลายเปิด

4) สรุปลข้อมูลเพื่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method research) การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data collection) มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (frequency) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้มาวิเคราะห์ความเหมาะสมโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อเสนอแนะโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานคุณภาพ และการประกัน

คุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ระบบบริหารงานคุณภาพ ในการวิจัยนี้ คือ เทคนิค วิธีการดำเนินการ แนวทางปฏิบัติของการบริหาร หลักสูตรที่สอดคล้องกับเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา ตามการกิจสถาบันอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (1) การวางแผนคุณภาพ (2) การควบคุมคุณภาพ (3) การประกันคุณภาพ (4) การปรับปรุงคุณภาพ โดยมีผลประเมินความเหมาะสมในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.49, SD. = 0.50)

1.2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ในการวิจัยนี้ คือ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยที่สังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน (1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1.1) ผู้เรียน (1.2) บุคลากรสายวิชาการ (1.3) หลักสูตร (2) กระบวนการ ได้แก่ (2.1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2.2) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน (2.3) บุคลากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (3) ผลผลิต ได้แก่ (3.1) บัณฑิต/ผลผลิต (3.2) คุณภาพบัณฑิต (3.3) การยกระดับคุณภาพ (4) ผลลัพธ์ ได้แก่ (4.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีผลประเมินความเหมาะสมในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 6.49, SD. = 0.46)

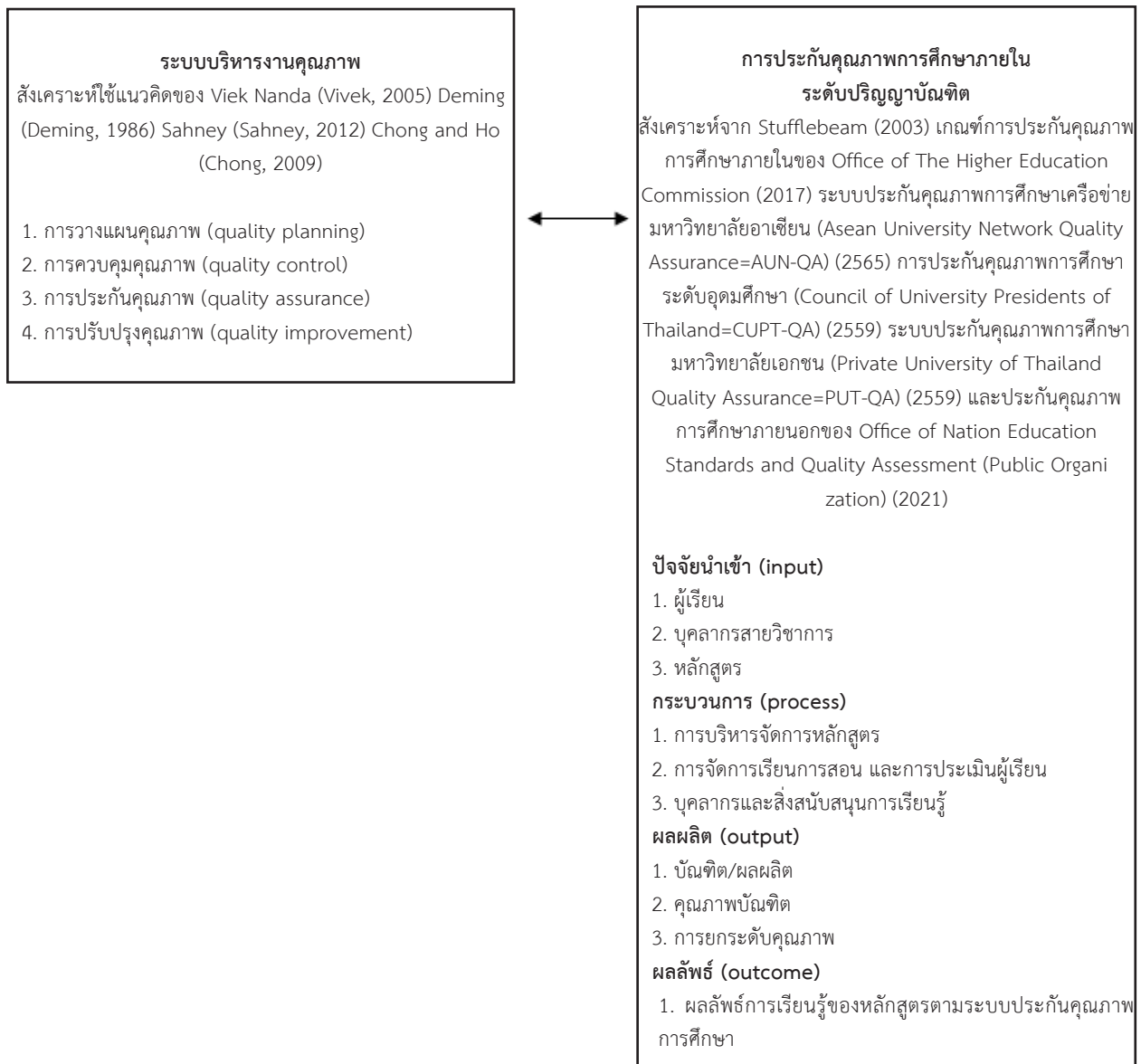
ตาราง 1

ระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

กรอบแนวคิด	
ระบบบริหารงานคุณภาพ	(1) การวางแผนคุณภาพ (2) การควบคุมคุณภาพ (3) การประกันคุณภาพ (4) การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต	(1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1.1) ผู้เรียน (1.2) บุคลากรสายวิชาการ (1.3) หลักสูตร (2) กระบวนการ ได้แก่ (2.1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2.2) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน (2.3) บุคลากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (3) ผลผลิต ได้แก่ (3.1) บัณฑิต/ผลผลิต (3.2) คุณภาพบัณฑิต (3.3) การยกระดับคุณภาพ (4) ผลลัพธ์ ได้แก่ (4.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 2 กรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญา

บัณฑิต โดยนำผลการสังเคราะห์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต

โดยกรอบแนวคิดนำไปสู่การศึกษา พัฒนาและนำเสนออนาคตภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทยต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับกรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ดังนี้

1. ระบบบริหารงานคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า กรอบแนวคิดระบบบริหารงานคุณภาพที่สอดคล้องกับเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาตามการกิจสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย (1.1) การ

วางแผนคุณภาพ (1.2) การควบคุมคุณภาพ (1.3) การประกันคุณภาพ (1.4) การปรับปรุงคุณภาพ

จะเห็นว่า ระบบบริหารงานคุณภาพ เป็นแนวคิดที่สำคัญในการทำให้มหาวิทยาลัยมีคุณภาพ สอดคล้องกับความเห็นของ Kleijen (2011) ที่กล่าวว่าระบบบริหารงานคุณภาพในองค์กร ประกอบด้วย กิจกรรมและกระบวนการ ซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการออกแบบ การประกัน การประเมิน และการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ Ronnback (2009) ที่กล่าวว่า กระบวนการบริหารคุณภาพ มีการวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย อย่างเป็นรูปธรรมขององค์กร จากนั้นจึงวางแผนการปฏิบัติการ เพื่อให้มีการดำเนินงานตามเป้าหมาย และตรวจสอบ

การบรรลุเป้าหมายด้วยการประเมิน รวมถึง Elassy (2015) กล่าวว่า การประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษา เป็นกระบวนการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามเป้าหมายที่ระบุไว้ โดยผลการประเมินคุณภาพยังสามารถนำไปใช้ในการวางแผนคุณภาพเพื่อการปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

2. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในในระดับปริญญาบัณฑิต

ผลการวิจัยพบว่า กรอบแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1.1) ผู้เรียน (1.2) บุคลากรสายวิชาการ (1.3) หลักสูตร (2) กระบวนการ ได้แก่ (2.1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2.2) การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผู้เรียน (2.3) บุคลากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (3) ผลผลิต ได้แก่ (3.1) บัณฑิต/ผลผลิต (3.2) คุณภาพบัณฑิต (3.3) การยกระดับคุณภาพ (4) ผลลัพธ์ ได้แก่ (4.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต สอดคล้องกับ Chong (2009) ที่ได้ประยุกต์รูปแบบของ CIPP เข้าสู่ระบบการบริหารคุณภาพการศึกษา โดยมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) บริบท (context) ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวโน้มในระดับนานาชาติ การลงทุนและการเทียบเคียงเกณฑ์มาตรฐาน (2) ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ กลยุทธ์และตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกระบวนการรับเข้า การระบุนความก้าวหน้าของผู้เรียน เกณฑ์และกระบวนการการคัดเลือกนักศึกษา การประยุกต์ขั้นตอนและการเตรียมการสำหรับการเข้าศึกษา (3) กระบวนการ (process) ได้แก่ การออกแบบหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คุณภาพของบุคลากร วิธีการสอน เทคโนโลยี และทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ การประเมินผล (4) ผลผลิต (product) ได้แก่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้น รวมถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 47 และมาตรา 48 กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และให้

หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยมีระบบการควบคุมคุณภาพที่จะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต โดยมีแนวคิดเชิงระบบการตรวจสอบคุณภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) และ Thongphubet, Kunarak, Uthairat, Usaho and Tinaporn (2019) ได้เสนอว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นการตรวจสอบ การควบคุม การติดตามประเมินผลคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัยภายใน โดยบุคลากรของสถาบันการศึกษาทั้งหมด ซึ่งมีหน่วยงานต้นสังกัดทำหน้าที่กำกับดูแลสถาบันการศึกษานั้น ผลจากการตรวจสอบคุณภาพภายใน คือ มีระบบงานและกลไกที่ชัดเจน รวมทั้ง มีการพัฒนาฐาน ข้อมูลในด้านต่าง ๆ สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบ คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษา ซึ่งกระทำโดยหน่วยงานภายนอก เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น การประเมินคุณภาพภายนอกจะนำผลการดำเนินงาน หรือข้อมูลจากการประกันคุณภาพภายใน มาใช้เป็นข้อมูลการพิจารณาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในจะเน้นการตรวจสอบและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการ (process) ส่วนการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก จะเน้นการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของผลผลิต (output) และผลลัพธ์ (outcome) ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษาภายในย่อมส่งผลถึงการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารด้านการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถนำองค์ประกอบไปประยุกต์ใช้ ประกอบการพัฒนาการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายบริหารหลักสูตร

2. อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถนำกรอบแนวคิดไปศึกษาวิจัยต่อยอดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย
2. ศึกษาอนาคตภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไทย

References

- ABEST21 International. (2023). *ABEST21 Annual report 2023*. Retrieved from www.abest21.org
- Anuwong, K. (2017). *AUN-QA assessment at institutional level handout for development of CUPTQA quality assurance knowledge management seminar at cantary hill hotel*. Chaing-Mai: The Council of University Presidents of Thailand. (in Thai)
- Anuwong, K. (2017). *AUN-QA implementation and gap analysis handout for quality assurance development seminar at sukosol hotel*. Bangkok: The Council of University Presidents of Thailand. (in Thai)
- Anuwong, K., & Supasuteekul, A. (2018). AUN-QA concept and criteria at programme level. *Journal of industrial education, faculty of education, Srinakharinwirot University*, 12(1), 11-18. (in Thai)
- Arune, P. (2022). *Higher education institute opens a workshop to listen to opinions on policy proposals to upgrade higher education institutions to have quality. and international standards*. Bangkok: Ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- ASEAN University Network. (2020). *The guide to AUN-QA assessment at programme level version 4.0*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Baldrige National Quality Program. (2018). *Criteria for performance excellence national institute of standards and technology*. Retrieved from http://baldrige.nist.gov/PDF_files/2005_Business_Criteria.pdf
- Chaithat, C., Umnuayrat, S., Buranachart, S., & Gunma, N. (2020). Model of educational management for developing quality of private higher education institutes. *Veridian e-journal Silpakorn University humanities social sciences and arts*, 12(4), 1111-1133. (in Thai)
- Chong, S., & Ho, P. (2009). Quality teaching and learning; A quality assurance framework for initial teacher preparation program. *International of management in education*, 3(3/4), 302-314.
- Commission on Higher Education Standards. (2021). *Higher education standards on criteria for quality assurance of higher education institutions regarding internal quality assessment*. Bangkok: Ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Deming, E. W. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge: MIT center for advance engineering studies
- Elassy, N. (2015). The concepts of quality, quality assurance and quality enhancement. *Quality assurance in education*, 23(3), 250-261

- Faculty of Fine and Applied Arts, Thaksin University. (2017). *Guidelines for curriculum quality assurance according to AUA QA criteria under the CUPT QA system*. Retrieved from http://kmc.tsu.ac.th/main/files_menu/230820164242KM%208.pdf. (in Thai)
- Higher Education Act B.E. 2549. (2006). *The Royal Gazette*, 123(105), 5-7. (in Thai)
- Higher Education Act B.E. 2552. (2009). *The Royal Gazette*, 126(125), 17-19. (in Thai)
- Higher Education Act B.E. 2554. (2011). *The Royal Gazette*, 128(47), 44-46. (in Thai)
- Higher Education Act B.E. 2561. (2018). *The Royal Gazette*, 135(199), 19-21. (in Thai)
- Internal Educational Quality Assurance Development Committee tertiary Rajabhat University. (2019). *Manual for internal educational quality assurance in higher education Rajabhat University 2019* (3rd ed.). Bangkok: K.P. Chandrakasem. (in Thai)
- Jeerangsuwan, N. (2018). *Simple suffieient flip flexible connective collaborative sustainably happy*. Retrieved from <https://bit.ly/3znzGqA>. (in Thai)
- Keawsri, P. (2022). *Quality assurance*. Retrieved from <https://www.seameo.org/vl/articles/assurance.htm> (in Thai)
- Kells, H. R. (1992). *Self-regulation in higher education a multi-national perspective on collaborative systems of quality assurance and control (Higher Education Policy)*. London: Philadelphia jessica kingsley.
- Kitratphorn, P. (2019). *Educational inequality Thailand. EFMD global, online*. Retrieved from <https://www.efmdglobal.org/membership/members/list-of-members/>. (in Thai)
- Kleijen, J., Dolmans, D., Willems, J., & Hout, H. V. (2011). Does internal quality management contribute to more control or to improvement of higher education. *Quality assurance in education*, 19(2), 141-155.
- Masae, B. (2017). *Administrative factors affecting educational quality of Islamic Private Schools in three southern border provinces*. Songkla: Prince of Songkla University. (in Thai)
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). *The database system for the office of educational quality assurance, CHE QA online system*. Retrieved from <http://www.cheqa.mhesi.go.th/>. (in Thai)
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Announcement of the higher education standards commission on external quality assessment agencies in higher education*. Bangkok: Ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). *Announcement of the higher education standards commission on external quality assessment agencies in higher education (Version 2)*. Bangkok: Ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Mongkhonnawin, R., & Mekkharn, W. (2021). *Guidelines for external quality assessment tertiary (2021-2022)*. Bangkok: Office of nation education standards and quality assessment (Public Organization). (in Thai)
- Nampuey, S., & Damrongrungruang, T. (2021). The operations of faculty of dentistry, Khon Kaen University in accordance with education criteria for performance excellence (EdPEX) in B.E. 2561: case study. *KKU research journal of humanities and social sciences (Graduate Studies)*,

- 9(1), 147-159. (in Thai)
- Ngamsutdi, P., & Chansirisira, P. (2018). Management of program internal education quality assurance for public University. *Journal of humanities and social sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 9(1), 223-237. (in Thai)
- Office of the Education Council Secretariat. (2018). *National education standards 2018*. Babgkok: Century, Co., Ltd. (in Thai)
- Office of the Education Council Secretariat. (2018). *Report on the results of the study on the preparation of an internal educational quality assurance system linked to national educational standards. using OKRs: Objective and Key Results*. Babgkok: Century, Co., Ltd. (in Thai)
- Office of the Higher Education Commission. (2017). *Manual for internal educational quality assurance higher education 2014 (2nd ed.)*. Bangkok: Tana Press Co.,Ltd. (in Thai)
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). *Educational quality criteria for implementation excellence edition 2020-2023*. Bangkok: Office of the permanent secretary, ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Office of Nation Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2021). *External quality assessment tertiary (2021-2022)*. Bangkok: Office of nation education standards and quality assessment (Public Organization). (in Thai)
- Quality Assurance Office Faculty of Engineering Mahidol University. (2022). *About the quality assurance office*. Retrieved from <https://www.eg.mahidol.ac.th/qa>. (in Thai)
- Raksasub, P., & Jirarotephinyo, N. (2021). The development of quality and educational standards of private higher education institute under the new quality assurance framework. *Journal of MCU peace studies*, 8(1), 208-319. (in Thai)
- Ronnback, A., Witell, L., & Enquist, B. (2009). Quality management systems and value creation. *International journal of quality and service sciences*, 1(3), 241-254.
- Sahney, S. (2012). Designing quality for the higher educational system: A case study of select engineering and management institutions in India. *Asian journal on quality*, 13(2), 116-137.
- Sanongyard, J., Anuwong, K., Hemthanon, S., & Nitirat, P. (2019). The use of the educational quality assurance system of the ASEAN University network (AUN-QA) for the curriculum-level assurance in nursing colleges. *The journal of baromarajonani college of nusing, Nakhon Ratchasima*, 25(2), 247-260. (in Thai)
- Sirichana, W. (1994). *The development of an educational quality assurance model tertiary for higher education institutions under the ministry of University (Research report)*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Stellar Education & Visa Centre. (2565). *Australian education system*. Retrieved from <https://www.stellaraustralia.com/th/australian-qualifications/>
- Subcommittee on Educational Quality Assurance in the Committee for Academic Affairs and Educational Quality Assurance Association of Private University of Thailand Quality Assurance. (2018). *(draft) manual educational quality assurance private higher education institution*

- PUT-QA (*Private University of Thailand quality assurance*). Bangkok: Private University of Thailand quality assurance. (in Thai)
- Stufflebeam, D. L. (2003). *The CIPP model for evaluation*. In: T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds) *International handbook of educational evaluation*. Kluwer International Handbooks of Education, vol 9. Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-010-0309-4_4
- Tangkunan, P. (2019). Internal quality assurance at the curriculum level: Recognize, learn, put into practice. *T-VET journal northern vocational education institute* 3, 3(6), 4-13. (in Thai)
- Taweesaengsakulthai, D. (2005). *Year 2005-Comparison of higher education quality assurance systems between Thailand and the ASEAN region and the European group*. Retrieved from <https://www.onesqa.or.th/upload/download/202112131424164.pdf>. (in Thai)
- Thongphubet, T., Kunarak, P., Uthairat, W., Usaho, K., & Tinaporn. (2019). *The scenario of external quality evaluation and assurance model for higher education in the next decade*. Retrieved from <https://www.onesqa.or.th/upload/download/202009140841183.pdf>. (in Thai)
- The Council of University Presidents of Thailand. (2017). *CUPT QA educational quality assurance manual 2015 - 2017 edition*. Retrieved from <https://bit.ly/40LcOgw>. (in Thai)
- The Commission on Higher Education Standards. (2022). *Office of higher education quality and standards*. Retrieved from https://hmong.in.th/wiki/Tertiary_Education_Quality_and_Standards_Agency. (in Thai)
- Ubon Ratchathani University. (2014). *Faculty level quality assurance manual*. Retrieved from https://www.ubu.ac.th/web/files_up/09f2015040318044091.pdf. (in Thai)
- Vivek, N. (2005). *Quality management system handbook for system development companies*. Florida: CRC Press.
- Wattanachai, K. (1996). *Opening ceremony of the seminar and special lecture on concepts for academic quality assurance of higher education institutions in the era of globalization*. Bangkok: Office of the permanent secretary, ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Wongsothorn, T., Mongkhonwanich, P., & Prawanpruek, S. W. (1998). *Higher education quality assurance systems and mechanisms in the UK*. Bangkok: Ministry of higher education, science, research and innovation. (in Thai)
- Yodprang, S. (2018). Factors affecting internal quality assurance of basic education Schools under office of the basic educational commission. *Journal of rajanagarindra*, 15(34), 187-195. (in Thai)

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า
สู่การพัฒนาทักษะนวัตกรรม
Learning Management Components of Undergraduate Degree Program
in Electrical Engineering for Innovative Skills Development

พงษ์สวัสดิ์ คชภูมิ¹ และ ประกอบ คุณารักษ์¹

Pongsawat Kotchapoom¹ and Pragob Kunarak¹

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Doctor of Education in Education Administration, Eastern Asia University

Received: April 4, 2023

Revised: May 3, 2023

Accepted: May 3, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และองค์ประกอบทักษะนวัตกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการสังเคราะห์เนื้อหา จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1.1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (1.2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (1.3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (2) ทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา ประกอบด้วย (2.1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (2.2) การจัดการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์ (2.3) การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2.4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (2.5) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (2.6) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ (2.7) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ทักษะนวัตกรรม, หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า

Abstract

This research was a qualitative research which aimed to synthesize the components of learning management and the components of Innovative skills. The research instrument used was a content analysis table by which all contents were drawn from those related literatures. The research results showed that (1) learning management was composed of (1.1) creative thinking (1.2) creative collaboration (1.3) achieving innovation and (2) innovative skills was composed of (2.1) active learning (2.2) simulation based learning (2.3) student centered learning (2.4) blended learning (2.5) authentic learning (2.6) process learning and (2.7) corporative learning

Keywords: learning management, Innovative Skills, Undergraduate Degree Program in Electrical Engineering

บทนำ

ประเทศไทยมีนโยบายในการขับเคลื่อนด้วยการผลิตเชิงอุตสาหกรรมหนักไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งหัวใจสำคัญของการก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 คือ การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถเชิงนวัตกรรม โดยเปลี่ยนจากความสามารถในการผลิตสินค้าภาคอุตสาหกรรมมาสู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม และสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนในระดับประเทศ คือ การศึกษา ซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิด การออกแบบ การผลิต การพัฒนาต่อยอด และการนำเสนอสิ่งใหม่ที่มีคุณค่า ใช้ประโยชน์ได้จริงด้วยความรับผิดชอบ จึงกล่าวได้ว่าผู้เรียนในยุคประเทศไทย 4.0 ควรมีคุณลักษณะสำคัญที่คิดเป็น ทำเป็น สร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยการบูรณาการความรู้เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล และริเริ่มการดำเนินการใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง สำหรับครูในยุคประเทศไทย 4.0 ก็ควรมีสมรรถภาพที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ตามที่ต้องการ ขณะเดียวกัน หลักสูตรในยุคประเทศไทย 4.0 ควรเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาความรู้ในโลกยุคใหม่ ที่มุ่งเรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สำคัญอย่างลึกซึ้ง เน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะในการดำรงชีวิตและสร้างผลงานขึ้นได้ (Wongyai & Patphol, 2020) ซึ่งวิชาชีพวิศวกรรมมีความจำเป็นอย่างมากในโลกอุตสาหกรรมแห่งอนาคต เพราะในยุคนี้เทคโนโลยีอันก้าวหน้าหลากหลายด้านดูจะเป็นใหญ่ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ก็เกี่ยวข้องกับการทำงานของวิชาชีพวิศวกรรมแทบทั้งสิ้น รวมถึงการขยายตัวของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งการพัฒนาในทุกด้านที่กล่าวมานี้เองสามารถต่อยอดสู่การทำงานของ 3 กลุ่มอาชีพในสาขาวิศวกรรมที่น่าสนใจ และมีโอกาสเติบโตสูงในอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ด้วย ได้แก่ 1) วิศวกรสายไอที 2) วิศวกรสายโครงสร้างสาธารณะ และ 3) วิศวกรสายยั่งยืน ได้แก่ วิศวกรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรเครื่องกล วิศวกรไฟฟ้า วิศวกรแมคคาทรอนิกส์ ฯลฯ จากกระแสการสร้างสังคมแห่งความยั่งยืน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการปรับตัวของราคาน้ำมัน การพัฒนายานยนต์พลังงานไฟฟ้า (EV Car) จึงตอบโจทย์การใช้ชีวิตในอนาคต จากการบูรณาการความเชี่ยวชาญของวิศวกรในสาขาไฟฟ้าและเครื่องกล (Koatien, 2002)

นอกจากนั้น ผลการสำรวจภาพรวมของตลาดแรงงานไทย ยังพบว่า วิศวกรเป็นหนึ่งในอาชีพในประเทศไทยที่มีจำนวนผู้สมัครไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งวิศวกรวิจัย ออกแบบ ปฏิบัติหรือนวัตกรรม เป็นต้น ซึ่งสายงานวิศวกรมีความต้องการจ้างงานสูงเป็นอันดับ 1 คือ ร้อยละ 17.1 แต่จำนวนผู้สมัครมีร้อยละ 6.6 ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรด้านวิศวกร จึงจำเป็นต้องบ่มเพาะตั้งแต่ระดับประถมถึงมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา พร้อมกับนำแนวคิดสะเต็มศึกษามาใช้เสริมสร้างความเข้าใจด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ผ่านโรงประลองต้นแบบทางวิศวกรรมที่จะเป็นสถานที่ฝึกการเรียนรู้ ทดลองและลงมือสร้างชิ้นงานต่าง ๆ ทั้งหุ่นยนต์ โดรน สมาร์ทฟาร์มเมอร์ เป็นต้น และนวัตกรรมในรูปแบบใหม่ เป็นต้น (National Science and Technology Development Agency, 2020) ขณะที่ World Economic Forum ได้เผยแพร่ผลการคาดการณ์ว่า ในปี 2025 โลกการทำงานจะต้องเผชิญกับภาวะ “Double Disruption” ทั้งจากโควิด-19 และการใช้ระบบ Automation เข้ามาทดแทนการจ้างคน ด้วยผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้อาจทำให้คนทำงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป มีโอกาสเสี่ยงตกงานสูง เพราะถ้าอ้างอิงตามการสำรวจล่าสุด พบว่า มีคนทำงานกว่าร้อยละ 50 ที่ยังขาดทักษะที่จำเป็น สำหรับปี 2025 ซึ่งประกอบด้วย 10 ทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะด้านนวัตกรรม (2) ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (3) ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (4) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (5) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการริเริ่มสิ่งใหม่ (6) ทักษะการเป็นผู้นำและอิทธิพลทางสังคม (7) ทักษะการใช้ ดูแล และจัดการเทคโนโลยี (8) ทักษะการออกแบบและการเขียนโปรแกรม (9) ทักษะการรับมือกับปัญหา อดทนต่อความกดดัน ทักษะการปรับตัว และ (10) ทักษะการใช้เหตุผล ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการระดมความคิด

ดังนั้น แนวทางการบริหารการเรียนการสอนในยุคประเทศไทย 4.0 จึงควรเป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดแผนดำเนินการ การกำกับติดตาม ควบคุม ดูแล และการประเมินผลที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์หรือจุดหมายของหลักสูตร โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดในสถาบันการศึกษานั้นให้เกิดประโยชน์และมี

ประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และการจัดการเรียนรู้โดยยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลางที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ด้วยการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (Wongyai & Patphol, 2019)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าในการพัฒนาทักษะนวัตกรรม ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในประโยชน์ต่อการพัฒนาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าให้มีทักษะนวัตกรรม ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญเพื่อเตรียมพร้อมในการทำงานให้กับนักศึกษา ดังนั้นงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าในการพัฒนาทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา ซึ่งศึกษากรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและทักษะนวัตกรรม เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ และนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา สามารถนำแนวคิดและหลักการบริหารไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะนวัตกรรมไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพให้มีสมรรถนะที่พร้อมสู่โลกของอาชีพในอนาคตในบริบทและสถานการณ์ที่หลากหลายได้ ช่วยลดปัญหาการว่างงานและมีสมรรถนะในประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสู่การพัฒนาทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในสององค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ศึกษาแนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต

สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย การบริหารจัดการหลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารหลักสูตรกับการสอน ระบบและโครงสร้างหลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ โครงสร้างและสาระรายวิชาหลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรวิศวกรรมไฟฟ้ากับทักษะนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า

2. ทักษะนวัตกรรม วิเคราะห์แนวคิด สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทักษะนวัตกรรม ได้แก่ ความหมายนวัตกรรม องค์ประกอบของทักษะนวัตกรรม หลักและวิธีการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะนวัตกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิเคราะห์ แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และทักษะนวัตกรรมครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยการบริหารจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าในการพัฒนาทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา ต่อไปในการทำการวิจัยระยะที่สอง โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิด ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์แนวคิดของ (Hong, Lin, & Huang, 2007) (Julia Osteen, 2012) (Beth Bos Kathryn S Lee, 2013) (Ravankar & Imai, 2020) (Rais, Yahya, Jamaluddin, & Purnamawati P, 2021) แบ่งออกเป็นเจ็ดองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การจัดการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์ 3) การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน 5) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 6) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ และ 7) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. ทักษะนวัตกรรม ทักษะนวัตกรรมในการวิจัยครั้งนี้ คือ สังเคราะห์แนวคิดทักษะนวัตกรรม ของวิจัย

วงษ์ใหญ่ และ มาร์ต พัฒนา (2562) แบ่งออกเป็นสามองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และ 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ตและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม เพื่อสังเคราะห์ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่

1.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร ของ Panich (2012); Stabback (2016); Glatthorn, Floyd and Bruce (2006); Choprueksa (2005)

1.2 การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ของ Ministry of Education (2018); Ministry of Education (2009); Ministry of Education (2010)

1.3 การบริหารจัดการหลักสูตร ของ Panich (2012); Boonchuay (1990); Oliva (2009); Pusara (2006); Ministry of Education (2015)

1.4 แนวคิดระบบและโครงสร้างองค์การ CIPP ของ Stufflebeam (1971)

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ได้แก่

2.1 เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ ของ Higher Education Commission (2015); Ministry of Education (2018); Announcement of the Ministry of Education (2010)

2.2 โครงสร้างและสาระรายวิชาหลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ของ Announcement of the Ministry of Education (2010); King Mong-

kut's Institute of Technology Ladkrabang (2017); Kasetsart University (2017); Chulalongkorn University (2016); King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok (2017); Thammasat University (2018); Sripatum University (2017); Eastern Asia University (2018); Siam University (2019)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรวิศวกรรมไฟฟ้ากับทักษะนวัตกรรม ของ Times Higher Education World University Rankings (2022)

2.4 การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ของ Hong, Lin and Huang (2007); Osteen (2012); Bos, Kathryn and Lee (2013); Ravankar, Ravankar and Imai (2020); Rais, Yahya, Jamaluddin and Purnamawati (2021)

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะนวัตกรรม

3.1 ความหมายนวัตกรรม ของ National Innovation Agency (2006); Morton (1971); National Innovation Agency (2007); Yodyingyong (2009)

3.2 องค์ประกอบของทักษะนวัตกรรม ของ Wongyai and Patphol (2019); Amabile (1999); Guilford (1950); Torrance (1974); Torrance (1984); Sinthaphanon (2012); Hadani and Jaeger (2015); Phanmanee (1997); Sung-Ong (2012); Office of the Civil Service Commission (2017); Steers (1985); Likert and Rensis (1961); McGregor (1960); Maireang (2020); Wisawanon and Jeenanon (2014); Vieites and Calvo (2011); Smith et al. (2008); Noyraiphoom and Intrachooto (2017); Kampeangpech (2014); Ottenbacher and Harrington (2007); O'Sullivan and Dooley (2009); National Innovation Agency (2019); Pattaphol (2019)

3.3 หลักและวิธีการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะนวัตกรรม ของ Panich (2012); Wongyai and Patphol (2019); Pattaphol (2019); Songtanin (2014); Sroysing (2020); Bicokesoong and Charoenkul ((2015); Chularut ((2018); Channoi (2017); Hong, Lin and Huang. (2007); Osteen (2012); Bos,

Kathryn and Lee (2013); Rais, Yahya, Jamaluddin and Purnamawati (2021); Boonchoowong (2013); Sub-Committee on Learning Reform Research Department (2001); Wongchai (2019); Khaemani (2005); Siriluk (2014); Noimala(2021); Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (2012); Wongyai and Patphol (2020)

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร โดยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความถี่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลและประชากร คือ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม จำนวน 76 รายการดังกล่าวข้างต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเคราะห์เนื้อหาการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และทักษะนวัตกรรม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (frequency) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดทำองค์ประกอบการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย ฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิดการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และสรุปสาระสำคัญและเรียบเรียงรายการโดยการวิเคราะห์ความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา จัดเรียงเป็นหมวดหมู่ และสรุปรวมเป็นองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรม

ไฟฟ้า และองค์ประกอบทักษะนวัตกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative data collection) มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (frequency) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดทำองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสู่การพัฒนาทักษะนวัตกรรม ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และทักษะนวัตกรรม

ผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็นสองตอน ดังนี้

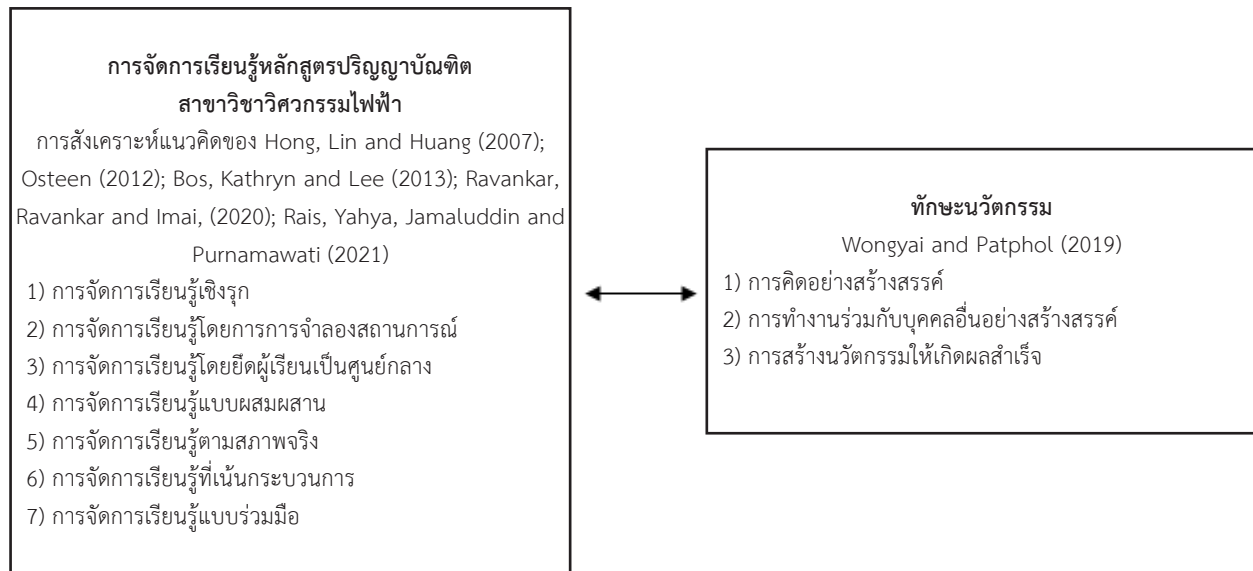
ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และการพัฒนาทักษะนวัตกรรม เพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า และองค์ประกอบทักษะนวัตกรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ในการวิจัยนี้ คือ เทคนิค วิธีการ ดำเนินการ แนวทางปฏิบัติของการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า แบ่งออกเป็นเจ็ดด้าน ดังนี้ (1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (2) การจัดการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์ (3) การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (5) การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (6) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ และ (7) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1.2 ทักษะนวัตกรรม ในการวิจัยนี้ คือ ทักษะของนักศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ แบ่งออกเป็นสามด้าน

ดังนี้ (1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ

ตอนที่ 2 องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและทักษะ นวัตกรรม โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและทักษะนวัตกรรม

จากภาพ 1 จะสามารถพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบเพื่อนำไปสู่การศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าในการพัฒนาทักษะนวัตกรรมของนักศึกษาต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชา วิศวกรรมไฟฟ้า และทักษะนวัตกรรม ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ ของการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชา วิศวกรรมไฟฟ้าประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การจัดการเรียนรู้โดยการจำลองสถานการณ์ 3) การจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) การ จัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน 5) การจัดการเรียนรู้ตาม สภาพจริง 6) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ 7) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กล่าวคือ จะเห็นได้ว่า องค์ ประกอบการจัดการเรียนรู้หลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขา วิชาวิศวกรรมไฟฟ้า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำ

หลักสูตรสามารถบริหารจัดการเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามี ทักษะสำคัญ โดยมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและ เหมาะสมกับหลักสูตร สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเกี่ยว กับการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบผสม ผสานระหว่าง Problem based Learning กับ Project based Learning ซึ่งพบว่า มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และปรับปรุงความสามารถของนักศึกษาโดยรวมทุกด้าน โดยจัดให้มีทักษะผสมผสานปัญหาการเรียนรู้ การทำงาน เป็นทีม สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษา และการคิดเชิงปัญหาจะมีประโยชน์เมื่อได้ รับการบูรณาการกับภาระงานในแต่ละวัน รวมถึง ทักษะ ด้าน Soft Skill โดยพบว่า Problem based Learning กับ Project based Learning มีส่วนคล้ายคลึงกัน ดังนี้ 1) การจำลองสถานการณ์จริง 2) นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก 3) การทำงานเป็นกลุ่มย่อย 4) กระบวนการค้นหาข้อมูลที่หลากหลาย 5) การประเมิน ประสิทธิภาพ และ 6) นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงาน จริง รวมถึง Hong, Lin, and Huang (2007) ได้ศึกษา วิจัยเกี่ยวกับ Problem based learning และ Project based learning ในการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อ

พิสูจน์ว่าทั้งสองแนวทางการเรียนรู้เป็นไปอย่างถูกต้อง และส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ 1) กลยุทธ์การสอนที่ดึงดูดนักศึกษา 2) การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ 3) การจำลองสถานการณ์และการแก้ปัญหาที่มากกว่าหนึ่งวิธี 4) นักเรียนเป็นศูนย์กลาง 5) ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก 6) การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และ 7) การแข่งขันกันในกลุ่ม และ Julia Osteen (2012, p.2) ได้ทำการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของการเรียนแบบ Problem based learning และ Project based learning และพบว่า การจัดการเรียนทั้งสองแบบมีวิธีการที่เหมือนกัน ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยภาระที่เกิดขึ้นจริง 2) กระบวนการแก้ปัญหา โครงการ/เปิดกว้างมากกว่าหนึ่งวิธี 3) จำลองสถานการณ์เพื่อแก้ปัญหาโครงการอย่างมีอาชีพ 4) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก 5) เพิ่มช่วงเวลาการทำงานร่วมกับผู้อื่น 6) กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 7) ประเมินตามสภาพจริงและเน้นการวัดสมรรถนะ 8) ให้โอกาสผู้เรียนได้สะท้อนความคิดและประเมินตนเอง จึงได้ทำแผนภูมิการเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างระหว่างการเรียนโดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project Based Learning) กับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)

2. ทักษะนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ กล่าวคือ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่กระตุ้นคุณภาพการศึกษาภายในระดับปริญญาบัณฑิต สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ Hadani and Jaeger (2015, pp. 5-7) เรื่อง Inspiring a Generation to Create : 7 Critical Components of Creativity in Children ซึ่งได้รวบรวมองค์ประกอบของกรอบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาจากการวิจัยเชิงประจักษ์มากกว่า 100 งาน โดยการรวมข้อคิดเห็นที่สำคัญจากนักวิชาการระดับสูงในส่วนขององค์ความรู้และการพัฒนาทางด้านวิชาการ ประสาทวิสัยการพัฒนาและการจัดการธุรกิจเพื่อ

หาแนวทางในการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในเด็กจากการอภิปรายโดยการประมวลผลจากงานวิจัย ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามด้าน คือ 1) การพัฒนาความรู้หรือความคิด Cognitive ประกอบด้วยทักษะสามประการ ดังนี้ (1) การจินตนาการและความคิดริเริ่ม Imagination & Originality (2) ความยืดหยุ่น (Flexibility และ (3) การคิด (ตัดสินใจ) Decision Making 2) การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม Social and Emotional ประกอบด้วยทักษะสามประการ ดังนี้ (1) การสื่อสารและการแสดงความคิดเห็น Communication & self-expression (2) การจูงใจ (Motivation) และ (3) การร่วมมือ Collaboration 3) การพัฒนาด้านร่างกาย Physical ประกอบด้วยทักษะหนึ่งประการดังนี้ การแสดงออกและการเคลื่อนไหว Action and Movement

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสามารถนำองค์ประกอบไปประกอบการพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้โดยใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายบริหารหลักสูตร

2. อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสามารถนำองค์ประกอบไปศึกษาวิจัยต่อยอดองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะนวัตกรรมให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้ากับทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา

2. ศึกษาและนำเสนอแนวทางการบริหารการเรียนการสอนหลักสูตรปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าเพื่อการพัฒนาทักษะนวัตกรรมของนักศึกษา

References

- Amabile, T. M. (1999). *How to kill creativity*. Retrieved from <https://hbr.org/1998/09/how-to-kill-creativity>. (in Thai)
- Announcement of the Ministry of Education. (2010). *Announcement of the ministry of education on qualification standards undergraduate engineering program 2010*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Bicokesoong, D., & Charoenkul, N. (2015). Guidelines for curriculum administration of undergraduate degree program in international engineering: A case study of information and communication engineering program, faculty of engineering, Chulalongkorn University. *OJED*, 10(3), 85-99. (in Thai)
- Boonchoowong, U. (2013). *Teaching using simulations (Simulation). academic news registration and academic development unit educational services and student quality development Faculty of Pharmacy Chiang Mai University*. Chiang Mai: Chiang Mai University (in Thai)
- Boonchuay, A. (1990). *School academic administration*. Bangkok: OS Printing House. (in Thai)
- Bos, B., & Lee, K. (2013). *Problem-based instruction and web 2.0: Meeting the needs of the 21st century learner. in conference: Society of instructional technology and education*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/268819024_Problem-Based_Instruction_and_Web_20_Meeting_the_Needs_of_the_21_st_Century_Learner
- Chulalongkorn University (2016). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering curriculum revised 2016*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Choprueksa, T. (2005). *Curriculum administration of basic educational institutions*. Kamphaeng Phet: Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University. (in Thai)
- Chareonsettasin, T. (2018). *What is Thai education in the era of Thailand 4.0?*. Retrieved from <http://krooupdate.com/?p=4308>. (in Thai)
- Chularut, P. (2018). Learning management for students in the Thailand 4.0. *Veridian e-journal Silpakorn University*, 11(2), 2363-2380. (in Thai)
- Channoi, P. (2017). *Special article: Education 4.0*. Retrieved from <https://www.kroobannok.com/81497> (in Thai)
- Eastern Asia University. (2018). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering curriculum revised 2018*. Pathum Thani: Eastern Asia University. (in Thai)
- Glatthorn, A. A., Floyd, B., & Bruce, M. W. (2006). *Curriculum leadership: Development and implementation*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American psychologist*, 5(9), 444-454.
- Hadani, H., & Jaeger, G. (2015). *Inspiring a generation to create: Critical components of creativity in children*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/277301842_Inspiring_a_generation_to_create_7_critical_components_of_creativity_in_children
- Higher Education Commission. (2015). *Announcement of the higher education commission on guidelines implementation of the Thai qualifications framework for higher education (3rd ed.)*. Bangkok: Higher Education Commission. (in Thai)

- Hong, J. C., Lin, C. L., & Huang, H. C. (2007). *The comparison of problem-based learning (PMBL) model and project-based learning (PMBL) model in international conference on engineering education (ICEE) September 3-7, 2007*. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.547.9049&rep=rep1&type=pdf>
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2012). *Science evaluation*. Bangkok: Se-Education. (in Thai)
- Koatien, S. (2022). *Strong engineering careers*. Retrieved from <https://www.salika.co/2022/05/08/engineering-trends-for-future-industry-thailand/> (in Thai)
- Kampeangpech, M. (2014). SMEs and local wisdom development towards innovative products. *Business review journal*, 6(1), 219-227. (in Thai)
- Kasetsart University. (2017). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering curriculum revised 2017*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Khaemani, T. (2005). *Variety of alternative teaching methods* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. (2017). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering course revised 2017*. Bangkok: Institute of Technology. King Mongkut's Army Ladkrabang. (in Thai)
- King Mongkut's Institute of Technology North Bangkok. (2017). *Bachelor of engineering program in the field of electrical engineering course revision 2017*. Bangkok: King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. (in Thai)
- Likert, R. (1961). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- Maireang, K. (2020). Administration innovation model for small and medium enterprises. *Journal of social science and buddhistic anthropology*, 5(2), 256-268. (in Thai)
- McGregor, D. (1960). *The human side of enterprise*. New York: McGraw-Hill.
- Ministry of Education. (2009). *Announcement of the higher education commission on practice guidelines according to the national qualifications framework for higher education of 2009*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai).
- Ministry of Education. (2010). *Announcement of the ministry of education on qualifications standards at the degree level bachelor of engineering 2010*. Bangkok: Ministry of Education (in Thai)
- Ministry of Education. (2015). *Announcement of the ministry of education on standard criteria for curriculum level bachelor's degree 2015*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Ministry of Education. (2018). *National education standards 2018*. Bangkok: Office secretary of the education council ministry of education. (in Thai)
- Morton, J. A. (1971). *Organizing for innovation: A systems approach to technical management*. English: McGraw-Hill.
- National Innovation Agency. (2006). *Innovation dynamics*. Bangkok: National innovation agency ministry of science and technology. (in Thai)
- National Innovation Agency. (2006). *Innovation management for executives*. Bangkok: Office national innovation ministry science and technology. (in Thai)

- National Innovation Agency. (2007). *Best Thai innovation*. Bangkok: Office of innovation national ministry of science and technology. (in Thai)
- National Innovation Agency. (2019). *Steam 4 innovator*. Retrieved from <https://moocs.nia.or.th/course/stream4innovator>
- National Science and Technology Development Agency. (2020). *Fabrication lab*. Retrieved from https://www.nstda.or.th/home/mission_post/fablab/ (in Thai)
- Noimala, W. (2021). The essential work skills of the 21st century. *Ratanabuth journal*, 3(1), 45-57. (in Thai)
- Noyraiphoom, J., & Intrachooto, S. (2017). Innovation development pattern of upcycled materials in Thailand. *Jars*, 14(1), 47-60. (in Thai)
- Office of the Civil Service Commission (2017). *Building an effective team*. Bangkok: Office of the civil service commission. (in Thai)
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the curriculum (7th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Osteen, J. (2012). *Diferencial PBL & PBL*. Retrieved from <https://www.yumpu.com/es/document/read/31971245/aquac-diferencia-al-pbl-del-pbl-docencia-de-la-etsit-urjc>
- O'Sullivan, D., & Lawrence, D. (2009) *Applying innovation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ottenbacher, M. C., & Harrington, R. T. (2007). The innovation development process of michelin-starred chefs. *International journal of contemporary hospitality management*, 19(6), 444-460.
- Panich, W. (2012). *Ways of creating learning for students in the 21st century*. Bangkok: Sodsri foundation. Saritwong. (in Thai)
- Pattaphol, M. (2019). *Coaching for creativity and innovation skills*. Retrieved from <https://www.sobkroo.com/articledetail.asp?id=1492> (in Thai)
- Phanmanee, A. (1997). *Creative thinking*. (5th ed.). Bangkok: Ton aor grammy. (in Thai)
- Pusara, R. (2006). *Curriculum development: Based on educational model practices*. Bangkok: Book point. (in Thai)
- Rais, M., Yahya, M., Jamaluddin, J., & Purnamawati, P. (2021). Comparing project-based learning and problem-based learning to foster 21st-century learning skills in agricultural seaweed product. *Cypriot journal of educational sciences*, 16(3), 1217-1230.
- Ravankar, A., Ravankar, A., & Imai, S. (2020). Measuring student learning outcomes in introductory project management course in Graduate Schools. *International journal of institutional research and management international institute of applied informatics*, 4(1), 66-86. doi:10.52731/ijirm.v4.i1.530
- Richard, M., & Steers, et. al. (1985). *Managing: Effective organizations an introduction*. Boston Mass: Kent.
- Siam University. (2019). *Bachelor of engineering program electrical engineering program revised 2019*. Bangkok: Siam University. (in Thai)
- Sinthaphanon, S. (2012). *Develop thinking skills according to educational reform*. Bangkok: Limited Partnership 9119 Technique Printing. (in Thai)

- Siriluk, W. (2014). *Indicators development of student's skills in the 21st century*. Naresuan University. (in Thai)
- Smith, M., Busi, M., Ball, P., & Van der meer, R. (2008). Factors influencing an organisation's ability to manage innovation: A structured literature review and conceptual model. *International journal of innovation management*, 12(4), 655-676.
- Sripatum University. (2017). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering course revised 2017*. Bangkok: Sripatum University. (in Thai)
- Songtanin, M. (2014). *Making innovation successful*. Retrieved from <http://www.gotokmow.Org/posts/579556> (in Thai)
- Sroysing, K. (2020). Factors affecting learning and innovation skills in the 21st century of the students at the Dusit Thani College. *Dusit thani college journal*, 14(2), 486–501. (in Thai)
- Stabback, P. (2016). *What makes a quality curriculum? In-progress reflection no. 2 on current and critical issues in curriculum and learning*. Switzerland: UNESCO international bureau of education.
- Stufflebeam, D. L. (1971). *The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability in paper read at the annual meeting of the american association of school administrators*. NJ: Atlantic City.
- Sub-Committee on Learning Reform Research Department. (2001). *Learning reform learners are the most important*. Bangkok: Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (in Thai)
- Sung-Ong, S. (2012). *Curriculum and teaching for the 21st century*. Bangkok: University Bachelor of Business Administration.
- Thammasat University (2018). *Bachelor of engineering program department of electrical engineering course revised 2018*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Times Higher Education World University Rankings. (2022). *World University rankings 2022*. Retrieved from https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2022/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
- Torrance, E. P. (1974). *Creative learning & teaching*. (6th ed.). New York: Dodd, mead & company.
- Torrance, E. P. (1984). The criteria of success used in 242 recent experimental studies of creativity. *Creative child and adult quarterly*, 9(4), 238-243.
- Vieites, A. G., & Calvo, J. L. (2011). A study on the factors that influence innovation activities of spanish big firms. *Technology and investment*, 2(1), 8-19.
- Wisawanon, N., & Jeenanant, C. (2014). Important factors influencing innovation in the hospital business in Thailand. *NIDA development journal*, 54(2), 229-267. (in Thai)
- Wongyai, W. (2011). *Development of higher education curriculum* (2nd ed.). Bangkok. (in Thai)
- Wongyai, W., & Patphol, M. (2019). *Innovation skills development*. Bangkok: Leadership center for curriculum innovation and learning. (in Thai)
- Wongyai, W., & Patphol, M. (2020). *Assessment of learning in the new normal*. Bangkok: Graduate School Srinakharinwirot University. (in Thai)

- Wongchai, S. (2019). Resource-based learning for development of higher-order thinking skills in 21st century. *Veridian e-journal Silpakorn University*, 12(2), 1131-1149. (in Thai)
- Yodyingyong, K. (2009). *Innovation organization*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)

แนะนำหนังสือ

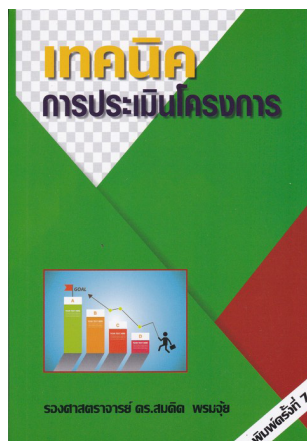
Book Review

โดย รุจา รอดเข็ม

By Ruja Rodkhem

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Graduate School, Eastern Asia University

ชื่อเรื่อง: เทคนิคการประเมินโครงการ

ผู้แต่ง: รองศาสตราจารย์ ดร. สมคิด พรหมจรรย์

สำนักพิมพ์: จตุพร ดีไซน์

ปีที่พิมพ์: 2563

จำนวนหน้า: 384 หน้า

บทนำ

หนังสือ เทคนิคการประเมินโครงการ เป็นหนังสือที่เขียนเรียบเรียงเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ที่นำเสนอเนื้อหา ตั้งแต่ นโยบาย แผน และโครงการ เพื่อปูพื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ ต่อด้วยเนื้อหาหลักคือ แนวคิด เทคนิคเกี่ยวกับการประเมินโครงการได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และที่สำคัญตอนที่สองของหนังสือนำเสนอกรณีตัวอย่างการประเมินโครงการระดับประเทศ ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจในระเบียบวิธีการประเมินโครงการอย่างละเอียด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานด้านประเมินโครงการต่อไป

จุดประสงค์

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเทคนิคการประเมินโครงการ เพื่อนำทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการไปใช้ประเมินโครงการประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร นักประเมิน นักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจศาสตร์ด้านการประเมิน ซึ่งการประเมินโครงการจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สาระสำคัญ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาสองตอน คือ ตอนที่ 1 การประเมินโครงการ รวม 11 บท ได้แก่ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ นโยบาย แผน และโครงการ 2) แนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการ 3) กระบวนการประเมินโครงการ 4) รูปแบบการประเมินโครงการ 5) การวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมินและการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน 6) การออกแบบการประเมินโครงการ 7) การเขียนโครงการประเมิน 9) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน 10) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 11) การเขียนรายงานการประเมิน ตอนที่ 2 เสนอกรณีตัวอย่างการประเมินโครงการ

สะท้อนคุณค่า

1. มุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินโครงการที่เริ่มต้นด้วยการนำเสนอความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ นโยบาย แผน และโครงการ และแสดงให้เห็นถึงการติดตามและประเมินผลเป็นองค์ประกอบของการบริหารโครงการ ที่เป็นประเด็นสำคัญของการบริหารโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. นำเสนอสาระรายละเอียดของการประเมินโครงการตั้งแนวคิด กระบวนการ รูปแบบของการประเมินที่ผู้อ่านสามารถพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการประเมินได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะหรือประเภทของโครงการ

3. สาระประโยชน์อีกประการหนึ่งของหนังสือเล่มนี้คือ การวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน ที่นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน การออกแบบการประเมินโครงการ และการเขียนโครงการประเมิน อันเป็นหัวใจสำคัญของการเขียนข้อเสนอโครงการประเมินทั้งที่เป็นงานประจำ หรือการขอทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

4. จากที่การประเมินโครงการที่ดำเนินการในรูปของการวิจัยเชิงประเมินที่ต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัย หนังสือเล่มนี้ได้เสนอเนื้อหารายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการประเมิน ที่จะเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ รวมถึงการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และการเขียนรายงานการประเมินได้อย่างครบองค์ประกอบ

5. ความโดดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การแสดงตัวอย่างประกอบเนื้อหาสำคัญของแต่ละบทได้อย่างละเอียด ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ และในตอนที่สองของหนังสือได้นำเสนอกรณีตัวอย่างการประเมินโครงการระดับประเทศ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประเมินโครงการอื่นๆ ได้

สรุป

หนังสือเล่มนี้ได้รับการขานรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดีที่ได้มีการตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 7 ซึ่งผู้เขียนได้ปรับปรุง เพิ่มเติมเนื้อหาต่างๆ ให้ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การนำเสนอตัวอย่างประกอบความเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละบท และนำเสนอกรณีตัวอย่างการประเมินโครงการระดับประเทศ รวมถึงการวางเนื้อหาในเล่มแต่ละหน้ามีความเหมาะสม น่าสนใจ ชวนให้อ่านติดตาม และกระตือรือร้นในการพิมพ์เป็นกระตือรือร้นอมสายนตา

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์ : 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 โทรสาร : 0-2577-1053

www.eau.ac.th E-mail: eau_heritage@eau.ac.th

<http://eauheritage.eau.ac.th/>

ปรัชญา

“บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล”

(Wisdom Through Global Education)

วิสัยทัศน์

“มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพและคุณธรรมในเอเชีย”

(Learning University for Quality and Morality in Asia)

